

SUOMEN MUINAISMUISTOYHDISTYKSEN AIKAKAUSKIRJA
FINSKA FORNMINNESFÖRENINGENS TIDSKRIFT

72

Studier över den
snörkeramiska kulturens keramik
i Finland

AV

TORSTEN EDGREN

HELSINGFORS 1970

TOIMITTAJA—REDAKTÖR
LARS PETERSSON

Innehållsförteckning

	FÖRORD	7
	FÖRKORTNINGAR	8
Kapitel 1	INLEDNING OCH FORSKNINGSHISTORIK	9
Kapitel 2	KÄLLMATERIAL OCH METODIK	14
Kapitel 3	KERAMIKENS TYPOLOGISKA INDELNING	19
	<i>A. Ornering</i>	19
	a. primära typologiska element	19
	b. sekundära typologiska element	26
	<i>B. Morfologi</i>	28
	a. randprofiler	29
	b. bottenprofiler	30
Kapitel 4	TEKNOLOGI	32
Kapitel 5	<i>A. Fyndkategori 1 och dess fynd</i>	35
	<i>B. Fyndkategori 2 och dess fynd</i>	38
	<i>C. Fyndkategori 3a och dess fynd</i>	45
	<i>D. Fyndkategori 3b och dess fynd</i>	46
Kapitel 6	KERAMIKENS REGIONALA UTBREDNING OCH KULTURENS NÄRINGSFORM	47
Kapitel 7	KRONOLOGISKA SLUTSATSER	57
Kapitel 8	IMMIGRATION ELLER KULTURSTRÖM?	62
Bilaga 1	FYNDPLATSFÖRTECKNING	63
	<i>Nyland</i>	63
	<i>Egentliga Finland</i>	83
	<i>Satakunta</i>	87
	<i>Tavastland</i>	91
	<i>Södra Österbotten</i>	96
	<i>Norra Österbotten</i>	100

Bilaga 2	IDENTIFIKATIONSFÖRTECKNING ÖVER DEN PÅ DEN SNÖR- KERAMISKA KULTURENS FYNDPLATSER TILLVARATAGNA KE- RAMIKEN	101
	<i>Nyland</i>	101
	<i>Egentliga Finland</i>	105
	<i>Satakunta</i>	105
	<i>Tavastland</i>	106
	<i>Södra Österbotten</i>	107
	<i>Norra Österbotten</i>	108
	Litteraturförteckning	109
Bilaga 3	PENTTI ALHONEN: EN POLLENANALYTISK UNDERSÖKNING VID STENÅLDERSBOPLATSEN PERKIÖ I HAUHO SN, SÖDRA FINLAND	113
	Planscher 1—15	

Förord

När föreliggande studie nu framlägges vill jag på det varmaste tacka Finska Fornminnesföreningen som antagit arbetet till tryckning i sin skriftserie. Samtidigt riktar sig mitt tack till alla dem som på olika sätt medverkat till dess fullbordande; till t.f. professor C. F. Meinander vilken beredvilligt lånat mig ett antal teckningar, till docent Pentti Alhonen vilken ägnat problemen vid den betydelsefulla boplatsen Perkiö i Hauho socken, Tavastland, ett stort intresse, till fil. mag. Jaakko Sarkamo och fil. mag. Mirja Koskimies, vilka lett en del av undersökningarna på denna boplats, till fil. mag. Toini Erkola som deltagit i planschernas sammanställning, till Nationalmuseets tecknare fru Guri Puhakka som med stort tålamod och intresse utfört arbetets teckningar samt till faktor Lasse Johanson på förlaget Weilin + Göös vilken liksom för fem år sedan med sakkunskap handhaft avhandlingens tryckning.

Grankulla i mars 1970

T. E.

FÖRKORTNINGAR

- BgM. = Borgå Museum, Borgå
- FM* = Finskt Museum, Helsingfors
- Fpl. fpl. = Fyndplats
- HämM. = Hämeen Museo, Tampere
- SatakM. = Satakunnan Museo, Pori
- SM* = Suomen Museo, Helsinki
- SMYA—FFT* = Suomen Muinaismuistoyhdistyksen aikakauskirja — Finska Fornminnesföreningens tidskrift, Helsinki — Helsingfors

Då en inventarienummer anförs utan föregående beteckning åsyftas, att föremålet tillhör Förhistoriska avdelningens samlingar i Finlands Nationalmuseum, Helsingfors.

Inledning och forskningshistorik

Inledning

År 1922 utkom Aarne ÄYRÄPÄÄS (EUROPAEUS) utmärkta avhandling "Fornfynd från Kyrkslätt och Esbo socknar" (ÄYRÄPÄÄ 1922) i vilken Äyräpää icke endast ägnade den finska båtyxkulturen ett ingående studium, utan även visade en sällsynt förtrogenhet med hela det europeiska jämförelse-materialiet. Avhandlingen har allt sedan dess i många avseenden utgjort den viktigaste källan för vår uppfattning om den finska båtyxkulturens väsen och kontinentala förbindelser. Efter nämnda år återkom ÄYRÄPÄÄ ett flertal gånger till båtyxkulturen såväl i en rad smärre artiklar (ÄYRÄPÄÄ 1932, 1933, 1939, 1952, 1956), som i dissertationen "Die Streitaxtkultur in Russland" (ÄYRÄPÄÄ 1933) men det stora sammanfattande verket om båtyxkulturen i Finland blev aldrig tryckfärdigt.

När föreliggande avhandling nu framlägges, sker det med förhoppningen, att en kännbar lucka i den vidlyftiga litteraturen om de snörkeramiska kulturernas keramik i Europa, åtminstone i någon mån skall bliva fylld. Samtidigt är det en angelägen uppgift att för forskningen presentera en sammanfattning av det icke obetydliga keramikmaterial, som tillvaratagits på Finlands snörkeramiska boplatser. Boplatserkeramiken uppvisar nämligen en avsevärt större variationsrikedom än keramiken från gravarna och omfattar ofta typer som icke finns representerade i de sistnämnda. Man kan hävda att boplatsermaterialiet, vilket icke sedan 1922 ägnats nämnvärd uppmärksamhet, ger den snörkeramiska kulturen i Finland dess särprägel. I detta avseende avviker den snörkeramiska kulturen i Finland från övriga snörkeramiska grupper vilkas boplatser är ytterst bristfälligt kända.

I fråga om avhandlingens terminologi har förf. ratat den redan hävdvunna benämningen *b å t y x k u l t u r* och i stället tagit i bruk termen *den snörkeramiska kulturen*, vars kera-

mik i det följande kallas *snörkeramik*. Den gamla termen båtyxkultur har av många orsaker visat sig vara otymplig, icke minst för att den lett till ett antal mindre lyckade benämningar. En sådan är t.ex. termen båtyxa, som är en förkortning av den gamla benämningen "båtförmig hammaryxa", emedan dess båtliknande form icke är påfallande och emedan den för mången innebär att yxan på ett eller annat sätt använts vid tillverkning av båtar. Termen har också lett till benämningen "båtyxkeramik" som icke kan anses tillfredsställande. Genom att använda termerna båtyxkultur och båtyxa drar man även en omotiverad terminologisk skiljelinje mellan fyndmaterialiet i Finland och det övriga Europa (jmf. MALMER 1962 s. 575). I det följande kallas alltså den snörkeramiska kulturens skafthålsförsedda vapen *stridsyxor*. Benämningen har inte funktionell innebörd.

I fråga om keramiken har det icke heller syntts förf. befogat att återinföra den av AILIO lanserade termen "Alastaro-keramik" (AILIO 1909 s. 92), emedan Kalamäki boplatser i Alastaro (fpl. 501) där snörkeramiken första gången identifierades, icke är representativ vare sig i fråga om fyndkvantitet eller -kvalitet. Icke heller har förf. funnit den av MALMER använda benämningen stridsyxekultur lämplig. I Sverige och Norge kan namnet måhända anses motiverat, om man därigenom önskar undgå sammanblandning med trattbägar-kulturens keramik som stundom går under namnet snörkeramik; i Finland föreligger icke någon fara för en sådan terminologisk förbistring.

Den främsta orsaken till införandet av benämningen snörkeramik, resp. snörkeramisk kultur, är likväl den, att termen accentuerar den finska snörkeramikens samband med motsvarande europeiska kulturgrupper, ett samband som det icke vare sig

av nationella eller andra skäl, finns någon orsak att förneka.¹ Termen snörkeramik står dessutom i bättre kongruens med keramikens finskspråkiga benämning *nuorakeramiikka* (fi. *nuora* = snöre, *keramiikka* = keramik). I finskspråkig arkeologisk litteratur kallas den snörkeramiska kulturen omväxlande *”nuorakeraaminen kulttuuri”*, *”vasarakeramiskulttuuri”* (fi. *vasara* = hammare, *kirves* = yxa), *”venekirveskulttuuri”* (fi. *vene* = båt) eller *”sotakeramiskulttuuri”* (fi. *sota* = strid, krig). Stridsyxans finska benämning är *”venekirves”* eller *”veneenmuotoinen vasarakerives”*.

I enlighet med sin rubrik behandlar detta arbete i huvudsak den snörkeramiska kulturens keramik, vilket onekligen ger avhandlingen en viss slagsida, särskilt vid bedömningen av den snörkeramiska kulturen som helhet. Valet av tema kan emellertid ses mot den bakgrunden, att huvudparten eller 95,6 % av snörkeramiken i Finland härstammar från boplatser, 2,7 % från gravar medan *”lösfynd”* av keramik är ytterst sällsynta, eller 0,4 %. I själva verket är det osannolikt att den sistnämnda fyndkategorin överhuvud existerar. Den har blott uppstått genom bristfällig dokumentation av fyndförhållandena. I fråga om stridsyxorna är förhållandet det omvända. Yxmaterialet domineras av lösfynden, även i detta fall kan otillfredsställande fynduppgifter vara en orsak till de lösfunna yxornas dominans, medan gravfynden utgör blott en liten del av det samlade materialet. Den minsta fyndkategorin utgörs av boplatssfynd med stridsyxor (s. 44). Med beaktande av det ovsagda torde det vara välmotiverat att anse, att *k e r a m i k e n* bättre än stridsyxorna, vilka i allmänhet i form av utbredningskartor fått illustrera den

snörkeramiska kulturens utbredning i Finland, förmår utstaka det område som verkligen hyst bosättning under snörkeramisk tid.

Till valet av tema har även det faktum bidragit, att man inte med full evidens förmått fastställa under vilket kamkeramiskt skede den snörkeramiska kulturen anlant till Finland. Frågan borde enl. förf. åsikt bäst kunna lösas dels genom en ingående stiljämförelse mellan snörkeramiken och den kamkeramiska kulturens slutsleden, dels genom ett studium av andra kontaktfynd mellan de två grupperna.

Stridsyxorna har utelämnats ur avhandlingen emedan de av andra forskare tagits upp till förnyad behandling (MEINANDER 1970). Emedan några resultat icke föreligger i skrivande stund, används i det följande de konventionella av ÄYRÄPÄÄ utarbetade typbeteckningarna, bristfälligt definierade hos LAITAKARI 1928, men bättre grundade på ÄYRÄPÄÄS föreläsningar.

Forskningshistorik

Snörkeramiken i Finland observerades såsom ovan nämnts för första gång av J. AILIO, som karakteriserade den med följande ord: *”Zur Gruppe von Alastaro gehören die Gefässe des Wohnplatzes Kalamäki . . . Sie bestehen aus ziemlich feiner, gelblichbraun gebrannter Tonmasse und zeigen eine Gefässform, die am Hals gebogen, bauchig und auf dem Boden eben ist . . . Ornamentbildend erscheint nur an der Mündungspartei ausser Streichen, Punkten und Grübchen das Schnurmotiv in wagrechter Nebeneinanderstellung.*

Sowohl wegen dieses Ornamentmotivs als auch wegen der Gefässform scheint die Gruppe mit der i Deutschland, namentlich im Gebiet der Saale und auf der Kurischen Nehrung häufigen, der Hauptsache nach Montelius' III. Periode angehörenden Schnurkeramik verwandt zu sein” (AILIO 1909 s. 92).

Även om alltså redan AILIO insåg, att den finska *”Alastaro-keramiken”* uppvisade släktskap med den kontinentala snörkeramiken, var det dock A. ÄYRÄPÄÄ som med stöd av nya fynd gradvis kunde förvandla AILIOS förmodan till ett allmänt erkänt faktum. År 1915 presenterade han grav-

1. Då jag i Finskt museum 1958 (s. 40) skrev, att kärbiten med punktgirland från Ruoksmäa i Askola socken (EDGREN 1959 fig. 12) vid sidan av fynden från Barsjö i Södermanland var det enda fyndmaterial i vilket man *”i detta skede”* (alltså 1958) kunde finna likheter mellan finsk och svensk snörkeramik, var det min på *f y n d m a t e r i a l e t* baserade uppfattning. Malmers insinuation att denna min åsikt kunde ses som ett arv från tidigare generationer då nationalitetsfrågorna färgade debatten, önskar jag härmed på det bestämdaste taga avstånd ifrån. Att kontakterna mellan finsk och svensk snörkeramik varit aningen livligare än vad man med stöd av det år 1958 kända materialet kunde hävda, visar icke minst de senaste årens fynd från Perkiö i Hauho socken (se fpl. 607 och pl. 6—7. Jmfr dock s. 60).

fyndet från Piirtolankangas (s. 97, fpl. 702) varvid han för första gång kombinerade ”Alastaro-keramiken” och den snörkeramiska kulturens stridsyxor (ÄYRÄPÄÄ 1915 s. 12) och 1917 fynden från Nikula (s. 83, fpl. 401), vilket gav honom anledning att i korthet behandla såväl den snörkeramiska kulturens gravar som dess boplatser (ÄYRÄPÄÄ 1917 s. 47 f.).

En första uttömmande beskrivning erhöll snörkeramiken emellertid i ÄYRÄPÄÄS redan omnämnda arbete om Kyrkslätt och Esbo socknars forntid (ÄYRÄPÄÄ 1922). Utgående från ornamentiken indelade ÄYRÄPÄÄ keramiken i fyra ”tämmligen allmänt förekommande typer”, nämligen 1) bägare med ornament av horisontala snörlinjer, 2) kärl med bälten av sneda streck i vertikal sick-sack-ordning, 3) kärl med vulst kring halsen och 4) helt och hållet oornierade kärl (ÄYRÄPÄÄ 1922 s. 129). I det följande karakteriserades grupperna på följande sätt. De med horisontala snörlinjer ornerade kärnen har under snörlinjerna en hel eller avbruten frans av små kommaliknande streck, intryck av nagel, snöre, någon sorts stämpel el. dyl. Snörena kan stundom uppträda parvis eller i bälten av flere linjer, ovanom snörlinjerna kan finnas punkter eller korta insnitt i kärlets övre kant. Strålkretsornamentet, som förekommer kring botten, uppfattar ÄYRÄPÄÄ som ett sädrag för den finska snörkeramiken och uppger att det åtminstone icke allmänt förekommer utanför Finland (ÄYRÄPÄÄ 1922 s. 129). ÄYRÄPÄÄ har även noterat kärl ornerade med vågräta dragna linjer och punktrader och uppfattar dessa dekorelement som ett surrogat för snörornamentet.

Den andra typen, kärnen med bälten av sneda streck i vertikal sick-sack-ordning, skildras av ÄYRÄPÄÄ med följande ord: ”. . . förekomma på kontinenten nästan lika allmänt som de föregående. På Jylland ha även dessa anträffats endast i de äldsta jordgravarna. Emellertid anses dessa kärl vara av något yngre datum än de snörprydda bägarna och ornamentet har blivit tytt som en degenerationsform av snörlinjerna. Också våra bägare av ifrågavarande art, som i regeln ha blott tre rader streck, uppvisa någon gång ornamentala enskildheter, gemensamma med snörbägarna; ibland kan t.ex. den nedersta streckraden vara av något avvikande art än de två övre — den

motsvarar då ”fransen” under snörlinjerna; och stundom finnes å kärlets övre kant en rad korta snitt, som på våra snörbägare. Dessa liksom ock gropraderna och i synnerhet de horisontala linjerna mellan streckbältena äro detaljer, till vilka man icke heller förgäves behöver söka analogier inom den kontinentalta snörkeramiken”.

Om den tredje typen, vulstkärnen, uppger ÄYRÄPÄÄ att de i allmänhet är större och grövre bearbetade än de föregående. Övre kanten och vulsten sägs vara ornerade med en eller två rader av små gropar, av instuckna punkter, stämpelintryck eller streck, eller med ”tvärsnitt”. Som en särskild undergrupp uppfattar ÄYRÄPÄÄ de kärl vilkas vulst, som befinner sig antingen kring halsen eller strax under kärnkanten, är vågformig, eller prydd med grunda ovala gropar (ÄYRÄPÄÄ 1922 s. 134).

Av övriga ornament, ”som antingen är ytterst enkla eller sällan förekommande”, nämner ÄYRÄPÄÄ ”det vertikala gren- eller fjädermotivet samt ett ornament som påminner om flätmotiv” (ÄYRÄPÄÄ 1922 s. 134). Även några lerkärlsbitar från fpl. 307, vilka uppvisa textilavtryck, omnämns av ÄYRÄPÄÄ, vilken emellertid på grund av deras grova gods anser dem vara yngre än fyndplatsens övriga inventarium.

ÄYRÄPÄÄ har också behandlat snörkeramikens gods, kärlform och tillverkningsteknik (ÄYRÄPÄÄ 1922 s. 127 f.). Godset karakteriseras såsom varande segt och fast samt sakna avsiktligt inblandade stenkorn eller andra bindämnen. ”Färgen är ljusbrun, ytan glatt, på större kärl likväl ofta skrapad.”

Angående kärnformen skriver ÄYRÄPÄÄ: ”Till formen äro kärnen flatbottnade, rundbukiga, s.k. S-formigt svängda bägare med in- och utböjd hals . . . Någon gång tyckes halsen ha varit nästan rakväggad. Ibland finnes på kärlets bredaste ställe en svagt antydd bukkant. En markerad gränslinje mellan buk och hals finnes däremot aldrig. Ståndytan är plan . . . och kärlet har oftast en svag ansats till fotparti . . .”.

Kärlens tillverkning har enl. ÄYRÄPÄÄ skett genom hopfogning av lerringar och ytan har i synnerhet på de stora kärnen strukits med något grovt instrument (ÄYRÄPÄÄ 1922 s. 127).

Snörkeramikens fortsatta behandling har icke

på några få undantag när tillfört forskningen något nytt, utan man har nöjt sig med, att i allmänna ordalag och i största korthet kommentera densamma. Sålunda nämnes i TALLGREN'S "Suomen muinaisuus" (Finlands förhistoria) av år 1931 endast, att den snörkeramiska kulturens lerkärl är små, välgjorda, profilerade, flatbottnade och smäckt formade (TALLGREN 1931 s. 71) samt att dekoren, som uppträder blott på kärlets övre del, är fattig. I sitt arbete "Etelä-Pohjanmaan esihistoria" skriver MEINANDER att benämningen snörkeramik icke avser att kärlet alltid skulle vara ornerade med snöravtryck, utan lika ofta med streck och rader av avtryck. "Kärlformen är oftast rund och botten avplanad; i bottenhörnet finns någon gång en utskjutande rand. Konturen är svagt böjd; randen är ofta något utåtböjd så att det uppstår en tydlig hals. Orneringen inskränker sig oftast till denna halsdel; hos några snörnerade kärl finns runt botten en krans av små avtryck, d.v.s. en s.k. strålskrans" (MEINANDER 1950 s. 36).

I en översikt av år 1952 karakteriserar LUHO snörkeramiken med följande ord: "Båtyxkulturens lerkärl, som förekommer både i gravfynd och på boplatserna, har varit tämligen små rundbottnade kärl med svängd hals. Oftast är endast halsen ornerad. Vanligast är ornament bestående av vågräta snoddavtryck, ristade vinkellinjer eller en låg vulst. Runt botten förekommer ibland en krans av korta streck. Det har ej lyckats att indela denna keramik, som brukar kallas snörkeramik, i tidsgrupper" (LUHO 1952 s. 18 f.).

Också i MEINANDERS monografi över Kiukaiskulturen har den snörkeramiska kulturen blivit föremål för kommentarer. MEINANDER presenterar bl.a. ett stort kärl ornerat med dragna streck, från Häyrynmäki boplatz i Viborg och anser att det eventuellt kan tillhöra den snörkeramiska kulturen (MEINANDER 1952 A s. 137, 142) samt nämner, att fiskbensdekoren sannolikt, även om det icke kunnat bevisas, funnits i båtyxkulturens keramik i Finland alltsedan kulturens uppträdande (MEINANDER 1954 A s. 144; jmf. MEINANDER 1957 s. 212).

Även EDGREN har behandlat snörkeramiken i samband med en presentation av gravfyndet från Eknäs (fpl. 346) och framfört som sin åsikt, att

snörneringen, fiskbensdekoren och vulstkeramiken med böljeformad vulst är lika gamla, samt bl.a. ägnat den sistnämnda en mera ingående behandling (EDGREN 1959 s. 27 ff.).

I ELLA KIVIKOSKIS "Finlands förhistoria" beskrivs snörkeramiken med följande ord: "Båtyxkulturens lerkärl skiljer sig från kamkeramikens både i form och storlek samt i fråga om orneringen och lergodset. De är flatbottnade, har S-formigt svängd profil och mindre dimensioner. De är ornerade med snöravtryck (det viktigaste ornamentet) fransar och snedstreck och dekoren är begränsad till kärlets övre del; i botten förekommer dessutom en krans av korta streck. Vidare är båtyxkeramikens lergods fastare än kamkeramikens och endast uppblandat med skärvor av bränd lera (chamotte); färgen är vanligen ljus" (KIVIKOSKI 1964 s. 76).

Senast har MALMER behandlat den snörkeramiska kulturens keramik i Finland i sin i många avseenden banbrytande avhandling "Jungneolithische Studien" (MALMER 1962 s. 760 f.). MALMER har indelat keramiken i sju grupper, vilka i korthet kan karakteriseras sålunda: 1) snörnerade lerkärl, 2) kärl under randen ornerade med horisontala gördlar av korta lodräta streck, 3) kärl med vulstringar och horisontala rader av instick, 4) kärl med horisontal böljeformad vulst, 5) kärl ornerade med horisontala snedskrafferade zoner, stundom åtskilda av horisontala linjer, 6) kärl ornerade med horisontala dragna streck, och 7) ornerade kärl.

Huvudsakligen med stöd av utvecklingen i Sverige, keramikens regionala utbredning i Finland och gravfyndet från fpl. 702 uppskisserar MALMER även ett förslag till relativ kronologi för snörkeramiken i Finland. Enligt MALMER är det klart att den snörnerade keramiken är äldst samt att den fiskbensornerade keramiken är yngre än densamma. Vidare anser MALMER att de båda varianterna av vulstkeramik, grupperna 3 och 4, är olika gamla varvid grupp 4 kan anses vara yngre. Genom gravfyndet från fpl. 702 framgår vidare att grupp 2 och 7 är samtidiga med den snörnerade keramiken.

En närmare kommentar till MALMERS indelning och kronologiska slutsatser finns i kap. 7.

Sammanfattning

Av det det ovanstående torde med önskvärd tydlighet ha framgått, att snörkeramiken i Finland sedan ÄYRÄPÄÄS avhandling av år 1922, varit föremål för ytterst ringa intresse. Någon sammanfattande analys har icke presenterats ehuru materialets tillväxt väl hade motiverat en sådan. Det är nämligen icke endast de senaste årens grävningar som bidragit till dess tillväxt, utan även för årtionden sedan utförda undersökningar. Det kan t.ex. konstateras, att den betydelsefulla boplaten vid Tengo Nyåker (fpl. 321) undersöktes redan år 1926 och de många boplatserna i Lappträsk åren 1928—1934 (fpl. 325, 326, 328, 329, 331, 334). Man kan ofta i den arkeologiska litteraturen finna hänvisningar till dessa fynd; som helheter har de emellertid aldrig publicerats.

Forskningen har i stället nöjt sig med, att med hänvisning till ÄYRÄPÄÄ, i allmänna, mer eller mindre exakta ordalag skildra keramiken. Fram-

ställningarna varierar och innehåller ofta motsäggande uppgifter. Sålunda uppger t.ex. LUHO att den snörkeramiska kulturens lerkärl är rundbottnade (LUHO 1952), medan övriga författare anser botten vara plan. Vulstkeramiken nämnes ofta icke (t.ex. KIVIKOSKI 1964) eller förbigås blott med några ord ehuru den i storleksordning intar fjärde plats (37 fyndplatser med 117 kärl). Vidare anför t.ex. ÄYRÄPÄÄ och MEINANDER att den runt botten förekommande strålkranorneringen uppträder inom den snörörnerade keramiken, de övriga författarna blott att den finns; inom vilken eller vilka keramiktyper lämnas emellertid osagt.

Ett undantag utgör MALMERS bidrag som strävat till att ge en objektiv analys av snörkeramiken i Finland. Emellertid är även det, framförallt i fråga om materialets omfång, behäftat med uppenbara fel (se t.ex. antalet kärl av typ F s. 26; jmf MALMER 1962 s. 763).

Källmaterial och metodik

I föreliggande avhandling behandlas all den förf. bekanta keramik tillhörande den snörkeramiska kulturen, som fram till utgången av år 1969 påträffats i Finland. Undersökningsområdet omfattar landet enligt nuvarande riksgrens, däremot icke de till Sovjetunionen år 1944 avträdde områdena i södra Karelen. Det hade måhända varit motiverat att till behandling upptaga fyndmaterialet från de sistnämnda områdena, emedan detta ansetts vara av betydelse för frågan om den snörkeramiska kulturens kronologi, dess ekonomiska underlag och affiliering till övriga kulturgrupper. Emedan materialet icke hade kunnat föras a j o u r — endast fynden före år 1939 finns tillgängliga — har förf. valt att utelämna detsamma. Till behandling har inte heller upptagits de sporadiska fynden av snörkeramik från Åland (se s. 47).

Undersökningsområdet har i stort sett indelats enligt den gamla landskapsindelningen, dock med följande undantag. Österbotten har indelats i en nordlig och en sydlig provins (jmf MEINANDER 1954 B s. 8) medan landskapet Nylands östra gräns flyttats fram till landets nuvarande östgräns. Nyland omfattar sålunda också delar av södra Karelen (jmf EDGREN 1959 s. 43). De keramikförande fyndplatserna har numrerats så, att för varje landskapsenhet påbörjats ett nytt hundratal, inom vilka landskapets fyndplatser försetts med en löpande nummer, ett förfarande som bl.a. medger senare kompletteringar. Indelningsprincipen är m.a.o. följande:

Nyland	fpl. 301—399
Egentliga Finland	„ 401—499
Satakunta	„ 501—599
Tavastland	„ 601—699
Södra Österbotten	„ 701—799
Norra Österbotten	„ 801—899

Varje fynd av en skärva snörkeramik har uppfattats som en fyndplats.

Fyndplatsernas inbördes ordningsföljd har avgjorts enligt det ankomstår som i Nationalmuseets förhistoriska avdelnings accessionskatalog, eller i andra museers journaler, antecknats för det första från fyndplatsen insända föremålet. Såvida accessionskatalogen upptar flere sändningar av föremål från samma fyndplats, eller såvida det på en fyndplats utförts grävningar under flere säsonger än en, har fyndplatsens nummer avgjorts enligt året för det först insända fyndet, även om platsens första s n ö r k e r a m i s k a fynd blivit sent kända. I fyndplatsförteckningen används genomgående de finskspråkiga sockennamnen.

I fråga om avhandlingens fyndförteckning har förf. strävan varit att göra den så enhetlig och lapidarisk som möjligt. Sålunda har alla för ämnet ovidkommande detaljer såsom upptäckthistoria, grävningshistorik, platsens ägoförhållanden m.m. utelämnats; de kan vid behov framletas ur respektive grävningsberättelser i Nationalmuseets förhistoriska avdelnings topografiska arkiv. Fyndplatsernas topografiska läge har däremot fixerats så noggrannt som möjligt och angivits enligt bladindelningen för grundkartan 1 : 20 000. Såvida fyndplatsens koordinater kunnat bestämmas har även de angivits, liksom också platsens förhållande till olika jordartstyper och dess relation till vattendrag och sjöar.

Förf. har också ansett det vara påkallat att dokumentera fyndmaterialet så ingående som möjligt. Det vore nämligen oförlåtligt att såsom ofta sker, behandla enskilda lerkärl eller fragment av sådana utan att noggrannt ange vilket kärl som åsyftas. Det vanligaste förfarandet vid identifikation av ett fyndmaterial plägar vara angivandet av museinumner. Emellertid inträffar det ofta att bitarna i ett av flere stycken sammanfattat kärl kan bära många olika museinumner, både huvud- och undernummer. För att underlätta identifieringen

har samtliga kärl dokumenterats i en separat identifikationsförteckning (bilaga 2).

I kärlförteckningen har kärnen erhållit en löpande nummer, 001—199, som kombinerats med fyndplatsens nummer. Sålunda åsyftar t.ex. beteckningen kärl 713 001, kärl nr 1 från boplatz 13 i södra Österbotten vars signum är 7. Av identifikationsförteckningen framgår att till detta kärl hänförts bitarna 17238:1; 17486:3, 6—9.

De keramikförande fyndplatserna har underkastats en så långtgående källkritik som möjligt och uppdelats i följande tre fyndkategorier, av vilka kategori tre ytterligare indelats i tvenne undergrupper:

Fyndkategori 1 = gravfynd

Fyndkategori 2 = boplatzfynd

Fyndkategori 3 = keramikfynd av okänd karaktär

a = offerfynd (?)

b = övriga fynd

Fyndkategorierna fordrar följande definitioner:

med ett g r a v f y n d avses en fyndenhet som består av ett eller flere lerkärl och/eller stenverktyg som tillvaratagits genom en sakkunnig undersökning och vilkas fyndomständigheter (inbördes läge, förekomst av sten-, trä- eller andra konstruktioner) gör det sannolikt att de härstammar från en grav. Som gravfynd har även sådana fynd av ovannämnda karaktär klassificerats, vilka av upphittaren lämnats orörda och som sedermera granskats av en fackman eller sådana fynd vilkas fyndomständigheter kunnat verifieras genom teckning, fotografi eller andra vid tiden för upphittandet gjorda beskrivningar.¹

med ett b o p l a t s f y n d förstås en fyndenhet som består av skärvor från minst ett snörkeramiskt lerkärl som påträffats tillsammans med ett eller flere stenföremål, avslag eller brända ben och som icke kan påvisas härstamma från ett gravfynd.

1. På grund av gravfyndena ringa antal har det icke ansetts befogat att inom kategori 1 införa ett värdeantal enligt de normer man kan finna i den nyaste litteraturen om de snörkeramiska kulturerna (MALMER 1962 s. 150; BUCHVALDEK 1967 s. 19). MALMER har på basen av fynduppgifter indelat de svensk-norska gravarna i tre kategorier, av vilka kategori 2 närmast motsvaras av den ovangivna definitionen; BUCHVALDEK det böhmiska i fem, av vilka denna definition motsvaras av en kombination av kategorierna 2 och 3a.

Sådana fynd av ett e n s t a k a lerkärl eller skärvor av ett sådant som icke kan uppfattats som ett grav- eller boplatzfynd i enlighet med ovan givna definitioner, har hänförts till kategori 3. Det har ansetts påkallat att inom denna särskilja tvenne underkategorier. Till kategori 3a har hänförts fynd av enstaka h e l a eller o b e t y d l i g t skadade lerkärl, vilka enligt tillbudsstående fynduppgifter nedlagts ensamma. Kategori 3a har uppfattats som offerfynd. Till kategori 3b har räknats fynd av skärvor av e t t lerkärl som icke kan inordnas vare sig i kategori 3a, 1 eller 2. Fynden inom kategori 3b saknar i allmänhet närmare fynduppgifter eller så har fyndplatsen icke varit föremål för någon närmare undersökning. Även sådana fynd vilkas fyndläge är sekundärt har hänförts till kat. 3b. Kategori 3b är m.a.o. föränderlig till sin karaktär och kommer sannolikt att minska i omfång i takt med en tilltagande forskningsaktivitet.

Blandade fyndenheter vilka på grund av sin sammansättning kan förmodas bestå av såväl grav- som boplatzfynd, men inom vilka fyndens inbördes samhörighet icke har kunnat dokumenteras, har hänförts till kategori 2. Fynden från på boplatser belägna gravar har självsagt förts till kategori 1, platsens övriga material till kategori 2.

Då man granskar fyndmaterialet efter denna nödvändiga indelning av detsamma i fyndkategorier finner man, att många fynd som tidigare uppfattats som gravfynd icke uppfyller de i definitionen ställda kraven, varför de följdriktigt inordnats i de övriga kategorierna. Sådana fynd är t.ex. fpl. 324, 336, 343, 507, 508, 701 och 708. En närmare granskning av fyndomständigheterna kring dessa fynd visar nämligen, att det vanligaste kriteriet enligt vilket fynden betraktats som gravar plägar vara uppgifter av typen ”funna på en meters djup”, ”funna djupt bland/invid sotiga stenar” eller andra liknande attribut. En sådan tolkning har säkert även ofta påverkats av kärlets bevaringstillstånd. ”Emedan kärlet är helt bör det härstamma från en grav”. Det torde emellertid vara fullkomligt klart att ett bestämt fynddjup, vore detta så en eller två meter, icke allena förmår klassificera ett ensamfunnet lerkärl, en stridsyx eller en fyndkombination bestående av bägge som ett gravfynd, så länge fyndomständigheterna icke tillfredsställande kunnat dokumenteras. An-

talet undersökta eller väldokumenterade snörkeramiska gravar, sådana de definierats ovan, är nämligen för ringa för att konstituera någon allmän regel angående gravfyndens djup under markytan. En felkälla av rang är säkert även det faktum, att de fynduppgifter som i bästa fall brukar medfölja sådana fynd, snarare bygger på uppskattning, än på verkliga mätningar. Avsevärda fel kan också uppstå i samband med intervjuer med upphittare. Ett fynd som legat djupt anses ju allmänt indicera högre ålder; som sådant blir ju fyndet ”mera värdefullt”.

Lika litet som fynddjupet kan den rätt vanliga uppgiften att man iakttagit kol eller sotiga stenar i fyndets närhet, obetingat berättiga till att anse ett sådant fynd vara ett gravfynd. Fynduppgifter av detta slag är nämligen icke sällsynta i samband med ensamfunna stridsyxor och de har ofta medfört att fynden tolkats som gravfynd. Även i detta fall är de väldokumenterade gravfyndens antal för litet för att kunna användas som källa. Kol och sot har visserligen konstaterats i några gravar men aldrig i kombination med stenar. Lämningar av typen ”sotiga stenar” för däremot osökt tanken till stenålderns härdar. En granskning av de snörkeramiska boplatser på vilka man varit i tillfälle att utföra mera ingående undersökningar (t.ex. fpl. 321, 344, 352, 607) visar emellertid att härdar är mycket sällsynta. Lika sällsynta är emellertid hela stridsyxor och kombinationen härd-stridsyxa har aldrig påträffats inom kategori 2. Så länge denna fyndtyp icke kunnat dokumenteras på ett mera tillfredsställande sätt kan den icke inordnas vare sig bland grav- eller boplatstryfunden. Det kan emellertid anses mera sannolikt att de tillhör kategori 1 än kategori 2. En närmare diskussion kring dessa fynd faller emellertid utanför ramen för detta arbete.

Begreppet boplatser har i den nyaste litteraturen diskuterats av bl.a. MALMER och STJERNQUIST (MALMER 1962 s. 256; STJERNQUIST 1963 s. 6) vilka framhållit nödvändigheten av att begreppet definieras. Även om STJERNQUISTS uppfattning att en boplatser bör uppvisa rester av hus eller andra anläggningar, t.ex. ett kulturlager, för att fyndlokalen skall kunna påvisas vara en boplatser (STJERNQUIST 1963 s. 6) vore att föredraga ur metodisk synpunkt, förefaller det riktigare att i

enlighet med MALMER underlåta att uppställa ett sådant kriterium, emedan härdar, för att inte tala om bostadsrester, är ytterst sällsynta på Finlands snörkeramiska boplatser och helt saknas i Sverige. Däremot förefaller det som om begreppet kulturlager kunde vara värt en närmare diskussion. MALMER har för Sveriges del icke ansett sig kunna fördrå att en boplatser skall ha ett kulturskikt, med motiveringen, att många välundersökta och vetenskapligt betydelsefulla boplatser saknar ett sådant varigenom de skulle diskvalificeras ur boplatsernas skara. MALMER anser därtill att de flesta, för att icke säga alla kulturskikt, är erosionsfenomen. Det framgår icke vad MALMER avser med erosionsfenomen men det är författarens åsikt att det snarare är *avsaknaden* av ett färgat kulturskikt som beror på erosion, såvida man med erosion avser t.ex. urvattning av i sand- eller grusjord avlagrade färgämnen, sandflykt, jordens kultivering eller annan av naturen eller människan förorsakad åverkan. På de snörkeramiska boplatserna i Finland är avsaknaden av ett färgat kulturskikt en mycket sällsynt förekomst och så vitt man kan bedöma beroende av ovannämnda naturfenomen. Att man ifråga om en del boplatser saknar uppgifter om ett färgat kulturskikt kan också bero på, att platsen icke varit föremål för närmare undersökning. Då uppgifter om ett färgat kulturskikt emellertid saknas för en del inspekterade fyndplatser med omisskännlig boplatserkaraktär, bör begreppet kulturskikt diskuterats enligt andra premisser. Varken MALMER eller STJERNQUIST har definierat begreppet kulturskikt, men det förefaller som om bägge avser, att kulturskiktet uttryckligen bör vara färgat. Enligt förf. åsikt täcker begreppet dock mera än enbart färg och mäktighet. En boplatser avspeglar ju en konkret historisk-social situation, ett ”boende”, med allt vad det innebär av boplatserrester i form av bortslängda eller tappade, trasiga och hela föremål jämte andra lämningar. Dessa lämningars betydelse kan icke förringas utan de utgör en integrerande del av kulturlagret. I definitionen ovan avser därför uttrycket ”tillsammans med ett eller flere . . .” denna del av begreppet kulturskikt.

Denna utvidgning av begreppet till att omfatta även en kvantitativ bestämning avseende förekomsten av föremål eller avfallsprodukter i det

färgade eller ofärgade kulturskiktet medför, att MALMERS första kvantitetskriterium ”die geringste Quantität an Fundgegenständen, die einen Wohnplatz der Streitaxtkultur konstituieren, ist somit 1 Scherbe von Keramik dieser Kultur, die nicht von Beigaben eines Grabes oder aus einem Depotfund stammt” (MALMER 1962 s. 258) inte kan anses tillfredsställande, ty en enda skärva keramik som endast ”wahrscheinlich nicht von Beigaben eines Grabes oder aus einem Depotfund stammt” kan enligt författarens mening icke konstituera en boplatz. Sålunda torde t.ex. de av MALMER som boplatser upptagna fynden nr 2, 5, 15, 17, 23, 30, 33, 44 och 59 (MALMER 1962 s. 936, Tab. 101) icke på forskningens nuvarande ståndpunkt kunna anses vara boplatzfynd.²

Icke heller MALMERS andra kvantitetskriterium, enligt vilket ”zwei oder mehr Scherben werden ein und demselben Wohnplatz zugerechnet, wenn ihre Entfernung voneinander 200 m nicht überstiegt;”. . . (MALMER 1962 s. 258) kan utan vidare tillämpas på förhållandena i Finland. Något logiskt hinder föreligger naturligtvis inte, däremot spelar boplatsernas topografiska förhållanden en viktig roll. MALMER motiverar sträckan 200 m med antagandet, att det säkert icke i en sluten by fanns en gård som låg på längre avstånd från sin närmaste granne. Motiveringen verkar icke övertygande, ty så länge man icke har ett enda konkret exempel i form av bostadslämningar på den snörkeramiska kulturens bostadsform och bebyggelsestruktur, måste varje antagande om deras karaktär förbli subjektiv. MALMER har visserligen senare helt riktigt framhållit att ”regeln utgör ett slags raster eller nät: har man grova maskor i nätet får man många boplatser, och har man finare maskor får man färre boplatser, men huvuddragen av utbredningen blir desamma i båda fallen” (MALMER 1970).

Även om problemet synbarligen icke har samma relevans i Finland som i Sverige fordrar det dock en närmare diskussion. I Finland är de snörkeramiska boplatserna i allmänhet av tämligen ringa omfång och i terrängen så klart avgränsade från

varandra, att det mycket sällan bereder några svårigheter att skilja dem från varandra. Ett undantag utgör måhända de många boplatserna i Espoo och Kirkkonummi socknar. Efter ett noggrant terrängstudium har emellertid många av dem kunnat sammanslås. Jämfört med ÄYRÄPÄÄS förteckning (ÄYRÄPÄÄ 1922) är antalet boplatser i detta område därför nu reducerat. Så gott som samtliga boplatser är belägna på impediment, eller på gränsen till åkerjord, vilket bidragit till att även stora fyndkvantiteter kunnat bevaras. Man har framhållit att åkerbruket skulle ha en starkt nedslitande effekt på boplatsernas artefakter, emellertid kan även boplatser från åkerjord (t.ex. 321 och 344) uppvisa avsevärda fyndkvantiteter.

Det vore alltså tänkbart att i en definition kunna beakta exempelvis boplatsernas terrängförhållanden. Man kan t.ex. göra följande tankeexperiment. Fpl. 604 är belägen på en ö, som är bristfälligt utforskad. Emellertid är det fullt tänkbart att man i framtiden på denna ö kan finna flere fyndkoncentrationer belägna på t.ex. 300, 600 och 900 m avstånd från det nu registrerade fyndstället. Man kan inte värja sig för tanken att det i ett sådant fall vore riktigare att betrakta hela komplexet som en boplatz i stället för fyra, isynnerhet om materialet är homogent. Boplatzens läge kan nämligen i detta fall vara beroende på t.ex. väderleksförhållanden vilka förorsakat att boplatzen, lägret, flyttats till en mera skyddad plats. I ett sådant fall kunde alltså samtliga på en ö registrerade boplatser uppfattas som en fyndplats.

Ehuru boplatsernas omfång och belägenhet i terrängen uppvisar långt gående likheter är materialet emellertid för litet för att tillåta en generalisering, som vore användbar för en allmän definition.

Det förefaller därför ändamålsenligast att icke i definitionen inrymma en sådan regel även om urvalet av boplatser — liksom också enligt 200-meters regeln — blir subjektivt. Då de i detta arbete upptagna boplatsernas fyndomständigheter och deras topografi likväl finns omnämnda i fyndkatalogen, överlämnas åt läsaren att bedöma, huruvida förf. gjort sig skyldig till ett subjektivt urval eller ej. En objektiv läsare torde icke finna någon subjektivitet.

Emedan keramiken valts att konstituera boplat-

2. Denna förf. uppfattning kan naturligtvis bero på materialets bristfälliga dokumentation.

serna har ett antal smärre fynd som uteslutande består av stenföremål tillhörande den snörkeramiska kulturen icke upptagits till närmare behandling.³ I samband med en del andra fyndplatser (t.ex. fpl. 603) vilka förutom stenföremål från den snörkeramiska kulturen gett små, ofta obetydliga, oornerade lerkärlsbitar uppstår emellertid ett annat problem. Emedan lerkärlsbitarna är oornerade finns det ingenting som med säkerhet visar att de skulle tillhöra den snörkeramiska kulturen. Även om förekomsten av stenföremål av ovannämnt slag i detta fall utgör den primära bedömningsgrunden talar flere faktorer för att även keramiken är snörkeramik. Avgörande för en sådan klassificering är förutom godsets beskaffenhet, dess tjocklek och avsaknaden av ornament samt fyndkombinationen. Avsaknaden av ornament är ett i många avseenden viktigt indicium för deras bestämning som snörkeramik,⁴ ty inom kamkeramiken, särskilt stilskedena I och II, uppvisar redan en skärva av 2—4 cm² storlek ornament av något slag. Något

annorlunda är förhållandet inom stilskede III där de oornerade skärvornas antal är stort. Emellertid erbjuder det i allmänhet icke några svårigheter att skilja dem från de snörkeramiska skärvorna.

O f f e r f y n d. Ehuru det icke finns några som helst konkreta belägg för att man inom den snörkeramiska kulturen nedlagt lerkärl som offer, har det dock ansetts befogat att som en egen fyndkategori, kategori 3a, särskilja en fyndgrupp bestående av ensamfunna hela eller obetydligt skadade lerkärl. Fyndgruppen är enhetlig både vad fyndomständigheter och keramiktyp beträffar. Emedan kärlden nedlagts enstaka är det osannolikt att fynden representerar depåfynd, vilka i allmänhet innehåller flere föremål än ett. Enligt en av STJERNQUIST nyligen föreslagen bedömningsgrund kan kärlden betraktas som "Niederlegung aus religiösen Beweggründen, nicht dazu bestimmt wieder aufgenommen zu werden" (STJERNQUIST 1963 s. 18).

3. Sådana fynd är t.ex. Yli-Heikka i Laukkoski by av Pornainen socken (EDGREN 1959 s. 43), Krämars i Inkoo sn (6462:1—2), Mälläinen i Alastaro sn (HämM 1174:34—36), Harjula i Poijärvi by av Vehkalahti socken (HUURRE 1969 nr 46) och Matkantaka i Hauho sn (9686:1; 97—19:1—6; 10035:1—2; 11262:1—2; 11844:1—4; 12064:—1—2).

4. Jämfört med den svensk-norska stridsyxekulturens keramik är förhållandet alltså det omvända. Enligt MALMER underlättas nämligen bedömningen av kärldens antal på en boplats av det faktum, att en så stor del av keramiken är totalornerad och de oornerade skärvornas antal därför litet (MALMER 1962 s. 255).

Keramikens typologiska indelning

(A) Ornering

(a) Primära typologiska element

För den typologiska indelningen av snörkeramiken i Finland fanns att välja mellan tvenne alternativ: en som hade byggt på käriformen och dess växlingar och en som hade företagits utgående från kärlets dekor. Emedan de två alternativen icke borde kombineras valde förf. den utgångsmöjligheten som visade sig vara mera ändamålsenlig, nämligen *o r n e r i n g e n*. Detta skedde av tvenne orsaker. En genomgång av fyndmaterialet ledde genast till den nedslående upptäckten att antalet hela eller med säkerhet rekonstruerbara kärl uppgår till blott 19 st, vilket utgör en mycket obetydlig del av totalantalet registrerade snörkeramiska kärl i Finland. Grundvalen för en typologisk indelning enligt käriform hade därför blivit mycket vacklande.¹ Däremot tillåter en typologisk indelning som bygger på kärlets ornering att samtliga ornerade krukskärvor kan beaktas. Orneringen uppvisar därtill en mycket större variationsrikedom än käriformen, vilket i sin tur medför, att den typologiska indelningen kan göras mera nyanterad. Även om fyndmaterialets typologiska indelning icke hade dikterats av materialets otillfredsställande bevaringstillstånd, hade alltså en indelning baserad på orneringen varit att föredraga. Materialets fragmentariska bevaringstillstånd be-

ror bl.a. på att krossade krukbiter har använts som avmagringsmedel i keramiken (s. 32).

Keramikens typologiska indelning har företagits helt teoretiskt och utan förutfattade åsikter om keramikgruppernas kronologiska följd. Keramiken har indelats i 10 huvudtyper, av vilka typerna A—D och F—I har en från botten till mynningsranden jämnsät, mer eller mindre profilerad yta, medan typ E karakteriseras av en eller flera vulstlika upphöjningar på kärleväggen. De tio grupperna kan i korthet karakteriseras sålunda:

Typ	A = snörornerade kärl
,,	ad A = kärl ornerade med vågräta dragna linjer eller en våglinje
,,	B = kärl ornerade med fiskbensmönster
,,	C = stämpelornerade kärl
,,	D = gropornerade kärl
,,	E = vulstornerade kärl
,,	F = oornrade kärl
,,	G = enbart randornerade kärl
,,	H = amforor
,,	I = kärl ornerade med flätmönster.

I fråga om indelningen är att märka, att orneringen avser dekor av kärlets yta, men inte nödvändigtvis dess mynningsrand eller bottenparti, samt att vulstringarna inom grupp E uppfattats som ornering även i det fall att själva vulsten icke ornerats. Kärl med oornrad yta men med ornerad rand har samlats i typ G liksom också kärl av typ pl. 9i på vilka mynningsrandens dekor är förbunden med ornering av mynningsrandens yttre sida.²

I fråga om de på en del kärldata synliga textlavtrycken kan det diskuteras huruvida avtrycken bör betraktas som avsiktliga ornament eller som ett resultat av ett tekniskt förfarande. Samma problem aktualiseras i fråga om kärlet

1. Samtliga uppgifter angående kärlets antal på fyndplatserna bygger på förf. egen subjektiva uppskattning ty det har inte lyckats honom att finna någon fullt godtagbar metod (jmf. t.ex. STJERNQUIST 1969 s. 23 f.). Förf. är därför väl medveten om att urvalet inte motsvarar verkligheten och att det faktiska antalet kärldata från den snörkeramiska kulturens fyndplatser är avsevärt större än de tal som angivits i denna studie.

2. Förf. är väl medveten om att typ G konstituerats enligt andra kriterier än de övriga typerna. Typ G konstitueras ju av dekorens placering, de övriga av dekorens art.

med "skrapad eller refflad yta" (t.ex. pl. 14: g—j). All ytbehandling har dock betraktats som tekniska element vilka inte beaktats vid indelningen.

Det bör också framhållas att beteckningen ad A använts i en annan betydelse än av MALMER, hos vilken termen betecknar icke närmare typbestämbara krukskärvor av typ A (MALMER 1962 s. 10). I detta arbete betecknar ad A alltså en självständig keramikgrupp som, ehuru den visar en mycket stark anknytning till den av snörörneringen definierade typ A, icke har kunnat inrymmas i den samma. Att det råder ett intimt samband mellan grupperna A och ad A, vilket berättigar den i viss mån subjektiva termen, framgår bl.a. av det faktum, att såväl snörörnering som örnering med dragna streck förekommer på samma kärl (kärl 701 001). Skillnaden mellan dessa keramiktyper brukar icke alltid beaktas av författare vilkas indelningssystem bygger på kärlformen. Det har ansetts motiverat att göra denna skillnad också därför, att typ ad A först relativt nyligen med säkerhet konstaterats inom snörkeramiken i Finland (EDGREN 1959). Ornamentet har dessutom tillmätts en icke ringa betydelse vid bedömningen av Kiukaiskeramikens eventuella förlagor (MEINANDER 1954A s. 142).

Varje keramiktyp har indelats i ett antal varianter vilka närmare definieras nedan.

Keramiktyp A omfattar lerkärl vilka nedanför mynningranden örnerats med en zon av horisontala snörlinjer. Avståndet mellan snörlinjerna liksom också deras antal varierar. Såvida snörlinjerna applicerats parvis, så att avståndet mellan linjerna 2 och 3 är större än mellan linjerna 1 och 2 och detta har genomförts konsekvent, har variantens signum i fyndplatsförteckningen försetts med bokstaven P inom parentes.

Inom typ A kan följande varianter särskiljas:

- A:1 omfattar lerkärl vilka nedanför mynningranden örnerats enbart med en zon av horisontala snörlinjer (fig. 1).
 A:2 omfattar lerkärl vilka nedanför mynningranden örnerats med en zon av horisontala snörlinjer vilken nedtill avslutas av en i snörteknik utförd girland (fig. 1).

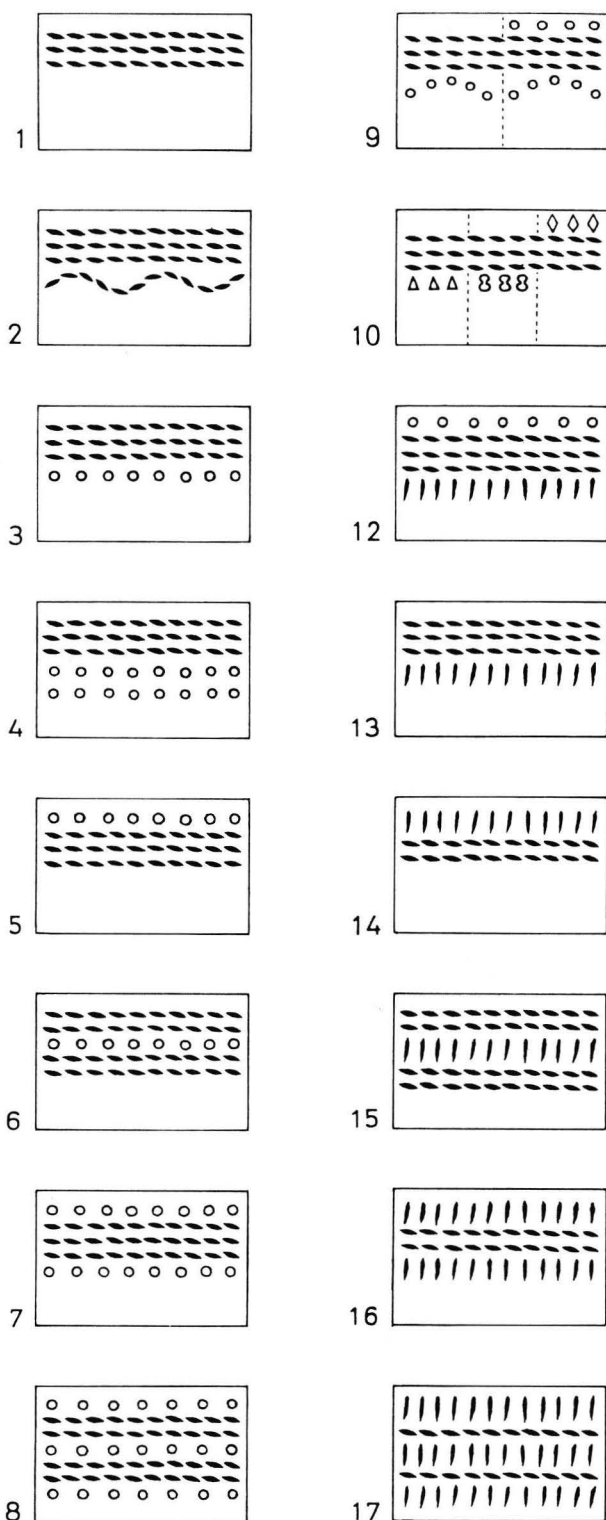

Fig. 1 Dekorschema för keramiktyp A.

- A:3 omfattar lerkärl vilka nedanför mynningranden örnerats med en zon av horisontala snörlinjer vilken nedtill avslutas av en punktrad (fig. 1).
 A:4 omfattar lerkärl vilka nedanför mynningranden örnerats med en zon av horisontala snörlinjer vilken nedtill avslutas av två eller flere punktrader (fig. 1).

- A:5 omfattar lerkärl vilka nedanför mynningsranden ornerats med en zon av horisontala snörinjer vilken upptill inramas av en punktrad (fig. 1).
- A:6 omfattar lerkärl vilka nedanför mynningsranden ornerats med en zon av horisontala snörinjer inom vilken applicerats en punktrad (fig. 1).
- A:7 omfattar lerkärl vilka nedanför mynningsranden ornerats med en zon av horisontala snörinjer vilken upptill och nedtill inramas av en punktrad. Varianten är m.a.o. en kombination av var. A:3 och A:5 (fig. 1).
- A:8 omfattar lerkärl vilka nedanför mynningsranden ornerats med en zon horisontala snörinjer vilken upptill och nedtill inramas av en punktrad samt inom vilken applicerats en punktrad. Var. A:8 är m.a.o. en kombination av var. A:3, A:5 och A:6 (fig. 1).
- A:9 omfattar lerkärl vilka nedanför mynningsranden ornerats med en zon av horisontala snörinjer vilken nedtill avslutas av en punkt-girland. Zonen kan upptill inramas av en vågrät punktrad (fig. 1).
- A:10 omfattar lerkärl vilka nedanför mynningsranden ornerats med en zon av horisontala snörinjer vilken nedtill avslutas av stämpelavtryck bestående av trianglar, 8-figurer, romber eller andra liknande stämplor. Stämplor av detta slag kan även finnas ovanför zonen (fig. 1).
- kan registreras, uppställa en samlingsgrupp enligt följande:
- A:11 omfattar lerkärl vilka nedanför mynningsranden ornerats med en zon av horisontala snörinjer kombinerade med en eller flere punktrader motsvarande någon av varianterna A:3—A:9.³
- A:12 omfattar lerkärl vilka nedanför mynningsranden ornerats med en zon av horisontala snörinjer vilken upptill inramas av en punktrad och nedtill avslutas av en rad vertikala spetsovala avtryck (fig. 1).
- A:13 omfattar lerkärl vilka nedanför mynningsranden ornerats med en zon av horisontala snörinjer vilken nedtill avslutas av en rad vertikala spetsovala avtryck (fig. 1).
- A:14 omfattar lerkärl vilka nedanför mynningsranden ornerats med en zon av horisontala snörinjer vilken upptill inramas av en rad vertikala spetsovala avtryck (fig. 1).
- A:15 omfattar lerkärl vilka nedanför mynningsranden ornerats med en zon av horisontala snöravtryck inom vilken applicerats en rad vertikala spetsovala avtryck (fig. 1).
- A:16 omfattar lerkärl vilka nedanför mynningsranden ornerats med en zon av horisontala snörinjer vilken upptill och nedtill inramas av en rad vertikala spetsovala avtryck (fig. 1).
- A:17 omfattar lerkärl vilka nedanför mynningsranden ornerats med en zon av horisontala snörinjer vilka upptill och nedtill inramas av en rad spetsovala avtryck samt inom vilken applicerats en rad likadana avtryck (fig. 1).
- A:18 omfattar lerkärl vilka nedanför mynningsranden ornerats med en zon av horisontala snörinjer kombinerade med en eller flere rader vertikala spetsovala avtryck motsvarande någon av varianterna A:14—A:18. Närmare motivering i samband med variant A:12.

Emedan det av såväl kronologiska som korologiska skäl är av intresse att försöka skilja mellan de två huvudvarianterna inom typ A hos vilka snörörningen kombinerats med punkter (var. A:3—A:9) resp. spetsovala avtryck (var. A:13—A:18), har det ansetts befogat att för sådana lerkärlsbitar vilka på grund av sitt fragmentariska bevaringstillstånd icke kan variantbestämmas, men vilkas tillhörighet till någondera gruppen likväl

3. Variant A:12 konstitueras visserligen av kärl på vilka punkter och spetsovala avtryck kombinerats. En genomgång av fyndmaterialet visar dock, att kärl 702 001 är det enda kärl som kan hänföras till denna variant. Motivet är alltså unikt.

Vid orneringen av lerkärlen inom typ A har använts ett tvinnat snöre vilket lindats runt kärlet så, att vindlingarna lutar åt vänster, varigenom snörkeramiken radikalt skiljer sig från exempelvis

den yngre järnålderns snörornerade keramik inom vilken vindlingarna lutar åt höger.⁴ Snöret består av två parter (kardelar) vilka i sin tur kan bestå av tvenne parter. Snöret har för det mesta intryckts i leran med omsorg. I en del fall är snöravtrycken emellertid knappt skönjbara vilket kan bero på att leran i detta skede redan höll på att torka och var mindre plastisk, eller att krukmakaren varit vårdslös.

Snöravtrycken kan ligga så tätt intill varandra att avståndet mellan tvenne gördlar är lika stort som avtryckets bredd, (pl. 1 B:d), vara parvis applicerade så att avståndet mellan gördlarna 2 och 3 är större än mellan gördlarna 1 och 2 resp 3 och 4 (fig. 35), eller applicerade utan regelbundna avstånd. Man kan icke säga att det föreligger någon kvalitativ skillnad mellan den snörornerade keramiken från gravar resp. boplatser. Snörgördlarnas antal varierar mellan 3 och 23 (kärnen 708 001 resp. 329 001).

Emedan fyndmaterialet innehåller endast ett oskadat snörornerat lerkärl (kärl 708 001), även det med i någon mån nedsliten ornering, har det icke varit möjligt att avgöra huruvida snörgördlarna applicerats cirkelformigt en och en eller i spiral runt kärlet. Det förefaller dock sannolikt att det förstnämnda alternativet är det riktiga. Gördlarna ligger nämligen nästan utan undantag vågrätt och en snörspiral skulle förutsätta ofta mycket långa snören, vilket i sin tur hade varit opraktiskt.⁵ Å andra sidan kan man på en del kärl tydligt se, att den nedersta gördeln inte går runt hela kärlet. På sådana kärl kan snöret ev. ha lindats i spiral (kärl 324 001, fig. 20).

Orneringsinstrumentets finhetsgrad inom grupp A har mätts enligt den av MALMER lanserade metoden (MALMER 1962 s. 8). MALMER har angivit finhetsgraden med ett tal som uttrycker huru många snörvindlingar man kan räkna på en sträcka av 3 cm. Är vindlingarnas antal t.ex. tio, uttryckes finhetsgraden med talet 10/3. I denna undersökning har mätningar av finhetsgraden utförts endast på sådana kärl på vilka den bevarade

snörgördeln är minst tre centimeter lång. Det har nämligen visat sig att antalet vindlingar på en sträcka av 1 cm multiplicerat med 3 icke alltid ger samma resultat som då mätningen utföres på en sträcka av 3 cm. Förklaringen till detta ligger uppenbart i det faktum, att antalet vindlingar per cm icke alltid "går jämnt ut", medan man på större fragment lättare kan avpassa mätinstrumentet så, att ett helt antal vindlingar erhålles.

Metodens användbarhet har emellertid visat sig bristfällig också i andra avseenden. Det har nämligen framkommit att snörets finhetsgrad kan uppvisa avsevärda avvikelser i de olika gördlarna på samma kärl. Som exempel kan anföras kärl 601 001 på vilket finhetsgraden varierar mellan 9/3 och 14/3 och kärl 607 005 med finhetsgraden 8/3—12/3. I fyndlistan har sådana avvikelser följaktligen registrerats emedan ett angivande av i detta fall medeltalen 11.5/3 resp. 10/3 icke motsvarar verkligheten. Det framgår icke av MALMERS avhandling huruvida denna företeelse även förekommer inom den svensk-norska stridsyxekulturens snörornerade keramik. Förklaringen till denna variation av finhetsgraden hos snörgördlarna på ett kärl kan antingen vara den att man verkligen använt tvenne olika grova snören, eller att snöret varit till den grad elastiskt att det vid olika stark spänning efterlämnat avtryck av olika finhetsgrad. Av dessa två alternativ förefaller det senare mera sannolikt, ty t.ex. de starka böjningarna på snörgirlanden på kärl 607 007 (pl. 6:c) visar att snöret varit i hög grad elastiskt.

Av de stämpelavtryck som uppträder i kombination med snörorneringen och som använts vid finindelningen av typ A, är de små groparna eller punkterna allmänna. Punkterna har i allmänhet en mycket liten diameter och har intryckts i leran med fast hand. På ett kärl, 335 001 (pl. 1 B:e) har dekoren utförts med en rörstämpel; gropens mitt uppvisar nämligen en liten tapp. Även de spetsovala avtrycken uppträder i olika varianter. De kan bestå av korta raka vertikala eller lutande dragna streck, raka vertikala eller lutande spetsovala avtryck, kommaliknande avtryck eller böjda "bumerangformade" avtryck. På ett kärl (712 002, pl. 15 E) har fransen gjorts med en kort kamstämpel.

4. Inom Vråkulturens keramik förekommer lutning både åt höger och vänster (FLORIN 1958 pl. II:1 och 7).

5. Problemet har också uppmärksammat och diskuterats inom den centraleuropeiska snörkeramiken (FEUSTEL etc. 1966 s. 109).

Kärl vilka ornerats med övriga stämpelavtryck i kombination med snörörning har sammanförts i variant A:10. Av dessa är de triangulära stämpelavtrycken vanligast, t.ex. kärl 346 003, medan de övriga registrerade varianterna, en rombformad stämpel på kärl 711 001 (pl. 15 F) och en 8-liknande stämpel på kärl 408 004 närmas kan betraktas som unika. Keramiktyp A är känd från 57 fpl.; därav 7 gravar med 10 kärl, 45 boplatser med 119 kärl och 7 offerfynd med 7 kärl. Totalantalet snörörade kärl är därmed 136.

Keramiktyp ad A omfattar lerkärl vilka nedanför mynningsranden ornerats med en zon av horisontalt dragna linjer eller horisontalt dragna våg- eller vinkellinjer. Inom gruppen har följande varianter iakttagits.

- ad A:1 omfattar lerkärl vilka nedanför mynningsranden ornerats med enbart en zon av vågräta dragna linjer (fig. 2).
- ad A:2 omfattar lerkärl vilka nedanför mynningsranden ornerats med en zon av horisontala dragna linjer vilken nedtill avslutas av en vågrät punktrad (fig. 2).
- ad A:3 omfattar lerkärl vilka nedanför mynningsranden ornerats med en zon av horisontala dragna linjer vilken upptill och nedtill inramas av spetsovala avtryck eller punkter (fig. 2).
- ad A:4 omfattar lerkärl vilka nedanför mynningsranden ornerats med en zon av horisontala dragna linjer vilken nedtill avslutas av en vågrät rad triangulära stämpelavtryck (fig. 2).
- ad A:5 omfattar lerkärl vilka nedanför mynningsranden ornerats med en horisontal våg- eller vinkellinje (fig. 2 och 3).

De på kärnen inom typ ad A förekommande dragna fårorna kan vara smala och spetsbottnade, eller breda och ha rund botten. Det är inte möjligt att karakterisera typen mera ingående, därtill är materialet för obetydligt. Det kan dock som en detalj nämnas, att kärl 346 005 ornerats med linjer vilka spiralförmigt löper kring kärlet.

Typ ad A är känd från 4 fyndplatser, därav 1 grav (fpl. 346), och 3 boplatser (fpl. 607, 707 och 709, pl. 15 D).

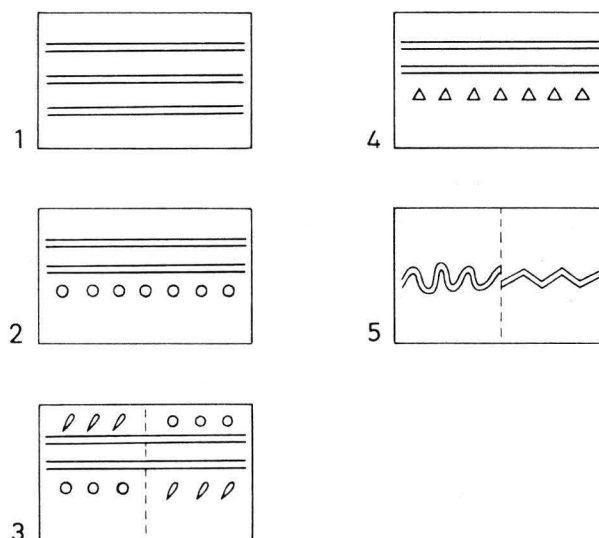

Fig. 2 Dekorschema för keramiktyp ad A.

Kärl 701 001 ligger närmare typ A än ad A och har därför hänförs till den förstnämnda typen.

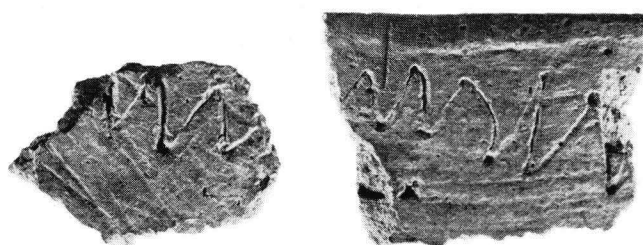

Fig. 3 Kärl 607 089. Skala 1:1.

Keramiktyp B omfattar lerkärl vilka nedanför mynningsranden ornerats med vågräta gördlar av lutande streck, i varannan gördel lutande åt höger, i varannan åt vänster. På några enstaka lerkärl förekommer avvikelser från detta skema genom att strecken i tvenne på varandra följande gördlar lutar åt samma håll. Till grupp B har även räknats lerkärl vilka ornerats med en zon av på varandra följande vågräta vinkelband, i vilka de vinkelbildande streckparen avgränsas från varandra av lodräta dragna streck.

Dekorschemat som konstituerar grupp B plägar kallas fiskbensmönster, snedskrafferade zoner eller zig-zag-mönster, de ovannämnda vinkelbanden grankvistmönster. Inom typ B kan följande varianter särskiljas:

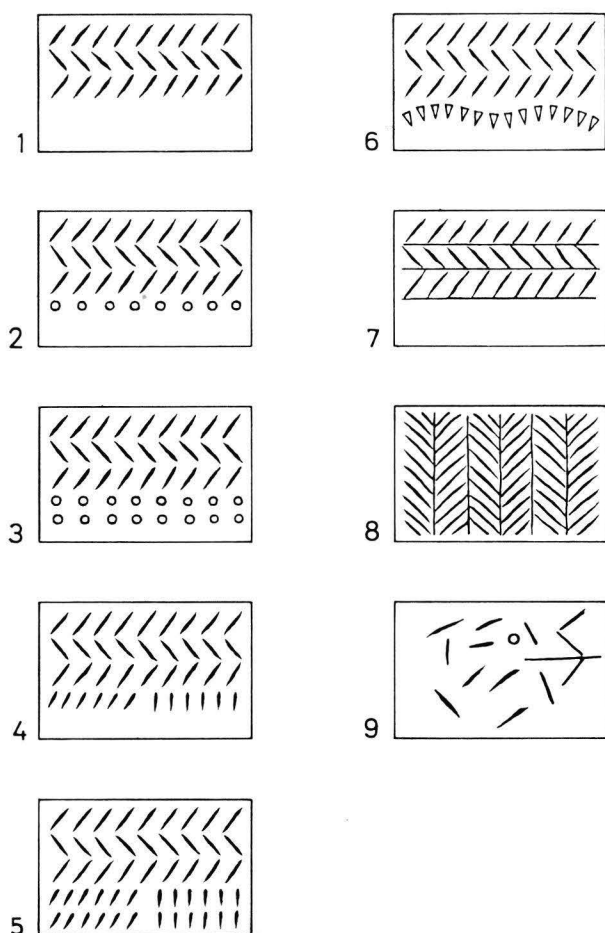

Fig. 4 Dekorschema för keramiktyp B.

- B:1 omfattar lerkärl vilka nedanför mynningsranden ornerats enbart med en i fiskbensmönster utförd zon (fig. 4).
- B:2 omfattar lerkärl vilka nedanför mynningsranden ornerats med en i fiskbensmönster utförd zon vilken nedtill avslutas av en vågrät punktrad (fig. 4).
- B:3 omfattar lerkärl vilka nedanför mynningsranden ornerats med en i fiskbensmönster utförd zon vilken nedtill avslutas av tvenne vågräta punktrader (fig. 4). På ett av kärnen tillhörande denna variant kan punktraderna kanske sägas beskriva en girland (607 025; pl. 8 g).
- B:4 omfattar lerkärl vilka nedanför mynningsranden ornerats med en i fiskbensmönster utförd zon vilken nedtill avslutas av en vågrät rad av lodräta eller svagt lutande spetsovala avtryck eller korta dragna streck (fig. 4). Även inom denna variant är ett kärl ornerat med en girland av sådana streck (pl. 8e).

- B:5 omfattar lerkärl vilka nedanför mynningsranden ornerats med en i fiskbensmönster utförd zon, vilken nedtill avslutas av tvenne vågräta rader av lodräta eller svagt lutande spetsovala avtryck eller korta streck (fig. 4).
- B:6 omfattar lerkärl vilka nedanför mynningsranden ornerats med en i fiskbensmönster utförd zon vilken nedtill avslutas av en i stämteknik utförd girland (fig. 4).
- B:7 omfattar lerkärl vilka nedanför mynningsranden ornerats med en i fiskbensmönster utförd zon i vilken streckgördlarna åtskiljs av vågräta dragna linjer. Dekorschemat brukar kallas "Fischgrat mit Zwischenzier" (fig. 4).
- B:8 omfattar lerkärl vilka nedanför mynningsranden ornerats med en zon vågräta vinkelband i vilka de vinkelbildande streckparen åtskiljs av lodräta dragna linjer (fig. 4).
- B:9 omfattar lerkärl vilka nedanför mynningsranden ornerats med en zon av dragna streck vilka icke metodiskt ordnats i streckgördlar (fig. 4).

Inom grupp B kan strecken i de olika gördlarna vara inristade (dragna), varvid deras inbördes längd är olika stor, eller gjorda med en streckstämpel, varvid de är lika långa. Erfarenheten har emellertid visat att det ofta är omöjligt att avgöra vilkendera av de två manéren som kommit till användning. Skillnaden mellan dragna streck och streckstämplar har därför icke registrerats. Som en allmän iakttagelse kan dock meddelas att de dragna strecken är i majoritet.

Strecken i de olika gördlarna kan i övre och nedre ändan tangerastrecken i närmast intill belägna gördel eller vara fristående. På grund av talrika gränsfall då t.ex. endast ett eller två streck tangerar motsvarande streck i den närmast intill belägna gördeln har denna skillnad icke registrerats.

De inom varianterna B:2–6 förekommande fransmönstren består antingen av små punkter, spetsovala stämpelavtryck (pl. 8b, c, g), korta eller långa dragna streck eller triangulära stämpar vilka vänts med den spetsiga vinkeln nedåt. På ett kärl (607 037, pl. 8d) är strecken mycket korta och så starkt lutande att de kunde tydas som snörimitation.

Streckens längd är i allmänhet direkt proportionella mot kärlets dimensioner.

Keramiktyp B är känd från 42 fpl.; därav 3 gravar med 3 kärl, 36 boplatser med 128 kärl och 1 fpl. tillhörig kategori 3b (1 kärl). Totalantalet kärl av typ B är därmed 132.

Keramiktyp C omfattar lerkärl vilka nedanför mynningsranden ornerats med en eller flere vågräta gördlar av lodräta eller svagt lutande inristade streck, steckstämplar eller kamintryck. Emedan det, liksom inom grupp B, ofta bereder svårigheter att skilja mellan inristade streck och steckstämplar har någon skillnad mellan dessa ej gjorts. Keramikgrupp C omfattar följande varianter:

C:1 omfattar lerkärl vilka nedanför mynningsranden ornerats med en eller flere vågräta gördlar av lodräta eller svagt lutande inristade streck eller steckstämplar (pl. 3B).

C:2 omfattar lerkärl vilka nedanför mynningsranden ornerats med en eller flere vågräta gördlar av lodräta eller svagt lutande kamintryck.

Typ C:1 är känd från 17 fyndplatser; därav 1 grav (fpl. 702) och 16 boplatser (fpl. 318, 321, 344, 347, 349, 352, 405, 501, 502, 511, 606, 607, 704, 710, 712, 713).

Typ C:2 är känd från 3 fyndplatser; därav 1 grav (fpl. 407) och 2 boplatser (fpl. 301 och 511).

Keramiktyp D omfattar lerkärl vilka nedanför mynningsranden ornerats med en eller flere gördlar av gropar eller gropliknande stämpelavtryck och vilkas kärnvägg saknar vulstupphöjningar. Inom grupp D har några varianter icke särskiljts. Några kärl visar en nära anknytning till typ E:4 men saknar dock en tydlig vulst (t.ex. pl. 12g, j och 13a).

Keramiktyp E omfattar lerkärl vilka nedanför mynningsranden ornerats med en eller flere runtlopande vågräta vulster. Vulsterna är plastiskt utformade, icke pålagda. Inom grupp E kan följande varianter särskiljas:

E:1 omfattar lerkärl vilka ett stycke nedanför mynningsranden uppvisar en rak oornrad vulst (fig. 5).

E:2 omfattar lerkärl vilka ett stycke nedanför

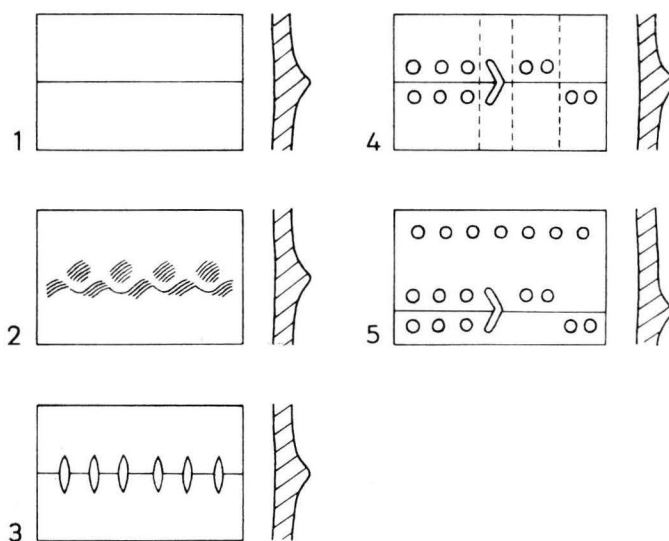

Fig. 5 Dekorschema för keramiktyp E.

mynningsranden uppvisar en horisontal våg- (bölje-) formad vulst (fig. 5).

E:3 omfattar lerkärl vilka ett stycke nedanför mynningsranden uppvisar en horisontal vulst som ornerats med en rad lodräta spetsovala avtryck vilka genombryter vulstens topp (fig. 5).

E:4 omfattar lerkärl vilka ett stycke nedanför mynningsranden uppvisar en eller flere horisontala vulster vilka på bägge sidor ornerats med stämpelavtryck eller gropar. Stämpelavtrycken kan i vertikalled vara förenade med varandra varvid de genombryter vulstens topp (fig. 5).

E:5 omfattar lerkärl vilka ornerats som E:4 men vilka därtill mellan vulsten och mynningsranden har gropornering (fig. 5 och pl. 1e).

Dekoren inom typ E är inte inskränkt enbart till vulsten utan omfattar även kärlets mynningsrand. Regel synes vara, att randens ornering är analog med vulstens utsmyckning även om undantag kan förekomma. Ett sådant är t.ex. kärl 607 044, pl. 11 e, på vilket randen dekorerats med tvenne slags stämplor, av vilka blott den ena använts vid orneringen av vulsten. På ett kärl finns två vulster (pl. 12n) på de övriga en.

Typ E är känd från 37 fpl., därav 1 grav (fpl. 346), 35 boplatser med 115 kärl och från en fyndplats tillhörande kategori 3b (fpl. 348). Totalantalet kärl av typ E är därmed 117.

Av varianterna är E:4 överlägset allmännast.

Keramiktyp F omfattar oornerade lerkärl, dock inte vulstkärl (jmf typ E:1). För att ett kärl skall kunna hänföras till typ F fordras att det är representerat genom randstycken. Några varianter har självsagt inte kunnat särskiljas. På ett kärl från fpl. 607 (pl. 13 v) har kärleväggen genomborrats med tvenne hål.

Typ F är känd från 35 fyndplatser; därav 1 grav (fpl. 702) och 34 boplatser med 135 kärl.

Keramiktyp G omfattar lerkärl med mer eller mindre profilerad sida vilka uppe på kärllkanten och omedelbart nedanför densamma ornerats med små gropar, andra stämpelavtryck eller en sammanhängande vinkelformad stämpel (pl. 9i). Kärlen inom typ G är för övrigt oornerade. Utformningen av randen inom typ G påminner ofta om kärllkantens ornering inom typ E och det är ofta osäkert, i synnerhet om kärlet blott är representerat i fyndmaterialet av små randstycken, huruvida ett fragment tillhör typ E eller G. Såvida typ G är överrepresenterad i kärllförteckningen tillhör de osäkra kärllfragmenten typ E.

Keramiktyp H omfattar lerkärl vilkas övre del ornerats med mot ena ändan avsmalnande stående streckbårdar vilka inramas av en eller flere punktrader eller andra stämpelavtryck.

Typ H representeras i fyndmaterialet av 3 kärl, 351 001—002 resp. 365 002. Det sistnämnda kärlet är företrätt blott genom ett fragment från den ornerade zonen nedre del och dess hänförande till typ H är beroende av hur biten orienteras; vändes den ett kvart varv tillhör den typ ad A. Orienteringen har emellertid utförts utgående från de spår på kärleväggen insida som uppstått då väggen tillslätats. Om dessa placeras vågrätt såsom regel är, tillhör biten typ H. Också kärleväggen starka välvning, liksom bitens brottytor stöder denna typbestämning (fig. 31).

Emedan streckbårdernas inramning på kärlden 351 001—002 utförts med olika stämplatser är det sannolikt att kärllbitarna från fpl. 351 representerar tvenne kärl (fig. 27).

Keramiktyp I omfattar lerkärl vilka nedanför mynningsranden ornerats med skrafferade triangulära (?) fält i kontrasterande riktning. Mönstret plägar kallas flätmönster eller korgflätmönster (ÄYRÄPÄÄ 1922 s. 134).

Typ I är känd från en fyndplats (fpl. 306).

(b) Sekundära typologiska element

Inom fyndmaterialet kan man iakttaga ett flertal typologiska element som uppträder med olika frekvens inom samtliga keramiktyper, typ F undantagen, inom några, eller inom någon av dem. På grund av sin allmänna karaktär har de icke uppfattats som typdefinierande element utan som beskrivande element och benämnts sekundära typologiska element. Ett undantag utgör orneringen av mynningsranden som konstituerar typ G och som alltså ansetts såväl som ett definierande som ett beskrivande element. Definierande värde har elementet emellertid endast i det fall att kärlet för övrigt är oornerat.

Följande sekundära typologiska element, av vilka de tre förstnämnda ansluter sig till dekoren och det fjärde är ett morfologiskt element har observerats: 1) ornering av mynningsranden, 2) ornering av kärlets vägg närmast kring botten, s.k. strålkran, 3) ornering av kärleväggen inre sida och 4) förekomst av kärllöra eller -handtag.

Ornering av mynningsranden kan förekomma i följande skepnad: a) punktornering, b) ornering i form av radiärt ställda spetsovala avtryck eller dragna streck, c) ornering i form av vinkelband bestående av spetsovala avtryck eller dragna streck, d) ornering i form av övriga stämpelavtryck och e) randen är vågformigt utformad.

Elementet är sällsynt och uppträder sporadiskt såväl inom typ A (t.ex. kärl 306 029, 346 006, 408 003-004), typ B (t.ex. kärlden 311 002, 502 005), typ C (t.ex. 502 006) som typ D (t.ex. 328 014). Den vågformigt utformade randen finns belagd endast inom typerna E och F.

Ornering av kärleväggen närmast kring botten förekommer i följande utförande: a) ornering i form av en punktördel, b) ornering i form av en ördel spetsovala avtryck eller dragna streck, c) som b men ördlarnas antal två, d) som b, ördlarnas antal tre, e) som b, ördlarnas antal fyra.

Orneringen är begränsad till kärleväggen närmast ovanför botten, utom i enstaka fall (fig. 44) då någon del av den ornerade zonen av misstag hamnat innanför bottenens periferi. Ornering av själva bottenplattan, sådan den definierats av

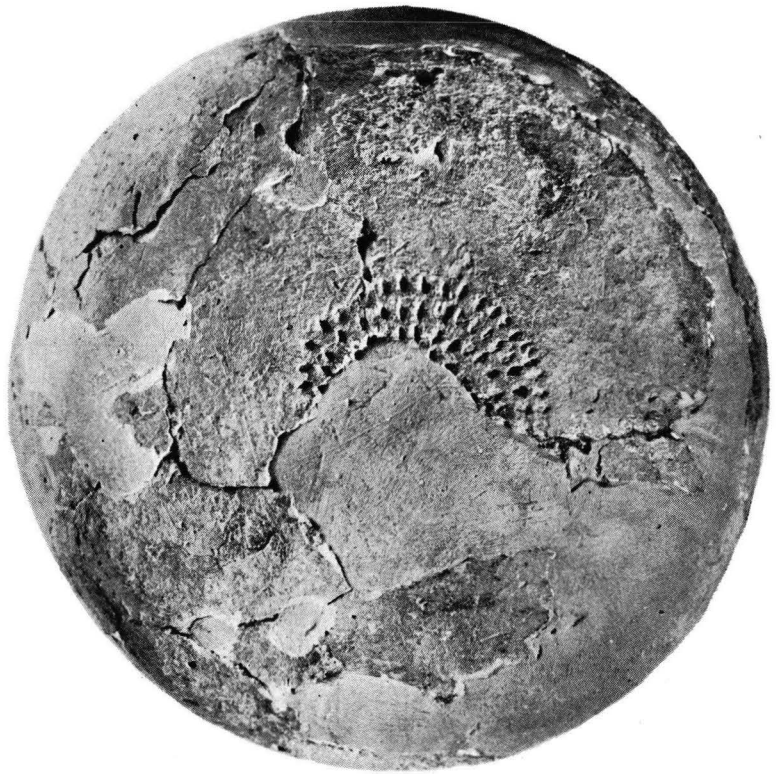

Fig. 6 Bottendekor på kärl 508 001. Skala 1:1.

MALMER (MALMER 1962 s. 19 f.) har endast kunnat konstateras på tvenne bottenbitar av vilka den ena har hittats på fpl. 502 (pl. 5A:l) den andra på fpl. 607 (pl. 14h). Den förstnämnda bitens ornering är kvalitativt sett högtstående, dekoren på den senare snarare ett tecken på vårdslöst utförande.

Elementets frekvens inom keramiktyperna är naturligtvis känd endast i det fall att en bottenbit kunnat kombineras med ett randstycke. På grund härav kan endast hela kärl ge upplysningar vilkas riktighet icke kan betvivlas. Följande kombinationer förekommer: typ A+a (2 kärl; 346 004 och 701 001), typ A+b (4 kärl; 336 001, 360 001, 401 001 och 504 001), typ B+b (1 kärl; 408 001), typ A+d (kärl 608 001), typ B+d (kärl 409 001) och typ A+e (kärl 508 001). Strålkranorneringen är alltså vanligast inom typ A. Ornerade bottenbitar förekommer därtill på t.ex. följande fyndplatser: 319 (6912:10; 8711:23), 321 (se t.ex. pl. 1 Ak-n), 328 (13948:3), 349 (15329:308) och 607 (se ett urval i pl 14).

Ornering av kärlets insida är begränsad till partiet närmast nedanför mynningsranden. Orneringen består av små gropar applicerade i en eller tvenne gördlar. I det sistnämnda fallet kan ovan-

för varandra liggande gropar vara förenade av ett streck. (t.ex. pl. 2e). På en kärlbit från fpl. 321 förekommer på kärlets insida ett snöravtryck som snarast kan tolkas som en tillfällighet. Förekomsten kan dock antyda samtidighet med keramiktyp A.

Elementet förekommer endast inom keramiktyperna D och F på fpl. 344 (kärnen 344 006 och 016; pl. 2a, e).

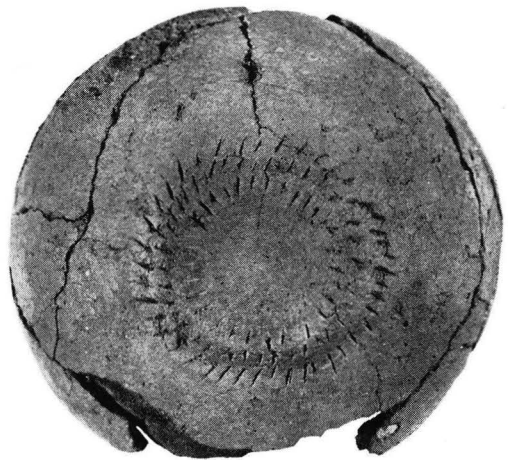

Fig. 7 Bottendekor på kärl 608 001. Skala 1:2

Förekomsten av ett kärlöra eller handtag har endast kunnat konstateras på tvenne kärl, från fpl. 321 resp. 607. I det senare fallet är det fråga om ett lodrätt ornerat "Schnuröse" på ett kärl av typ E, i det förstnämnda fallet om ett kärl av typ G från fpl. 321 (ÄYRÄPÄÄ 1922 pl. X:5).

(B) Morfologi

Såsom tidigare inledningsvis påpekats består endast en bråkdel av fyndmaterialet av hela kärl eller av sådana vilka med säkerhet kunnat rekonstrueras från botten till mynningen. Även om många fragmentariskt bevarade kärl låter oss ana vilken deras ursprungliga form varit, förblir vår uppfattning om kärlväggens kurvatur och bottenens utformning i många avseenden oklar. Denna omständighet medför att den finska snörkeramikens kärlformer kan uppskisseras blott i stora drag. Materialet inbjuder alltså icke till några detaljstudier även om det vore en angelägen uppgift att ringa in de i litteraturen så allmänt förekommande formbegreppen "Becher, Tasse, Napfe" etc eller funktionsbegreppen "Vorratsgefäß" o.s.v., genom att skapa en på exempelvis klart definierbara geometriska formbegrepp baserad typologi.

MALMER har för Sveriges del löst problemet genom att mäta kärlets index (Gefässindex) vilket definieras på följande sätt: Kärlindex är det tal som uttrycker ett lerkärlets proportioner. Det erhålles så att man dividerar kärlets största diameter med dess höjd och multiplicerar kvoten med 100 för att undvika decimaler (MALMER 1962 s. 8). MALMER har uttryckligen poängterat att begreppet kärlindex tagits i användning för att på ett exakt och objektivt sätt uttrycka ett lerkärlets proportioner och sålunda undvika mer eller mindre impressionistiska uttryckssätt. Det förefaller dock som om metoden hade sin begränsning. Den kan sålunda inte utan vidare användas inom t.ex. den finska snörkeramiken. Genom angivandet av kärlindex kan man visserligen uttrycka ett lerkärlets proportioner men att jämföra tvenne kärlets index möter genast svårigheter emedan indextalet inte anger var kärlets största diameter är belägen. Ett lerkärl vars index är 100 är alltså lika högt som brett utan att man för den skull kan veta

om kärlet är bredast vid mynningen, vid mitten eller någonstans däremellan.

Som exempel kan anföras tre kärl av vilka ett är en kamkeramisk kruka från Orimattila (MEINANDER 1961 fig. 3), och de två andra, snörkeramiska lerkärl från fpl. 346 (346 003) resp. 408 (408 001). Alla tre har ett indextal som närmar sig 100, avvikelserna är så obetydliga att de kan nonchaleras. De tre kärlets form är emellertid mycket olika och det säger sig själv, att en läsare inte, utan avbildningar kan erhålla någon uppfattning om formen såvida den anges enbart genom ett indextal.

Metoden är alltså otillfredsställande. För att åtminstone i någon mån erhålla en uppfattning om kärlets form, som vid angivande av enbart ett indextal måste kompletteras med en "impressionistisk" beskrivning eller en avbildning, är det nödvändigt att tillfoga indextalet en uppgift om var kärlets bredaste ställe är beläget och sedan inom dessa typer, på grundval av indextalet, skilja mellan slanka och låga kärl. En sådan komplettering kan utföras på mångahanda sätt. Om man t.ex. indelar kärlets höjd i fyra lika stora sektioner (S^1 - S^4) och för varje kärl anger inom vilken sektion dess bredaste ställe ligger, erhåller man åtminstone en något mera tillfredsställande uppfattning om kärlets form. Indextalet för de tre ovan nämnda kärnen är sålunda 100 (S^1), 99 (S^2) och 100 (S^3).

Kärlets form kan alltså enl. förf. åsikt inte tillfredsställande uttryckas genom att man enbart anger kärlets index. Metoden kan kanske användas inom små keramikgrupper inom vilka kärlets form är enhetlig, däremot inte kritiklöst inom snörkeramiken i Finland. Metoden har därtill sin begränsning, ty det är förf. åsikt, att index kan anges enbart för sådana kärl vilkas *absoluta* höjd är känd.

Förf. har därför valt att beskriva kärlets form enligt konventionellt, impressionistiskt mönster. Följande huvudformer kan särskiljas.

A. Amforor. Grundformen är ett klot och kärlets bredaste ställe ligger vid mitten. Mynningsdiametern är lika stor som, eller mindre än kärlets största radie. Formen är sällsynt i Finland och omfattar blott fyra kärl, av vilka ett tillhör typ B (pl. 8a) och tre typ H (LUHO 1964 fig. 1-2).

Bottnens utformning är inte känd men den har sannolikt varit flat. Formen kan ev. förekomma i flere ex. på fpl. 607 (se t.ex. pl. 9 h).

B. Käril av Ilmajoki-typ. Kärlets bredaste ställe ligger nära mitten. Mynningsdiametern är större än kärlets största radie och kärlets mynningsrand utsvängd. Bottnen är flat (se t.ex. fig. 24).

C. Käril av Tammenmäki-typ. Kärlets bredaste ställe ligger nedanför mitten. Kärlets mynningsrand är utsvängd och mynningsdiametern större än kärlets största radie (se t.ex. fig. 38).

D. Käril av Eknäs-typ. Kärlets bredaste ställe ligger vid mitten eller ovanför densamma och kärlväggens övre del är rak eller endast svagt profilerad. Mynningsdiametern är större än kärlets största radie (se t.ex. fig. 26 e).

E. Oprofilerade käril vilkas bredaste punkt ligger vid mynningsranden (se t.ex. pl. 9i).

Kärilen av Ilmajoki-typ är representerade såväl bland boplatskeramiken (t.ex. pl. 6b) som i den snörkeramiska kulturens gravar (t.ex. fig. 46) och bland fynden inom kategori 3a (t.ex. fig. 20, 24 och 28). Kärilens dekor tillhör både typerna A, B, C och F. Också kärilen av Tammenmäki-typ finns företrädd inom fyndkategorierna 1 (t.ex. fig. 33, 38 och kärilen 409 001 och 410 001), 2 (t.ex. pl. 3B, 6a och 8e) och 3a (fig. 35). Kärilens dekor tillhör såväl typerna A (både A:1, A:2 och A:18), B, C (t.ex. pl. 3B och 9e) som F. Kärilen av Eknäs-typ finns representerade inom kategori 1 (fig. 26e och käril 503 001) och kategori 2 (t.ex. pl. 3A); orneringen är av typ A. De oprofilerade kärilen har ornerats med dekor av typ G.

Den snörkeramiska kulturens kärilformer i Finland kan alltså inte kombineras med bestämda ornamenttyper.

(a) R a n d p r o f i l e r

Kärilkantens utformning inom snörkeramiken i Finland uppvisar ett otal varianter, ett förhållande som gäller all odredjad förhistorisk keramik. Avsevärda variationer kan t.o.m. förekomma på samma käril (t.ex. pl. 7c). Emedan det icke ansetts vara av betydelse eller ens möjligt, att i minsta detalj registrera samtliga avvikelser, har randzonens och kärilkantens utformning uppskisserats blott i stora drag. Inom varianterna förekommer därför en viss variationsbredd som dock icke

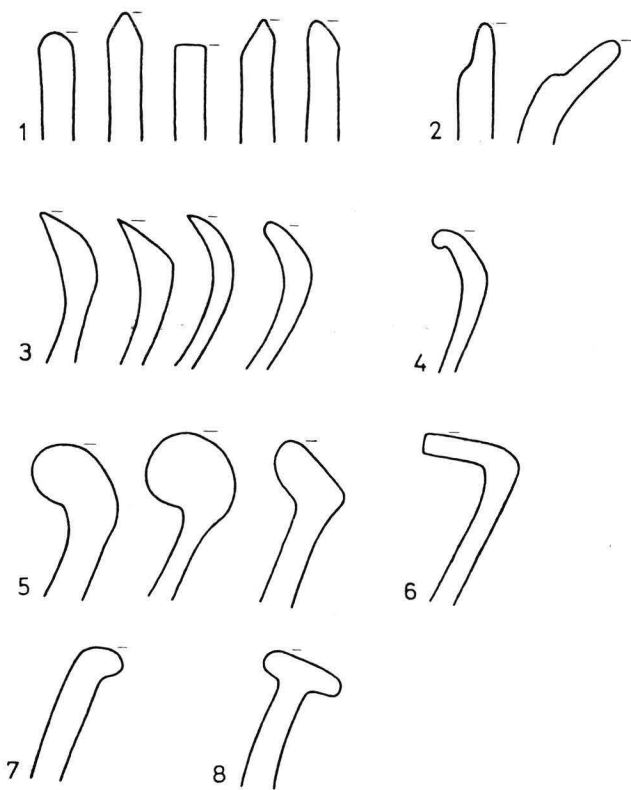

Fig. 8 Randprofiler (1–8).

är större än att de förstnämnda kan avgränsas från varandra.

R a n d z o n e n omfattar det översta partiet av kärilväggen. Dess allmänna riktning kan vara rak eller beskriva en cirkelbåge utåt eller inåt (jmf t.ex. SHEPARD 1968 s. 224 f). Randzonens avslutning kallas k ä r l k a n t. Denna kan vara direkt eller avvika från randzonens allmänna riktning genom en båge eller vinkel eller genom att vara inåt eller utåt förtjockad.

Följande varianter hos kärilkanten har observerats:

1) kärilkanten är lika bred som kärilväggen eller tunnare än denna samt följer randzonens allmänna riktning (fig. 8:1).

2) kärilkanten är tunnare än kärilväggen samt följer randzonens allmänna riktning (fig. 8:2).

3) randzonen är utåtböjd, kärilkanten utåt avtunnad och inåt mer eller mindre förtjockad. Partiet mellan kärilkantens utdragna spets och insidans förtjockning kan vara konvext eller rakt (fig. 8:3).

4) randzonen är utåtböjd, kärlkantens yttersta ända avrundad (överhängande), inåt mer eller mindre förtjockad (fig. 8:4).

5) randzonen är utåtböjd, kärlkanten vulstformigt förtjockad (fig. 8:5).

6) randzonen är utåtböjd, kärlkanten skarpt utåtböjd, dess övre yta oftast plan (fig. 8:6).

7) randzonen är inåtböjd, kärlkanten inåt förtjockad (fig. 8:7).

8) randzonen är inåtböjd, kärlkanten både inåt och utåt förtjockad samt plan eller svagt välvd (fig. 8:8).

Variant 1) förekommer inom keramiktyp A bland kärlen av Eknäs-typ, variant 5) inom keramiktyp E, variant 6) inom keramiktyperna A och B bland några kärl av Tammenmäki-typ, variant 7) inom keramiktyp B på fpl. 607 och variant 8) inom keramiktyp B på fpl. 344. De övriga varianterna kan inte sägas vara konsekvent kombinerade med bestämda kärlformer eller keramiktyper.

(b) Bottenprofiler

En icke oväsentlig del av keramikfynden från den snörkeramiska kulturens boplatser består av fragment från kärlets bottenparti. I synnerhet på fpl. 607 utgör bottenbitarna ett mycket vanligt inslag och från de flesta andra boplatserna finns det en eller flera bottenar. På några boplatser har emellertid tillvaratagits förvånansvärt få bottenar ehuru den övriga keramiken kan vara mycket allmän. En sådan fyndlokal är t.ex. fpl. 344 från vilken registrerats 25 kärl medan bottenbitarna är blott två till antalet. Detta har dock sin naturliga förklaring. Botten utgör kärlets minsta del och bevaras följaktligen procentuellt sett mera sällan än randstycken och skärvor från kärleväggen.

Emedan också bottenbitarnas form är av betydelse för kärllformen och emedan de besitter en hel rad viktiga typologiska element, har förf. ansett det befogat att ägna också bottenarna ett studium.

Följande morfologiska (1—4) och dekorativa (5) element hos bottenbitarna har observerats: 1) bottenplattans form, 2) bottenpartiets hörnprofil, 3) kärleväggens kurvatur ovanför botten, 4) bott-

nens diameter och 5) kärleväggens ornering ovanför botten.

1) följande variationer av bottenplattans form har registrerats:

a. Jämn botten. Botten är jämn längs diameters hela längd, smärre avvikelser (< 1 mm) tenderande till konkavitet resp. konvexitet tillåtes. Varianten är den vanligaste inom snörkeramiken i Finland.

b. Konkav botten. Konkaviteten bör mäta minst 1 mm i bottenens mitt samt från denna punkt åt bägge sidor på ett avstånd som utgör minst $1/4$ av diametern. Varianten är sällsynt (t.ex. kärl 708 001).

c. Konvex botten. Konvexiteten bör mäta minst 1 mm, d.v.s. bottenens centrum befinner sig minst 1 mm nedanför periferin. Varianten är mycket sällsynt.

d. Botten med bottenrand. Runt bottenens periferi löper en rand som är minst 2 mm bred. Partiet innanför randen kan vara jämnt, konkavt eller konvext. Varianten uppträder sporadiskt på fpl. 411 och 607 (t.ex. pl. 3Aa).

2) följande varianter av bottenens hörnprofil har registrerats:

a. Botten övergår direkt i kärleväggen, övergången kan vara avrundad eller skarpkantad (fig. 9a). Varianten är den vanligaste inom typerna A—B, C och F.

b. Botten har ståndplatta. I förhållande till en genom bottenens hörn dragen rät vinkel emot kärlets bottenplan, är kärleväggens stigning $\geq 90^\circ$ och avståndet mellan bottenplanet och punkten för kärleväggens början > 2 mm (fig. 9b). Varianten förekommer inom typ A.

c. Botten med bottenrand. Då genom bottenens yttersta punkt drages en rät vinkel emot bottenplanen är riktningen för kärleväggens stigning $< 90^\circ$ (fig. 9c). Varianten förekommer inom typ E.

3) följande variationer av kärleväggens kurvatur ovan botten har observerats:

a. Kärleväggen är jämnt stigande.

b. Kärleväggens stigning är konvex.

4) Förutom i fråga om ett kärl (fig. 29b), som har en diminutiv bottenplan (jmf Malmer 1962 s. 8), mäter diametern hos de bottenbitar vilka kunnat kombineras med bestämda randstycken mera än $1/4$ av kärlets största diameter.

5) Bottenbitarnas ornering följer samma schema som de på s. 26 anförda sekundära typologiska elementen. Av dessa är ornering i form av en gördel spetsovala avtryck eller dragna streck överlägset vanligast.

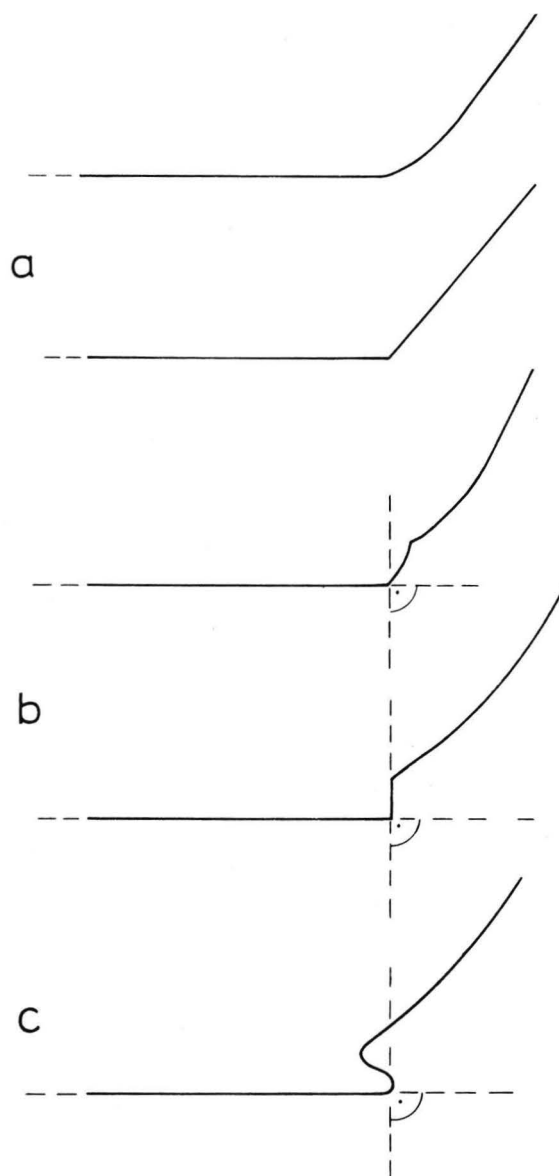

Fig. 9 Bottenprofiler (a—c).

Teknologi

Den keramik som tillvaratagits på den snörkeramiska kulturens boplatser eller i dess gravar, är välbevarad och av hög kvalitet. Kärkens yta är oftast glansig, något som kan gälla även sådana kärl hos vilka ytan inte är slät utan uppvisar spår av särskild ytbehandling (pl. 14 g, i, j). Eventuellt har kärken med glatt yta varit föremål för särskild polering. Godset är brunt med såväl gul, röd som grå skiftning. En del skärivor kan dock ha en nästan svartbrun skiftning (pl. 8 g; 9 l) vilket beror på humussyrornas inverkan. Avsiktlig målning av kärlytan har inte kunnat konstateras. De röda strimmor som förekommer på några kärkfragment från fpl. 365 och 607 (t.ex. 17693: 134) torde kunna tillskrivas den relativt rikliga förekomsten av rostfläckar i dessa boplatsers kulturlager.

För att utröna vad slags lera som kommit till användning inom snörkeramiken har förf. låtit utföra en diatomé-analys av 25 lerkärlsbitar, företrädande lika många kärl, från fpl. 607. Provserien omfattade 3 kärl av typ A, 1 kärl av typ ad A och 3 kärl av typ B, medan resten tillhörde typerna E och F eller omfattade krukskärivor som inte kunnat attribueras till någon speciell keramiktyp. Analysen, som har utförts av docent PENTTI ALHONEN vid Helsingfors universitets Geologiska och Paleontologiska institution, gav ett mycket njuggt resultat. En ringa förekomst av diatoméer kunde konstateras blott i följande fyra prov:

kärl 607 005, *Eunotia robusta* var.
tetraodon, 1 st.
Tabellaria fenestrata,
1 st
kärl 607 045, *Frustulia rhomboides*,
fragm.
17281:33, *Cymbella ehrenbergii*,
1 st

17281:442, *Tabellaria fenestrata*,
2 st
Melosira islandica ssp
helvetica, 1 st

Resultatet har uttolkats så, att leran inte är marin utan sannolikt glaciallera som är diatoméfattig, eller innehåller ett ringa antal sötvattensdiatoméer. Eventuellt har de sediment som förekommer på botten av den invid boplatzen belägna mossen kunnat användas vid lerkärlsframställningen. Resultatet överensstämmer med det som erhållits vid en analys av keramik från några av Jäkärälä-gruppens boplatser (EDGREN 1966 s. 107 och bilaga 2 s. 159).

Kärkens bränning har varit mycket god vilket framgår dels av den glansiga ytan, dels av att godset åtminstone på tunnväggiga kärl är genombränt. Godset är genomgående hårt och fast och kännetecknas inte av någon porositet. I detta avseende avviker detsamma från keramiken i Mellaneuropa där snörkeramiken är dåligt bränd (FEUSTEL etc. 1966 s. 188). Också i Finland kan man finna enstaka kärl vilkas bränning kanske inte varit förstklassig. Hos några krukor består nämligen kärlväggens kärna av kolsvart, tämligen skört lergods (t.ex. kärl 701 001 och 608 001, fig. 44).

Någon ingående analys avsedd att belysa lerans avmagring har inte företagits. Förekomsten av chamotte har dock tidigare konstaterats i kärl från fpl. 321, 404, 504 och 702 (SUNDIUS 1952 s. 220) och en optisk granskning av övrig keramik ger ett liknande resultat. Vid avmagringen med chamotte har man dels använt bränd lera (t.ex. fpl. 349) dels krossade lerkärlsbitar, det senare en mycket allmänt använd teknik på fpl. 607 (t.ex. kärl 607 064, pl. 11b). Däremot har avmagring med storkornigt material, såsom kvarts, fältspat eller övriga mineral inte praktiserats inom snör-

keramiken. I några kärl från fpl. 607 (t.ex. kärl 607 009) och fpl. 608 har leran dock blandats med mycket finkornig sand. Sådana kärl har en avsevärt strävare yta än de snörkeramiska kärlen i gemen.

På kärnväggen kan ofta iakttagas tydliga avtryck av växtdelar av olika slag. Särskilt tydligt kommer denna företeelse till synes inom keramiken från fpl. 344, 349 och 352.

Någon avmagring av själva godset med organiskt material har däremot inte kunnat konstateras. Om sådan förekommit borde denna teknik kunna spåras i form av kaviteter i kärnväggen, ty organiskt material förkolnar under bränningen.

Kärnväggen uppvisar inte sällan avtryck också av annat slag och ofta är det väl i dessa fall fråga om avsiktlig ytbehandling. Ytbehandling i form av skrapad yta, både vågrät och lodrät skrapning samt sådan då fårorna korsar varandra, förekommer så vitt man kan bedöma endast inom keramiktyperna E och F. (fig. 25 a, se även pl. 14 g—j). På fpl. 607 är lerkärl av typerna E och F med glansig yta dock lika allmänna. (t.ex. pl. 10 d, 11 e). Det är vanskligt att avgöra huruvida denna ytbehandling haft funktionell eller dekorativ betydelse.

På en del lerkärlsbitar från fpl. 307, 338 och 607 förekommer tydliga textilavtryck. Fenomenet har uppmärksamrats redan tidigare (t.ex. ÄYRÄPÄÄ 1922 s. 135; MEINANDER 1954 A s. 152; EDGREN 1959 s. 46) men tvivel har rått beträffande det berättigade i att hänföra dessa krukskärvor till den snörkeramiska kulturen. Deras förekomst på fpl. 607 visar dock att farhågorna är ogrundade (t.ex. 17281:425).

På några krukskärvor från fpl. 607 kan vidare iakttagas djupa rundbottnade fåror (pl. 14 k), vilkas syfte dock inte kunnat utredas.

De inom kamkeramiken så allmänt förekommande fingeravtrycken (se t.ex. LUHO 1965 fig. 9) uppträder inte inom snörkeramiken.

Hos en del krukbiter från fpl. 607 kan ytterligare konstateras en egenhet som inte förekommer på övrig snörkeramik. Denna består i att både större och mindre lerkärlsfragment, t.ex. kärl 607 044, uppvisar slipade brottytor. Vilken avsikten med detta förfarande varit kan inte fastställas. Ett liknande tillvägagångssätt kan också

konstateras på kärl 607 001 (pl. 7a) vars mynningsrand jämnats genom slipning. På detta sätt har man antagligen kunnat ”rädda” ett kärl vars mynningsrand skadats.

Keramiken från den snörkeramiska kulturens fyndlokaler har inte varit föremål för någon ingående analys angående förekomsten av avtryck av sädeskorn i kärnväggens yta. Någon mycket allmän företeelse kan sådana avtryck i alla händelser inte vara, då i annat fall säkerligen några sådana med lätthet hade upptäckts.

Godsets tjocklek dikteras visserligen i första hand, men inte alltid, av kärlets dimensioner. Som helhet betraktat är kärnväggens tjocklek i fråga om varje enskilt kärl tämligen konstant, vilket vittnar om stort tekniskt kunnande. Det tjockaste godset finner man inom keramiken av typ E och F men också inom typ A förekommer kärl med mycket tjock vägg. Sålunda varierar kärnväggens tjocklek inom typ A på fpl. 607 mellan 4 mm (kärl 607 007) och 11 mm (kärl 607 009). På kärl 607 005, vilket uppvisar den största diametern bland kärlen av typ A är väggen 6 mm tjock. Ungefär samma tal gäller för kärl 607 028, (pl. 6d) av typ B, medan kärl 607 037 (pl. 8d) har endast 4—5 mm tjock vägg. Variationerna är alltså avsevärda och troligtvis avhängiga av varje enskild krukmakares tekniska kunnande.

Den intressanta frågan om lerkärlens tillverkningsteknik är i många avseenden problematisk och har inte tidigare i Finland ägnats något ingående studium. ÄYRÄPÄÄ har visserligen framhållit, att kärlen sammanfogats av lerringar (ÄYRÄPÄÄ 1922 s. 127), men detta kan dock inte utsträckas till att gälla samtliga kärl.

Emedan man allmänt anser att drejskivan inte använts under neolitisk tid, kan man utgå ifrån att de snörkeramiska kärlen tillverkats för hand, antingen ur ett lerstycke eller genom sammanfogning av lerremсор, såsom vanligt är inom den kamkeramiska kulturen (EDGREN 1966 s. 108; 1970) och asbestkeramiken i östra Finland (EDGREN 1964 s. 20). Till åtskillnad från vad fallet är inom kamkeramiken kan man emellertid ytterst sällan inom snörkeramiken finna direkta spår av denna teknik. Icke heller keramikens sprickningstendens ger några antydningar om tillverkningstekniken. Tydliga fogar kan dock iakttagas

på några kärbitar från fpl. 321 och 607 (t.ex. 8709:00; 18047:126), vilket visar att denna teknik åtminstone delvis tillämpats.

Sådana små kärl som t.ex. 508 001, och kärnen i pl. 8f, 9b, c har däremot formats ur ett stycke medan kärl 608 001 (fig. 44), som på sätt och vis är ett "medelstort" kärl, har tillverkats i åtminstone två etapper. Först har man förfärdigat botten till en höjd av 3 cm och därefter resten av kärlet. Om detta skett genom ringteknik eller inte, kan ej avgöras (fig. 7).

Även om spåren av ringteknikens användning är sparsamma kan man dock förmoda att densamma tillämpats mycket allmännare än vad materialet förtäljer. Man har nämligen gjort den iakttagelsen att en homogen lera med endast obetydlig tillsats av bindämnen försvårar upptäckandet av ringtekniken även i fråga om sådana kärl om vilka man vet att de är uppbyggda av remsor (HODGES 1966 s. 119). Ringtekniken har också iakttagits inom den mellaneuropeiska snörkeramikern (FEUSTEL etc. 1966 s. 103 f.).

Det är emellertid inte helt uteslutet, att man i en del fall också arbetat med något slag av ma-

triser eller andra modeller. Det förefaller t.ex. osannolikt att man av remsor hade kunnat tillverka sådana stora tunnväggiga kärl som kärl 607 037 (pl. 8d), vars största diameter kan uppskattas till c:a 25 cm och vars vägg är endast 4–5 mm tjock. Kärnväggens inre sida är därtill mycket ojämn. Det har å andra sidan experimentellt bevisats, att t.ex. stora mellaneuropeiska amforor med lätthet och på förvånansvärt kort tid kan tillverkas av ringar och utan stöd av matriser (FEUSTEL etc. 1966 s. 103 f.).

Stort tekniskt kunnande har sannolikt också fordrats vid tillverkningen av kärl 607 016 (pl. 8a) vars mynningsdiameter (c:a 6 cm) är så liten att krukmakaren vid tillverkningen inte med sin hand kunnat stöda kärnväggens inre sida.

Åtminstone i tvenne fall har man kunnat konstatera att trasiga kärl har lappats genom att man på bägge sidor av en spricka borrar ett reparationshål (kärl 607 085, pl. 12 m). På kärl 607 081 förekommer också hål. Dessa torde dock inte vara reparationshål utan ha en eller annan praktisk betydelse (pl. 13 v).

(A) **Fyndkategori 1 och dess fynd**

Fyndkategori 1, d.v.s. den formel varmed de keramikförande gravarna betecknats, är i fyndmaterialet representerad av följande 11 fynd:

- fpl. 346 (Eknäs)
- „ 365 (Dalamalm)
- „ 401 (Hoppela)
- „ 407 (Rukkijoki)
- „ 408 (Viikka)
- „ 409 (Tammenmäki)
- „ 410 (Hämäläisen metsä)
- „ 503 (Uusi-Jaara)
- „ 601 (Littunen)
- „ 702 (Piirtola)
- „ 706 (Perttulanmäki)

Till fyndkategori 1 hör sannolikt även en del av keramiken från fpl. 404 (Kivisillanmäki), 504 (Pelttari) och 606 (Myllykylä) även om denna icke kunnat kombineras med fyndplatsernas övriga fynd, samt fpl. 507 (Rauvola) där fyndkombinationstypen, en stridsyx och fragment av ett snörkeramiskt kärl, antyder, att fyndet kan tillhöra kategori 1. Emellertid uppfyller inget av dessa fynd de krav som ställts på ett fynd tillhörande kategori 1, varför de har hänförs till kategori 2.¹

L ä g e. Med undantag av fpl. 365, som legat på åkerjord, har gravarna varit belägna på impediment bestående av smärre grus- eller sandkullar eller större åsslutningar, dock med tydlig anknytning till odlingsbar jord. Närheten till vattenleder med rinnande vatten är markant endast i fråga om fpl. 346, 407 och 503, de övriga ligger på mer än 200 m avstånd från närmaste å.

Av gravarna har 7 (fpl. 365, 401, 407, 408, 503, 702, 706) legat på förhistoriska boplatser medan 4 (fpl. 346, 409, 410, 601) kännetecknas av singulärt läge.² Av boplatzgravarna kan emellertid endast 3 (fpl. 365, 401, 408) betecknas som boplatzgravar i egentlig mening såtillvida, att även boplatzfynden tillhör den snörkeramiska kulturen, medan de övriga anlagts på kamkeramiska

boplatser.³ Den rena boplatzgravens kan alltså icke sägas utgöra någon specifik gravform inom den snörkeramiska kulturen i Finland utan uppträder med lägre frekvens än gravarna med singulärt läge. Förhållandet är 3:8. Samtliga keramikförande gravar ligger enstaka, fyndplatser med flere gravar är inte belagda.⁴

1. Icke heller lerkärlen från Ravi boplatz i Säkkijärvi sn, södra Karelen, vilka allmänt uppfattats som gravfynd (EDGREN 1959 s. 48) kan med säkerhet hänföras till kategori 1. Ett av kärlen hittades på 40 cm djup i kanten av en löpgrav. Kärlet stod upprätt. Omkring 40 cm norr om detsamma iakttogs på 25–35 cm djup ett 10 cm tjockt kolskikt som sträckte sig över ett 200 × 50 cm stort i öst-västlig riktning orienterat område. På fyndstället fanns rester av en kolmila samt kulturskikt innehållande sen kamkeramik.

I kanten av samma löpgrav, 15 m NE om det ovan nämnda fyndstället, fann några pojkar senare tvenne lerkärl av vilka det ena stod upprätt och det andra låg vågrätt. Kärlen hittades på 60 cm djup och på en meters avstånd från varandra, enligt en annan uppgift på var sin sida av löpgravens. På fyndplatsen hade iakttagits kol och c:a ett dussin knytävsstora stenar.

2. Såvida fpl. 404, 504, 507 och 606 medräknas hade talen varit 10 (+ fpl. 404, 504, 606) resp. 5 (+ fpl. 507).

3. Av de i föreg. not nämnda fpl. har 404 givit yngre fynd, fpl. 504 och 606 däremot boplatzfynd omfattande snörkeramik.

4. Boplatzgravens är alltså känd även om en motsatt åsikt framförts (LUHO 1964 s. 8). Det kan nämnas att antalet stridsyxor från fpl. 404 (4 st) och 504 (2 st) antyder, att fyndplatserna kan ha hyst flere gravar än en. Andra fynd av stridsyxor som kunde tydas på detta sätt är: Hietaharju, Teuva sn, Södra Österbotten, 2 stridsyxor funna på 5 meters avstånd från varandra och på 50 cm djup (5782:1–2; MEINANDER 1970 nr 280, 281); Riposuo, Huittinen, Tavastland, 2 stridsyxor och 3 rätyxor funna i en 25 × 19 m stor och 1 m hög kulle i Riposuo mosse (6980:1–3; 7050; MEINANDER 1970 nr 330, 331); Koskenkorva, Ilmajoki sn, södra Österbotten, 2 ev. 3 stridsyxor (MEINANDER 1970 nr 283, 337, 451?); Junnila, Mouhijärvi sn, Satakunta, 2 stridsyxor (MEINANDER 1970 nr 468, 470); Nälkänummi, Masku sn. Egentliga Finland 2 stridsyxor (MEINANDER 1970 nr 598, 599), Kirjunpaju, Nousiainen sn, Egentliga Finland, 2 stridsyxor (10996:1; 14526. Se fpl. 415). Såvida stridsyxan från fpl. 606 härstammar från en grav, har platsen hyst tvenne gravar (se fpl. 606).

Förekomsten av gravfält inom den snörkeramiska kulturen i Finland kan alltså anses mycket sannolik. Man bör dock även beakta den möjligheten, att några av de ovan nämnda fyndgrupperna också kan härstamma från dubbelgravar.

Fig. 10 Fpl. 346, kärlen 346 004 och 346 005 in situ. Fotografi Torsten Edgren 1958.

Av de keramikförande gravarna härstammar 5 från Egentliga Finland, 2 från Nyland, 1 från Satakunta, 1 från Tavastland och 2 från Södra Österbotten. Från Egentliga Finland känner man alltså nästan lika många keramikförande gravar som från det övriga landet sammanlagt.

Djup. Uppgifter om gravarnas djup föreligger i följande fall: fpl. 346 120 cm, fpl. 365 65 cm, 401 40 cm, 407 50–60 cm, 408 80 cm, 409 75 cm, 503 100 cm, 702 100 cm (?) och 706 80–90 cm.

5. Ang. orienteringen av icke keramikförande gravar kan nämnas, att en av MEINANDER undersökt grav i Vallanen by av Nousiainen sn, Eg. Finland (se not 6) kan ha varit orienterad i riktning NW-SE. Likaså uppges en i Maunulankulma i Kylmäkoski sn, Tavastland upphittad stridsyxha härstamma från en $3 \times 2,5$ m stor och i NW-SE-lig riktning orienterad fördjupning (12168). En likadan orientering hade den underjordiska stensättning i Kuop-pakangas i Merijärvi sn, norra Österbotten, i vilken man tillvaratagit tvenne s.k. barbariska efterbildningar av stridsyxor (jmf. not 6). En avvikande orientering konstaterades däremot för de tre gravarna i Reitkalli, Vehkalahti sn, Nyland, där grav III torde ha varit orienterad i riktning SW-NE, grav II i W-E och grav I i N-S.

Djupet varierar alltså mellan 40 och 120 cm, medeltalet är 80 cm.

Orientering. Riktningen är känd endast för 3, ev. 4, av de keramikförande gravarna, nämligen fpl. 365 NW-SE, fpl. 346 W-E, fpl. 407 NW-SE (?) och 706 NW-SE. Överensstämmelsen mellan de 4 gravarnas riktning är sällsynt markant.⁵

Gravkonstruktion. Av de keramikförande gravarna har endast 6 kunnat bli föremål för en så ingående undersökning, att man är underrättad om huvuddragen av deras konstruktion. En träkonstruktion av oval form kunde konstateras på fpl. 346 och en rektangulär ram av organiskt material på fpl. 706. Båda gravarna har gett keramik av typ A, den förstnämnda därtill keramik av typerna ad A och E. Av de övriga gravarna innehöll fpl. 365 (fig. 29a) tvenne ovanför graven placerade stenar och fpl. 408 (fig. 11) en nästan rund stenram kring en större flat centralsten; gravarnas keramik tillhör typ B. En stenram kan även ha funnits på fpl. 601 och på fpl.

407. I fråga om de övriga gravfynden kan blott konstateras, att stenkonstruktioner icke omnämnas i grävningsberättelserna.⁶

F y n d. Av gravfynden har fpl. 346 innehållit 6 lerkärl och fpl. 702 3 kärl medan de övriga fynden omfattar ett kärl per grav. Flerkärlsgravarna är alltså avsevärt sällsyntare än gravarna med endast ett lerkärl. Enligt keramiktyp fördelar sig fynden enligt följande: typ A är repre-

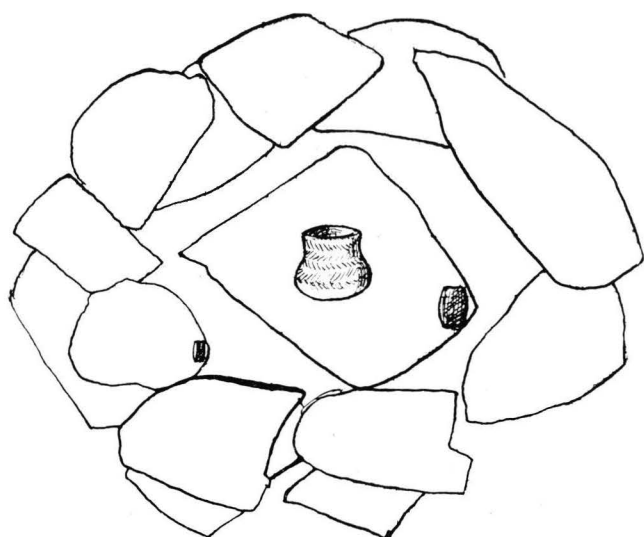
senterad i 7 fynd (en gång i kombination med ad A och E:2, en gång med typ C:1 och F), typ ad A i 1 fynd, typ B i 3 fynd, typ C i 2 fynd, typ E i 1 fynd och typ F i 1 fynd. Talen utvisar att typ A är den överlägset mest nedlagda keramik-typen med 7 fynd innehållande 9 kärl (såvida keramiken på fpl. 404 och 606 härstammar från gravar, har även de innehållit keramik av typ A), därefter typerna B och C medan typerna ad A,

6. Av icke keramikförande gravar ägnade att belysa den snörkeramiska kulturens gravskick kan följande nämnas: Tuomala, Vallanen by, Mynämäki sn, Eg. Finland, stridsyxan typ Ic funnen i en vägsärning på 500 m avstånd från Pyheensilta stenåldersboplatz. Platsen har undersökts av MEINANDER som i markytan fann en 2 × 1,5 m stor och 20 cm djup insänkning. I mitten av denna påträffades ett stenskiakt bestående av stenar som var något mindre än ett människohuvud. Nära botten i gropens norra ända, påträffades ett 2 cm tjockt svart skikt bestående av något organiskt material om vilket laboratorieundersökningen blott kunde utsäga att det icke innehöll "hornämne". Stridsyxan hade legat i stensättningens utkant och på 30 cm djup. Graven kan ha varit orienterad i riktning NW-SE (10861:1); Kiparkatti, Kylänpää by, Myrskylä sn, Nyland, stridsyxan typ Ia funnen sommaren 1969 i en sandgropskant på flat mark vid foten av en brant sandslutning. Vid en av förf. företagen efterundersökning konstaterades ett 100 cm djupt och 2,20 m långt gravschakt med branta väggar och fyllt av mörkare sand, som klart kontrasterade mot den omgivande vackert skiktade sanden. På schaktets botten och i dess ena ända fanns rester av en kolrand, i schaktets fyllningsjord enstaka kolstycken, en cylindrisk kvartsknuta och tre kvartsavlag. Några spår av en boplatz kunde icke observeras. Stridsyxans läge och fynddjup i graven är okända; Okeroinen, Lahti stad, Tavastland, stridsyxan av typ IIc (14445, EDGREN 1959 s. 36) funnen i en sandgrop vid foten av Salpausselkä ås. Vid efterundersökningen (H. SALMO) konstaterades att yxan härstammade från en grav som omslutits av en träkista eller en urholkad trädstam. Kistan syntes i sandgropsprofilen som en halvcirkelformad mörk rand vars inre sida bestod av förkolnat trä, yttersidan däremot av oförkolnat (?) trä. Djupet uppgick till 40 cm, räknat från det 20 cm tjocka humusskiktets undre kant; Perämäki, Vihu by, Jämijärvi sn, Satakunta, stridsyxan typ IIa (Satak. M. 7197) funnen på 75 cm djup liggande på den ena smalsidan med eggen mot sydöst. C:a 50 cm nordöst om yxan och på samma djup fanns ett 50 cm brett tunnt kolskiakt. Vid efterundersökningen (AILIO) konstaterades icke något som tydde på att fyndet representerade ett boplatzfynd. Invid fyndstället undersökte AILIO en låg hög som mätte 2,5 × 2,0 m i diameter. Under högen påträffades ett 3 m långt och 50 cm brett område med brun sand, som sträckte sig ned till 90 cm djup, och som klart kontrasterade mot den omgivande grå sanden. Några fynd påträffades icke men schaktet kunde tolkas som en fyndtom grav. Liknande iakttagelser har gjorts på fyndplatsen för en stridsyxan och en liten rättegad yxa (5590:1-2), funna på 80 cm djup på Risteenkangas mo i Harola by av Kokemäki sn, Satakunta. Föremålen låg i grus, stridsyxan

på den ena breddsidan, ev. med skaftholken uppåt, och med eggen mot öster. I samband med efterundersökningen (AILIO) utgrävdes en invid fyndstället belägen 2 alnar hög och 2 × 2 m stor hög. På 20-50 cm djup påträffades smutsig rödfärgad sand på ett 2 × 1 m stort och i riktning NNW-SSE orienterat område, i vars NW ända därtill fanns en kolanhopning. Fyndet kan ev. anses utgöra en fyndtom grav.

År 1950 och 1951 undersökte G. Rosén ett intressant gravkomplex i Reitkalli by av Vehkalahti sn, östra Nyland (Rosén 1949). Grav I var oval till formen och orienterad i riktning N-S. Graven mätte 2,5 m × 2 m och bestod av en tämligen regelbundet uppbyggd stenram i vilken stenarnas diameter varierade mellan 30 och 50 cm. Vid undersökningens början syntes en av ramens största stenar ovan markytan. Stenramens inre var fyllt av små runda stenar. Några fynd påträffades ej. Grav II låg tätt intill och nordväst om grav I. Graven var orienterad i öst-västlig riktning och bestod av en oval stenram. Anläggningen var fyndtom. Grav III var starkt skadad vid undersökningens början. Graven torde ha varit orienterad i riktning NE-SW och bestod av en stenram inom vilken förekom mindre runda stenar. I anläggningen hade före undersökningens början tillvaratagits en spetsnackig skafthålsyxan samt en liten varäxa, bäge tillverkade av uralitporfyr (12053:1-2). Gravarnas höjd över havet har avvägts till 14,7 meter. I grävningens sydvästra del påträffades en liten härd bestående av tre runda stenar vilka omgavs av en fläck rödbränd kulturjord som var en meter i diameter. Kring härdens hittades några kolstycken samt fragment av djurtänder (12856:1-2). På grävningens platsen bestod jordmånen överst av ett 10-15 cm tjockt humuslager under vilket fanns ett 10-15 cm tjockt skikt av fin sand. Under sandskiktet påträffades ett tunt lerlager varefter bottengruset vidtog. Lerskiktet saknades emellertid innanför stenramarna, vilka nedgrävts till bottengruset.

En intressant gravanläggning är också känd från Kuoppakangas i Merijärvi, norra Österbotten (ÄYRÄPÄÄ 1952 s. 5 ff.). År 1931 hittades i ett underjordiskt röse tvenne s.k. barbariska efterbildningar av stridsyxor. Fyndplatsen har undersökts av ÄYRÄPÄÄ som kunde konstatera att den bestod av en mycket stenbunden backe i vilken berggrunden flerstädes trädde i dagen. Yxorna hade hittats i ett omedelbart under humusskiktet beläget c:a 2 m långt och 70 cm brett nedåt avsmalnande och åtminstone 50 cm djupt röse, som var orienterat i riktning NNW-SSE. Yxorna hade legat i var sin ända av röset och på 175 cm avstånd från varandra samt på 50-60 cm djup under detsamma från vilka de var åtskilda av ett tunt grusskiakt.

Lieto, Viikka
 Kivikautisen
 haudan rekonstruktio
 J. Leppäaho 1936.

Fig. 11 Rekonstruktionsteckning av graven på fpl. 408. Jorma Leppäaho 1936 (Jmfr fig. 33).

E och F påträffats blott i ett fynd. Det kan poängteras, att typ B aldrig i fyndkategori 1 påträffats tillsammans med övrig keramik samt att typerna D, G, H och I icke finns representerade bland gravfynden. Keramikens och stenföremålens fördelning inom fyndkategori 1 framgår av följande tabell:

Fpl.	Keramik	Stridsyxor	Arbetsyxor + mejslar	Brynen
346	5 × A, E:2	—	— —	—
365	B:1	—	— 1	—
401	A:13	IIb	— 1	—
407	C:2	1 (Hurvatyp)	— —	—
408	B:1	—	1 1	—
409	B:4	2 × IIb (?)	— 1 (?)	—
410*	A:1	—	1 —	—
503	A:3	Ia	— —	—
601	A:1	IIb	— 1	—
702	A:12, C:1, F	IIb	— 1	1
706	A:16	—	1 1	1

* från fpl. 410 därtill ett spån av bergart

Med undantag av brynena från gravarna 702 och 706, vilka påträffats tillsammans med keramik av typ A, kan de övriga artefakterna i c k e sägas vara konsekvent kombinerade med speciella keramiktyper.⁷

7. Såvida de två stridsyxorna och mejseln från fpl. 409 inte hör samman med kärl 409 001 (se s. 86), innebär detta, att inte en enda grav med keramik av typ B har innehållit stridsyxor.

Några osteologiska iakttagelser ägnade att belysa frågan om den gravlagdes kön har icke gjorts. De uppgifter man kan påträffa i litteraturen om att kvinnogravarna utrustats blott med ett lerkärl (LUHO 1948 s. 138) har således inget stöd av fyndmaterialet.

(B) Fyndkategori 2 och dess fynd

Antalet registrerade snörkeramiska boplatser på det finska fastlandet uppgår till 106. Av fyndkategorierna är kategori 2 alltså avgjort störst med 618 registrerade kärl från de 106 fpl. Per landskap fördelar sig boplatserna som följer: Nyland 68, Egentliga Finland 12, Satakunta 11, Tavastland 5, Södra Österbotten 9 och Norra Österbotten 1. Av fördelningen framgår att antalet boplatser i Nyland är nästan dubbelt så stort som från de övriga landskapen. Särskilda boplatiskoncentrationer kan iakttagas i Kirkkonummi socken, Espoo köping samt socknarna Lapinjärvi och Kymi. En bidragande orsak till Nylands klara dominans torde vara att de ovannämnda socknarna varit föremål för en speciellt intensiv letning, samt att dessa socknars bestånd av fasta fornlämningar nyligen inventerats. Ett exempel från östra Nyland kan illustrera inventeringens betydelse. År 1958 kände man från östra Nyland 18 snörkeramiska boplatser och 67 stridsyxor (EDGREN 1959 s. 43f.) medan motsvarande tal år 1969 är 43 resp. 74. Under denna tioårsperiod har antalet boplatser alltså

ökat med 15, antalet stridsyxor däremot endast med 7. Orsaken till det nyländska materialets dominans står m.a.o. måhända att söka i den intensifierade inventeringen även om också andra omständigheter, såsom den expanderande befolkningstätheten i södra Finland, den kraftiga nybyggnadsverksamheten runt bebyggelsecentra och den därav förorsakade snabba exploateringen av såväl sandtag som odlad mark, bidragit till det nyländska fyndmaterialets oproportionerligt snabba tillväxt. Å andra sidan visar inventeringsresultaten från en del andra socknar från vilka snörkeramiska fynd tidigare varit kända, t.ex. Anjala och Liljendal i Nyland, Eura, Noormarkku, Pomarkku och Merikarvia i Satakunta, delvis utförda av samma personer och enligt samma metoder, att inventeringen icke alltid ger lika goda resultat. Fyndmaterialets tillväxt är alltså icke enbart avhängig av inventeringen, utan också landskapets geografiska läge och naturgeografi är av betydelse.

Med beaktande av stridsyxornas stora antal i Egentliga Finland och Satakunta uppvisar dessa landskap förvånansvärt få keramikförande boplatser. Emedan de många boplatssfynden från Nyland klart visar, att markens kultivering icke nödvändigtvis behöver förstöra boplatslagren, kan också orsakerna i detta fall vara av ovannämnd natur.

Boplatsernas läge i terrängen uppvisar många gemensamma drag. Ett sådant är deras belägenhet på gränsen mellan impediment (sand och grus) och åkermark (mull, mjäla och lera), ofta på smärre kullar omgivna av sådan jord. Det har sagts (EDGREN 1959) att läget markant skiljer sig från det som var brukligt under kamkeramisk tid; en närmare granskning av boplatsernas topografi visar dock att skillnaden icke är så stor som det gjorts gällande. Det största flertalet boplatser ligger nämligen på väst-, sydväst-, syd-, sydöst- eller östsluttningar, och vetter alltså mot samma väderstreck som den kamkeramiska kulturens boplatser. Överensstämmelsen bevisas bäst av det faktum, att många boplatser är belägna på platser som också hyst kamkeramisk bosättning. Boplatser på nordsluttningar är dock också kända, t.ex. fpl. 366.

Det har också hävdats (LUHO 1948 s. 57 f., EDGREN 1959 s. 44) att vattendragens närhet icke varit bestämmande vid valet av boplatser. Även

detta kan sägas vara en sanning med modifikation, ty i själva verket visar bosättningen ofta en tydlig koncentration till ådalar (t.ex. boplatserna i Kymi) eller sjöstränder (t.ex. boplatserna i Kirkkonummi och Tavastland).

Fasta fornlämningar av betydelse, gravarna på fpl. 401 och 408 undantagna, föreligger från följande boplatser: 306 (Kvarnåker), 321 (Tengo), 328 (Malmbacken), 408 (Viikka), 501 (Kalamäki), 502 (Sarsa), 504 (Pelttari), 509 (Pispa) och 607 (Perkiö). Fornlämningarna består av härdar, sotfläckar, kulturjordsgropar och bostadslämningar.

Härdarna består av enkla stenlagda mer eller mindre regelbundet runda anläggningar med ett eller flere stenlager och skiljer sig icke från den kamkeramiska kulturens eldstäder i gemen.¹ Härden från fpl. 502 mätte 50×60 cm, härdarna från fpl. 321 90×90 resp. 30×35 cm (fig. 19) och den stora eldstaden från fpl. 607 250×200 cm (fig. 41). En för den kamkeramiska kulturens eldstäder främmande konstruktionsdetalj uppvisar emellertid härdarna på fpl. 321 och 607, vilka på en sida skyddats av kantställda stenar. En liknande eldstad har undersökts i kulturlagrets övre del på fpl. 509. Även om den sistnämndas samband med den snörkeramiska kulturen icke direkt kan bevisas, talar mycket för att den tillhör boplatsernas

1. Denna enkla härddtyp har också använts långt senare, vilket t.ex. ett antal nyligen företagna C¹⁴ dateringar från Kolmhaara boplatser i Honkilahti socken visar. Av fyra prov, samtliga består av kol, kommer ett från kulturlagret i ruta C8 på omr. I (EDGREN 1966 fig. 6), ett från härden i ruta B8 (EDGREN 1966 fig. 7–8), ett från härden i den bredvidliggande rutan B9 (EDGREN 1966 fig. 6) och ett från den stora eldstaden på område III (EDGREN 1966 s. 25 f.). Analysresultaten är följande: ruta C8 2680±140 (HEL-42), ruta B8 2360±140 (HEL-38), ruta B9 5440±160 (HEL-39) och härden på omr. III 2450±140 (HEL-43). Utan att i detta sammanhang gå in på frågan om eventuella felkällor, kan man hävda, att härden i ruta B8, det färgade kulturlagret i ruta C8 och den stora eldstaden på område III, tillhör det bosättningskede som representeras av den i härdens närhet hittade epineolitiska keramiken (EDGREN 1969 s. 22 ff) medan härden i ruta B9 anlagts av boplatsernas Jäkärälä-keramiska befolkning. Värdet för C¹⁴ analysen från den sistnämnda rutan stämmer väl överens med följande nyligen erhållna dateringar av kol från eldstäder på den Jäkärälä-keramiska boplatserna Nummenharju i Sauvo socken (Edgren 1966 s. 78 f.) HEL-63 5030±180, HEL-44 5310±160, HEL-45 5500±160, HEL-46 5830±140, HEL-47 5750±160 och HEL-48 6000±180.

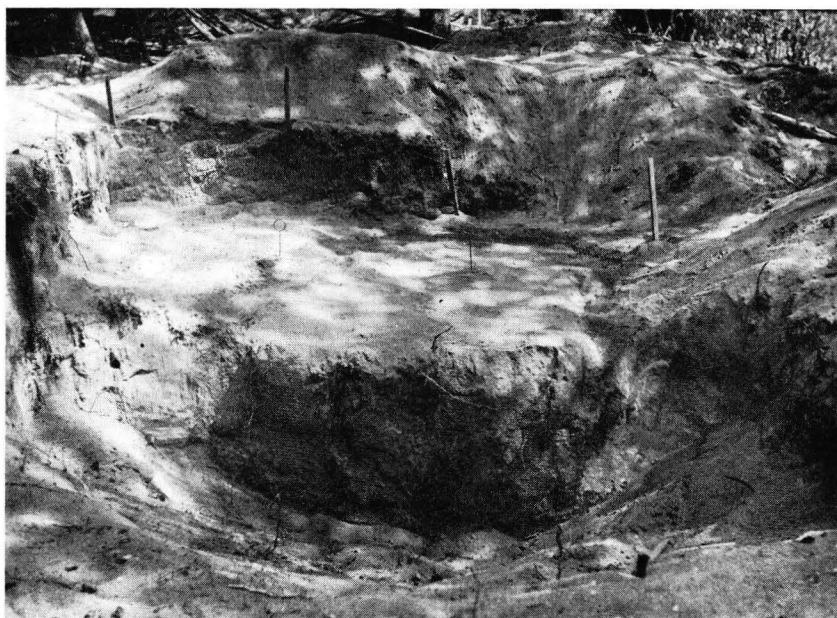

Fig. 12 "Bostadsgrop" II på fpl. 328.
Fotografi Nils Cleve 1932.

Yngsta bosättningsskede, den snörkeramiska kulturen. (LUHO 1961 fig. 2 och s. 8). De av stående stenflak kantade härdarna kan eventuellt ha ett samband med den gropkeramiska kulturens rektangulära eldstäder på Åland (t.ex. Glamilders och Smikärr i Saltvik sn, MEINANDER 1964 fig. 8 och s. 13 f) och Haffkustskulturens av kanställda stenar uppförda eldstäder. Med beaktande av keramikens täta förekomst kring härden på fpl. 607 kunde denna kanske också tolkas som en brännugn för keramik (jmf. fig. 43).

Något slag av härdar, men utan stenläggning, representerar sannolikt också de stora djupa sot- och koljordsgroparna på fpl. 408 och 607 även om de naturligtvis också kunde tolkas som någon form av bostadslämningar. Sotfläcken på fpl. 408 var närmast oval och mätte 200×100 cm. Djupet uppgick till 60 cm och gropens botten låg 100 cm under markytan. Kolgropen på fpl. 607 (fig. 42) mätte 265×100 cm och dess botten låg 75 cm under markytan. Huvuddragen hos de två anläggningarna påminner alltså mycket om varandra. Även om härdar med så ståtliga dimensioner och av en sådan avlång form är sällsynta på Finlands stenåldersboplatser talar måtten dock för härdteorin, ty som bostadsgropar är fornlämningarna för små.

De ovala sot- och kolgroparna från fpl. 408 och 607 påminner osökt om de av AILIO undersökta ovala kulturjordsgroparna på fpl. 501, av vilka

den ena, som mätte 220×130 cm och var 100 cm djup, innehöll eldspår (AILIO 1909 s. 1). AILIO har tolkat fornlämningen som en bostadsgrop, en uppfattning som också senare omfattats (t.ex. EDGREN 1959 s. 44). Vid närmare eftertanke förefaller dock också dessa gropar vara otjänliga för bostadsändamål (fig. 34).

Långsträckta förgrenade kulturjordsgropar av varierande form är också kända från fpl. 504.

Av stor betydelse är de bostadslämningar som undersökts på fpl. 328 och som närmare beskrivits på s. 70. Av fornlämningarna torde åtminstone "bostadsgroparna" I och II (fig. 12–13) med stöd av sitt homogena fyndmaterial med största säkerhet kunna anses tillhöra den snörkeramiska kulturen. Hyddbotten på fpl. 328, som också kan vara en härd (se s. 70), lämnade däremot ett blandat fyndmaterial och kan lika väl ha uppförts av platsens kamkeramiska befolkning. Fornlämningen avviker därtill i hög grad från den snörkeramiska kulturens bostadslämningar. "Bostadsgrop" II på fpl. 328 påminner visserligen om den typiska kamkeramikens hyddbottnar av Madeneva-typ (EDGREN 1966 s. 88, MEINANDER 1970 A) genom avsaknaden av stolphål och eldstad, men avviker från densamma genom sin elliptiska form, mindre dimensioner och osedvanligt stora djup. Det ligger närmast tillhands att uppfatta "bostadsgroparna" på fpl. 328 som grunder för långsträckta, måhända delvis i marken nedgrävda byggnader.

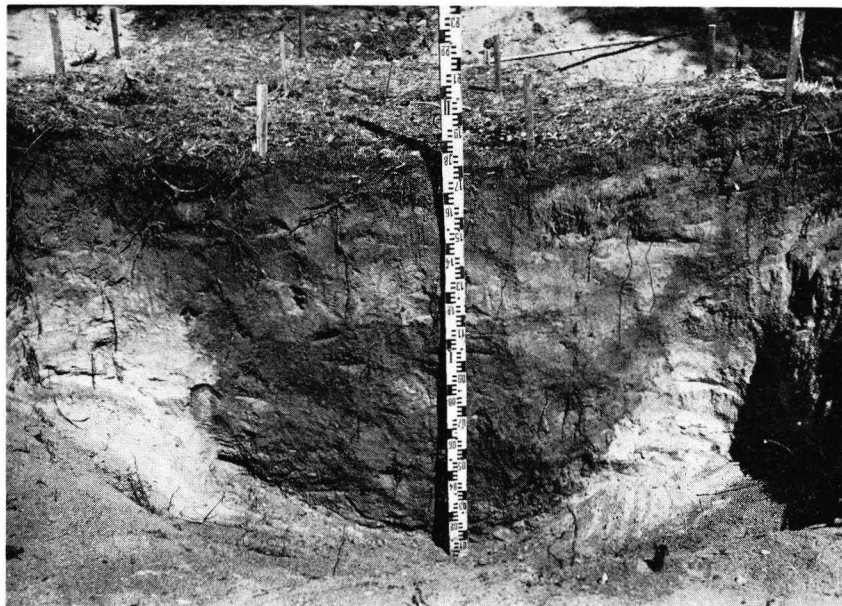

Fig. 13 Snitt genom "bostadsgrop" II på fpl. 328. Fotografi Nils Cleve 1932.

De ovanbeskrivna fornlämningarna ger visserligen icke något konkret underlag för en diskussion om den snörkeramiska kulturens bostadstyp men de stora elliptiska fornlämningarna på fpl. 328 berättigar antagandet, att den snörkeramiska befolkningen uppfört byggnader som saknat stenfundament och som varit mera långsträckta än runda.

Det har vid olika tillfällen, senast av MALMER (MALMER 1970 med litteraturhänvisningar) hävdats, att det kan anses troligt att det råder ett intimt samband mellan grav- och bostadsformer. Denna teori vinner stöd bl.a. av de iakttagelser som gjordes på fpl. 346 och i fråga om gravarna i Reitkalli i Vehkalahti sn (se s. 37 not 6). I bägge fallen var gravarnas form klart elliptisk.

Även om de uppgifter man kan avpressa de fasta fornlämningar som påträffats på Finlands snörkeramiska boplatser icke kan förläna någon utförlig bild av tidens bostadsform, kan man emellertid fastslå följande. Den snörkeramiska kulturen har i likhet med den kamkeramiska kulturen använt såväl stenlagda som stenfria härdar. Ett särdrag hos den snörkeramiska kulturens eldstäder är de kantställda stenflak som stundom kantar härdens periferi. Det kan vidare anses sannolikt, att den snörkeramiska befolkningen uppförde byggnader utan sten-

fundament samt att byggnaderna var mera långsträckta än runda samt eventuellt delvis nedgrävda i marken.

Av fyndkatalogen framgår klart, att boplatsernas fyndmaterial helt domineras av keramiken. Denna omständighet framstår klarast då man betraktar sådana stora rena boplatser som fpl. 321, 344 och 607. På den förstnämnda fpl. har tillvaratagits 4177 lerkärlsbitar, 112 kvartsavslag eller föremål samt 4 avslag av bergarter. Motsvarande tal för fpl. 344 är 1758, 10 resp. 34 och för fpl. 607 30491, 886 resp. 56. Keramikens dominans kan alltså uppfattas som ett för den snörkeramiska kulturen karakteristiskt drag och förhållandet torde kunna utsträckas att omfatta också de boplatser som uppvisar ett blandat fyndinventarium. Det är m.a.o. troligt att endast en ringa del av t.ex. kvartsinventariet på fpl. 345, 712 och 713, på vilka keramiken är svagt representerad, tillhör den snörkeramiska kulturen. Keramikens dominans kan naturligtvis vara skenbar och bero på att tillverkningen av lerkärl varit koncentrerad till en plats där tillgången till lera varit god, medan stenföremålen förfärdigats annorstädes (t.ex. fpl. 607).

Keramikkvantiteten per boplatser varierar avsevärt vilket naturligtvis i huvudsak beror på om boplatserna är undersökta eller ej. Störst är materialet från den välundersökta och vidsträckta ovan-

nämnda fpl. 321 och 607 med 4177 resp. 30491 bitar. Avsevärda mängder keramik härstammar också från fpl. 344 (1758 st.), 411, 502 och 511. Det största flertalet boplatser kännetecknas dock av betydligt mindre antal krukskärvor. Sålunda har t.ex. fpl. 403 (2 st.), 405 (6 st.), 406 (1 st.), 604 (40 st.), 605 (50 st.), 703 (20 st.) och 801 (2 st.) för att nämna några exempel. De små boplatserna förefaller att vara utmärkande för Södra Österbotten och antyder att snörkeramikerna uppehållit sig på platsen blott en kort tid eller att samfunden varit exceptionellt små.

Någon kvalitativ skillnad mellan boplatser- och gravkeramiken föreligger inte, vilket helt står i samklang med de iakttagelser som gjorts i Mellan-europa (se t.ex. LOEWE 1959 s. 76).

En genomgång av den vidlyftiga litteraturen om de snörkeramiska kulturerna i Central- och Nordeuropa visar att kulturens boplatser, för att inte tala om fasta fornlämningar i form av husrester, härdar etc., är mycket sällsynta.

Från Sverige har MALMER förtecknat inte mindre än 58 boplatser vilka dock till sitt omfång är tämligen oansenliga (MALMER 1962 s. 254 f). MALMER anför vidare en boplatser från Norge och tre från Bornholm (MALMER 1962 s. 259). Från dessa boplatser föreligger 180 lerkärl, vilket ger ett medeltal av c:a 3 kärl per boplatser. Jämfört med den snörkeramiska kulturens boplatserkeramik i Finland är antalet obetydligt. Snörkeramiska boplatser är icke heller i Danmark någon allmän förekomst (se t.ex. GLOB 1944 s. 245 f; BRØNDSTED 1957 s. 262 och 307) även om man under senare tid har varit i tillfälle att undersöka några mera betydelsefulla fyndplatser (se t.ex. SEEBERG 1969 s. 111 ff). Större boplatserfynd saknas också i Schleswig-Holstein (STRUVE 1955 s. 77 f); ett rikt keramikfynd föreligger dock från Heidmoor (SCHWABEDISSEN 1958 s. 34 och fig. 9:7—9). Från mellantyskt område känner man endast tre snörkeramiska boplatserfynd (LOEWE 1959 s. 75 f; FEUSTEL etc. 1966 s. 113). Också i Estland är boplatserna fåtaliga (JAANITS 1966 s. 60 ff), något som även gäller Lettland (ŠTURMS 1964; OZOLS 1965).

Mera omfattande boplatserfynd har däremot gjorts inom Haffkustkulturen (se KILIAN 1955 jämte litteraturhänvisningar).

Förutom inom den sistnämnda gruppen har de

ovan anförda boplatserfynden inte givit några konkreta huslämningar som kunde belysa den snörkeramiska kulturens bostadsform.

För Finlands del har man tidigare ansett sig kunna fastslå att snörkeramikerna bott i djupa bostadsgropar och härlett denna bostadsform från Mellan-europas lössområden (ÄYRÄPÄÄ 1939 s. 119; LUHO 1948 s. 142 f). Emellertid har den senaste forskningen uttryckligen hävdats, att underjordiska bostadsgropar inte anlagts inom de snörkeramiska kulturgrupperna i Centraleuropa (se t.ex. NEUSTUPNY 1969 s. 46). Man har i stället ansett att de s.k. "dödshusen" i Thüringen kan tänkas avspegla ett högtstående bostadsskick inom den snörkeramiska kulturen, ett bostadsskick som omfattade överjordiska hus (se t.ex. BEHM — BLANCKE 1954 s. 63 f; NEUSTUPNY 1969 s. 47). Också andra invändningar kan resas gentemot bostadsgropsteorin. Sålunda lämpar sig t.ex. finkorniga sandmarker, vilka karakteriserar det största flertalet av Finlands snörkeramiska boplatser, inte för omfattande nedgrävningar. LUHO har visserligen förmodat att bostadsgroparnas väggar kunnat stötts av slänor, vilka i sin tur stöttats av stenar (LUHO 1948 s. 143), men inte i en enda av de förmodade bostadsgroparna har man funnit några stenkonstruktioner.

Den intressanta frågan om de snörkeramiska kulturernas bostadstyp kan ej, åtminstone inte i Finland, ännu anses slutgiltigt löst.

Ö v r i g a f y n d

Emedan keramiken valts att konstituera boplatserna, är det naturligt att vid bedömningen av den snörkeramiska kulturens föremålsinventarium utgå från de boplatser på vilka endast snörkeramik finns representerad, eller m.a.o. från de kulturhistoriskt sett rena boplatserfynden.

Jämfört med det rika keramikmaterialet är boplatsernas bestånd av övriga artefakter torftigt. En förklaring till detta kan vara, att stenföremålen inte tillverkats på boplatserna utan i särskilda produktionscentra, verkstäder, något som t.ex. antyds av det faktum att stridsyxorna till allra största del är förfärdigade av en speciell diabas vars förekomst är strängt lokal (se t.ex. LAITAKARI 1928 s. 3 ff; ÄYRÄPÄÄ 1939 s. 119; MEINANDER 1954 A

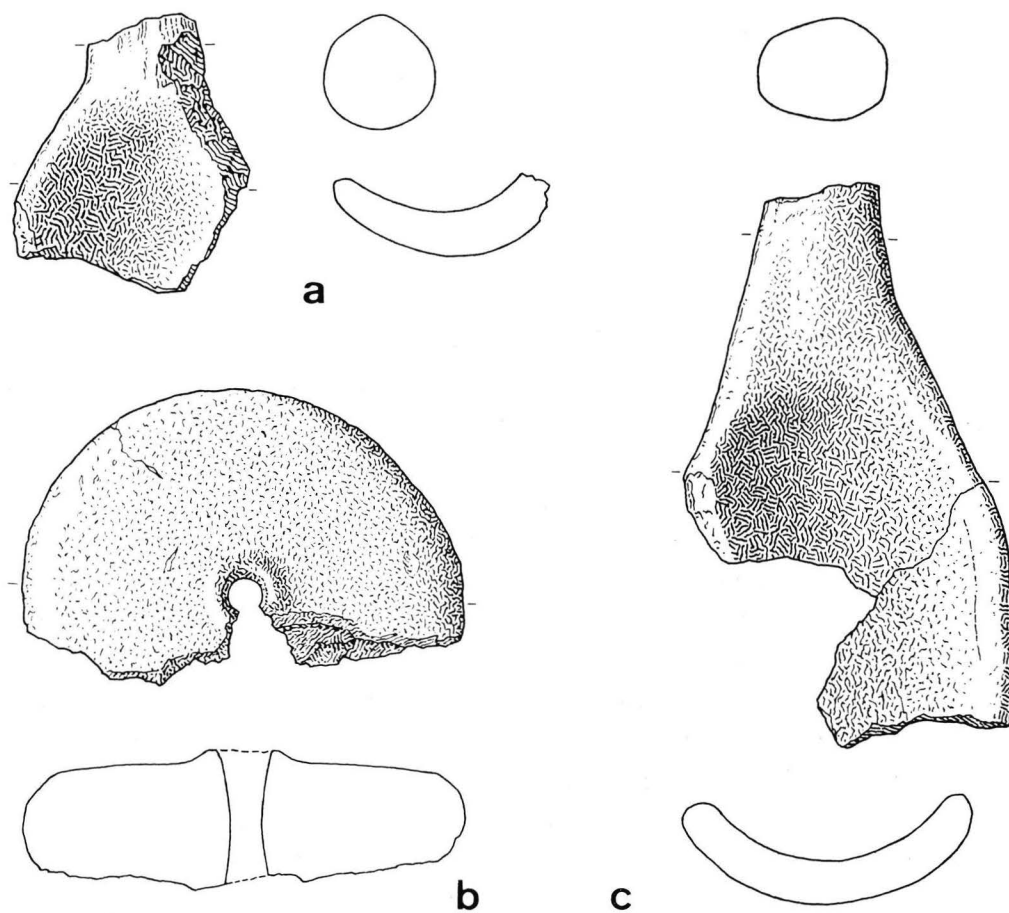

Fig. 14 Föremål av bränd lera. a= fpl. 307(6058:5), b=fpl. 306 (5944:44), c = fpl. 321 (8709:39). Skala 1:1.

s. 172). Å andra sidan visar t.ex. fpl. 333, 335 och 344 att också stenföremål tillverkats på kulturens boplatser. Som råmaterial på fpl. 344 har i huvudsak använts strålstensskiffer.

Föremål av bränd lera

Fragmentariska lerskedar föreligger från fpl. 307 och 321. ÄYRÄPÄÄ har därtill anförut några andra skedfragment från fpl. 307, men dessa har ej kunnat återfinnas (ÄYRÄPÄÄ 1922).

Bäst bevarad är skeden från fpl. 321 (fig. 14c). Godset är glansigt och välbränt och skiljer sig inte i detta avseende från boplatsens keramik. Skaftet, som är avbrutet, har rundovalt tvärsnitt. Skedbladets ursprungliga längd kan uppskattas till 7 cm. Skeden från fpl. 307 är mera fragmentarisk (fig. 14a). I fråga om teknik och form påminner den dock i hög grad om den föregående skeden

även om bladet är något grundare och skaftets tvärsnitt mera cirkelrunt.

Från fpl. 307 föreligger vidare en nästan cirkelrund och platt (8 mm) perforerad lerskiva vars form för tanken till den kamkeramiska kulturens bärnstenssmücken. Föremålet är tillverkat av glansigt och välbränt gods.

På fpl. 306 har hittats en skadad lertrissa som mäter 58 mm i diameter (fig. 14b). Trissan är perforerad i centrum och på bägge sidor av centrumhålet finns en svag ansvällning. Godset är sämre bränt än boplatsens keramik. Ett annat fragment av en lertrissa har tillvaratagits på fpl. 307 (6163:12).

Ett intressant föremål av bränd lera ingår i fyndinventariet från fpl. 607 (fig. 15). Föremålet har visserligen sönderfallit i tvenne delar men det råder inget som helst tvivel om, att styckena härstammar från samma objekt. Föremålet har ur-

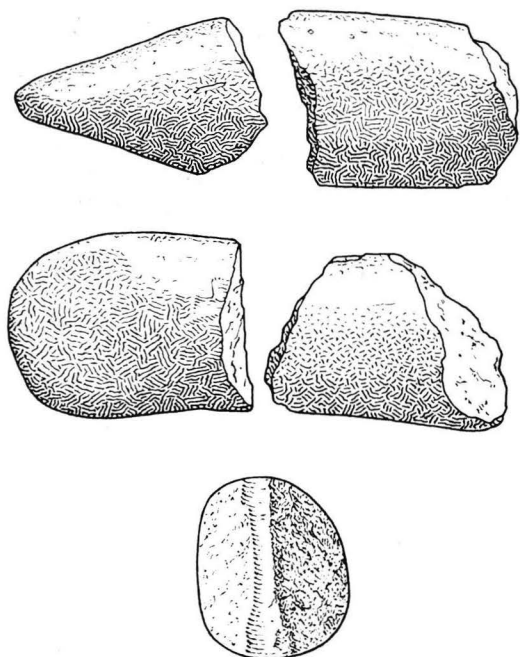

Fig. 15 Föremål av bränd lera från fpl. 607. Skala 1:1.

sprungligen varit försett med ett trångt hål, av vilket spår ännu kan ses i den ena halvans brottyta. Kring hålet kan man iakttaga en svag ansvallning. Det ligger närmast till hands, att uppfatta föremålet som en miniatyrmodell av en stridsyxa.

På fpl. 607 har vidare hittats ett 15 mm långt fragment av en lerstång med runt tvärsnitt (17073:29), vilken kan härstamma från skaflet till en lersked. En lerstång har också tillvaratagits på fpl. 511 (HämM. 2764:34).

Klumpar av bränd lera (chamotte-material ?) föreligger från flere boplatser (t.ex. fpl. 321, 8709:4, 14, 40, 48 och fpl. 607, 17281:141; 18047:69).

Även om andra föremål av bränd lera än idoler är kända inom den kamkeramiska kulturen i Finland (EDGREN 1967 s. 17 f; KOSKIMIES 1967 s. 38 ff) har de ovanbeskrivna föremålen inte några direkta inhemska paralleller (ett fragment av en lerstång från Kolmhaara boplatz i västra Finland kan härstamma från skaflet till en lersked, EDGREN 1966 s. 114 och pl. 13:g).

Goda motsvarigheter till lerskedarna finner man däremot inom Fatjanovo-kulturen (KRIVTSOVA-GRAKOVA 1938 pl. IV:2), inom Haffkustskulturen (KILIAN 1955 s. 27) och i Mellaneuropa (COBLENZ 1952 fig. 7:6, 36:2, 59:4–5; 1954 fig. 37:11–12)

för att nämna några närstående exempel. Även lertrissorna uppträder inom andra grenar av den snörkeramiska kulturen och brukar allmänt benämnas spinnhjul (KILIAN 1955 s. 27; BUCHVALDEK 1967 s. 63) även om det inte är uteslutet att de också kunde härstamma från vagnmodeller av bränd lera (jmf. t.ex. BAHDER 1963 fig. 144; PIGGOTT 1965 s. 92 f och 1968 s. 82 f.) eller utgöra lerpärlor (BAGGE & KJELLMARK 1939 pl. 27). Några motsvarigheter till yxmodellen från fpl. 607 har däremot inte kunnat uppletas (jmf. dock liknande votivyxor av bränd lera från Siretorp (BAGGE & KJELLMARK 1939 pl. 28).

Stenföremål har sällan hittats på den snörkeramiska kulturens boplatser. Stridsyxor eller fragment av sådana har tillvaratagits på följande fyndplatser: fpl. 306 (nackhalva typ I, ÄYRÄPÄÄ 1922 pl. V:2), fpl. 307 (tvenne fragment av olika yxor, typ II ÄYRÄPÄÄ 1922 pl. V:3), fpl. 321 (nackhalva typ I, ÄYRÄPÄÄ 1922 pl. XI:4), fpl. 333 (förarbete med halvfärdigt rörborrat hål, ej typbestämbart, 9679:1), fpl. 347 (fragment, inte typbestämbart, 13152:6), fpl. 364 (stridsyxa typ IIc, 16348:2), fpl. 510 (nackfragment typ Ia, 15513:1, nackhalva typ Ia, 17047).

Till dessa fynd ansluter sig följande fyndplatser, i fråga om vilka det kan anses diskutabelt huruvida de tillhör kategori 1 eller 2: fpl. 404 (tre stridsyxor, typ IIb, IIc, Ic 8933:1, 8852:1, 9000), fpl. 415 (tvenne stridsyxor typ IIa, IIb, 10996:1, 14526), fpl. 504 (tvenne stridsyxor typ Ic, IIa, 10175:1–2), fpl. 506 (nackfragment av stridsyxa typ Ic, (12493:1), fpl. 507 (stridsyxa typ IIb, 13128:1), fpl. 603 (stridsyxa typ IIb, 11928:1), fpl. 606 (stridsyxa typ IIc, 16290:1) och fpl. 709 (stridsyxa typ IIb, 11379:1).

Fynden ger inte anledning till några vidlyftiga kronologiska slutsatser. Det kan dock poängteras, att stridsyxorna av typ Ia från fpl. 510 härstammar från en boplatz på vilken man endast hittat keramik av typ E:2, men att stridsyxan av typ Ia från fpl. 321 kommer från en boplatz som givit keramik av typerna A, B, E och F.

Fynden av stridsyxor på den snörkeramiska kulturens boplatser bidrar alltså icke till en lösning av frågan om den snörkeramiska kulturens kronologi. Någon anledning till korologiska slutsatser ger materialet inte heller.

Fig. 16 Brynsten från fpl. 711 (12907:2). Skala 1:1.

Icke heller arbetsyxor och -mejslar utgör något allmänt inslag på kulturens boplatser. En lång oregelbunden tväreggad yxa av blöt stenart och med avrundat rektangulärt tvärsnitt har tillvaratagits på fpl. 605 (15479:1). Yxan saknar direkta motsvarigheter såväl inom snör- som kamkeramiken. På fpl. 344 har hittats en liten tvär-yxe med fysidigt tvärsnitt och skadad nacke (16286:f 1), en yxa med ovalt tvärsnitt, gjord av strålstensskiffer (14123:1) och på fpl. 411 och 607 tvenne små eggfragment av rätreggade yxor av diabas (16429:25 och 17693:426). Slipade arbetsyxor har också hittats på fpl. 335. En av dessa har bultat nackparti, eventuellt en ansats till skaftningsfåra, och slipad egg (10353:1); en annan bultade smalsidor och slipade bredsidor (11038:1).

Flere av yxorna påminner om de eggredskap som tillvaratagits i den snörkeramiska kulturens gravar, men några exakta motsvarigheter innehåller materialet inte.

Bultstenar som kan attribueras till den snörkeramiska kulturen föreligger från fpl. 335 (klotformig bultsten av diabas, 10688:1 ; halva av klotformig bultsten av kvarts, 11038:4 och diskusformad bultsten av kvarts, 11038:5). En långsträckt bultsten av granit från fpl. 329 (9404:233) kan också vara snörkeramisk. Bultstenarnas form är densamma som inom den kamkeramiska kulturen, men de är betydligt sällsyntare än t.ex. inom Jäkärälä-gruppen (EDGREN 1966 s. 129 f).

En betydligt allmännare föremålsform bland boplatsmaterialet är brynstenarna. På fpl. 344 har hittats sammanlagt 8 brynen, av vilka två närmast kan karakteriseras som lårbensformade (14123:3; 16286:3). Liknande små brynen med rektangulärt eller kvadratisk tvärsnitt har också tillvaratagits på fpl. 307 (ÄYRÄPÄÄ 1922 pl. VII:3), fpl. 329 (9404:234) och fpl. 335 (10688:3).

En verkligt elegant brynsten kommer från fpl. 711 (fig. 16). Brynet är 9,5 cm långt och såväl bred- som smalsidorna har svagt konkava slippytor. I vardera kortändan har inslipats ett djupt hack. En liknande långsträckt brynsten med konkava slippytor, men utan de ovannämnda hacken, härstammar från fpl. 364.

Samtliga brynstenar är tillverkade av finkornig sandsten.

Bland de kvartsföremål, vilkas attribuering till den snörkeramiska kulturen kan anses säker, förekommer det inte några speciella typer som skulle skilja sig från den kamkeramiska kulturens kvartsformer. Bland kvartsinventariet från fpl. 607 finns t.ex. enstaka skivskrapor (18047:293 och 319), linsformiga knutor av kvarts (18047:310) och kvartsit (17281:123 och 173), kvartsmejslar (18047:211) och långsträckta slag- (spån- ?) kärnor (17073:146).

Ett undantag utgör dock tre kvartsföremål från fpl. 310, 321 och 335, vilka kan anses konstituera en egen typ. De tre föremålen ena smalsida är omsorgsfullt retuscherad till en skarp egg, på ett är retuschen ensidig och eggen rak; de två andra har dubbelsidig retusch och svängd egg. Så vitt förf. kan bedöma förekommer typen åtminstone inte allmänt inom kamkeramiken. Däremot kan föremålen kanske jämföras med de flintspån som ofta påträffats i den snörkeramiska kulturens gravar i Estland (Mäe-Jaaniantsu, Ajaloo Instituut 3989:12) och Mellaneuropa (t.ex. FEUSTEL etc. 1966 s. 98. Jmfr också ARTEMENKO 1967 fig. 62 och 65).

(C) **Fyndkategori 3a och dess fynd**

Fyndkategori 3a, vilken ovan (s. 18) betecknats med arbetshypotesen "offerfynd", är i fyndmaterialet representerad av följande sju fynd, ett vart

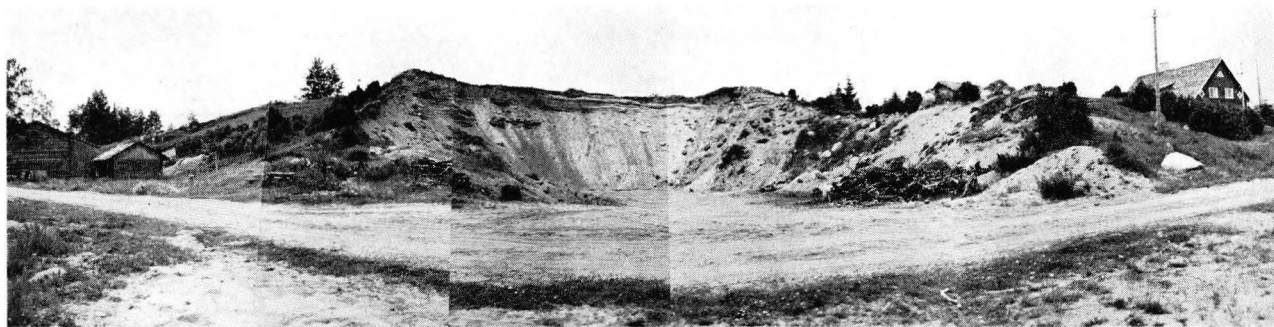

Fig. 17 Vy över fpl. 608. Fotografi L. Laaksonen 1968.

i enlighet med kategorins definition innehållande ett helt eller blott obetydligt skadat lerkärl: fpl. 324 (Ridasjärvi, fig. 20), fpl. 336 (Kårböle, fig. 21), fpl. 343 (Mörskom, fig. 24), fpl. 508 (Kuivarinta, fig. 37), fpl. 608 (Syrjälä, fig. 44), fpl. 701 (Orismala) och fpl. 708 (Lokåsen, fig. 47). Med undantag av Åland och Egentliga Finland är kategorin alltså känd från den snörkeramiska kulturens hela utbredningsområde i Finland. Kvantitativt sett är kategori 3a emellertid mindre än kategori 1.

För fynden inom kategorin kan man iakttaga följande gemensamma drag: 1) fynddjup, 2) läge i terrängen, 3) keramikgrupp.

Fynddjupet, vilket tyvärr i s.g.s. samtliga fall bygger på uppskattning, varierar i den mån det är känt mellan 15 (Orismala) och 70 cm (Ridasjärvi). Jämfört med fynddjupet inom kategori 1 (s. 36) är skillnaden alltså markant.

Läge i terrängen. Av fynden inom kategori 3a har fpl. 336 (Kårböle), fpl. 608 (Syrjälä), fpl. 701 (Orismala) och fpl. 708 (Lokåsen) legat i smärre sand- eller gruskullar (fig. 17), vilka i sin tur är belägna i anslutning till smärre vattendrag med rinnande vatten. I fråga om topografiskt läge an-

sluter sig kategorin alltså närmare till kategori 1 än till kategori 2.

Keramikgrupp. Enhetligast framstår kategori 3a i fråga om keramiktyp, i det att samtliga fynd innehåller kärl tillhörande typ A. Detta innebär samtidigt att gruppen även kronologiskt sett kan anses utgöra en enhet. Enligt variant fördelar sig fynden på följande sätt: A:1 (1 kärl), A:7 (3 kärl), A:11 (1 kärl) och A:16 (2 kärl). Förutom de två sistnämnda kärlen tillhör de övriga fynden inom kategori 3a sådana varianter inom vilka snörörningen kombinerats med punkter; ett kärl är enbart snörörnerat. Fyra kärl är därtill prydda med strålkran, två av dem med punkter och två med spetsovala avtryck.

Fyndkategori 3a har inte några motsvarigheter inom den kamkeramiska kulturen.

(D) **Fyndkategori 3b och dess fynd**

Av de keramikförande fyndplatserna har tre hänförs till kategori 3b, vilket innebär att föremålens (krukskärvarnas) fyndomständigheter är så bristfälligt kända, att fynden inte kunnat klassificeras som grav-, boplats- eller offerfynd. Otvivelaktigt innehåller kategorin flere boplatsfynd.

Keramikens regionala utbredning och kulturens näringsform

Utbredning

Den snörkeramiska kulturens keramik är i Finland representerad på 124 fyndplatser. Av dessa ligger 73 i Nyland, 15 i Egentliga Finland, 14 i Satakunta, 8 i Tavastland, 13 i Södra Österbotten och 1 i Norra Österbotten.¹ Fyndplatsernas fördelning enligt landskap och fyndkategori framgår av tabell 1, utbredningen av kartan i fig. 18 och keramiktypernas fördelning per landskap av tabellerna 2—6.

Antalet kan anses överraskande stort. Några tidigare siffror har inte publicerats. Av MALMERS tabell 92 (MALMER 1962 s. 761) som avser att ge en översikt över snörkeramikens utbredning i Finland, erhåller man visserligen den uppfattningen att landet har 68 fyndplatser. Man bör emellertid beakta, att fyndplatserna för de de i tabellen upptagna keramiktyperna i många fall är identiska, vilket avsevärt reducerar de faktiska fyndplatsernas antal. Så representerar t.ex. fpl. 346 på vilken hittats keramik av typerna A, ad A och E tre fyndplatser i tabellen ehuru det ju är fråga om en enda fyndplats. Tabellen är sålunda en kombination av en fyndplats- och en kärllförteckning men anger inte fyndplatsernas faktiska antal. Det enda man i detta avseende kan utläsa av densamma är, att minimiantalet fyndplatser är 30, d.v.s. summan av fpl. med keramik av typ A i Norra och Södra Finland.

Avståndet från de sydligast belägna fyndplatserna i Nyland och det nordligaste fyndet i Norra Österbotten (fpl. 801) uppgår till c:a 700 km; mellan de förstnämnda och fpl. 707, som kan anses beteckna den snörkeramiska kulturens egentliga nordgräns, är avståndet dock endast c:a 400 km.

Områdets utsträckning i väst-östlig riktning är i det närmaste triangulärt. Vid sydkusten, är avståndet mellan de östligaste fyndplatserna i Viro-lahti socken och de västligaste fpl. i Egentliga Finland c:a 320 km men på höjden av Satakunta — Tavastland blott c:a 160 km. Snörkeramikens utbredning i Finland omfattar alltså ett betydligt mindre område än exempelvis den svensk-norska stridsyxekulturens, där motsvarande avstånd i nord-sydlig riktning är över 1000 km, i riktning E—W c:a 450 km (MALMER 1962 s. 37). En jämförelse mellan fyndplatsernas antal på det sistnämnda området och i Finland ger dock det överraskande resultatet, att skillnaden uppgår blott till 23 till den svensk-norska stridsyxekulturens favör, ehuru denna grupps utbredningsområde är i det närmaste dubbelt så stort och ehuru såväl grävnings-

1. Även på den stora kamkeramiska bopplatsen Häyrymäki invid Viborg finns ett betydande inslag av snörkeramik. (HACKMAN 1914 fig. 16:6, 9). Kärlden tillhör i huvudsak typerna B, E och F. Typ A är förträd av åtminstone ett kärll (5620:891). Inom keramiken av typ B finns åtminstone följande varianter: B:1 (5428:136a, 268a), B:2 (5428:8 och 5428:22) och B:7 (5428:723). Inom typ E är variant E:4 vanligast (5620:1356, 1839 och 5620:55) medan några fragment av var. E:2 inte påträffats. Också det tidigare omtalade kärlet med vid mynning och ornerat med vågräta linjer, torde vara snörkeramiskt (MEINANDER 1954 A fig. 90).

Från Ladoga-Karelen har registrerats en snörnerad lerkärlsbit från Kaukola socken (typ. A:3, 7815:48).

På Åland har snörkeramik främst hittats på den nedre bopplatsen vid Jettböle (NORDMAN 1923, s. 23 f.). Som ett exempel på inflytande från snörkeramiken kunde man också tolka ett vulstkärl från Svinvallen i Saltvik (DREIJER 1941 fig. 36) och fiskbens-jämte fransornamentet på en kruka från Trännmyra (DREIJER 1941 fig. 34).

Tabell 1. Fyndplatsernas fördelning enligt fyndkategori per landskap

Fynd- kategori	Nyland		Egentliga Finland		Satakunta		Tavastland		Södra Österbotten		Norra		Hela landet	
	fpl.	kärl	fpl.	kärl	fpl.	kärl	fpl.	kärl	fpl.	kärl	fpl.	kärl	fpl.	kärl
1	2	7	5	5	1	1	1	1	2	4	—	—	11	18
2	68	341	12	34	11	76	5	138	9	28	1	1	106	618
3a	3	3	—	—	1	1	1	1	2	2	—	—	7	7
3b	1	1	—	—	1	1	1	1	—	—	—	—	3	3
														127
Σ fpl.	73 ¹		15 ²		14		8		13		1		124	
Σ kärl	352		39		79		141		34		1		646	

¹ 1 fpl. är gemensam för kategori 1 och 2

² 2 fpl. är gemensamma för kategori 1 och 2

aktivitet som de yttre fyndomständigheterna i stort sett är jämförbara. Vid en jämförelse mellan fyndplatsernas antal i Finland och Mälardalen jämte Östergötland, vilkas areal kan anses vara kommensurabla, framstår keramikrikedomen i Finland ännu klarare. I Mälardalen och Östergötland har registrerats 67 fpl. vilket är något mer än hälften av antalet fyndplatser i Finland. Denna jämförelse mellan antalet fpl. i förhållande till utbredningsområdets storlek utfaller alltså klart till Finlands fördel.

Såsom ÄYRÄPÄÄ påvisat sammanfaller snörkeramikens nordgräns med januari-isotermen för -8°C (ÄYRÄPÄÄ 1939 fig. 20). Denna gräns har också varit växtgeografiskt betingad under stenåldern. M. OKKO har nämligen i en nyligen utkommen studie över landhöjningen i Finland antytt, att den regression av havsytan som inträffade omkring 3900—3500 B.P. och som t.ex. i södra Finland i horisontalld flyttade flodmynningarna c:a 1 km per 100 år och sålunda blottade mycket nytt land, förändrade kustklimatet och underlättade granens framträngande västerut (OKKO 1967 s. 42 f.). Okko har vidare ansett, att den relativt snabba försämringen av vinterklimatet hade ödesdigra följder för den snörkeramiska kulturens åkerbruk (OKKO 1967 s. 45). Det har i många sammanhang nämnts att man kan observera lokalt betingade olikheter i fråga om tidpunkten för granens vandring västerut (se t.ex. ALHONENS bidrag bil. 3) men i stort sett torde den västgräns

för granen för tiden c:a 4000 B.P., som utmärkts på OKKOs karta fig. 15, motsvara forskningens nuvarande ståndpunkt. Denna gräns är helt identisk med den snörkeramiska kulturens nordgräns. Den snörkeramiska kulturens frammarsch har alltså avstannat vid den verkliga barrskogens sydgräns.

Då man betraktar keramikens utbredningsområde (fig. 18) kan man iakttaga en tydlig tudelning av detsamma i en nordlig del omfattande landskapet Södra Österbotten och en sydlig, omfattande landskapen Satakunta, Tavastland, Egentliga Finland och Nyland. De två områdena åtskiljs nämligen av ett c:a 100 km långt fyndtomt bälte, från vilket någon snörkeramik inte är känd. Bältets längd kan visserligen synas obetydlig men med beaktande av att hela utbredningsområdets utsträckning i nord-sydlig riktning är endast 400 km, är dess andel inte ringa. Det är förf. åsikt, att detta är den enda motiverade tudelning av området i en nordlig och en sydlig provins, som kan göras på basen av det nu kända fyndmaterialet. Däremot finner den indelning av landet i en ”vidsträckt och fattig” nordlig provins omfattande landskapen Södra Österbotten, Satakunta och Tavastland, och ”en liten rik” sydlig del omfattande Åland, Egentliga Finland, Nyland och Karelen, som företagits av MALMER, inte något direkt stöd i fyndmaterialet. (MALMER 1962).

Det bör dock framhållas, att måhända icke heller den ovan skisserade tudelningen avspeglar verkligheten. Den bild av utbredningen som

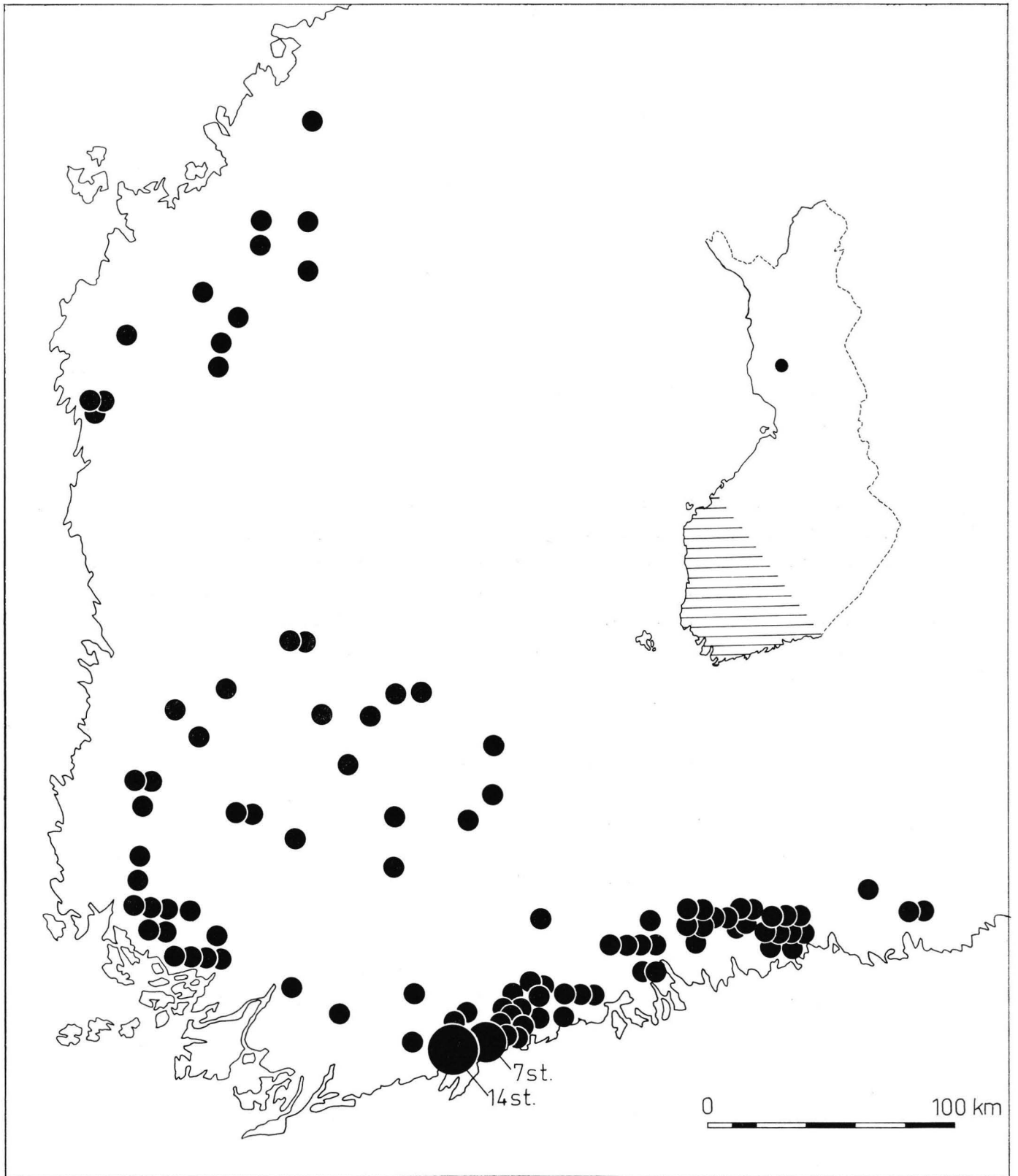

Fig. 18 Fyndplatser med snörkeramik i Finland.

Tabell 2

Keramikens fördelning enligt typ i Nyland

Fpl.	A	adA	B	C	D	E	F	G	H	?	Σ
301				1			1				2
302										1	1
303			1								1
304	1										1
305										1	1
306	10		4		2	9	5				30
307	7		8			2	9	2			28
308	4		3		1	3	3				14
309			1				1				2
310			1			3		1			5
311	1		3			2	2				8
312	1										1
313										1	1
314										1	1
315										1	1
316										1	1
317			1			1	1				3
318	1		1	1			2	1			6
319	2		1								3
320										1	1
321	7		6	1	2	12	6	3			37
322	1										1
323			1								1
324	1										1
325			1			2	1				4
326			2			1	2				5
327	1		1								2
328			12		2	3		2			19
329	1		1			1					3
330			1							1	2
331	1		3								4
332										1	1
333										1	1
334			3			1	2				6
335	1		1			6					8
336	1										1
337	2		2		1	2	3	1			11

Fpl.	A	adA	B	C	D	E	F	G	H	?	Σ
338	2		3				7	1			13
339						1					1
340			1		1		3	1			6
341										1	1
342			2								2
343	1										1
344			5	1	3		16				25
345						2					2
346	4	1				1					6
347			2	1		1		2			6
348						1					1
349	1		5	1	3	3	4	7			24
350										1	1
351								2			2
352	2		2	1	2	4	4				15
353										1	1
354										1	1
355	1										1
356							1				1
357										1	1
358										1	1
359										1	1
360	1						1				2
361										1	1
362										1	1
363										1	1
364										1	1
365			1						1		2
366							1				1
367										1	1
368	2										2
369							4	1			5
370										1	1
371										1	1
372	1										1
373										1	1
Σ	58	1	79	7	17	61	79	22	3	25	352

Tabell 3

Keramikens fördelning enligt typ
i Egentliga Finland

Fpl.	A	adA	B	C	D	E	F	G	H	?	Σ
401	4		2			1	1				8
402						1					1
403			1								1
404	1										1
405				1							1
406	1										1
407				1							1
408	4		1								5
409			1								1
410	1										1
411	7					7					14
412										1	1
413										1	1
414										1	1
415	1										1
Σ	19	—	5	2	—	9	1	—	—	3	39

Tabell 4

Keramikens fördelning enligt typ i Satakunta

Fpl.	A	adA	B	C	D	E	F	G	H	?	Σ
501	1		2	1		1	4	1			10
502	10		9	3	2	2	5	1			33
503	1										1
504	1					1					2
505							1				1
506							1				1
507							1				1
508	1										1
509	1					1					2
510						1					1
511	2		7	3	1	3	5	2			23
512	1										1
513										1	1
514						1					1
Σ	18	—	18	7	3	10	17	4	—	1	79

erhållits vid en kartering av stridsyxornas utbredning, eller av hela den snörkeramiska kulturens kvarlåtenskap (MEINANDER 1964) är nämligen en annan, emedan flere av landets vad stridsyxornas och arbetsyxornas förekomst beträffar fyndrikaste socknar (t.ex. Merikarvia, Pomarkku, Ikaalinen o.s.v.) ligger inom detta keramiklösa bälte. Emellertid kan man konstatera att boplatsfynd saknas från detta område och att detta sannolikt beror på avsaknaden av för bosättning lämpliga lermarker.

Det österbottniska områdets särart framstår emellertid klart också i andra avseenden än i fråga om sin isolation. Detta gäller exempelvis den snörörnerade keramikens andel av områdets totala antal fyndplatser. Av provinsens 13 fyndplatser har nämligen inte färre än 11 givit keramik av typ A, vilket utgör hela 84,6 %, medan keramik av typ B icke finns representerad. Även i fråga om varianternas fördelning inom typ A kan man spåra en klar tendens. Av den klassificerbara keramiken tillhör 1 kärl A:3, 1 kärl A:10, 1 kärl A:11, 1 kärl A:12, 3 kärl A:16 och 2 kärl A:18. Med undantag av de två förstnämnda kärnen tillhör de 7 övriga sådana varianter, hos vilka snörörneringen kombinerats med en "frans" av lodräta streck eller stämpelavtryck.

De österbottniska fyndplatserna visar också en sällsynt markant koncentration till landskapets kusttrakter, ett särdrag som redan poängterats av Meinander (MEINANDER 1946 s. 81) och som det

Tabell 5

Keramikens fördelning enligt typ i Tavastland

Fpl.	A	adA	B	C	D	E	F	G	H	?	Σ
601	1										1
602			1								1
603										1	1
604			1				2	5			8
605	1					1					2
606	6			1							7
607	15	2	28	3	4	32	31	5			120
608	1										1
Σ	24	2	30	4	4	33	33	10	—	1	141

finns anledning att återkomma till i samband med frågan om den snörkeramiska kulturens kronologi och ekonomiska underlag.

Tabell 6

Keramikens fördelning enligt typ
i Södra Österbotten

Fpl.	A	adA	B	C	D	E	F	G	H	?	Σ
701	1										1
702	1			1			1				3
703	2					1					3
704				1							1
705	1										1
706	1										1
707	1	1									2
708	1										1
709	1	1									2
710	3			1		1	1				6
711	1										1
712	3			2		1	3				9
713				1		1	1				3
Σ	16	2	—	6	—	4	6	—	—	—	34

Emedan keramikens utbredning tidigare använts för kronologiska slutledningar (Malmer 1962 s. 760) är det av intresse, att på basen av hela det kända keramikmaterialet, närmare pröva deras hållbarhet.

Av tabellerna 2—6, vilka visar keramiktypernas frekvens per landskap, kan man utläsa, att den procentuella andelen för fyndplatserna med keramiktyp A av summan fyndplatser per landskap, är följande:

Nyland	35,6 % ¹
Egentliga Finland	46,7 %
Satakunta	57,1 %
Tavastland	62,5 %
Södra Österbotten	84,6 %
Norra Österbotten	100 %

Av uppställningen framgår att den snörornerade keramikens procentuella andel sjunker från norr till söder. Talen överensstämmer alltså med de re-

1. Såvida man inte beaktar de små nyländska fyndplatser på vilka man hittat icke typbestämbar keramik, är procentalet 52.

sultat som framlagts av Malmer och som av denne tolkats som ett uttryck för retardation i de nordligt belägna områdena (Malmer 1962 s. 760). Då man däremot granskar motsvarande procenttal för keramiktyp E, vilken i lika hög grad som typ A kan betraktas som en typologiskt sett tidig form (jmf Becker 1955 A s. 65 f.), är resultatet följande:

Nyland	28,7 %
Egentliga Finland	20 %
Satakunta	50 %
Tavastland	25 %
Södra Österbotten	30,7 %

Dessa tal, vilka inte visar någon jämnt fallande serie från norr mot söder, visar enl. förf. mening det oberättigade i att draga kronologiska slutsatser enbart på grundval av en keramiktyps procentuella anknytning till bestämda geografiska områden. En liknande intetsägande ojämn fördelning erhåller man då man betraktar den snörornerade keramikens procentuella andel av den sammanlagda keramikmassan (totalantalet kärl), vilken är följande:

Nyland	16,4 %
Egentliga Finland	48,7 %
Satakunta	22,7 %
Tavastland	17 %
Södra Österbotten	47 %

Typ A har alltså producerats med samma intensitet i Egentliga Finland som i Södra Österbotten.

Då man åter uträknar den procentuella andelen för fyndplatserna med keramiktyp B av summan fyndplatser per landskap erhåller man följande värden:

Nyland	41 %
Egentliga Finland	26,6 %
Satakunta	21,4 %
Tavastland	37,5 %
Södra Österbotten	0 %

Talen utvisar klart att fördelningen per landskap är tämligen enhetlig samt att typ B producerats likmässigt över hela den snörkeramiska kulturens utbredningsområde i Finland med undantag av Södra Österbotten där typ B inte är representerad. Av tabellerna 2—6 framgår också, att det kvantitativa förhållandet mellan typerna A och B är 136:132, vilket enl. förf. åsikt klart motsäger

Malmers hypotes, att typ B med större eller mindre sannolikhet utgör en keramiktyp vilken aldrig accepterades i samma utsträckning som den snörörnerade keramiken (Malmer 1962 s. 764).

Av det ovansagda torde klart framgå, att keramiktypernas frekvens per landskap inte kritiklöst kan användas vid kronologiska slutledningar. Tvärtom visar flere faktorer att typerna A och B är samtidiga (se s. 58).

Kulturens näringsform

Emedan den snörkeramiska kulturens utbredning har spelat en icke obetydlig roll vid diskussionerna om kulturens ekonomiska underlag, kan det vara befogat att i detta sammanhang taga upp denna fråga till närmare granskning. Det har i flere sammanhang poängterats, att kulturens anknytning till landets lermarker, och då till sådana lermarker som ligger sydväst om januari-isotermen för -8°C , indicerar åkerbruk och boskapsskötsel. Denna uppfattning framfördes först av ÄYRÄPÄÄ (ÄYRÄPÄÄ 1939 s. 120 f. och fig. 20; 1943 s. 315) och den har allmänt omfattats (t.ex. LUHO 1948; MEINANDER 1954A s. 148; EDGREN 1959 s. 47). Under senare tid har uttalandena dock varit mindre kategoriska (t.ex. MEINANDER 1964 s. 11). Som ett indirekt bevis för åkerbruk och boskapsskötsel har man också anfört den snörkeramiska och den kamkeramiska kulturens fredliga koexistens, vilken skulle förklaras av, att olikheterna i kulturens näringsfång icke ledde till några ekonomiska konflikter (t.ex. MEINANDER 1954 B s. 149). Även avsaknaden av jakt- och fiskeredskap har uppfattats som ett indirekt bevis för att den snörkeramiska kulturen inte livnärt sig av jakt och fiske (EDGREN 1959 s. 47).

Av det ovansagda framgår, att problemställningen i huvudsak belysts indirekt, medan direkta positiva bevis blott i mycket ringa utsträckning medtagits i diskussionen.

Vid en lösning av frågan bör följande synpunkter beaktas.

1. Kan den snörkeramiska kulturens regionala utbredning och supponerade anknytning till landets lermarker anses indicera jordbruk och/eller boskapsskötsel?

2. Kan man av boplatsernas fyndkvantitet och

omfång draga några slutsatser angående bosättningens stabilitet eller rörlighet?

3. Kan en fredlig koexistens mellan den kamkeramiska och den snörkeramiska kulturen påvisas i fyndmaterialet?

4. Kan avsaknaden av jakt- och fiskeredskap anses innebära att den snörkeramiska kulturens ekonomi inte varit fångstbaserad?

5. Kan sädesodling och boskapsskötsel påvisas genom förekomst av kornavtryck i keramiken eller genom tillvaratagna ben av husdjur?

6. Kan man genom pollenanalytiska undersökningar påvisa förekomsten av sädesodling?

7. Innehåller fyndmaterialet redskap vilka kan anses indicera åkerbruk?

Om man jämför kartan i fig. 18 med den senaste, år 1968 publicerade jordartskartan över Finland finner man, att den snörkeramiska kulturens supponerade anknytning till landets lermarker inte utan vidare framstår i klar dager.

Av jordartskartan framgår, att de största sammanhängande lermarkerna står att finna dels söder om Salpausselkäåsen i östra, mellersta och västra Nyland, i sydvästra Finlands kusttrakter och på de stora slätterna kring Loimaa i norra Egentliga Finland och södra Satakunta, dels i södra Österbotten i trakterna av Vasa. Spridda lerområden finns vidare i södra Tavastlands sjöområde från Tavastehus över Tammerfors och vidare över Ikaalinen mot nordväst, där kontakt nås med det sydösterbottniska området. Spridda lermarker finns vidare söder och sydöst om Björneborg.

Då man jämför jordartskartan med fig. 18 som visar den snörkeramiska kulturens utbredning sådan den framstår på basen av de k e r a m i k f ö r a n d e f y n d p l a t s e r n a kan man tydligt iakttaga, att den snörkeramiska kulturen i Nyland och Egentliga Finland visar en klar anknytning till kustens och ådalarnas lermarker men undviker de stora lerområdena i de norra delarna av Nyland samt de stora slätterna kring Loimaa. Då landhöjningen beaktas framstår kustbundenheten ännu klarare. Också i Österbotten, liksom i Tavastland, ligger boplatserna inom områden med lermarker.

Den snörkeramiska kulturen visar alltså en klar anknytning till kustens lermarker något som också framgår av boplatzbeskrivningen och ett detalj-

studium av Finlands geologiska karta.¹ Det är dock förf. åsikt att detta inte ensamt är tillfyllest, för att obetingat indicera en ekonomi baserad på åkerbruk (jmf. BUCHVALDEK 1967 s. 121), ty många andra grupper, t.ex. Jäkärälä-gruppen (EDGREN 1966), har en liknande utbredning utan att man för den skull hävdat att kulturen idkat åkerbruk. Problemet om den snörkeramiska kulturens ekonomi kan alltså inte lösas enbart utgående från denna premiss även om kulturens anknytning till landets lermarker kan anses utgöra ett mycket starkt indicium för att snörkeramikerna idkat åkerbruk.²

Även frågan om den snörkeramiska kulturens bebyggelsestruktur och boplatsernas omfång har ansetts vara av betydelse för problemets lösning.

Både MOBERG och MALMER synas företräda åsikten, att boplatser med ringa omfång indicerar bofasthet. Sålunda skriver MALMER på tal om den svensk-norska stridsyxekulturens boplatser: De få och små boplatserna är ett starkt indicium för att den snörkeramiska kulturen var bofast och åkerbrukande (MALMER 1962 s. 262) och MOBERG: "Man kan ofta och under olika tider iakttaga, att rik förekomst av boplatssfynd vittnar om övergiven bygd, medan brist på boplatssfynd kan vara ett kännetecken på förblivande bebyggelse. Denna till synes paradoxala huvudregel (med många undantag) synes vara tillämplig också på kustboplatserna" (MOBERG 1964 s. 45). Malmer motiverar sin uppfattning med att stora boplatssfynd är utmärkande för mesolitiska kulturer, något som också gäller den gropkeramiska kulturen, medan t.ex. trattbägarkulturens boplatser är små, ehuru kulturen bevisligen varit åkerbrukande. Sällsyntast är de senneolitiska boplatserna och bronsålderns boplatser (MALMER ibidem). MALMERS tes synes allmänt ha accepterats (t.ex. FEUSTEL etc. 1966 s. 112).

Tanken synes verkligen paradoxal ty man ville

1. Finlands geologiska karta. Jordartskartan 1:100 000, bladen 3024 Karhula, 3022 Lapinjärvi, 2043 Kerava och 2123 Tampere.
2. Man bör dessutom beakta, att åkrar inte nödvändigtvis behöver ligga på lermark. Enligt en i medlet av 1950-talet utförd undersökning ligger nämligen endast 30,6 % av landets odlade areal på lermark. Den tydligaste anknytningen till lermarkerna visade åkrarna i Helsingfors-trakten (59,1 %), vid Åbo (62,2 %), Tampere (26,7 %) och Kymi (21,2 %) (V. OKKO 1957 s. 8).

snarare tänka sig att små boplatssfynd är signifikativa för rörliga samfund med fångstbaserad ekonomi och stora boplatssfynd utmärkande för stationära, exempelvis åkerbrukande samfund (se t.ex. BRJUSSOW 1957 s. 94 f).

I ingen händelse kan MALMERS tes generaliseras till att gälla områden med vitt skilda naturgeografiska och klimatologiska förhållanden. Man kan inte heller hävda, att alla fångstkulturer eller åkerbrukskulturer skulle leva enligt samma mönster. Om man t.ex. betraktar den kamkeramiska kulturen i Finland, finner man att forskningen känner både små och stora boplatssfynd ehuru den kamkeramiska kulturen representerar ett rörligt samfund med fångstbaserad ekonomi. Men enligt vilket mönster har då fångstnäringen bedrivits? Man kan på goda grunder förmoda, att stenålderns jägare och fiskare inte var sina nutida kolleger underlägsna i kunskap om fiskens och jaktbytet av årstidernas växlingar och av väder och vind betingade vandringar. Fiskens och pälsdjurens rörelser bestämde m.a.o. människans boplatser. Jägar- och fiskarsamfunden besökte alltså ett stort antal bestämda fångstplatser, kanske inom ramen för en bestämd årscykel, och efterlämnade m.a.o. flere spår än ett stationärt samfund. Vandringen ägde sannolikt rum inom samfundets eget "revir". Därutöver besökte man av allt att döma också särskilt guterade fångstplatser, såsom flodmynningar, trånga sund m.m. vilka kanske kunde vara gemensamma för flere "revir" (jmf. MOBERG 1965 s. 368 f). Det är enl. förf. åsikt snarast de sistnämnda boplatserna som kan benämnas "stora" boplatser, medan de övriga till sin karaktär är "små", även om de på grund av samfundets av näringsformen betingade rörlighet och därav följande ackumulativa "årliga" tillväxt, ofta kan uppvisa avsevärda fyndkvantiteter.

Inom den kamkeramiska kulturen förekommer, liksom också inom snörkeramiken, både små och stora boplatser ehuru kulturen idkat jakt och fiske. Enligt förf. mening kan boplatsernas omfång därför inte på forskningens nuvarande ståndpunkt lösa frågan om den snörkeramiska kulturens ekonomiska underlag. Det kan därtill tilläggas att endast en mycket liten del av boplatserna är totalundersökta varför deras verkliga omfång är okänt.

Också den fredliga samvaron med den kamkeramiska befolkningen har ansetts innebära att den snörkeramiska kulturens ekonomi vilat på en annan bas än den kamkeramiska kulturens. Det är förf. obekant huru förespråkarna för denna tes tänkt sig att denna fredliga koexistens skulle avspeglats i fyndmaterialet. Tesen har kanske uppstått så att man vetat att kamkeramikerna varit jägare och fiskare och antagit att snörkeramikerna idkat jordbruk samt härav dragit slutsatsen att två kulturers olika näringsform inte medför några ekonomiska konflikter. Även om tvenne kulturgrupper har samma ekonomiska system behöver detta inte leda till en konflikt. Sålunda har t.ex. de människor som tillverkade lerkärl i Jäkärä — resp. II:1-stil av fyndmaterialet att döma inte "stört" varandra. Man kan blott konstatera att fyndmaterialet inte innehåller några direkta bevis för denna tes och att de kontakter som kan iakttagas mellan de två grupperna inte förmår utsäga något om kontaktens fredlighet eller våldsamhet.

Inte heller avsaknaden av jakt- och fiskeredskap kan utan vidare uppfattas som ett indicium för åkerbruk ty sådana föremål saknas också inom andra grupper, vilka levde av jakt och fiske (t.ex. Jäkärä-gruppen, EDGREN 1966 s. 150, och den gropkeramiska kulturen på Åland). I Estland och Lettland har man däremot inte sällan påträffat pilspetsar och harpuner tillsammans med den snörkeramiska kulturens stridsyxor eller i senneolitiska sammanhang (se t.ex. MOORA 1932, JAA-NITS 1952 och LOZE 1968 s. 29 ff.) vilket klart visar att fångstnäringarna inte varit utan betydelse.

Av stor vikt för frågan om den snörkeramiska kulturens ekonomi är den pollenundersökning som utförts i omedelbar närhet av fpl. 607 och vars resultat framlagts i bilaga 3, samt de pollendiagram som nyligen publicerats av IRMELI VUORELA (VUORELA 1970).

Det har visserligen visat sig, att pollendiagrammen inte innehåller några direkta bevis för åkerbruk, ty *Cerealia*-pollen saknas i profilerna. Däremot visar undersökningen invid fpl. 607 att den rikliga förekomsten av vildgräspollen indicerar ett mer eller mindre öppet landskap som uppstått genom trädröjning, något som också avspeglas i den motsvarande branta nedgången för

Pinus och *Betula*-kurvorna. Förekomsten av ett sådant öppet landskap med ljuskrävande växtsamhällen antydes också av den rikliga förekomsten av *Juniperus*, *Ericales* och *Calluna*-pollen. Att en hög frekvens av *Calluna* indicerar öppna landskap kring boplatserna har man också konstaterat i Holland (WATERBOLK 1956 s. 48). Likaså uppfattar VUORELA den starkt ökade förekomsten av *Calluna*-pollen i en profil från Katinhännänsuo som ett resultat av människans aktivitet (VUORELA 1970 s. 22) och kommer till samma slutsats som ALHONEN i fråga om fpl. 607, att de första tecknen på människans inverkan på naturen kan iakttagas i pollendiagrammen för den tid som motsvarar den snörkeramiska kulturen (VUORELA 1970 s. 4). Vid fpl. 607 har Alhonen uppskattat åldern för de kulturindicerande pollenens uppträdande till 4600—4000 år men poängterar samtidigt att kulturens inverkan har varit kortvarig och strängt lokal. Även om pollendiagrammet inte innehåller några spår av sädesodling, indicerar det dock ett landskap som omfattat ängsmarker med ljuskrävande växtsamhällen, måhända svedjemarker som röjts med eld.

Den snörkeramiska kulturens boplatser har inte heller givit några jordbruksredskap vilka med säkerhet kunde attribueras till denna kultur. Malstenar har visserligen hittats i närheten av kulturens boplatser men aldrig i klart entydiga sammanhang. Fyndmaterialet innehåller inte heller skäror såsom ofta är fallet i Europa (se t.ex. FEUSTEL etc. 1966 s. 98 f.) i fall man inte som inhemska kopior av sådana uppfattar de tre knivliknande kvartsredskapen från fpl. 310, 321 och 335.

Det har icke heller lyckats förf. att upptäcka några avtryck av sädeskorn i keramiken. Det kan visserligen medges att hela materialet inte varit föremål för någon systematisk letning, fpl. 607 undantagen, utan endast underkastats stickprov. Sådana avtryck kan alltså tänkas existera. Något allmänt inslag utgör de dock inte.

Sammanfattningsvis kan fastslås att den snörkeramiska kulturens anknytning till landets lermarker vid sidan av de pollenanalytiska resultat som erhållits vid fpl. 607 kan uppfattas som ett mycket starkt indicium för att kulturen idkade någon form av jordbruk. Samtidigt visar

de sydösterbottniska fyndplatsernas belägenhet invid den dåtida kusten, att också fångstnäringarna, sannolikt sälfångsten (jmf MEINANDER 1946 s. 81), varit av betydelse. Nordgränsen för den snörkeramiska kulturen som jordbrukskultur kan m.a.o. dragas vid 62°N latitud (jmf MOBERG 1966 s. 315 f).

Jordbruksteorin underbyggs också av det faktum att den europeiska stenåldersforskningen under senare år har presenterat flere positiva bevis för att de snörkeramiska kulturerna varit åkerbrukande och att den sedan gammalt omhuldade tesen om kulturernas nomadiska karaktär inte mera kan försvaras (t.ex. KILIAN 1958 s. 6; MALMER 1962 s. 262; FEUSTEL etc. 1966 s. 112; NEUSTUPNY 1969 s. 53 f. och JANKUHN 1969 s. 35). Det kan dock framhållas att dessa iakttagelser i huvudsak gäller Mellaneuropa medan man t.ex. både i Lettland och Estland kan konstatera, att också fångst-

näringarna spelat en stor roll (t.ex. JAANITS 1952 s. 53 ff; OZOLS 1965 s. 74). I Estland har man i samband med den snörkeramiska kulturens gravar funnit ben av både get, får och svin, däremot inte av nötkreatur (JAANITS 1952, MOORA 1958 s. 19) och JAANITS karakteristik av den snörkeramiska kulturen som en kringströvande grupp vilken försörjde sig av såväl ett primitivt åkerbruk som jakt och fiske och därtill höll sig med mindre husdjur, verkar riktig (JAANITS 1966 s. 60 f.). Från Finland saknas däremot positiva indicier av detta slag och det är förf. åsikt att åtminstone husdjursaveln inte spelat någon betydelsefull roll för kulturens näringsform. I Finland har det t.ex. inte funnits några naturliga betingelser för en på vildsvin baserad svinskötsel. Man frågar sig också hur de sjöovana snörkeramikerna skulle ha löst de komplicerade transportproblem som var förknippade med en transport av husdjur över Finska viken.

Kronologiska slutsatser

Angående den finska snörkeramikens inre kronologi har forskningen företrätt olika åsikter. Enligt LUHO har det icke lyckats att indela snörkeramiken i tidsgrupper (LUHO 1952 s. 18 f.) och både MEINANDER och EDGREN har framfört som sin uppfattning, att keramikerna av typ A och B är lika gamla (MEINANDER 1954A s. 137; 1957 s. 210; EDGREN 1959 s. 27 ff.). Den sistnämnda har vidare på grundval av käriformen inom typ A särskilt ett äldre och ett yngre stadium, av vilka det förstnämnda omfattar kärl med cylindrisk hals och tydlig avsats mellan hals och buk (EDGREN *ibidem*) samt hävdad att keramiktyp E:2 tillhör snörkeramikens äldsta stadium. En motsatt åsikt har framförts av MALMER som ansett keramiktyp A vara äldre än typ B och typ E:2 vara yngre än typ E:4 (MALMER 1962 s. 764). MALMER avvisar dock inte en kronologisk kontakt mellan typerna A och B utan anser, att hos sådana kärl som kärl 401 001 från Hoppela på vilka "fransen" nedanför snörörningen består av långa snedställda streck, bör strecken ses som ett lån från keramiktyp B. MALMER gör vidare gällande att också sådana slanka kärl som 601 001 (av Tammenmäki-typ) har rönt påverkan från typ B, vilket placerar dem i en sen del av typ A's produktions-tid (MALMER 1962 s. 765.).

I motsats till vad fallet är inom den kamkeramiska kulturen, vars boplatser är strandbundna, erbjuder landhöjningen i fråga om snörkeramiken inte några möjligheter till kronologiska slutledningar av relativ art. Man har inte heller lyckats göra några stratigrafiska iakttagelser som kunde bidra till problemets lösning. ÄYRÄPÄÄ har visserligen hävdad att så är fallet (ÄYRÄPÄÄ 1930 s. 196) men vilka fynd som avses är förf. obekant. Av kapitel 5 A framgick också, att de fynd inom kategori 1, vilka innehållit flere lerkärl än ett), är blott två till antalet. Av dessa fynd har fpl.

346 gett keramik av typerna A:3, A:7, A:10, ad A:4 och E:2 och fpl. 702 keramik av typerna A:12, C:1 och F. Detta innebär att typerna A, ad A, C:1, E:2 och F är samtidiga. Såsom tidigare nämnts (s. 38) har typ B emellertid aldrig inom kategori 1 påträffats tillsammans med övrig keramik, vilket försvårar bedömningen av det kronologiska förhållandet mellan typerna A och B. Grundvalen för en på kombinationsfynd baserad kronologi är m.a.o. mycket sviktande.

Under sådana omständigheter träder kategori 2 fram som den viktigaste källan för en bedömning av snörkeramikens inre kronologi, särskilt förhållandet mellan typerna A och B.

Varje boplatssfynd utgör som känt en ackumulation av fyndmaterial och teoretiskt sett existerar det inte några i kronologisk mening fullständigt rena boplatssfynd. Faran för förhastade kronologiska slutledningar på basen av boplatssfynd har också ofta betonats (se t.ex. MOBERG 1961 s. 3 ff.). Däremot har man kunnat särskilja kulturhistoriskt sett rena boplatser och t.o.m. rena fyndmiljöer på boplatser med blandat fyndmaterial (EDGREN 1966).

Boplatssfyndens kronologiska värde är beroende av många faktorer. Sådana är t.ex. boplatstens omfång och dess fyndkvantitet, tvenne drag som för övrigt också ansetts vara av betydelse för bedömningen av den snörkeramiska kulturens ekonomiska grundval (se s. 54). Som ett exempel kan nämnas att MEINANDER i fråga om den Jäkärlä-keramiska boplatsten Oromaannokka i Laitila sn (MEINANDER 1965 s. 6 f; EDGREN 1966 s. 64) ansett, att det med hänsyn till boplatstens ringa omfång kan anses sannolikt, att bosättningen har varit kortvarig och att fynden i stort sett är samtidiga. Tanken verkar riktig och innebär att sannolikheten för keramikens samtidighet i ett boplatssfynd är direkt proportionell till fynd-

kvantiteten (och boplatsens omfång). Enligt denna uppfattning är det m.a.o. mera sannolikt att t.ex. de tre kärnen från fpl. 714 är samtida än de 37 kärnen från fpl. 321 eller de 120 kärnen från fpl. 607. Härav skulle följa att små boplatsfynd kunde användas vid kronologiska bedömningar medan stora boplatsfynd saknade allt kronologiskt bevisvärde.

Men var skall man då draga gränsen mellan ett stort och ett litet boplatsfynd? Om man exempelvis betraktar snörkeramiken i Finland finner man, att keramikmängden varierar mellan 1 och c:a 30 500 skärvor (1 resp. 120 kär). Även om man skulle kunna uträkna ett medianvärde och sålunda kunna klassificera boplatser med färre skärvor än detta som små och de övriga som stora, säger det sig själv, att en sådan beräkningsprincip vore helt utan värde, emedan inte en enda snörkeramisk boplatz är totalundersökt.

Även om man alltså lyckades finna en tillfredsställande indelningsgrund är frågan dock mycket mera komplicerad än vad det ovan sagda ger vid handen.

Fpl. 607 erbjuder enligt förf. mening ett utmärkt exempel på metodens ohållbarhet. På fpl. 607 har tillvaratagits c:a 30 500 lerkärlsbitar vilket helt objektivt sett innebär att fpl. 607 kan anses vara ett mycket stort boplatsfynd. Skärvorna har enligt en försiktig beräkning ansetts representera 120 kär. Talet är otvivelaktigt större men när det gäller de fyra stora keramiktyperna A, B, E och F torde de osäkra fallen fördela sig jämnt på de fyra typerna. Någon skillnad vad teknisk kvalitet och utförande beträffar föreligger inte mellan de olika typerna. Också den diatomé-analys som företagits av ett urval lerkärlsbitar företrädande de viktigaste keramiktyperna visar, att några olikheter vid valet av lera inte föreligger (s. 32).

Keramiken fördelar sig enligt typ på följande sätt: typ A 15 kär, typ B 28 kär, typ ad A 2 kär, typ C 3 kär, typ E 32 kär, typ F 33 kär och typ G 10 kär. Om man betraktar talen för typerna A, B, E och F finner man, att typerna E och F, vilka kan anses vara boplatsernas speciella keramiktyp, är tämligen jämnt representerade vilket i sin tur innebär att typerna producerats likmässigt och av allt att döma också samtidigt.

I fråga om typerna A och B kan man konsta-

tera, att den senare är nästan dubbelt så vanlig som den förstnämnda. Emedan man inte kan iakttaga att typerna E och F undergått någon stilförändring under den tid de producerats, kan man antaga att också typerna A och B är samtida, eller åtminstone delvis samtida. I det senare fallet representerar typ A i så fall denna typs yngsta stadium. En antydning om att fyndmaterialet på fpl. 607 verkligen är homogent ger det girlandmotiv som använts vid dekoreringen av typ A:2, ad A:5 och B:6 (pl. 8b). Som motiv betraktat är girlanden i och för sig inte något komplicerat mönster utan kan spontant ha uppstått vid olika tillfällen. Man kan dock inte värja sig för tanken, att dess isolerade och förhållandevis allmänna förekomst på fpl. 607 indicerar ett intimt och kronologiskt samband mellan typerna A och B.

Icke heller i fråga om käriformerna eller kärnens dimensioner kan man observera någon skillnad av betydelse mellan typerna A och B, förutom i de fall då formen är helt unik (t.ex. pl. 8a). Såvida förekommer såväl höga slanka kär av Tammemäki-typ både inom typ A och B, t.o.m. typ A:2 (pl. 6a, d), som låga kär (t.ex. pl. 6b, 8g). Såvida detta postulerade kronologiska samband mellan typerna A och B motsvarar verkligheten medför det att också den övriga delen av boplatsens keramik är samtidig.

I fråga om fpl. 607 kan vidare konstateras, att varianternas fördelning inom keramiktyp A är markant. På ett undantag när (kär 607 004, pl. 6b) tillhör kärnen nämligen varianterna A:1 och A:2 vilket kan tänkas ha kronologisk innebörd såtillvida, att varianterna A:3—A:10 skulle representera ett äldre stadium, eventuellt tillsammans med typ E:2 som är sällsynt på fpl. 607 medan varianterna A:1—2 och A:12—18, av vilka de sistnämnda enligt österbottniska fynd är sena, skulle företräda ett yngre stadium. Å andra sidan visar flera fynd att typ E:2 också uppträder tillsammans med typ B (t.ex. fpl. 321, 328 och 511). Materialet är alltså ännu för litet för att tillåta några bestämda konklusioner i denna riktning.

Fyndmaterialet från fpl. 607 visar enligt förf. mening, att det inte på forskningens nuvarande ståndpunkt kan sägas existera

någon kronologisk skillnad mellan den snörkeramiska kulturens keramiktyper i Finland.

Det har bland finländska arkeologer rått tämligen stor enighet om att man inte med tillfredsställande exakthet kan bestämma tidpunkten för snörkeramikens första uppträdande i Finland. Enligt ÄYRÄPÄÄ har det ofta stratigrafiskt kunnat bevisas att snörkeramiken är yngre än de tre kamkeramiska stilgrupperna, eventuellt med undantag för den allra yngsta undergruppen (stil III:2) (ÄYRÄPÄÄ 1930 s. 190). Det kan emellertid konstateras att det inte existerar ett enda sådant fynd. Som ett bevis för snörkeramikens sena tidsställning har ÄYRÄPÄÄ vidare anfört, att snörkeramik har hittats på några boplatser med betydligt lägre höjd än de yngsta kamkeramiska stilarterna (ÄYRÄPÄÄ *ibidem*) samt att man inom Pyheensilta-keramiken kan spåra inflytande från snörkeramiken (ÄYRÄPÄÄ 1956 s. 21 f). Som ett indicium för samtidighet mellan snörkeramiken och stil III:2 har man också uppfattat ett skafthålvapen från Häyhtiö boplatser i Kokemäki socken (ÄYRÄPÄÄ 1956 s. 22). Likväl var ÄYRÄPÄÄS konklusion den ”att man hittills icke med full säkerhet lyckats fastslå under vilket kamkeramiskt skede båtyxkulturen kommit till Finland” (ÄYRÄPÄÄ 1956 s. 23).

ÄVEN MEINANDER har ansett att den snörkeramiska kulturen når kontakt med stilskede III:2 och Pyheensiltaskedet (MEINANDER 1957 s. 212; 1964 s. 35) medan LUHO också pekat på en eventuell kontakt med stilskede II:2 (LUHO 1965 s. 45).

ÄVEN om många fyndplatser är belägna i kustbältet kan man inte förutsätta att den snörkeramiska kulturens boplatser har legat tätt intill stranden. Landhöjningen erbjuder därför endast få dateringsmöjligheter. I Österbotten kan man emellertid göra den intressanta iakttagelsen att tre fyndplatser ligger överraskande lågt över havet. Av dessa är fpl. 701 belägen på 52,5 meters höjd, fpl. 707 på 42 meters höjd och fpl. 712 på c:a 50 meters höjd över havet. Dessa siffror innebär att de nämnda fyndplatserna är tydligt yngre än stilskede III, men samtidigt klart äldre än Kiu-kaiskulturens boplatser (se t.ex. SIIRIÄINEN 1969 s. 40 ff). Från alla dessa fpl. finns keramik av typ A.

En annan möjlighet till en jämförelse med kam-

keramikens dateringar vore kontaktfynd kamkeramik-snörkeramik. Det är emellertid frapperande huru sällsynta sådana fynd är. På en kamkeramisk lerkärlsbit ornerad i stil II:2 från Sockenbacka i Helsingin mlk. kan man nedanför en gördel av kamintryck se ett fransornament av spetsovala avtryck som påminner om motsvarande ornament inom snörkeramiken (15485:27). Enligt LUHO kunde detta eventuellt uppfattas som ett lån från snörkeramiken (LUHO 1965 s. 45). Som ett liknande lån, men i motsatt riktning, kunde man tolka användningen av kamstämpel vid dekoreringsen av kärl 712 002 (pl. 15E). En kontakt mellan de två grupperna antyder även den karelska tvärmejseln med trapetsoidiskt tvärsnitt från graven på fpl. 365. Då denna mejseltyp likväl inte kan dateras med större exakthet än till stenåldern i största allmänhet, bidrar inte heller detta fynd till problemets lösning. Detsamma kan anses gälla ett profilerat lerkärl ornerat i stil II:1 från Kolmhaara i Honkilahti socken och ett flatbottnat kärl från Nummenharju i Sauvo sn (EDGREN 1970) vilka snarast kan tolkas som sällsynta undantag från den kamkeramiska kulturens allmänna kärlform.

Mera positiva är däremot de resultat som kan uppnås vid en jämförelse mellan snörkeramiken och det kamkeramiska skedet III:2 och keramiken från Pyheensilta-skedets boplatser. Ett klart stilinflytande från snörkeramiken på det sistnämnda skedets keramik kan spåras i ett stort antal profilerade kärlbitar från eponymboplatsen Pyheensilta av vilka några har ett ornament som direkt kunde tydas som snörimitation (t.ex. 14475:145; 14475:265 och 10903:203, se MEINANDER 1940 fig. 33). Profilerade lerkärlsbitar med fiskbensmönster (t.ex. MEINANDER 1940 fig. 32 och 36) eller vågräta rader av lodräta korta kamintryck eller ovala fördjupningar (MEINANDER 1940 fig. 37) ingår också i fyndmaterialet. Ett liknande snörimiterande ornament finns på en krukbit från stil III:1—2 -boplatsen Pitkämäki i Lapua (fpl. 710; 13563:86, 534). Snörvindlingarna på denna bit lutar dock åt höger. Från boplatsen Sipilanhaka i Maaria socken, vars keramik fått konstituera stilskede III:2, finns däremot inte några motiv som kunde uppfattas som ett lån från snörkeramiken. En profilerad krukskärva ornerad med våg-

räta gördlar av lodräta spetsovala intryck, har däremot hittats på stil III:1—2 -boplatsen Kirjunpaju i Nousiainen (16103:108. Boplatsen ligger knappa 100 m sydväst om fpl. 415 och på något lägre nivå). Tvenne profilerade krukbitar tillhörande Pyheensilta-keramiken har också tillvaratagits på Lyytikänharju i Harjavalta (EDGREN 1956 s. 38).

Man kan alltså klart observera att snörkeramikens influerat kamkeramikens redan under tiden för skedet III:2, men att påverkan både kvantitativt och kvalitativt sett är störst under Pyheensilta-skedets tid.

Emellertid talar även andra indicier för att snörkeramikens i huvudsak är samtidig med Pyheensilta-skedet. Om man betraktar de kamkeramiska boplatserna kan man iakttaga en tydlig minskning av deras antal fr.o.m. skede III:1, vilket kan innebära att den snörkeramiska kulturen kan dateras till tiden för skede III:2 och Pyheensilta-skedets tid.

Enligt den nyaste forskningen kan Kiukaiskulturens begynnelse tid placeras omkring år 1800 f.Kr (SIIRIÄINEN 1969 s. 68), vilket medför att dess föregångare, Pyheensilta-skedet bör ligga åtminstone ett par hundra år tillbaka i tiden, eller c:a 2000 f.Kr. Detta tal stämmer väl överens med den enda C¹⁴-datering som tillsvidare företagits av material från en snörkeramisk fyndplats (fpl. 346). Resultatet, 2180±80 B.C., motsvarar också väl de analysresultat som erhållits inom andra grenar av den snörkeramiska kulturen.

Det kronologiska sambandet mellan typerna A:2 och B på fpl. 607 har också avsevärda konsekvenser för frågan om det kronologiska förhållandet mellan snörkeramikens i Finland och den svensk-norska stridsyxekulturens keramik, emedan den äldsta keramikens inom den sistnämnda gruppen (MALMERS typ A:1) på detta sätt kan jämföras med typ B i Finland. I samma riktning pekar också det faktum, att det enda snörkeramiska lerkärl i Finland som har en *diminutiv* bottenplan (kärl 365 001, fig. 29) sådan den definierats av MALMER (MALMER 1962 s. 8), tillhör typ B:1. Det kan tilläggas, att flere kärl på fpl. 607 kan ha haft en *diminutiv* bottenplan även om detta på grund av keramikens fragmentariska bevaringstillstånd inte kan bevisas (t.ex. pl. 14f).

De 4 kärnen tillhörande typ A:2 från fpl. 607 är de lerkärl som visar den närmaste anknytningen till den svensk-norska stridsyxekulturens keramik. Däremot visar en jämförelse mellan den övriga snörornerade keramikens inom de två grupperna långt gående olikheter vad detaljerna i orneringen beträffar.

Från Sverige känner man 46 snörornerade lerkärl och från Danmark 30 (MALMER 1962 s. 39). MALMER har poängterat att även om Sverige är långt underlägset Danmark i fråga om total keramikmängd (310 resp. c:a 700 kärl) innehåller det svenska materialet en större mängd typologiskt sett tidiga former. Om denna jämförelse utsträcker till att omfatta också Finland finner man att de typologiskt sett tidiga kärnen (i.e. typ A) med 136 registrerade kärl är avsevärt flere än det sammanlagda antalet snörornerade lerkärl från Danmark och Sverige. I förhållande till snörkeramikens i de två sistnämnda länderna har den snörkeramiska kulturen i Finland alltså en långt mera ålderdomlig prägel.

En närmare jämförelse mellan dessa typologiskt sett tidiga former i Sverige och Finland visar följande. MALMERS typ A:1, som motsvarar typerna A:1 och A:2 i Finland, är i Sverige känd från 12 fyndplatser; i Finland är motsvarande antal 12, medan typ A:2, som motsvarar typerna A:3—A:18 i Finland, i Sverige förekommer endast på 4 fpl.; i Finland är motsvarande tal 36. Jämförelsen visar enl. förf. mening klart att den snörornerade keramikens i Finland i många avseenden skiljer sig från den svensk-norska keramikens av typ A och B:1. Denna skillnad framstår klarast vid en jämförelse mellan den svenska typen A:2 och typerna A:3—10 i Finland. I Sverige har man registrerat endast ett lerkärl på vilket snörorneringen kombineras med en frans av punkter (OLDEBERG 1952 fig. 221:1) medan de två andra motsvarar den finska typen A:13; i Finland är varianterna A:3—A:10 mycket allmänna. Även i Danmark är fransornamentet vanligt (se t.ex. BECKER 1966 B fig. 10—12 och 22).

Mellan de två grupperna förekommer också andra olikheter. Sålunda saknas keramiktyp E:2 helt i Sverige, i Finland kan den påvisas uppträda dels tillsammans med typ A (fpl. 346), dels tillsammans med typ B (t.ex. fpl. 511). I Sverige

saknas vidare typerna ad A och H, vilkas vida utbredning i Europa visar, att de i lika hög grad som den snörornerade keramiken kan betraktas som typologiskt sett tidiga former. (Typ H hänförs t.ex. av Buchvaldek till den äldsta "allmän-europeiska" horisonten (BUCHVALDEK 1967).

Den snörkeramiska kulturens nordgräns, vilken såsom ovan påvisats i främsta hand är n a t u r g e o g r a f i s k t betingad, har av många forskare också uppfattats som en skarp k u l t u r g r ä n s (t.ex. LUHO 1948 s. 57). Detta är i viss mån en sanning med modifikation, ty kamkeramiken kvarlevde ju bevisligen i västra Finland både under stilskede III:1 och skede III:2. Kulturgränsen gäller alltså inte kamkeramiken i v ä s t r a Finland. Om man däremot jämför den snörkeramiska kulturens utbredning med Pöljä-gruppens bosättningsområde finner man, att den snörkeramiska kulturens nordgräns samtidigt är Pöljä-gruppens sydvästgräns (EDGREN 1964 fig. 10). De två grupperna utesluter alltså varandra och når kontakt endast i södra Österbotten, där en boplats gett både snörkeramik och Pöljä-keramik (fpl. 712) och i Nylands östligaste delar (EDGREN 1964 fig. 10), eller i de trakter där också den snörkeramiska kulturen förmodats ha bedrivit fångst. En antydning om kontakt mellan de två kulturerna ger också fyndet av ett fragment av en stridsyx på Jysmä boplats i Iisalmi lk. i norra Savolax där keramiken av Pöljä-typ är rikligt företrädd (EDGREN 1964 fig. 12). Kanhända kan också den ka-

relska tvärmejseln från fpl. 365 ses som ett resultat av en kontakt mellan grupperna. Pöljä-gruppens utbredning är m.a.o. begränsad till barrskogsområdet, vilket klart visar att dess ekonomi varit fångstbaserad. De två gruppernas olika utbredningsområde är också identiskt med två senare gruppers bosättningsområde, nämligen Morby-keramikens i västra Finland och Luukonsaari-gruppens i landets inre och östra delar (MEINANDER 1969 fig. 16).

Den dualism i Finlands förhistoria som så tydligt kan iakttagas fr.o.m. yngre bronsålder och äldre järnålder och som kan spåras långt in i historisk tid, framstår alltså tydligt redan under den snörkeramiska kulturens tid. Skillnaden mellan väst och öst kan emellertid spåras redan tidigare, under Jäkärä-gruppens tid. Jäkärä-gruppen är i många avseenden den första klart västfinska kulturgruppen och mycket tyder på, att dess direkta arvtagare är stil III:1 därifrån linjen direkt kan följas till stil III:2 och Pyheensiltasikedet. Den äldre typiska kamkeramikens uppträdande i västra Finland innebar enl. förf. mening inte något avgörande avbrott i denna utveckling. I östra Finland och i landets inre delar utvecklades i sin tur Pöljä-gruppen ur stil II:1, eventuellt med ett mellanliggande stadium som representeras av keramiken från Kierikki i Yli-Ii (SIIRIÄINEN 1967 s. 5 ff.).

I denna västfinska utvecklingskedja spelade den snörkeramiska kulturen en mycket obetydlig roll.

Immigration eller kulturström?

Redan år 1915 framförde ÄYRÄPÄÄ som sin uppfattning att den snörkeramiska kulturen anlät till Finland söderifrån över Finska viken (ÄYRÄPÄÄ 1915 s. 12) och den inhemska forskningen har aldrig betvivlat denna tes även om olika invandringsvägar föreslagits. För Sveriges del har MALMER nyligen hävdat, att den svensk-norska stridsyxekulturens uppträdande inte kan förklaras som ett resultat av en etnisk innovation, utan bör ses som ett resultat av en stark kulturström som förändrade artefaktmaterialet, medan kulturen i fråga om befolkningen visar kontinuitet (MALMER 1962). MALMER anser vidare att detta förhållande också gäller Finland (MALMER 1965 s. 94). Även för Tjeckoslovakiens del har NEUSTUPNY nyligen hävdat att den snörkeramiska kulturen i Böhmen vore autokton (NEUSTUPNY 1969 s. 66. En motsatt åsikt har framförts av BUCHVALDEK 1967 s. 104). NEUSTUPNY motiverar sitt påstående bl.a. med att alla de kulturer som i Böhmen föregår snörkeramiken var åkerbrukande. I Finland har det inte bevisligen funnits någon åkerbrukande kultur som i tid skulle ligga före den snörkeramiska kulturen och ur vilken den sistnämnda skulle härstamma i genetisk mening. Man kan med bestämdhet hävda att snörkeramikens plötsliga uppdykande i Finland inte på forskningens nuvarande ståndpunkt kan förklaras annorlunda än som ett resultat av en etnisk innovation. Också i samband med denna fråga är de iaktagelser som gjorts i Estland av stor betydelse. Man har nämligen i Estland och Lettland med full evidens kunnat påvisa existensen av tvenne olika rastyper under mellanneolitisk tid, av vilka den ena kan betecknas som kamkeramisk, den andra som snörkeramisk (se t.ex. MOORA 1956 s. 54 ff; JAANITS 1956 s. 139 ff; MARK 1958 s. 9 f).

Gentemot tesen om den snörkeramiska kulturen som en produkt av söderifrån kommande kultur-

strömningar kan man resa också andra invändningar. Den snörkeramiska kulturens uppdykande i västra Finland innebar enl. förf. mening inte något avgörande avbrott i den inhemska kulturutvecklingen. Det förefaller därför helt ologiskt att en kulturström radikalt skulle ha förmått förändra en del av kulturen med allt vad det innebär av förändrat artefaktbestånd, nya gravformer, nya bosättningsområden m.m., men lämna den övriga delen helt oberörd.

S l u t t e s

Den snörkeramiska kulturen i Finland uppvisar nära släktskap med motsvarande kulturgrupper i Nordeuropa, i sitt äldsta stadium särskilt med Haffkustskulturen, i viss mån även med den svensk-norska stridsyxekulturens äldsta keramik och kan ses som ett resultat av en immigration. I enlighet härmed är det troligt att snörkeramikerna vid sin ankomst var åkerbrukande, däremot sannolikt inte i nämnvärd utsträckning boskapsskötande. På grund av det för jordbruk otjänliga klimatet nödgades snörkeramikerna snart övergå till en delvis fångstbaserad ekonomi något som bl.a. framgår av kulturens bundenhet till kusten. Den förändrade ekonomin ledde snabbt till en sammansmältning med den kamkeramiska kulturen. Denna process synes ha börjat under tiden för det kamkeramiska stilskedet III:2 och Pyheensilta-skedets tid, något som framgår av förekomsten av profilerade lerkärl inom kamkeramiken och pilspetsar av Pyheensilta-typ i snörkeramiska sammanhang i Baltikum. Sammansmältningsprocessen kan inte ha varit särskilt långvarig. Detta ses bl.a. av keramikens homogenitet som indicerar en kort levnad för densamma. Enligt den nyaste forskningen kan begynnelsetidpunkten för assimilationsprocessens resultat, Kiukaiskulturen, numera dateras till c:a 1800 f.Kr, (SIIRIÄINEN 1969 s. 68) vilket väl stämmer överens med de resultat som erhöles ovan.

Fyndplatsförteckning

NYLAND

FPL. 301

Socken Kymi Karta 3024 10
 By Ylänummi x = 6719 73
 Fyndlokal Nikkarinmäki y = 498 22
 Grävningar: G. ROSÉN 1948, 1952; V. LUHO 1959; M. WARIS 1961.

Litteratur: HUURRE 1969 s. 30.

Boplatsen är belägen på sandmark väster om ett mindre bergområde och gränsar till åkerjord. Väster om densamma flyter Nummenjoki å. ROSÉNS grävningsområde låg i en svag sluttning ned mot ån och utpålades dels i sand, dels i åkerjord. På området iaktogs en kulturjordsfläck men icke några härdar. Fynden låg enligt grävningsberättelsen till övervägande del på stort djup, de lägst ned belägna på 0,5 meters djup.

LUHOS grävningsområde, som omfattade 468 m² var beläget c:a 150 m norr om ROSÉNS grävningar. Den vid undersökningen tillvaratagna keramiken (4374 skårvor) består dels av tidig kamkeramik (stil I:2), typisk kamkeramik (stil II:1–2), Uskelakeramik stil (III:1) samt yngre asbestkeramik. Därjämte tillvaratogs i ruta II:8 tre randstycken från ett snörkeramiskt lerkärl. Kvalitativt och kvantitativt sett domineras keramiken av stilske II:1. LUHO har uppskattat boplatsens nedre gräns för stil II till 20 m.ö.h.; för stil III till 19 meter.

WARIS grävningsområde gränsade till LUHOS och omfattade 300 m². Keramikfynden tillhör i huvudsak stilske II. Snörkeramik tillvaratogs icke.

FYND: Käril 301 001, typ C:2
 301 002, „ F

FPL. 302

Socken Helsingin mlk. Karta 2043 01
 By Kårböle x = 6683 60
 Fyndlokal Jönsas y = 547 44
 Grävning: M. WARIS 1962
 Litteratur: LUHO 1965 s. 26 t.

Boplatsen, som upptäcktes år 1962, ligger i en sydöstsluttning och på sandmark. Nedanför densamma finns åkermark som sträcker sig ända fram till en liten bäck kallad Rutiän. Boplatsens nedre gräns ligger c:a 37 m.ö.h.

WARIS grävningsområde omfattade 60 m². På detsamma

frilades tre ockragravar (LUHO 1965 s. 26; EDGREN 1966 s. 156) och nio härdar. Förutom tvenne snörkeramiska lerkärlsbitar tillhör såväl fyndmaterial som fasta fornlämningar den förkeramiska tidens slut (LUHO 1965 s. 29 f.).

FYND: Käril 302 001, typ ?

FPL. 303

Socken Kirkkonummi Karta 2032 09
 By Leivosböle x = 6676 96
 Fyndlokal Storsbacka y = 528 96

Litteratur: ÄYRÄPÄÄ 1922 nr 59.

Vid den södra stranden av Låjärv sjö ligger ett högt berg, Storsbacka, från vars syd- och sydvästsluttningar insamlats boplatsfynd. Sluttningen består huvudsakligen av lera; högre upp i baken finns sandmark. Söder om boplatsen utbreder sig mot väster och öster en c:a 250 m bred dalsänka, vars höjd över havet uppgår till c:a 20 meter.

FYND: Käril 303 001, typ B

FPL. 304

Socken Kirkkonummi Karta 2032 09
 By Leivosböle x = 6676 74
 Fyndlokal Skålaåakern y = 527 84

Litteratur: ÄYRÄPÄÄ 1922 nr 62.

Boplatsen, som enbart är känd genom upplockade fynd, ligger i västra ändan av den i samband med fpl. 303 (Storsbacka) nämnda dalsänkan söder om Låjärv. Fynden har insamlats inom ett c:a 100 × 400 m stort område. Tre snörkeramiska lerkärlsbitar har hittas i en av lermark bestående nordsluttning.

FYND: Käril 304 001, typ A

FPL. 305

Socken Helsingin mlk. Karta 2043 02
 By Ripuby x = 6695 50
 Fyndlokal Siimelä y = 548 20

Fyndplatsen ligger i västra utkanten av ett vidsträckt bergområde och på gränsen till odlad jord. Avståndet till Vanda å uppgår till 200 meter. Jordmänen består huvudsakligen av sand och ställvis träder berggrunden i dagen.

FYND: Käril 305 001, typ ?

FPL. 306

Socken Kirkkonummi Karta 2032 09
 By Oitbacka x = 6677 34
 Fyndlokal Kvarnåker x = 527 34

Grävningar: G. TOPELIUS

Litteratur: ÄYRÄPÄÄ 1922 nr 65.

Det vidsträckta fyndområdet på Oitbacka Kvarnåker, vars fynd och topografi utförligt skildrats av ÄYRÄPÄÄ (ÄYRÄPÄÄ 1922 s. 18 f.), ligger på några sandkullar vid den norra stranden av Leivosböle å, på vars motsatta sida fpl. 304 (Skålaåakern) är belägen. Boplatsen avskämmas mot norr av ett högre kuperat område, som från varandra skiljer sjöarna Lappböle träsk och Låjärv. Boplatsens höjd över havet uppgår enligt topografkartan till 30—35 meter.

Endast en bråkdel av de rika fynden härstammar från TOPELIUS grävningssområde, huvudparten har insamlats av samlarna KARLSSON och ÖFVERBERG. Vid TOPELIUS grävningar frilades några stenlagda härdar.

FYND: Kärll 306 001, typ A:18

306 002, ,, A
 306 003, ,, A
 306 004, ,, A:11
 306 005, ,, A
 306 006, ,, A:11
 306 007, ,, A
 306 008, ,, A
 306 009, ,, A:11
 306 010, ,, B
 306 011, ,, B
 306 012, ,, B
 306 013, ,, D
 306 014, ,, D
 306 015, ,, E:1
 306 016, ,, E:2
 306 017, ,, E:4
 306 018, ,, E:4
 306 019, ,, E:4
 306 020, ,, E:4
 306 021, ,, E:4
 306 022, ,, E:4
 306 023, ,, E:4
 306 024, ,, F
 306 025, ,, F
 306 026, ,, F
 306 027, ,, F
 306 028, ,, F
 306 029, ,, A
 306 030, ,, B:1

FPL. 307

Socken Kirkkonummi Karta 2032 09
 By Kauhala x = 6678 66
 Koivistosveden y = 527 06
 Fyndlokaler Koivistoåakern anger fynd-
 Sikunsuo omr.centrum
 Överängen

Litteratur: ÄYRÄPÄÄ 1922 nr 68, 69, 70, 71.

Fyndplatserna är belägna inom ett c:a 200 × 600 m stort område på bägge sidor av den dalsänka, som utgående från det nordvästra hörnet av Låjärv kan följas till den sydöstra ändan av Lappböle träsk. Av fyndplatserna ligger Koivistosveden och Koivistoåakern i en flack nordslutning på sänkans södra sida, Sikunsuo och Överängen på dess norra sida. I fyndmaterialet från Sikunsuo, som i huvudsak tillhör mesolitisk tid, ingår även 106 skärvor snörkeramik medan Koivistosvedens fyndmaterial nästan uteslutande tillhör den snörkeramiska kulturen. Fyndplatsernas topografi och nära inbördes belägenhet har bidragit till att de i detta arbete har betraktats som en fyndplats. Jordmånen på samtliga fyndställen består av sandmark. Utgrävningar har i liten skala utförts endast på Sikunsuo (AILIO år 1916).

FYND: Kärll 307 001, typ A:13

307 002, ,, A
 307 003, ,, A
 307 004, ,, A
 307 005, ,, B:4
 307 006, ,, B
 307 007, ,, B
 307 008, ,, B
 307 009, ,, B
 307 010, ,, B
 307 011, ,, B
 307 012, ,, A
 307 013, ,, A:1
 307 014, ,, B
 307 015, ,, E:3
 307 016, ,, F
 307 017, ,, F
 307 018, ,, F
 307 019, ,, F
 307 020, ,, F
 307 021, ,, F
 307 022, ,, G
 307 023, ,, F
 307 024, ,, F
 307 025, ,, F
 307 026, ,, E:3
 307 027, ,, G (?)
 307 028, ,, A (10—12/3)

FPL. 308

Socken Kirkkonummi Karta 2032 09
 By Kauhala x = 6679 38
 Fyndlokal Oxhaga y = 526 90

Litteratur: ÄYRÄPÄÄ 1922 nr 79.

Boplatsen är belägen vid den östra randen av en dalsänka, som sträcker sig mot norr från den nordvästra delen av Låjärvi-dalen. Fyndplatsen ligger i en västslutning vars nedre del består av lerjord, högre upp finns sandmark. Enl. ÄYRÄPÄÄ skall c:a 2/3 av de 304 på boplatsen tillvaratagna lerkärllbitarna ha hittats inom ett område av några m². Boplatsens höjd över havet uppgår till c:a 40 m.

FYND: Käril 308 001, typ A:13

308 002, „ A
308 003, „ A
308 004, „ A:18
308 005, „ B
308 006, „ B
308 007, „ E:1
308 008, „ E:4
308 009, „ E:3
308 010, „ D (?)
308 011, „ F
308 012, „ F
308 013, „ F
308 014, „ B:7 el. B:8

FPL. 309

Socken Kirkkonummi Karta 2032 09
By Kauhala x = 6679 18
Fyndlokal Mäkipelto y = 527 96

Grävning: G. TOPELIUS 1912.

Litteratur: ÄYRÄPÄÄ 1922 nr 87.

Boplatsen är belägen i en i nord-sydlig riktning gående dalsänka mellan "Kauhala parken" och Mäkipelto berget. Avståndet till Låjärv sjö mäter 200–300 m och höjden över havet uppgår till 35 meter. Jordmänen består av lerblandad sand. Vid TOPELIUS grävningar iaktogs starkt sotblandad kulturjord, men icke några bostadsrester eller härdar. Huvudparten av fyndmaterialet tillhör mesolitikum.

FYND: Käril 309 001, typ B

309 002, „ F

FPL. 310

Socken Kirkkonummi Karta 2032 09
By Kauhala x = 6678 94
Fyndlokal Isolahde y = 528 42

Litteratur: ÄYRÄPÄÄ 1922 nr 89.

Boplatsen ligger på en liten av lermark omgiven sandkulle i norra utkanten av samma åkerslätt som fpl. 311 (Launisåker). Platsen avgränsas i norr av ett bergområde. Avståndet till Launisåker mäter c:a 250 m.

FYND: Käril 310 001, typ B

310 002, „ E:2
310 003, „ E:3
310 004, „ E:4
310 005, „ G

FPL. 311

Socken Espoo Karta 2032 09
By Niemis x = 6678 80
Fyndplats Launisåker y = 528 70

Litteratur: ÄYRÄPÄÄ 1922 nr 221; HUURRE 1961 nr 35.

Fyndplatsen ligger norr om Låjärv sjö (13.4 m.ö.h.) Fynden har insamlats dels i en dæld, dels från de omgivande sluttningarna. I däldens botten består jordmänen av lerhaltig åkerjord, högre upp av sandmark. Fyndplatsen ligger c:a

800 m nordväst om fpl. 312 (Lockkärr). Mellan Launisåker och Låjärv finns tvenne mindre berg.

FYND: Käril 311 001, typ A (P) (21/3)

311 002, „ B
311 003, „ B
311 004, „ B
311 005, „ E:1
311 006, „ E:4
311 007, „ F
311 008, „ F

FPL. 312

Socken Espoo Karta 2032 09
By Urberga x = 6678 22
Fyndlokal Lockkärrs hage. y = 529 26

Litteratur: ÄYRÄPÄÄ 1922 nr 215; HUURRE 1961 nr 30.

Fyndplatsen ligger norr om den östra ändan av Låjärv sjö, c:a 500 m nordöst om Urberga gård. Fynden har dels insamlats på en mot sydöst och öster sluttande åkersluttning vid vars fot flyter ett biflöde till Bredstensbäcken som utmynnar i Lojärv sjö, dels från en i åkerens södra del belägen kittelformad dalsänka. Några fynd har därtill tillvaratagits i sandmark c:a 100 m norr om de övriga fynden. Platsen avskärmas mot norr av Träskkulla höjdområde som även avgränsar den mot Niemis Storängen boplats (ÄYRÄPÄÄ 1922 nr 217; HUURRE 1961 nr 32). Fyndplatsen har givit rikliga fynd men icke varit föremål för någon närmare undersökning.

FYND: Käril 312 001, typ A:13 (17/3)

FPL. 313

Socken Espoo Karta 2032 09
By Niemis x = 6679 25
Fyndplats Syvänoja (Rådal) y = 528 84

Litteratur: ÄYRÄPÄÄ 1922 nr 101, 222; HUURRE 1961 nr 36.

Fyndplatsen är belägen på en lång och smal åker, c:a 400 m norr om fpl. 311 (Launisåker). Den avskärmas i öster och väster av berg och korsas av en låg dynliknande sandås.

FYND: Käril 313 001, typ ?

FPL. 314

Socken Helsingin mlk. Karta 2043 07
By Sottungsby x = 6688 02
Fyndlokal Forsbacka y = 562 72

Fyndplatsen ligger i norra ändan av den smala uppodlade dalgång, som från Westersundom via Sottungsby utbreder sig mot norr. Platsen omges i öster och väster av höga berg. Jordmänen består av mullblandad sand. Höjd över havet: c:a 30 m.

FYND: Käril 314 001, typ ?

FPL. 315

Socken Askola
By Vahijärvi
Fyndlokal Siltalan Kotopelto

Grävningar: LUHO 1946, 1947.

Litteratur: LUHO 1967 s. 51 f.

Boplatsen som ligger på 39 meters höjd över havet, är belägen på en mot sydöst sluttande åker. Jordmånen består av ett 20 cm mäktigt mullskikt under vilket finns fin stenfri klarbrun sand. Kulturskiktet mätte 20 cm varefter följde ett 10 cm tjockt sandlager som vilade på lerjord. Vid grävningen frilades tvenne härदार av vilka den ena saknade stenfyllning. Huvudparten av boplatsens fynd tillhör mesolitisk tid. Förutom 7 lerkärlsbitar, som visserligen saknar dekor men vilka av godsets beskaffenhet att döma kan vara snörkeramik, har Luho ansett tvenne yxor med firsidigt tvärsnitt tillhöra den snörkeramiska kulturen (LUHO 1967 s. 53).

FYND: Käril 315 001, typ ?

FPL. 316

Socken Espoo Karta 2034 03

By Smedsby x = 6677 31

Fyndlokal Björnbacka y = 540 96

Litteratur: ÄYRÄPÄÄ 1922 nr 260; HUURRE 1961 nr 74.

Fyndplatsen ligger i norra utkanten av ett vidsträckt åkerområde. Föremålen har tillvaratagits i en liten sandkulle i vilken A. M. TALLGREN vid en år 1917 företagen inspektionsresa iakttog resterna av en eldstad. En i sandgropen hittad stridsyx uppges ha legat på 50–60 cm djup, om det andra fyndet, en oornrad kärilbit föreligger icke några närmare fynduppgifter.

FYND: Käril 316 001, typ ?

FPL. 317

Socken Espoo Karta 2032 12

By Morby x = 6677 46

Fyndlokal Mickels Storåker y = 535 64

och

x = 6677 10

y = 535 44

Litteratur: ÄYRÄPÄÄ 1922 nr 236; HUURRE nr 56.

Fyndstället ligger på en svagt mot sydöst vettande åker nordväst om Esbo å och är av betydande omfång. Fynd har insamlats på en sträcka av minst 1/2 km längd. I nordväst avskämmas fyndplatsen av en grusås som sydväst om fyndplatsen når fram till Esbo å.

FYND: Käril 317 001, typ E:3

317 002, ,, B

317 003, ,, F

FPL. 318

Socken Espoo Karta 2032 12

By Sperrings x = 6677 73

Fyndlokal Stenkulla y = 531 60

Litteratur: HUURRE 1961 nr 18.

Fyndplatsen ligger i den västra utkanten av en kittelformad dalsänka och omges i väster och norr av bergmark. Jordmånen består av sand, berggrunden träder flerstädes i dagen. Avståndet till Toivola boplats (ÄYRÄPÄÄ 1922 nr 192;

HUURRE 1961 nr 17), som icke givit snörkeramik, är c:a 250 m.

FYND: Käril 318 001, typ B

318 002, ,, A

318 003, ,, G (?)

318 004, ,, C (?)

318 005, ,, F

318 006, ,, F

FPL. 319

Socken Espoo Karta 2032 12

By Sperrings

Fyndlokal Hjärtbacka

Litteratur: ÄYRÄPÄÄ 1922 nr 195, 203; HUURRE 1961 nr 22, 23, 24.

Fyndplatsen inom vilken man särskilt två olika delar (Hjärtbacka N och Hjärtbacka S) ligger i den nordvästra delen av den stora slätt som på bägge sidor av Mankån breder ut sig nordväst om Esbo gård. Fynden har dels hopsamlats i en mot sydväst sluttande grusbacke, dels i åkern nedanför backen, dels i en norr om backen belägen åker (Koivulehto). De olika fyndens fyndförhållanden är icke helt klarlagda.

FYND: Käril 319 001, typ A:18 (14/3)

319 002, ,, A (9/3)

319 003, ,, B

FPL. 320

Socken Espoo Karta 2032 09

Fyndplats Putkars x = 6679 88

y = 529 26

Litteratur: ÄYRÄPÄÄ 1922 nr 103, 104; HUURRE 1962 nr 37.

Fyndplatsen ligger c:a 2 km NNE om Niemis och nära den norra stranden av det lilla Bockträsket, som utgör de sista lämningarna av en ursprungligen mycket större sjö. Platsen kallas Bockarmossen. Fyndplatsen ligger på åkerjord.

FYND: Käril 320 001, typ ?

FPL. 321

Socken Kirkkonummi Karta 2032 09

By Lappböle x = 6678 80

Fyndlokal Tengo Nyåker y = 525 10

Grävning: ÄYRÄPÄÄ 1926

Litteratur: ÄYRÄPÄÄ 1922 (nr 146).

Tengo Nyåker boplats var under många årtionden den bäst undersökta och vad fyndkvantitet beträffar den mest betydande snörkeramiska boplatsen i Finland. Den upptäcktes redan åren 1913–1914 men först 1926 blev den föremål för en systematisk undersökning. Grävningarna, som leddes av A. ÄYRÄPÄÄ, omfattade 60 m². Boplatsens omfång har av ÄYRÄPÄÄ uppskattats till c:a 400 m².

Boplatsen ligger vid södra randen av ett större moområde som norr om Lappböle träsk avgränsar sjön från de omgivande lerhaltiga åkrarna. Platsen är belägen söder om och nedanför en omkring två meter hög strandformation (c:a 35 m.ö.h.) och på en sandudde som skjuter ut i den

omgivande åkerjorden. Jordarten består av ursköljd fin sand på moränggrund. Vid tiden för bosättningen har Lappböle sjö redan varit avsnörd från havet och boplatsen har legat på c:a 350 m avstånd från sjöns strand.

Grävningsområdet utstakades på en c:a 3 m bred landtunga som kvarlämnats orörd då platsen röjdes till åker. I den södra ändan utsträcktes det även till åkern (fig. 19). De provgropar som i norr och nordväst grävdes mellan strandvallen och rutlinje XII var fyndtomma. Kulturlagret var svagt färgat och i medeltal 10–40 cm tjockt. Det bestod av ett 15–20 cm mäktigt humuslager och ett lika tjockt skikt av gulbrun fin sand under vilket den ljusgula eller grå bottensanden vidtog. Djupast, eller 60–70 cm, var kulturlagret kring härden i rutorna F–I: III–IV. På grävningsområdet fanns blott enstaka större jordfasta stenar.

Vid grävningen frilades tvenne härdar, den ena i rutorna G:II–III, den andra i ruta E:a (fig. 19).

Den förstnämnda härden var rund med en diameter av 90 cm. Dess översta stenar kom till synes på 20 cm djup omedelbart under humuslagret. Tre stenskikt kunde urskiljas och härdens botten låg 55 cm under markytan. Vid eldstadens östra rand fanns tre stenar, vilka stod ställda på kant, och vilkas högsta punkt låg högre upp än det första stenskiktets övriga stenar. Stenarna var starkt skörbrända och på härdens botten fanns rikligt med kol, stora bränder, och stora lerkärlsbitar. Kolförekomsten följde i stort sett härdens periferi och ÄYRÄPÄÄ har förmodat att den ursprungligen kan ha varit anlagt på en träram. Lerkärlsbitar hittades både ovanför härden, mellan dess stenar och under kolskiktet i dess periferi.

Omedelbart väster om härden, i ruta H:III fanns en liten rund fläck som innehöll kolblandad jord och som sträckte sig ned till 60 cm djup. Några större fläckar kolblandad jord fanns invid tvenne jordfasta stenar i rutorna G:IV och den nordöstra delen av ruta F:III. Mellan dessa stenar och härden var keramikens fyndtäthet störst.

Boplatsens andra eldstad mätte blott 30–35 cm i diameter och innehöll endast sex skörbrända stenar. Härden låg på 10 cm djup; botten 25 cm under markytan. Under densamma iaktogs stora kolbitar men inte något egentligt brandskikt. Kring härden tillvaratogs keramik däremot inte under densamma.

I grävningsområdets norra del iaktogs tvenne kulturjordsgropar, den ena i rutorna D:VI och C:VI–VII. Gropens längd uppgick till 1,5 m, bredden till 0,5 m och djupet till 0,8 m, eller 0,4 m djupare än kulturskiktet. Jorden i kulturjordsgropen var mörkare och lösare packad än i det omgivande kulturlagret samt innehöll enstaka krukskärvor och kolstycken. Omkring 0,5 m nordöst om kulturjordsgropen fanns en rund kolfläck med en diameter av 0,3 m. Den andra kulturjordsgropen låg i ruta E:X. Den mätte 0,5 m i diameter och sträckte sig ned till 0,5 m djup.

På boplatsen har icke tillvaratagits annan keramik än snörkeramik. Den kan m.a.o. betraktas som ren vilket innebär att även samtliga stenföremål kan anses tillhöra den snörkeramiska kulturen.

FYND: Käril	321 001, typ A:18
	321 002, ,, A:11
	321 003, ,, A
	321 004, ,, A
	321 005, ,, A:13, (pl. 1 A h)
	321 006, ,, A:11
	321 007, ,, E:2, (pl. 1 A b)
	321 008, ,, E:5, (pl. 1 A e)
	321 009, ,, E:4
	321 010, ,, E:4
	321 011, ,, F
	321 012, ,, E:4, (pl. 1 A c)
	321 013, ,, B
	321 014, ,, B
	321 015, ,, B:7, (pl. 1 A g)
	321 016, ,, B, (pl. 1 A f)
	321 017, ,, C:1 (?)
	321 018, ,, B, (pl. 1 A i)
	321 019, ,, G
	321 020, ,, E:5, (pl. 1 A a)
	321 021, ,, D
	321 022, ,, E:2
	321 023, ,, E:3, (pl. 1 A j)
	321 024, ,, E:4, (pl. 1 A d)
	321 025, ,, E:4
	321 026, ,, B:1
	321 027, ,, A:4
	321 028, ,, F
	321 029, ,, E:4
	321 030, ,, G
	321 031, ,, G (?)
	321 032, ,, E:1
	321 033, ,, D (?)
	321 034, ,, F
	321 035, ,, F
	321 036, ,, F
	321 037, ,, F

FPL. 322

Socken	Porvoon mlk.	Karta 3021 06
By	Illby	x = 6707 72
Fyndlokal	Vävarsbacka	y = 430 60

Grävningar: ÄYRÄPÄÄ 1923; K. JERN 1951.

Litteratur: ÄYRÄPÄÄ 1926 s. 48 f.

Boplatsen är belägen på en mot söder och sydöst vettande åkerslutning norr om Vävarsbacka fors i Illby å. Vid ÄYRÄPÄÄS grävningar, som omfattade 67,5 m² tillvaratogs kamkeramik av stil III:1, ev. även III:2, men icke snörkeramik.

Grävningsområdet år 1951 låg enligt museets katalog på sandjord c:a 300 m sydöst om ÄYRÄPÄÄS område. Bland keramikfynden förekommer en snörkeramisk lerkärlsbit medan de övriga lerkärlsbitarna består av kamkeramik i stil III. Någon grävningsrapport om dessa undersökningar föreligger icke.

Boplatsens ligger 18,5 meter över havet (SIIRIÄNEN 1969 s. 71).

FYND: Käril 322 001, typ A

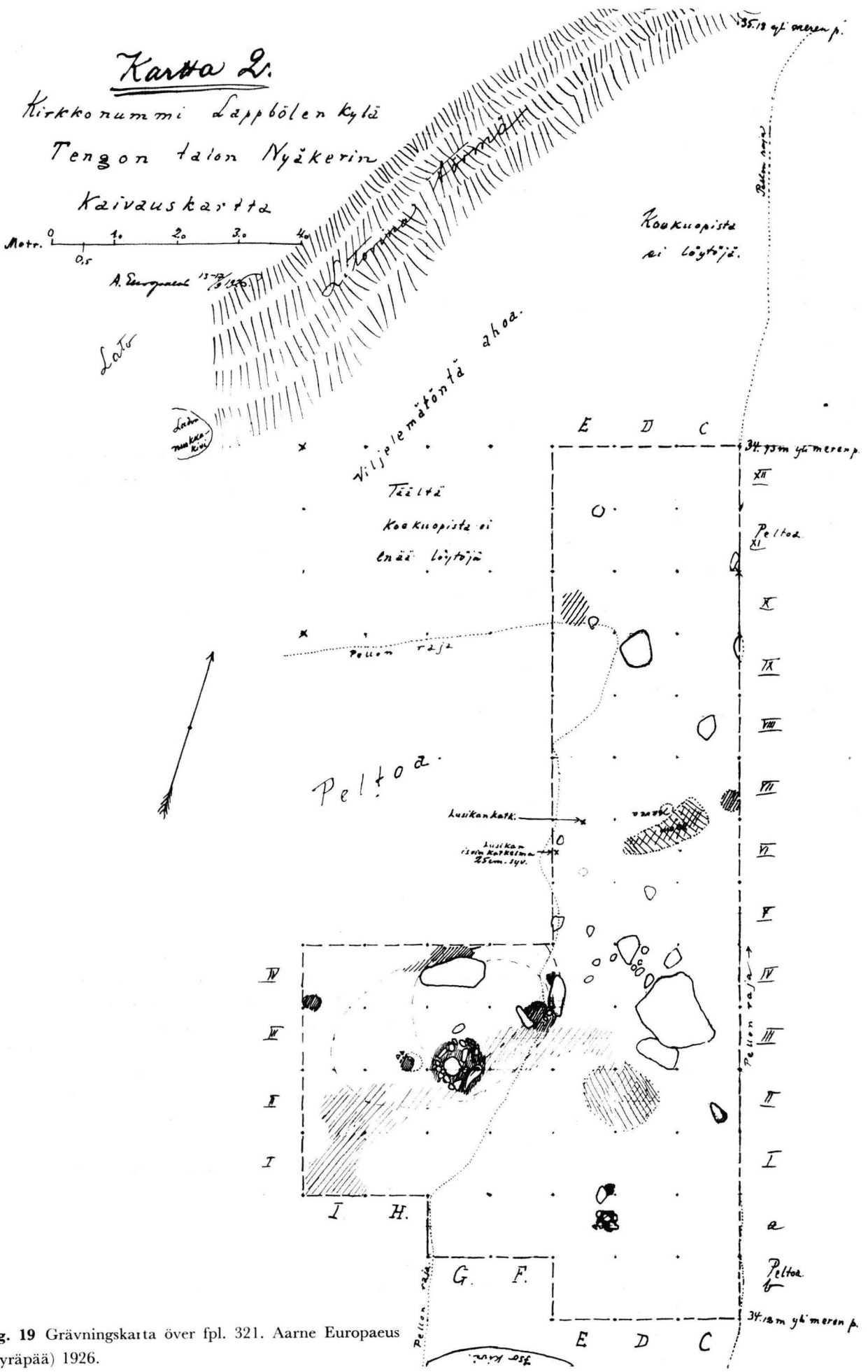

Fig. 19 Grävningsskarta över fpl. 321. Aarne Europaeus (Äyräpää) 1926.

FPL. 323

Socken Porvoon mlk. Karta 3021 06
 By Illby x = 6706 14
 Fyndlokal Risuängen y = 430 74

Fyndplatsen, som enbart är känd genom upplockade fynd, ligger på åkerjord nordöst om Illby å och c:a 1.5 km sydöst om fpl. 322. Från samma fyndlokal härstammar uppenbarligen en på 1920-talet funnen spetsnackig skafthålsyxa (8228). Fyndmaterialet är heterogent och omfattar förutom snörkeramik, kamkeramik i stilarna I:1 och II:2 samt flint- och kvartsföremål. Det är icke uteslutet att en del av den äldre tidiga kamkeramiken insamlats på den söder om fyndplatsen liggande stora boplatsen Böle.

FYND: Kär1 323 001, typ B:7

FPL. 324

Hyvinkää stad Karta 2044 05
 Ridasjärvi ruta 23/52.

Ihantola

Grävning: ÄYRÄPÄÄ 1929.

Obetydligt skadat snörkeramiskt lerkärl funnet vid sandtäkt i december månad år 1928. Fyndplatsen består av ett litet av lermarker omgivet sandområde sydväst om Ridasjärvi sjö. Med undantag för några obetydliga utfallsdiken finns det icke några övriga vattendrag i närheten av fyndplatsen. Jordmånen består av fin sand och kärlet hade enl. upphittaren stått på 70 cm djup. Vid Äyräpääs grävningar kunde några spår av en gravanläggning eller några andra fynd icke påträffas. Tidigare oriktigt uppfattat som gravfynd (EDGREN 1959 s. 36).

FYND: Kär1 324 001, typ A:1 (fig. 20).

FPL. 325

Socken Lapinjärvi Karta 3024 02
 By Lindkoski x = 6726 04
 Fyndlokal Kronhaga y = 460 78

Grävning: N. CLEVE 1929.

Litteratur: CLEVE 1929.

Boplatsen Kronhaga, även kallad Heimbacken, ligger vid Lindkoski-slättens östra skogsrand som markerar övergången från slättens lerjord till stenbunden hagmark och sandbackar. Boplatsen är belägen nedanför en söderslutning som är översäddad med flyttblock och kullersten och på vars krön berggrunden träder i dagen. Mellan slutningens stenkärna och slättens lerjord finns ett 7–12 m brett bälte av sand- och grusjord till vilket bosättningen koncentrerats. Rester av en gammal strandvall kunde iakttagas vid slutningens fot.

Grävningsområdet omfattade 156 m² uppdelat på åtta mindre enheter (I–VIII) samtliga belägna längs en 50–55 m lång i öst-västlig riktning gående linje. Området har stundom kallats ”den nedre boplatsen” (CLEVE 1929 fig. 18). Emedan endast platsens täta skogvegetation var orsak till att grävningsområdena icke förenades, behandlas de åtta områdena här som ett område. Inom grävningsområdet föll tre rovgropar av sent datum och botten av en kolmila.

Bränd sand iakttofs mångenstädes på grävningsområdet men någon säker stenlagd härd påträffades icke. Från grävningsområdets västligaste del nämns i grävningsrapporten dock ”en tydlig eldstadsgrop med c:a 7 cm tjockt lager kol och bränd sand. Här påträffades brända ben och några lerkärlsbitar”.

Omkring 125 m nordöst om ovannämnda grävningsområde upptogs ett antal provgropar på den s.k. övre boplatsen. Fynden var obetydliga och omfattade icke snörkeramik.

FYND: Kär1 325 001, typ F

325 002, ,, B:1

325 003, ,, E?

325 004, ,, E?

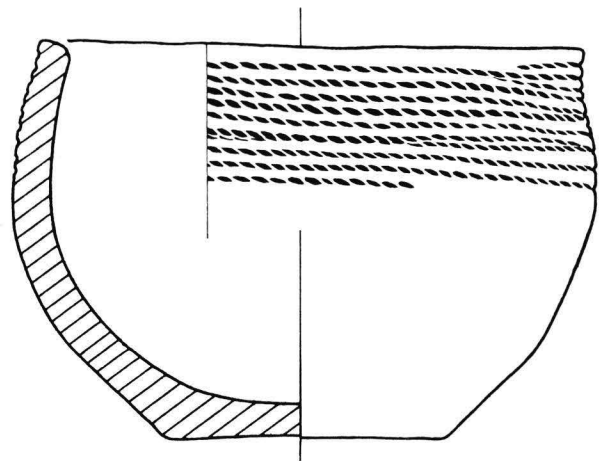

Fig. 20 Kär1 324 001. Skala 1:1.

FPL. 326

Socken Lapinjärvi Karta 3024 02
 By Lindkoski x = 6723 26
 Fyndlokal Fällismalm y = 463 58

Grävningar: ÄYRÄPÄÄ 1928, 1929.

Litteratur: CLEVE 1929.

Boplatsen Fällismalm ligger på söderslutningen av ett större mo-område som kallas Djupisliden och som utgjort en större ö då havet legat 25 m över nuvarande nivå. Slutningen består av tämligen grovt grus och flerstädes ses stora flyttblock. I slutningens nedre del är sanden finare för att vid dess fot bestå av ett tunt sandskikt på lergrund.

ÄYRÄPÄÄS grävningar omfattade följande områden: I (45 m²) som gav enbart kamkeramik i stil I:1; II (21,5 m²) med kamkeramik stil I:1 samt en skärva snörkeramik, III (12 m²) enbart kamkeramik, provgrop β (3 m²) kamkeramik stil I:1 samt 32 bitar snörkeramik. Provgrop β utvidgades vid grävningarna år 1929 till att omfatta 57 m². Jordarten bestod av finaste mursand och kulturskiktet var starkt kolhaltigt. Några härdar påträffades ej. Vid grävningen hittades 442 bitar äldre tidig kamkeramik och 277 bitar snörkeramik. Båda keramiklagen förekom sammanblandade i kulturlagret och några stratigrafiska iakttagelser kunde icke göras.

FYND: Käril 326 001, typ B
326 002, „ E
326 003, „ F
326 004, „ F
326 005, „ B

FPL. 327

Socken Liljendal Karta 3022 10
By Andersby & Hommansby
Fyndlokal Kvarnbacken
Grävningar: ÄYRÄPÄÄ 1930; MEINANDER 1958.

Kvarnbacken utgör en del av den sandås som i norr avgränsar den vidsträckta och bördiga Hommansby-slätten. Åsen sluttar brant mot öster och sydöst och genomflytes av Lovisa å även kallad Rudom å. På platsen finns ett stort antal sandtag.

ÄYRÄPÄÄS grävningar, som var fördelade på fyra områden (I—IV), var belägna på den västra sidan av ån på Andersby byalags marker. Av områdena gav endast område I snörkeramik medan boplatsens övriga keramik bestod av typisk kamkeramik. På området påträffades ett flertal fasta fornlämningar vilka dock icke kunde påvisas tillhöra den snörkeramiska kulturen.

MEINANDERS grävningssområde var beläget på en av ett flertal sandtag förstörd sandudd på åns östra sida, där slutningen ned mot Hommansby slätten är mindre brant. Grävningssfynden bestod i huvudsak av typisk kamkeramik men omfattade även skärvor av några snörkeramiska käril av vilka några bitar enligt katalogen hittades alldeles nära markytan. Grävningssområdet låg c:a 23 m.h.ö. medan Hommansby slätten söder om boplatsen ligger på 13—15 m h.ö.h.

FYND: Käril 327 001, typ A:9 (P) (17/3).
327 002, „ B

FPL. 328

Socken Lapinjärvi Karta 3022 11
By Norrby x = 6725 74
Fyndlokal Malmbacken y = 457 98
Grävning: CLEVE 1930; A. KOPISO 1956.
Litteratur: LEPPÄÄHO 1935 s. 83; EDGREN 1959 s. 44.

Boplatsen Malmbacken, även kallad Malms, ligger på den sydöstra slutningen av Pockarbacken som utgör den yttersta utlöparen av en långsträckt sandmo som skjuter ut i den bördiga Lindkoski-slättens lermarker. Malmbacken består av tämligen finkorning mursand som vilar på ett lerlager.

CLEVES grävningar år 1930 var uppdelade på tre områden, här kallade områdena I—III medan KOPISOs grävningssområde betecknats med nr IV.

O m r å d e I omfattade c:a 33 m² jämte ett antal provgropar. Det utstakades vid randen av byns allmänna sandtag, e.a 125 m väster om manbyggnaden på Malms hemman. Platsen hade tidigare givit stenåldersföremål bl.a. slagskärvor och brända ben (9101:1—4). Sanden på grävningssområdet bestod dels av mycket fin, nästan vit mursand mot vilken kulturjorden genom sin smutsfärg tydligt

kontrasterade. Kulturskiktets mäktighet varierade mellan 35 och 40 cm. Några fasta fornlämningar påträffades icke.

O m r å d e I I omfattade blott 10 m² och låg c:a 17 m sydöst om område I. Sanden var här något grövre än på område I. Några fasta fornlämningar påträffades ej.

O m r å d e I I I omfattade c:a 165 m² och låg omkring 40 m söder om manbyggnaden vid randen av en liten sandgrop. I gropens norra och östra del bestod jordmänen av ett djupt, ställvis rödfärgat skikt finkorning mursand, i sydöst däremot av ett 5—20 cm tjockt lager lerblandad sand. Gropens södra rand bestod av lerjord som icke gav några fynd.

På område III framgrävdes tre fasta fornlämningar vilka av utgrävaren karakteriserats som bostadslämningar, nämligen en hyddbotten och tvenne bostadsgropar (I och II). Därjämte frilades en avlång stenlagd härd.

H y d d b o t t n e n. I grävningssområdets nordvästra del framkom c:a 15 cm under humuslagret en större sammanhängande stenplan, delvis skadad av stolparna i ett överdensamma draget gärde, delvis av sandtäkt. Stenplanen var avlång och orienterad i riktning NE—SW. Längden uppgick till 4 m, bredden till 1—1,5 m. I grävningssrapporten beskrives fornlämningen på följande sätt: ”Stenplanen kunde även kallas eldstad, emedan över hela området förekom starkt sothaltig jord samt brända ben. Speciellt i mitten av området, i rutorna g₂ och g₃ förekom starkt framträdande kolsamlingar utan att några direkt avgränsade eldstäder kunde upptäckas. Synbarligen hade man gjort upp eld på många ställen i stenläggningen. Stenarna voro i allmänhet tämligen små, dels av ett människohuvuds storlek, dels alldeles små fyllningsstenar. De större stenarna voro i regel satta i ett varv, de mindre ofta i två eller flere”.

Omkring 50 cm norr om stenplanen upptäcktes en oval smutsfärgad fläck som av utgrävaren tolkats som ett stophål. Enl. grävningsskartan mätte fläcken 10 × 8 cm.

Fynden från stenplanen bestod mestadels av kvartsavslag och brända ben samt några enstaka lerkärilsbitar, de sistnämnda dels tidig kamkeramik, dels snörkeramik.

B o s t a d s g r o p I låg c:a 16 m sydväst om ”hyddbotten” och iaktogs först under humusskiktet som ett ovallparti av mörkare skiftning. Formen var elliptisk med längdaxeln i riktningen ENE—WSW. Längden mätte 3,5—4 m, bredden i de översta skikten 3,5 m. Vid grävningen skars ett vertikalt snitt genom fornlämningen (fig. 13). Såsom av profilkartan framgår uppvisade markytan ovanför fornlämningen en c:a 20 cm djup konkavitet. I mitten av denna var humuslagret anmärkningsvärt djupt, eller 20 cm. Därunder följde rödaktig sand till 60 cm djup i vilket skikt smutsfärgade partier från sidan sköt in. Under detta sandlager, på 60 cm djup, vidtog den egentliga kulturjorden som i två breda skikt, avskilda av smutsfärgad sand, i breda bågar nådde till 1.08 resp. 1.35 m djup. Under dessa följde ytterligare smutsig sand och därefter intill 1,68 m djup en alldeles smal strimma kulturjord. Kulturjorden var i regel svartbrun med inströdda nästan sotsvarta fläckar.

Fynden från fornlämningen (9214:64—83) bestod nästan enbart av snörkeramik. De flesta lerkärlsbitarna påträffades i gropens västra del på tämligen litet djup, c:a 25—30 cm, medan enstaka skärvor låg djupare, d.v.s. på 80, 90, 107 och 130 cm djup. Några uppgifter om att fornlämningen skulle ha innehållit stenar lämnar grävningsrapporten icke.

B o s t a d s g r o p I I var belägen c:a 4 m norr om den föregående gropens norra rand. Fornlämningen var emellertid illa skadad av en mindre sandgrop varför varken dess form eller riktning kunde fastställas. Grävningsarbetet försvarades därtill av en stor gran med kraftiga rötter.

Fornlämningens profil uppvisade icke samma tydliga och regelbundna avlagringar som bostadsgrop I. Jordlagrens ordningsföljd var följande: under det 15 cm tjocka humuslagret följde ett kalottformat skikt av steril sand, ett brett kulturskikt med kraftigt färgade sotpartier, ett smutsfärgat sandskikt samt på botten, ett brett kulturskikt. Gropens största djup uppgick till 120 cm.

Fynden (9214:61—63) bestod till största del av krukbiter, samtliga snörkeramik, av vilka de flesta påträffades i ytliga delar av kulturlagret, ställvis på endast 20 cm djup. Det största fynddjupet var 85 cm.

H ä r d e n. Några meter WSW om bostadsgrop I upptäcktes en liten eldstad. Med undantag för tvenne något större stenar var alla stenar ungefär av en knytnäves storlek samt skörbrända. Härdens längd mätte 90 cm och formen var oval med längdaxeln i riktning W—E. De två större stenarna låg i härdens östra del. Mellan härdens stenar och på dess norra sida fanns starkt sotblandad jord. Fynden bestod av kvartsavslag, några små klumpar bränd lera samt rikligt med brända ben.

Omkring fyra meter öster om Malms manbyggnad grävdes en 4 × 1 m stor tranché i vilken sanden hade samma rödaktiga färg som på grävningsområde III. I tranchén hittades 39 lerkärlsbitar, alla snörkeramik, samt 4 kvartsavslag.

O m r å d e I V låg c:a 35 m norr om manbyggnaden. Någon rapport om dessa undersökningar föreligger icke. Förutom snörkeramik bestod fynden av äldre tidig kamkeramik, kvartsavslag och enstaka fragment av stenföremål av strålstensskiffer.

FYND: Kär1 328 001, typ B:1

328 002, ,, B

328 003, ,, B

328 004, ,, B

328 005, ,, B

328 006, ,, B

328 007, ,, B

328 008, ,, B

328 009, ,, B

328 010, ,, B

328 011, ,, B

328 012, ,, B

328 013, ,, D

328 014, ,, D

328 015, ,, E:2

328 016, typ E:4

328 017, ,, E:4

328 018, ,, G

328 019, ,, G (?)

FPL. 329

Socken Lapinjärvi Karta 3022 11

By Lindkoski x = 6724 24

Fyndlokal Hannusbacken y = 459 32

Grävning: CLEVE 1931.

Litteratur: LEPPÄAHO 1935 s. 83.

Hannusbacken utgör den västligaste utlöparen av ett större kuperat område som ligger vid Lindkoski-slätten. Backen är mycket stembunden och berggrunden träder flerstädes i dagen. Lindkoski-slättnens lermarker omger backen och för stenåldersbosättning lämplig sandmark finns endast i form av en sandremsa på området mellan Helgars och Svennas hemmans manbyggnader. Sanden är här finkorning och röd-färgad. CLEVE har liknat sandbältet vid ett sandrev på vars bägge sidor marken sluttar nedåt. Platsen har icke varit skyddad för nordliga vindar. Boplatens omfattning är ringa.

Grävningsområdet utstakades omedelbart framför manbyggnadens på Helgars nordvästra gavel och vinkelrätt mot sandåsens längdriktning. Sammanlagt genomgrävdes 86 m².

Av fasta fornlämningar frilades endast en stenlagd härd. Den låg i områdets norra del och var uppbyggd av jämförelsevis små stenar. Dess diameter understeg en meter och den var anlagd i skydd av ett större stenblock invid vilket därtill låg en flat håll. Invid härdens hittades främst kamkeramik men även något snörkeramik.

Keramikfynden från Hannusbacken omfattar både yngre tidig kamkeramik (stil I:2) och snörkeramik. Av grävningsskiktet framgår att den senare i huvudsak härstammar från grävningens nordöstra del. CLEVE nämner i sin grävningsrapport att man icke, trots den noggrannast möjliga observation, kunde iakttaga någon bestämd nivåskillnad mellan de två keramiklagen. I många rutor påträffades snörkeramik under kamkeramiken och i en av rutorna utgjordes kulturskiktets lägsta ned belägna fynd av snörkeramik. CLEVE har dock i sin berättelse nämnt följande: "såsom en allmän uppfattning kunde likväl framhållas, att snörkeramiken i regel höll sig inom det första grävningsskiktet".

FYND: Kär1 329 001, typ A:1 (9—13/3)

329 002, ,, E:4

329 003, ,, B

FPL. 330

Socken Espoo Karta 2032 12

By Sperrings x = 6677 50

Fyndlokal Kläppkärr y = 532 53

Litteratur: ÄYRÄPÄÄ 1922 nr 183; HUURRE 1961 nr 13a.

Fyndplatsen är belägen i det nordöstra hörnet av det vidsträckt åkerområde (Hemkärret) som norr och nordväst om Esbo gård utbreder sig på bägge sidor av Mankå å.

I norr avskärmas fyndplatsen av ett bergområde. De flesta fynden har insamlats från en åkerkulle. Huvudparten av boplatsens keramik består av kamkeramik i stil I:1.

FYND: Käril 330 001, typ B
330 002, ,, ?

FPL. 331

Socken	Lapinjärvi	Karta 3022 11
By	Lindkoski	x = 6724 30
Fyndlokal	Heimåsa	y = 459 74
Grävning:	LEPPÄAHO 1932.	
Litteratur:	LEPPÄAHO 1935.	

Boplatsen vid Heimåsa, även kallad Heimåsberget eller Katajala, ligger på en bergknall i västra ändan av ett höjdområde i Lindkoski-slätten. Då havsytan legat på 25 meters höjd över den nuvarande har boplatsen varit belägen på en c:a 500 × 500 m stor ö. Boplatsen upptäcktes år 1930 och undersöktes år 1932.

Grävningarna omfattade två områden, I och II, jämte ett 25 m långt provdike av vilka område I och provdiket gav fynd tillhörande den snörkeramiska kulturen, det förstnämnda 32 skärvor, det senare 1 lerkärlsbit. Boplatsens övriga keramik består av yngre tidig kamkeramik, stil I:2.

Område I omfattade 50 m² och innehöll en eldstad med svagt skörbrända stenar och en kolfäck, vilka icke kunde påvisas ha något samband med boplatsens snörkeramiska bosättning. Kulturskiktets mäktighet varierade mellan 20 och 30 cm. I områdets övre del vilade det på berggrund.

FYND: Käril 331 001, typ A
331 002, ,, B:1
331 003, ,, B
331 004, ,, B

FPL. 332

Socken	Helsingin mlk.	Karta 2043 05
By	Dickursby	x = 6690 08
Fyndlokal	Storskogen	y = 558 14
Grävningar:	CLEVE 1933; LEPPÄAHO 1933	
Litteratur:	LUHO 1965 s. 32 f.	

Boplatsen är belägen i den södra utkanten av ett vidsträckt moområde, kallat Brändobacka, och på gränsen till odlad jord. Platsen sluttar mot sydöst och ned mot en liten bäck, som rinner ut i Keravanjoki å. Enligt LEPPÄAHO'S nivelleringar ligger boplatsen på 25,7 m.h.ö.h.

Grävningarna omfattade sammanlagt 178 m² och var fördelade på tvenne områden. Keramikfynden omfattar 2670 bitar yngre tidig kamkeramik (stil I:2) och 11 skärvor snörkeramik. Enl. LUHO tillhör boplatsens stenredskap det kamkeramiska bosättningskedet.

FYND: Käril 332 001, typ ?

FPL. 333

Socken	Helsingin mlk.	Karta 2043 04
By	Puistola	x = 6685 90
Fyndlokal	Alkärr	y = 558 34
Litteratur:	LUHO 1965 s. 55 f.	

Boplatsen är belägen i den södra utkanten av en av vidsträckt lerslätter omgiven sandkulle c:a 1 km sydöst om Keravanjoki å. Jordmånen består av mullblandad sand. Höjd över havet enl. top. kartan c:a 20 m. Fynden (9679: 1—2) består av keramik och en halvfärdig stridsyx.

FYND: Käril 333 001, typ ?

FPL. 334

Socken	Lapinjärvi	Karta 3022 11
By	Norrby	x = 6724 86
Fyndlokal	Heimängen	y = 457 34
Grävning:	LEPPÄAHO 1934	
Litteratur:	LEPPÄAHO 1935 s. 86.	

Boplatsen Heimängen ligger på en sydsluttning omedelbart nedanför det branta Högberget. Vid LEPPÄAHO'S grävningar framgick att boplatsens utsträckning är minst 100 m och Leppäaho särskilde inom densamma en västlig och en sydöstlig del. Grävningarna omfattade fyra områden (I:1—2 och II:1—2), sammanlagt c:a 100 m², av vilka endast område I:2 gav snörkeramik. Jordmånen utgjordes här av svagt rödfärgad sand som på 35—40 cm djup avlöstes av lerblandad sand. Det fyndförande kulturlagret skiljde sig icke genom sin färg från den omgivande sanden. Några säkra fasta fornlämningar frilades icke.

FYND: Käril 334 001, typ B:2
334 002, ,, B
334 003, ,, B
334 004, ,, E
334 005, ,, F
334 006, ,, F

FPL. 335

Socken	Tuusula	Karta 2043 05
By	Ruotsinkylä	x = 6691 82
Fyndlokal	Jussila	y = 554 76

Hopsamlade boplatsfynd från Jussila hemmas Takapelto benämnda åker i Tuusula. Fyndplatsen, som plägar gå under namnet Maantiekylä, består av en c:a 100 m lång åkerkulle som sluttar mot sydöst. På kullens krön finns ett 25—30 m brett bälte av fin sand, för övrigt består omgivningarna av lermarker.

Boplatsen har icke varit föremål för någon vetenskaplig undersökning. Det tämligen rikliga fyndmaterialet förefaller vad stenföremålen beträffar att vara heterogent, och innehåller eventuellt förkeramiskt material.

FYND: Käril 335 001, typ A:3, (15/3), (pl. 1Be)
335 002, ,, B
335 003, ,, E:2, (pl. 1 Ba)
335 004, ,, E:4, (pl. 1 Bc)
335 005, ,, E:4, (pl. 1 Bd)
335 006, ,, E:2, (pl. 1 Bb)
335 007, ,, E:4
335 008, ,, E:1 (?)

FPL. 336

Socken Helsingin mlk. Karta 2043 01
 By Sillböle x = 6683 92
 Fyndlokal Kårböle sandgrop y = 548 74
 Grävning: LUHO 1949
 Litteratur: LUHO 1965 s. 18 f.

År 1939 påträffades vid sandtäkt ett oskadat snörkeramiskt lerkärl i Kårböle sandgrop norr om Helsingfors. Samtidigt uppgavs att man i närheten hittat även ett annat lerkärl vilket emellertid av oförstånd krossats. Enligt upphittaren skall man på platsen ha iakttagit flere gropar på ½ meters djup. I en sådan hade såväl det bevarade som det numera försvunna kärlet funnits.

Fyndplatsen ligger i en mot väster och nordväst vettande sandsluttning och sydväst om Vanda å; öster och sydväst om densamma finns åkerjord. Fyndplatsen har undersökts av LUHO som fann en boplats från tidig kamkeramisk tid. Vid grävningen kunde man även fastslå, att de av upphittaren omtalade groparna utgjorde eldstäder. Några iakttagelser som kunde belysa fyndförhållandena för det snörkeramiska lerkäret gjordes icke.

LUHO och EDGREN har tidigare tolkat fyndet som ett gravfynd (LUHO 1965, s. 18 f.; EDGREN 1959 s. 36).

FYND: Käril 336 001, typ A:3 (fig. 21).

Fig. 21 Käril 336 001. Skala 1:2.

FPL. 337

Socken Lohja Karta 2041 02
 By Paksalo ruta 08/98
 Fyndlokal Pinolahti

Fyndplatsen är belägen på en sydsluttning vid den norra stranden av Hiidenvesi sjö. I sluttningens övre del består jordmånen av sand, lägre ned finns lermarker. Fynden härstammar från 5 olika fyndplatser, vilka emellertid ligger så nära varandra att de kan betraktas som en fyndlokal. Förutom snörkeramik har platsen gett fynd från såväl förkeramisk som kamkeramisk tid samt därtill epineolitisk keramik (MEINANDER 1954 B s. 158).

FYND: Käril 337 001, typ A

- 337 002, ,, B:1
- 337 003, ,, B
- 337 004, ,, A
- 337 005, ,, D
- 337 006, ,, E:3
- 337 007, ,, F
- 337 008, ,, F
- 337 009, ,, F
- 337 010, ,, G (?)
- 337 011, ,, E (?)

FPL. 338

Socken Askola
 By Nalkkila
 Fyndlokal Ruoksmaa
 Grävningar LUHO
 Litteratur: MEINANDER 1954B s. 165 f

Fig. 22 Käril 338 001. Skala 1:1.

Boplatsen ligger i Borgå ådal och har gett fynd från bl.a. mesolitisk tid och bronsålder.

FYND: Käril 338 001, typ A:9 (15/3) (fig. 22)

- 338 002, ,, A:1 (11/3)
- 338 003, ,, B
- 338 004, ,, F
- 338 005, ,, F
- 338 006, ,, F
- 338 007, ,, F
- 338 008, ,, F
- 338 009, ,, G (?)
- 338 010, ,, F
- 338 011, ,, F
- 338 012, ,, B:1
- 338 013, ,, B

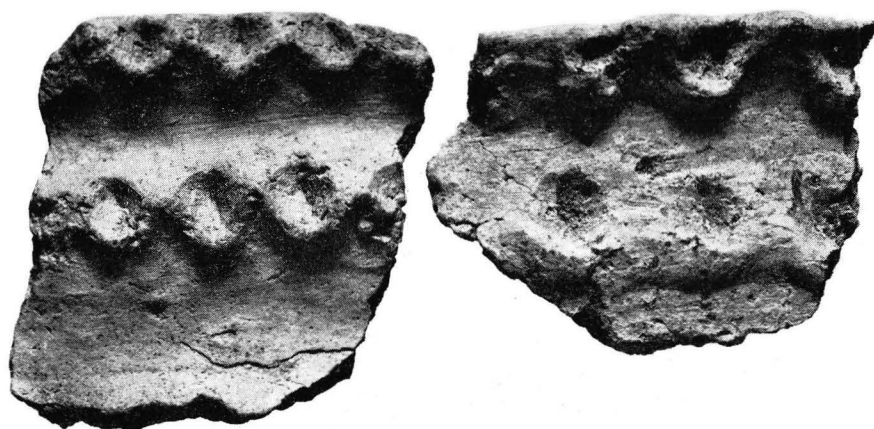

Fig. 23 Käril 339 001. Skala 3:4.

FPL. 339

Socken Kymi Karta 3024 11
 By Ylänummi x = 6721 30
 Fyndlokal Juurikorpi 2 y = 497 34
 Grävning: ROSÉN 1950.

Boplatserna Juurikorpi 1 och 2, vilka ligger blott på 60 meters avstånd från varandra och följaktligen kan betraktas som en fyndplats, är belägna på gränsen till Ylänummi-slätten i den nordöstra utkanten av Rapakallio höjdområde. Jordarten består av sandmark som gränsar till slättens lerjord. Platsen har använts som lertag av Juurikorpi tegelfabrik och samtliga fynd från det som Juurikorpi 2 betecknade fyndstället har hopsamlats av fabriken arbetare. ROSÉNS grävning hade snarast karaktären av en efterundersökning och gav icke några fynd. Keramiken från Juurikorpi 1 består av kamkeramik. Fyndplatsen ligger enligt topografkartan på 20 m höjd över havet.

FYND: Käril 339 001, typ E:4 (fig. 23).

FPL. 340

Socken Kymi Karta 3024 10
 By Laajakoski x = 6717 27
 Fyndlokal Saviojanmäki y = 491 84

Inventeringsfynd från en till åkermark gränsande sandudde, belägen c:a 500 öster om Kymmene älv. Fyndplatsens höjd över havet uppgår enligt topografkartan till 17.5 meter.

FYND: Käril 340 001, typ B

- 340 002, „ D
- 340 003, „ F
- 340 004, „ F
- 340 005, „ F
- 340 006, „ G

FPL. 341

Socken Espoo Karta 2043 01
 By Stor-Hoplax x = 6682 35
 Fyndlokal Muuttolinnunreitti y = 545 35
 Litteratur: HUURRE 1961 nr 75.

Inventeringsfynd från en mot öster sluttande skogsbacke, numera trädgårdsland, nedanför vilken finns skogbevuxen mossmark. Vid HUURRES besök på platsen iaktogs en förstörd eldstad.

FYND: Käril 341 001, typ ?

FPL. 342

Socken Elimäki Karta 3024 05
 By Hämeenkylä x = 6723 57
 Grävning: LUHO 1954. y = 473 80
 Litteratur: HUURRE 1969 s. 21.

På Hämeenkylä boplatz i Elimäki socken har tillvaratagits fyra bitar snörkeramik av vilka en härstammar från ruta XX:f och tre från en lägre ned belägen terrass. Boplatzens övriga keramik tillhör de kamkeramiska stilskedena I:2 och II:1-2. Därtill har några skärivor asbestkeramik tillvaratagits.

Boplatzens jordmån består av fin sand och de lägst ned belägna snörkeramiska lerkärilbitarna upphittades på 23 m.h.ö.h.

FYND: Käril 342 001, typ B

342 002, „ B

FPL. 343

Socken Myrskylä Karta 3022 05
 By Myrskylän kirkonkylä x = 6726 20
 Litteratur: EDGREN 1959 fig. 11. y = 436 38

Lerkärilfragment tillvaratagna på 1950-talet i Myrskylä socken. Närmare fynduppgifter saknas. Fyndet har tidigare utan motivering klassificerats som ett gravfynd (EDGREN 1959 s. 36).

FYND: Käril 343 001, typ A:3, (00/3), (fig. 24).

FPL. 344

Socken Vehkalahti Karta 3042 09
 By Onkamaa x = 6730 29
 Fyndlokal Roimola y = 524 00
 Grävning: EDGREN 1957.

Litteratur: EDGREN 1959 s. 43 f; HUURRE 1969 s. 50.

Boplatzen vid Onkamaa upptäcktes i samband med nyodlingsarbeten år 1957. Den ligger i socknens östra del, blott 500 m väster om gränsen mot Michikkälä socken, på en landtunga av lerblandad sand som skjuter ut i en mot sydväst vettande sluttning av starkt lerhaltig mark. Omedelbart söder om boplatzen rinner ett mindre dike som får sin början vid Onkamaanlampi, en numera uttorkad sjö, vid vars strand boplatzen varit belägen. Enl. topografkartan uppgår boplatzens höjd till c:a 25-30 m.ö.h.

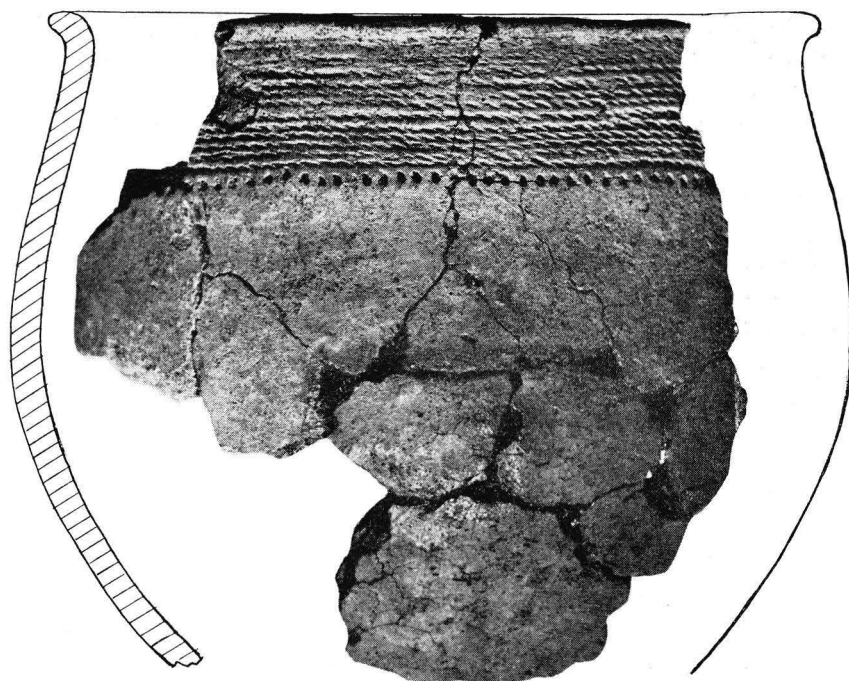

Fig. 24 Kärl 343 001. Skala 1:2.

Grävningsområdet år 1957 omfattade endast 34 m² emedan den starkt lerblandade marken på grund av den torra sommaren var nästan omöjlig att penetrera. Fynden som huvudsakligen består av keramik, låg företrädesvis i grävningsområdets ytskikt, de djupast belägna på blott 15 cm djup. Några fasta fornlämningar påträffades icke.

FYND: Kärl 344 001, typ B, (pl. 2Ab)

- 344 002, ,, B
- 344 003, ,, B
- 344 004, ,, B, (pl. 2Ah)
- 344 005, ,, C:1, (pl. 2Ac)
- 344 006, ,, D, (pl. 2Aa)
- 344 007, ,, D, (pl. 2Ad)
- 334 008, ,, D
- 344 009, ,, F
- 344 010, ,, F
- 344 011, ,, F, (pl. 2Ai)
- 344 012, ,, F, (pl. 2Aj)
- 344 013, ,, F
- 344 014, ,, F
- 344 015, ,, F
- 344 016, ,, F, (pl. 2Ae)
- 344 017, ,, F
- 344 018, ,, F
- 344 019, ,, F, (pl. 2Af)
- 344 020, ,, F, (pl. 2Ag)
- 344 021, ,, F
- 344 022, ,, F
- 344 023, ,, F
- 344 024, ,, B
- 344 025, ,, F

FPL. 345

Kerava stad

Yli-Kerava

Fyndlokal Pisinmäki

Grävningar: J. SARKAMO 1962, 1963

Litteratur: LUHO 1967 s. 70 f.

Boplatsen är belägen i en sydöstsluttning och på c:a 41—42 m.h.ö.h. Jordmånen består av sand på lerbotten och platsen röjdes till åker i början av 1960-talet. Huvudparten av boplatsens fyndmaterial tillhör mesolitisk tid. Den snörkeramiska kulturen är företrädd av 33 lerkärlsbitar. Även en del av kvartsföremålen kan enl. LUHO tillhöra den snörkeramiska kulturen. Vid grävningarna frilades icke några bostadsrester, däremot c:a 10 av röjningsarbetena förstörda härdar (LUHO 1967 s. 71).

FYND: Kärl 345 001, typ E:4

345 002, ,, E?

FPL. 346

Socken Porvoon mlk.

By Eknäs

Fyndlokal Forsberg

Grävning: EDGREN 1957

Litteratur: EDGREN 1959 s. 27 ff.

Fyndplatsen är belägen på en gruskulle öster om Illby å och gränsar i söder och väster till bördiga lermarker.

De första fynden insändes till Nationalmuseum i augusti månad 1957. De hade påträffats vid schaktningsarbeten på hemmanets gårdsplan. Vid undersökningen kunde konstateras att fyndet representerade ett gravfynd. Följande iakttagelser gjordes.

Karta 2043 08

x = 6699 76

y = 561 51

Karta 3022 04

x = 6715 10

y = 432 70

Vid schaktningsarbetena hade man skurit bort ungefär halva graven men trots detta kunde man även i den skadade delen följa dess konturer i botten-sanden. Gravens form var oval. Längden uppmättes till 120 cm, bredden till 100 cm. Graven var orienterad i öst-västlig riktning och dess botten låg på 120 cm djup. I gravens oskadade del kunde man urskilja tre från varandra klart avgränsade skikt vilkas ordningsföljd tydligt avvek från den omkringliggande jordprofilens lagerföljd.

Skikt I (fig. 25b) som vidtog på ett djup av 65 cm under markytan och sträckte sig ned till 90 cm djup, bestod av grov sot- och smutsblandad sand. Denna var jämnt fördelad över det område som senare skulle visa sig utgöra gravens bottenplan. På 70 cm djup påträffades en kantbit av det först insända vulstkarlet *in situ* (346 002) varför det förefaller sannolikt att detta ursprungligen legat på denna höjd i gravens bortschaktade västra del. Skikt I gav icke några andra fynd.

Skikt II bestod av ett i medeltal 5 cm, ställvis blott 2 cm, tjockt lager av fin steril sand som icke hade någon motsvarighet i den bredvidliggande jordprofilen. Skiktet var fyndtomt.

Skikt III (fig. 25b) vidtog omedelbart under skikt II. Det bestod av ett centimetertjockt kolskikt som var bäst bevarat i gravens centrum men av vilket rester kunde konstateras även i gravens östra del. Under det horisontala kolskiktet fanns ett 23 cm mäktigt lager av mörk smutsblandad sand. Runt graven löpte en kolrand, som första gången kom till synes omedelbart under det horisontala kolskiktet, för att försvinna på 120 cm djup där ren botten-sand stötte emot.

I skikt III påträffades gravens viktigaste fynd. Nordligast och omkring 10 cm från gravens nordsida samt under det horisontala kolskiktet stod ett ett snörornerat lerkärl vilket delvis skadades vid schaktningsarbetena (346 003). Omedelbart söder om detta påträffades en mindre snörornerad bågare, som var placerad med botten uppåt, (346 004) och tätt invid denna, samt i vågrät ställning en bågare av typ ad A, (346 005, fig. 10). Väl 10 cm söder om det sistnämnda kärlet och på en aning högre nivå, dock under det horisontala kolskiktet, påträffades randstycken av ännu ett sjätte kärl (346 006).

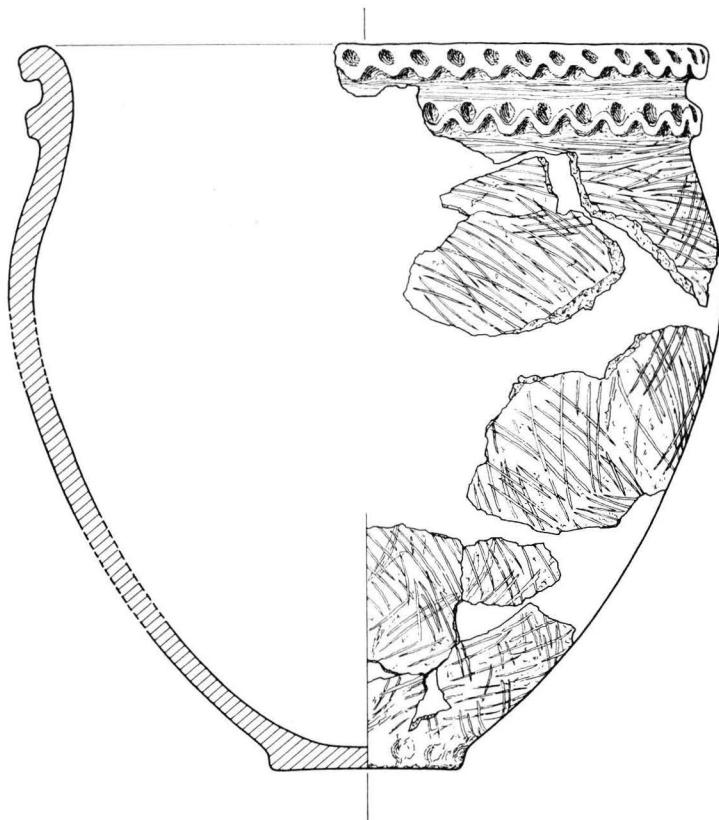

Fig. 25 a Käril 346 002. Skala 1:2.

Det horisontala kolskiktet i skikt III och den kolrand som löpte runt graven tyder på att den döde vilat inom en täckt träram. På grund av gravens ovala form kan man svårigen tänka sig en kista av vågräta plankor; ramen har snarare bestått av lodrätt stående käppar som samtidigt har stöttat gravens väggar.

Kolranden har daterats enligt C¹⁴-metoden med resultatet 2180 ± 80 B.C.

FYND: Käril 346 001, typ A (P), (13–18/3), (fig. 26a)

346 002, „ E:2 (fig. 25a)

346 003, „ A:10 (11/3), (fig. 26c)

346 004, „ A:7 (13/3), (fig. 26e)

346 005, „ ad A:4 (fig. 26d)

346 006, „ A:3 (11–14/3), (fig. 26b)

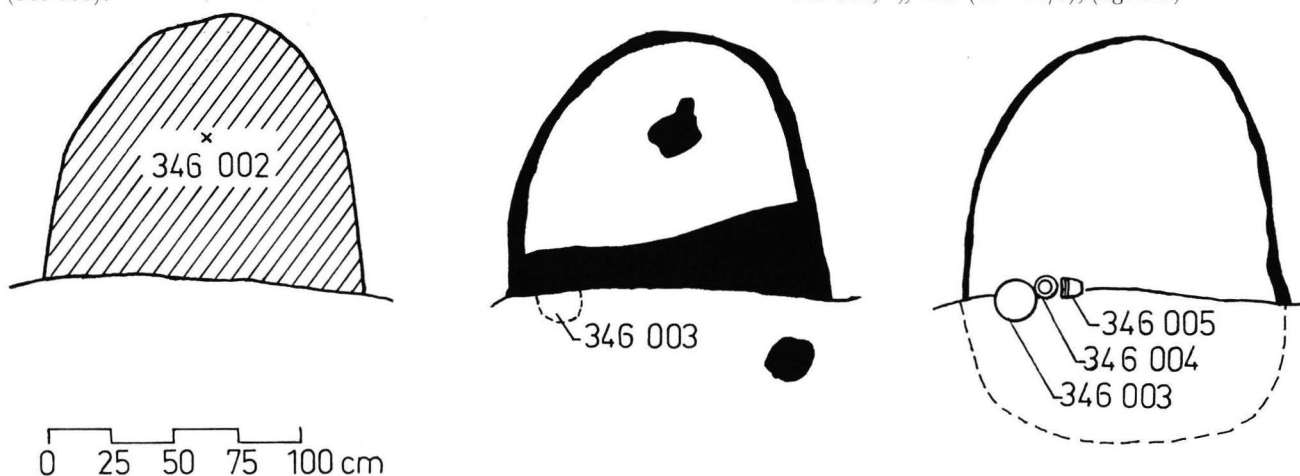

Fig. 25 b Fpl. 346. Planritning över grävningsskikten I–III. T. Edgren 1958.

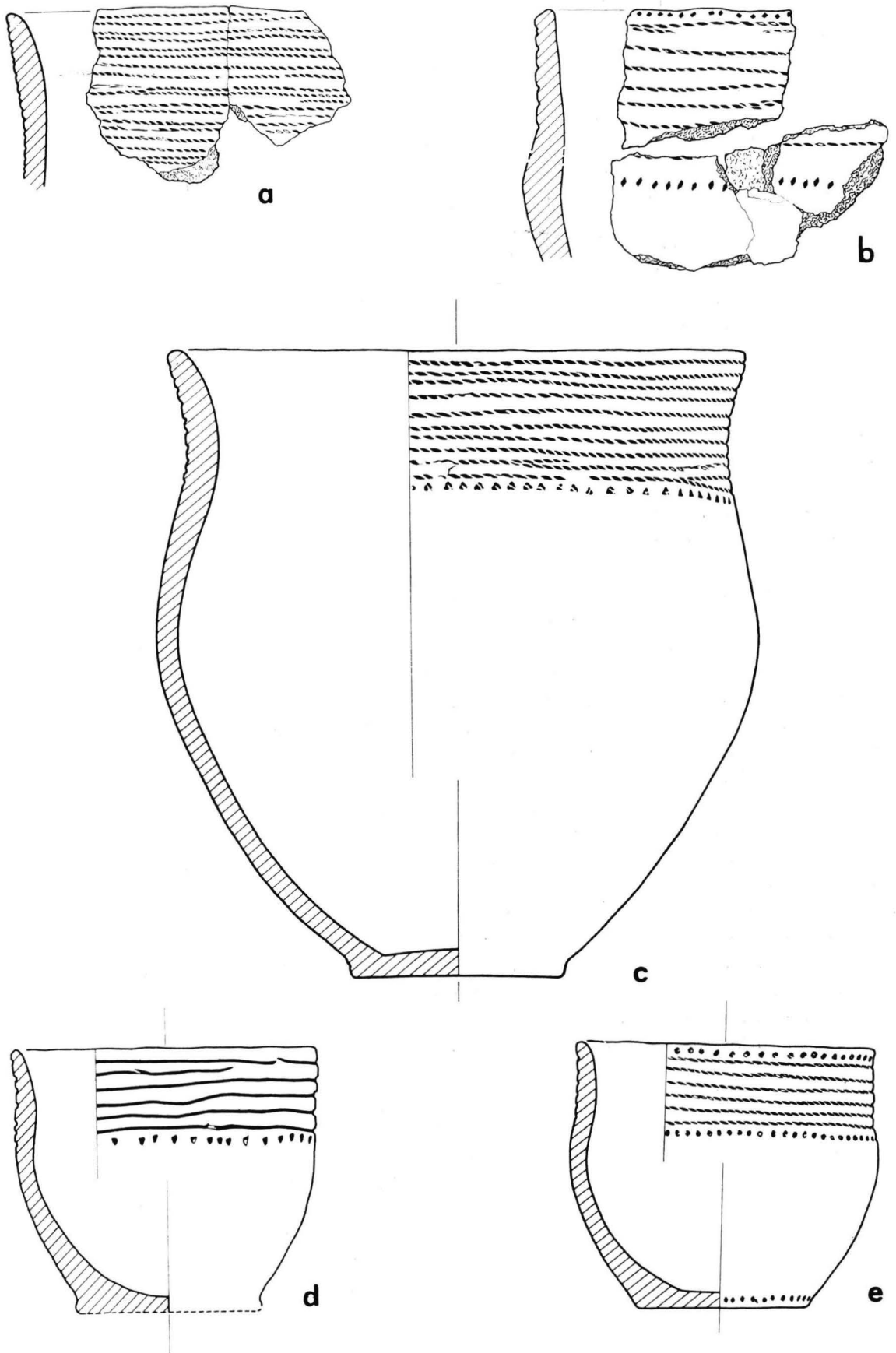

Fig. 26 Keramik från fpl. 346. a = kärl 346 001. b = kärl 346 006. c = 346 003. d = kärl 346 005. e = kärl 346 004. Skala 2:3.

FPL. 347
 Socken Askola Karta 3022 01
 By Vahijärvi
 Fyndlokal Hassa
 Litteratur: MEINANDER 1970 nr 521
 Boplatsfynd från Syrjäpelto benämnda åker vid Hassa hemman i Askola socken. I fyndmaterialet som också omfattar mesolitiska fynd, ingår även snörkeramik och ett nackfragment av en stridsyx.

FYND: Kärll 347 001, typ C:1
 347 002, ,, B
 347 003, ,, B
 347 004, ,, E:1
 347 005, ,, G (?)
 347 006, ,, G (?)

FPL. 348
 Socken Tuusula Karta 2043 05
 By Myllykylä x = 6693 64
 Fyndlokal Åbacka 2^e. y = 552 75
 Lerkärlsbit, typ E:2, funnen år 1960 öster om Tuusulanjoki å. Fyndplatsen, som inspekterats av J. SARKAMO, ligger i en sandgrop invid en skogsväg. Jordmänen består av fin brun sand. Något kulturskikt kunde icke iakttas.

FYND: Kärll 348 001, typ E:2

FPL. 349
 Socken Virolahti Karta 3044 02
 By Mattila x = 6723 12
 Fyndlokal VPK-talo y = 541 78
 Grävning: MEINANDER 1961.
 Boplatsen vid brandkärshuset i Mattila by av Virolahti socken ligger i en nordsluttning i den nordöstra delen av ett större höjdområde som kallas Pajulahdenkangas. Sluttningen vetter mot Vaalimaanjoki å, till vilken avståndet är c:a 350 m. Bakom boplatsen stiger terrängen mycket brant och mons högsta punkt sydväst om boplatsen ligger 50 m.ö.h. Keramiken består i huvudsak av äldre och yngre typisk kamkeramik (stil II:1 och II:2) men inslaget av snörkeramik är icke obetydligt. Därtill omfattar fynden något asbestkeramik. Keramiken från VPK-talo är av stort intresse emedan den omfattar tydliga blandformer mellan snörkeramik och kamkeramik, något som försvårar keramikens klassificering. Följande kärll har hänförs till snörkeramiken:

FYND: Kärll 349 001, typ A
 349 002, ,, B
 349 003, ,, B
 349 004, ,, B
 349 005, ,, B
 349 006, ,, B:1
 349 007, ,, E:3, (pl. 2 B h)
 349 008, ,, E:4, (pl. 2 B j)
 349 009, ,, E:2 (?), (pl. 2 B e)
 349 010, ,, G
 349 011, ,, D, (pl. 2 B c—d)

349 012, typ G
 349 013, ,, G, (pl. 2 B g)
 349 014, ,, G
 349 015, ,, G, (pl. 2 B f)
 349 016, ,, G, (pl. 2 B b)
 349 017, ,, G
 349 018, ,, D (?)
 349 019, ,, D
 349 020, ,, F, (pl. 2 B a)
 349 021, ,, F, (pl. 2 B l)
 349 022, ,, F, (pl. 2 B k)
 349 023, ,, F
 349 024, ,, C:1 (?)

FPL. 350
 Socken Helsingin mlk. Karta 2043 01
 By Kårböle x = 6681 88
 Fyndlokal Malmgård y = 547 20
 Grävning: Meilahden yhteiskoulun arkeol.kerho.
 Från Malmgård's marker i Kårböle by härstammar ett stort antal stenåldersfynd. Från en sandudde som skjuter ut i den närbelägna uppodlade lerslätten härstammar fynd tillhörande den snörkeramiska kulturen. Fyndplatsen, som var illa skadad av sandtäkt, har undersökts men närmare uppgifter om utgrävningarnas förlopp saknas. Kulturskiktet var smutsfärgat och mätte 0,5 m i tjocklek. Höjd över havet c:a 22 meter.

FYND: Kärll 350 001, typ ?

FPL. 351
 Socken Askola Karta 3022 04
 By Huuvari x = 6713 42
 Fyndlokal Honkaniemi y = 432 50
 och
 x = 6712 56
 y = 432 18

Litteratur: LUHO 1964 s. 5 ff.

År 1960 och 1962 tillvaratogs några lerkärlsfragment i bottenslammet av Illby å. Fragmenten som ansetts härstamma från samma kärll, en amfora, (LUHO 1964 fig. 1—3) hittades på c:a två meters avstånd från varandra. Ungefär samtidigt hittades omkring 850 m längre söderut, vid Lehtelä och liksom de ovannämnda kärllstyckena vid den västra stranden av Illby å, en ornerad krukkbit, som enl. Luho kan tillhöra samma kärll.

Ovanför det förstnämnda fyndstället ligger Honkaniemi kamkeramiska boplats (ÄYRÄPÄÄ 1929) vars keramik tillhör stilskedena II:2 och III:1. Tillsammans med krukskärvorna från ån tillvaratogs även kvartsföremål och -avslag vilka liksom skärvorna kan härstamma från boplatsen, eller ha förts till fyndstället från en högre upp längs ån belägen primär fyndplats.

FYND: Kärll 351 001, typ H (fig. 27)
 351 002, ,, H

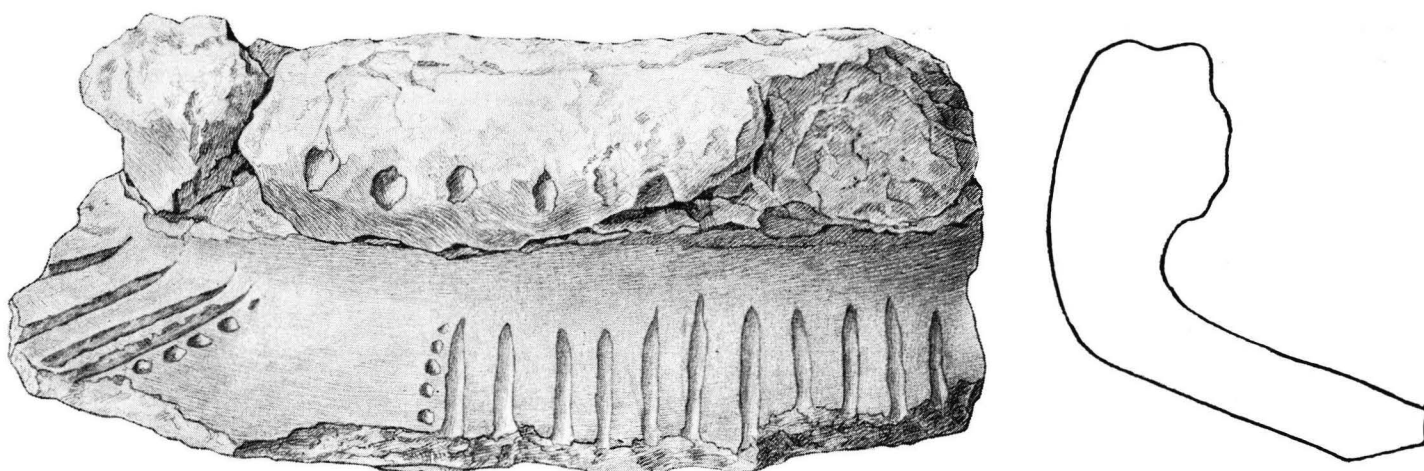

Fig. 27 Kärl 351 001. Skala 1:1.

FPL. 352

Socken Espoo Karta 2032 12
By Myntböle x = 6676 73
Fyndlokal Mäntymäki y = 533 60

Grävningar: MEINANDER 1964

Litteratur: HUURRE 1961 nr 39.

Fyndplatsen ligger i den sydvästra sluttningen av en sandmo och undersöktes av MEINANDER i början av 1960-talet. Höjden över havet uppgår enl. topografkartan till 22–25 m. Boplatsens keramikfynd, omkring 970 lerkärlsbitar, utgörs på två undantag när (Morby keramik 16288:10–11) av snörkeramik.

FYND: Kärl 352 001, typ A:3

352 002, „ A (P)

352 003, „ B

352 004, „ C:1

352 005, „ D

352 006, „ D

352 007, „ E:4

352 008, „ E:4

352 009, „ E:4

352 010, „ E

352 011, „ F

352 012, „ F

352 013, „ F

352 014, „ F

352 015, „ B

FPL. 353

Socken Espoo Karta 2032 12
By Bemböle x = 6679 54
Fyndlokal Risbacka y = 537 90

Litteratur: HUURRE 1961 nr 66.

Inventeringsfynd från en av sandblandad lera bestående åker i Bemböle by. Fyndstället sluttar mot söder och väster ned mot Glimså å.

FYND: Kärl 353 001, typ ?

FPL. 354

Socken Helsingin mlk Karta 2043 01
By Tali x = 6680 14
Fyndlokal Kaupuntie y = 548 98

Inventeringsfynd från en vägskärning belägen i nordvästra utkanten av ett mindre bergområde. Jordmånen består av fin sand och platsen vetter mot odlad mark Höjd över havet 22–23 meter

FYND: Kärl 354 001, typ ?

FPL. 355

Socken Kirkkonummi Karta 2032 09
By Bobäck x = 6675 64
Fyndlokal Rauhala y = 528 90

Inventeringsfynd från en till lermark gränsande sandudde, belägen i en sydvästsluttning c:a 150 meter norr om Vitträsk sjö. Höjden över havet uppgår enl. topografkartan till 33 meter.

FYND: Kärl 355 001, typ A:11

FPL. 356

Socken Kirkkonummi Karta 2032 12
By Bobäck x = 6674 46
Fyndlokal Björkhälla y = 530 46

Boplatsfynd från en uppodlad sydsluttning belägen norr om den lilla Bobäckens bäckfåra. Höjd över havet c:a 20 meter.

FYND: Kärl 356 001, typ F

FPL. 357

Socken Kirkkonummi Karta 2032 09
By Bobäck x = 6674 50
Fyndlokal Tyräs y = 529 94

Boplatsfynd insamlade på en mot sydväst vettande åker-sluttning öster om Vitträsk sjö. Platsen ligger c:a 25 m.ö.h. och i utkanten av ett kuperat område norr om Bobäcken.

FYND: Kärl 357 001, typ ?

FPL. 358

Socken Kirkkonummi Karta 2041 07
By Haapajärvi x = 6682 16
Fyndlokal Maula y = 525 56

Inventeringsfynd från en låg sanddyn, belägen öster om en liten skogbevuxen kulle i den norra delen av Lillträsk-slätten samt öster om Haapajärvi sjö.

FYND: Käril 358 001, typ ?

FPL. 359

Socken Kirkkonummi Karta 2041 07
By Kalljärvi x = 6685 08
Fyndlokal Nedergård y = 522 88

Inventeringsfynd från en sydsluttning nordväst om Kalljärvi sjö. Avståndet till sjön mäter c:a 200 m och platsen ligger enl topografkartan 58 m.ö.h. Jordmånen består av sandmark.

FYND: Käril 359 001, typ ?

FPL. 360

Kauniainen Karta 2034 03
Bolagsvägen x = 6677 02
Grävning: MEINANDER 1964. y = 540 20

Litteratur: EDGREN 1969 s. 25 f.

Fyndplatsen är belägen på en mot sydväst sluttande sandmo i sydvästra delen av Grankulla köping. Den avskärmas i söder av tvenne berg och i öster av ett litet kärrområde. Vägled av en uppgift från 1937 i Nationalmuseets arkiv, enligt vilken man på denna plats "i början av 1900-talet funnit tvenne lerkrukor, upptill smalare och nedtill bredare och med någotslags figurer runtomkring", uppsöktes fyndstället i samband med fornminnesinventering av M. HUURRE år 1962. Krukorna hade en tid förvarats men uppgavs ha förkommit redan år 1937.

Vid sitt besök på platsen fann HUURRE i en jordskärning ett något skadat snörkeramiskt lerkärl (fig. 28) som stod upprätt på 20–30 cm djup. Fyndstället undersöktes av MEINANDER år 1964. Härvid frilades en större stenlagd härd. Av fynden utgjordes en del av lerkärilsbitar som kunde fogas till det år 1962 funna kärlet, en del av Morby-keramik. Därtill påträffades ett randfragment av ett snörkeramiskt lerkärl av typ F samt ett kvartsavslag. Huruvida härden tillhör den snörkeramiska eller den Morby-keramiska bösättningen har icke kunnat avgöras.

FYND: Käril 360 001, typ A:7 (11/3) (fig. 28).

360 002, ,, F

FPL. 361

Socken Sipoo Karta 2043 11
By Spjutsund

Inventeringsfynd från Spjutsund i Sipoo socken. Föremålen har hittats i ett åkerskifte men platsen har inte varit föremål för närmare undersökning.

FYND: Käril 361 001, typ ?

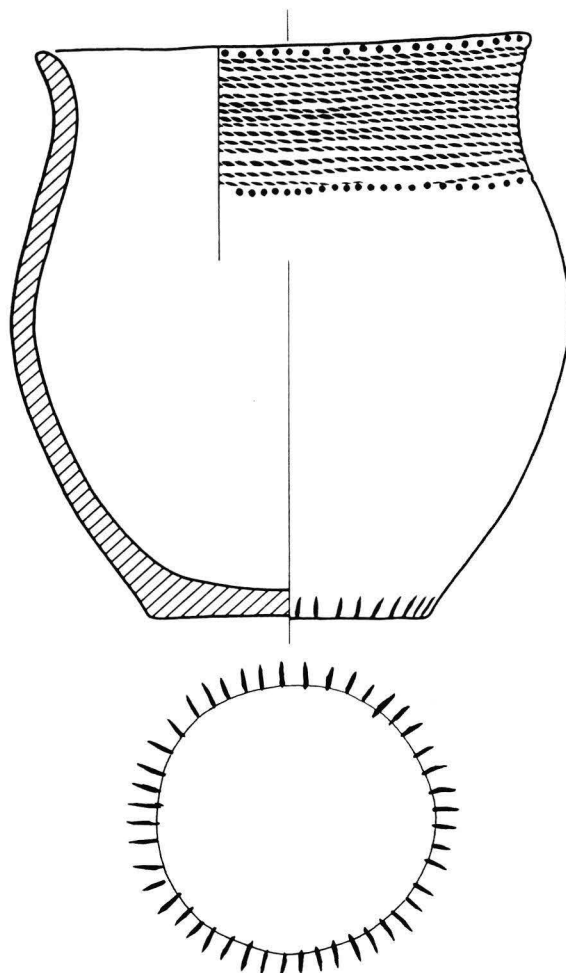

Fig. 28 Käril 360 001. Skala 2:3.

FPL. 362

Socken Porvoon mlk. Karta 2043 11
By Andersböle

Inventeringsfynd från Andersböle by. Föremålen har tillvaratagits på en åker men platsen har inte varit föremål för någon närmare undersökning.

FYND: Käril 362 001, typ ?

FPL. 363

Socken Kymi Karta 3024 10
By Pernoo x = 6716 88
Fyndlokal Turveaho y = 490 80

Litteratur: HUURRE 1969 s. 27

Boplatsfynd insamlade av M. HUURRE på en sandig åker kallad Turveaho. Höjd över havet 15–20 m.

FYND: Käril 363 001, typ ?

FPL. 364

Socken Kymi Karta 3024 11
By Ylänummi x = 6721 07
Fyndlokal Koivisniitynmäki y = 498 35

Grävning: A. KEHUSMAA 1968

Litteratur: MEINANDER 1970 nr. 589.

Inventeringsfynd bestående av en stridsyx, ett bryne och en oorerad krukbit, funna i en liten sandkulle nära den

SIUNTIO, DALAMALM

6.10. 1968

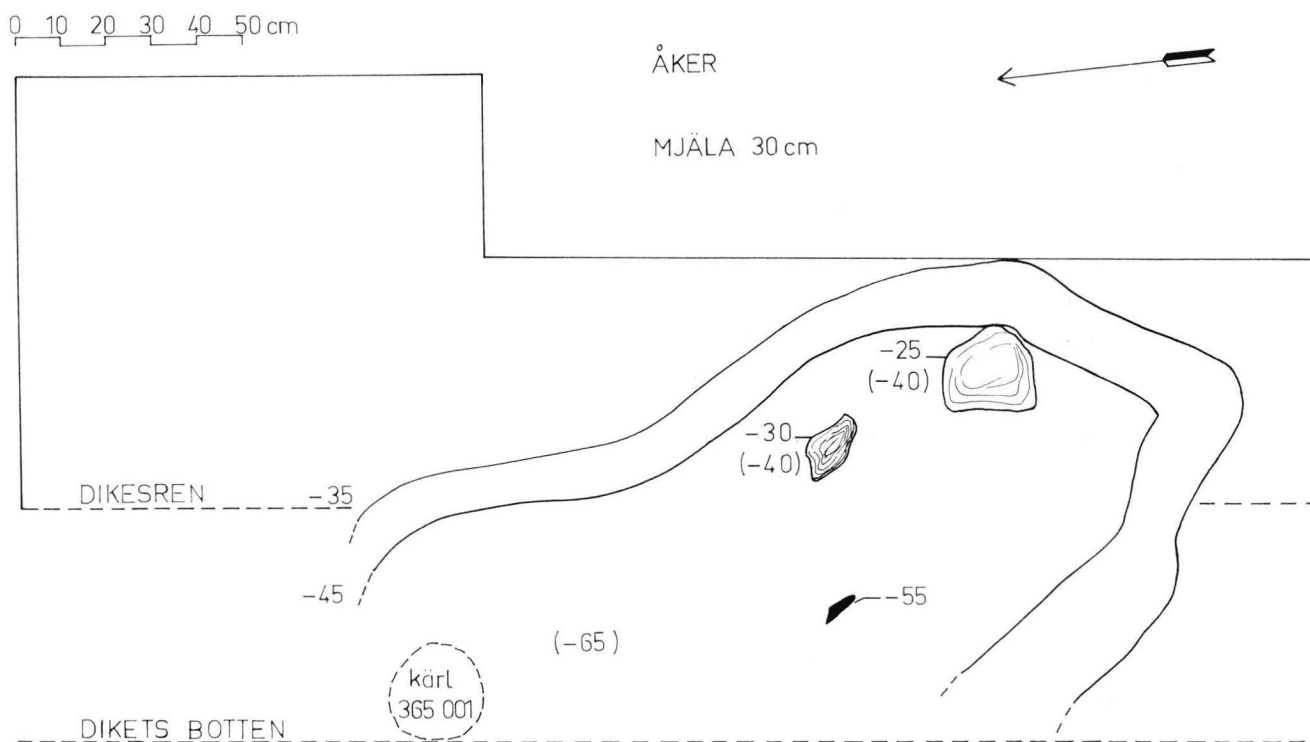

Fig. 29 a Planritning över gravens på fpl. 365. T. Edgren 1968.

östra randen av Ylänummi-slätten. Kullen som omges av uppodlad mark, ligger öster om Nummenjoki å och på c:a 1,2 km avstånd från boplaten Juurikorpi (fpl. 339). Fyndplatsens höjd över havet uppgår enligt topografkartan till 18–19 meter.

FYND: Kär 364 001, typ ?

FPL. 365

Socken	Siuntio	Karta 2032 03
By	Svartbäck	x = 6672 11
Fyndlokal	Dalamalm	y = 509 93
Grävning:	EDGREN 1968.	

Sommaren 1967 påträffades i ett nyligen rensat landsvägsdike en samling lerkärslbitar tillhörande ett kär av typ B:1. Bitarna uppgavs vara funna på 30–40 cm djup och hade tillvaratagits dels utspridda över en c:a fem meter lång sträcka längs dikets botten, dels i dikesprofilen. Platsen undersöktes av förf. år 1968 och krukbitarna konstaterades härstamma från ett gravfynd.

Fyndplatsen är belägen c:a 2 km öster om sjön Tjusträsk (3.1 m.ö.h.) på en liten kulle ovanför en åkerslutning ned mot sjön. Jordmånen består överst av ett 30 cm tjockt lerblandat humusskikt, därunder av mycket fin stenfri sand med insprängda rödbruna rostfläckar. Enl. topografkartan ligger fyndplatsen omkring 20 m.ö.h. Vid undersökningen

konstaterades att uppskattningsvis hälften av gravens blivit förstörd vid dikesgrävningen. Graven har varit orienterad i riktning NW–SE och dess rand kunde lätt följas (fig. 29a). Gravens fyllningsjord bestod nämligen av mörkare smutsfärgad jord som klart kontrasterade mot den omgivande ljusa, och till sin konsistens hårdare, sanden. Gravens översta skikt kom genast till synes under humuslagret på 35 cm djup. I gravens sydöstra del påträffades tvenne stenar, av vilka den sydöstligare och större närmast var konformad och ställd med spetsen nedåt. Den mörka fyllningsjorden fortsatte in under stenen och gravens botten låg på 50 cm djup. Ungefär i gravens mitt påträffades på 80 cm avstånd från den SE ändan i n s i t u en karelsk tvärmejsel med trapetsoidiskt tvärsnitt liggande på den ena smalsidan och med eggen mot nordväst. Omkring 90 cm NW om mejseln tillvaratogs ett tiotal små lerkärslbitar och det är uppenbart att lerkäret stått i denna del av gravens, där botten låg c:a 15 cm djupare än den SE ändan, eller på 65 cm djup. Gravens ursprungliga längd kan uppskattas till c:a 2 meter.

I diket på landsvägens motsatta sida hittades ett antal lerkärslbitar. På fyndstället finns alltså även en snörkeramisk boplat, som emellertid icke undersöktes.

FYND: Kär 365 001, typ B:1 (fig. 29b)

365 002, „ H (fig. 31)

FPL. 366

Socken Virolahti Karta 3044 02
By Vaalimaa x = 6720 10
Fyndlokal Himankangas y = 544 10

På Himankangas benämnda mo i Vaalimaa by av Virolahti socken påträffades i samband med fornminnesinventering sommaren 1967 (M. KOSKIMIES & S. PITKÄNEN) en snörkeramisk bopplats. Fyndplatsen ligger på mons nordsluttning och jordmånens består av fin sand. Himankangas gränisar till åkerjord. Enligt topografkartan ligger bopplatsen 20 m.ö.h.

FYND: Käril 366 001, grupp F

FPL. 367

Socken Kymi Karta 3024 08
By Huruksela x = 6727 50
Fyndlokal Heposuonpelto y = 486 60

Inventeringsfynd från en åkersluttning belägen vid den östra stranden av Muhjärvi sjö och avgränsad mot öster av en gren av Kymmene älv. Höjd över havet enl. topografkartan c:a 25 meter.

FYND: Käril 367 001, typ ?

FPL. 368

Socken Kymi Karta 3024 07
By Helilä x = 6718 85
Fyndlokal Kultaan tienhaara y = 489 55

Inventeringsfynd från en sandmo belägen vid den östra stranden av Kymmene älv och på c:a 20–25 meters höjd över havet. Enligt HUURRE härstammar fynden från ett så begränsat område att de kan tänkas härstamma från en

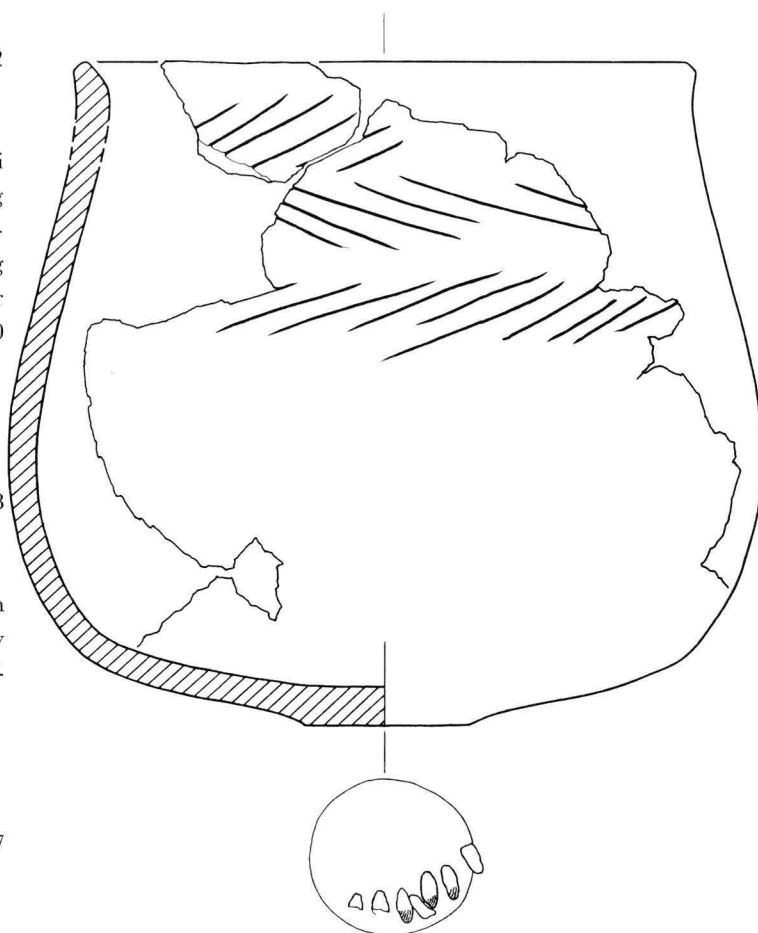

Fig. 29 b Käril 365 001. Skala 2:3.

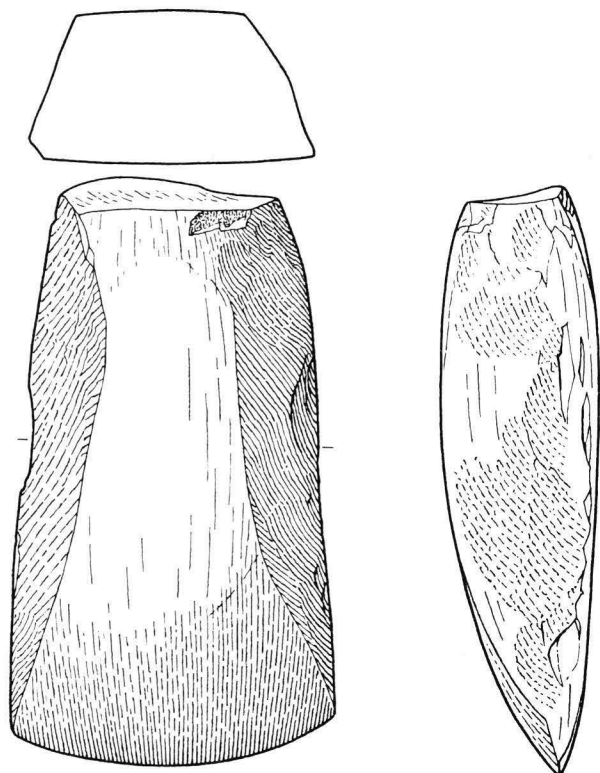
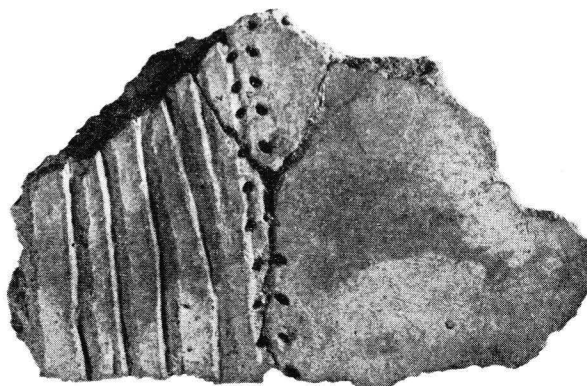

Fig. 30 Tväreggad mejsel av grönskiffer funnen i grave., tillsammans med käril 365 001. Skala 1:1.

Fig. 31 Käril 365 002. Skala 1:1.

grav. Föremålen har emellertid uppsamlats i en dikesskärning och alla positiva bevis för att de härstammar från en grav saknas.

FYND: Käril 368 001, typ A:10
368 002, ,, A:18

FPL. 369

Socken Kymi Karta 3024 07
By Helilä x = 6718 77
Fyndlokal Kytinasema y = 489 78

Inventeringsfynd härstammande från samma sandmo som föregående fpl. men c:a 150–200 m väster om denna. Även dessa fynd har uppsamlats vid en dikesren där de låg inom ett så begränsat område att de har ansetts härstamma från en grav. Enl. topografkartan ligger fyndplatsen omkring 20–25 m.ö.h.

FYND: Käril 369 001, typ G
369 002, ,, F
369 003, ,, F
369 004, ,, F
369 005, ,, F

FPL. 370

Socken Kymi Karta 3024 07
By Pernoo x = 6717 25
Fyndlokal Ojamaa y = 488 35

Fyndplatsen, som upptäcktes i samband med fornminnesinventering, är belägen vid den östra randen av Haukka-
vuori höjdområde och på gränsen mellan Mustanjärvensuo mosse och den numera uppodlade Naatinsuo mosse. Fynd-
området sluttar mot öster och ligger dels i en skogsbacke, dels på åkerjord. Höjd över havet enl. topografkartan, 20 meter.

FYND: Käril 370 001, typ ?

FPL. 371

Socken Elimäki Karta 3024 05
By Hämeenkylä x = 6721 26
Fyndlokal Vanha Riitapalo y = 474 12
Litteratur: HUURRE 1969 s. 20 och
x = 6721 12
y = 474 18

Boplatssfynd insamlade av M. HUURRE. Fyndplatsen är en sandig åkerslutning i vars övre del hittats något snö-
keramik.

FYND: Käril 371 001, typ ?

FPL. 372

Socken Elimäki Karta 3024 05
By Hämeenkylä x = 6721 50
Fyndlokal Huistaharju y = 473 90

Litteratur: Huurre 1969 s. 20

Boplatssfynd insamlade av M. HUURRE i en av sandtag
splittrad gruskulle. Höjd över havet c:a 22,5 m.

FYND: Käril 372 001, typ A

FPL. 373

Socken Elimäki Karta 3024 05
By Hämeenkylä x = 6722 52
Fyndlokal Linnaharju y = 473 62
Litteratur: HUURRE 1969 s. 20

Boplatssfynd från en västsluttning kallad Linnaharju. Platsen
ligger c:a 20 meter över havet.

FYND: Käril 373 001, typ ?

EGENTLIGA FINLAND

FPL. 401

Socken Mynämäki Karta 1044 06
By Tarvainen x = 6733 85
Fyndlokal Hoppela (Nikula) y = 559 74
Grävning ÄYRÄPÄÄ 1915

Litteratur: ÄYRÄPÄÄ 1915 s. 49 f., MEINANDER 1970 nr 329
Fyndplatsen är belägen på en låg sandmo, c:a 850 m från
Mynäjoki å. Jordmänen består av fin sand med en mäktighet
av 90–100 cm; därefter vidtar ett lerskikt. Platsen ligger
c:a 38–39 m.ö.h. Den först insända fyndgruppen, som
tolkats som ett gravfynd, och som omfattar en stridsyx
(6944:1), ett lerkärl (käril 401 001) och en tvåreggad mejsl
(6944:3), hade tillvaratagits vid sandtäkt. Enligt upphittarna
hade stridsyxan legat i ren sand på 40 cm djup med skaft-
holken nedåt. Ovanför yxan hade iakttagits en stor sten, som
enligt utsago icke tillhört en bastugrund som varit belägen
ovanför fyndplatsen. Mellan stenen och yxan fanns ett 25 cm
mäktigt sandlager. Lerkäret hade vid upphittandet varit
helt och stått upprätt, samt varit fyllt av sand. Stridsyxan
hade legat c:a 60 cm NE om kärlet.

Vid Äyräpääs grävningar var fyndplatsen förstörd och
undersökningen kunde icke belysa gravens beskaffenhet.
Däremot kunde fastställas att graven anlagts på en snö-
keramisk boplat, vars i medeltal 40 cm tjocka kulturskikt
lämnade följande fynd (6944:4–26): 1 slipsten med krets-
formig nötning, 1 skrapa av kvarts, 7 slagskärvor av kvarts,
2 slagskärvor av bergart och 240 lerkärlsbitar. Enligt
TALLGREN förefaller fyndmaterialet att vara enhetligt
(TALLGREN 1931 s. 25).

FYND: Käril 401 001, typ A:13 (13–16/3), fig. 32.

401 002, ,, E:4
401 003, ,, A:13
401 004, ,, A:13, (12/3)
401 005, ,, A
401 006, ,, B
401 007, ,, B:1
401 008, ,, F

FPL. 402

Socken Uskela Karta 2021 11
By Pukkila
Fyndlokal Pirtinpelto

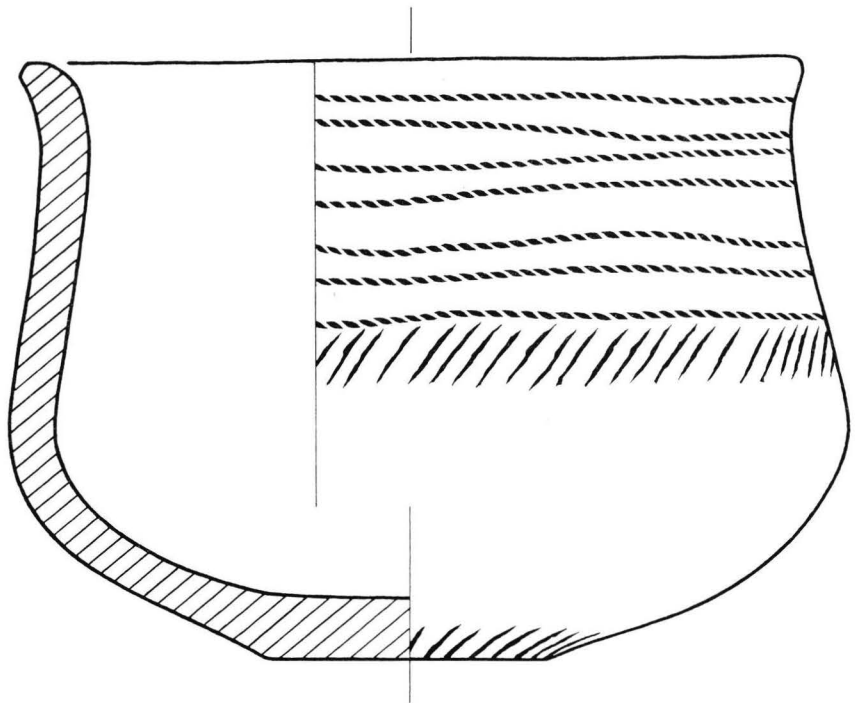

Fig. 32 Käril 401 001. Skala 1:1.

Inom det stora boplatsskomplexet Pukkila i Uskela socken tillvaratogs sommaren 1937 en snörkeramisk lerkärilsbit. Fyndplatsen är belägen på gränsen mellan sand och lermark i västra ändan av ett vidsträckt åkerområde som genomflytes av Muurlanjoki å.

FYND: Käril 402 001, typ E:4

FPL. 403

Socken	Nousiainen	Karta 1044 05
By	Repola och Santamala	x = 6728 40
Fyndlokal	Kukonharju	y = 558 20
Grävning	AILIO 1926	

Litteratur AILIO 1926 s. 64; TALLGREN 1931 s. 25 f.

Boplatsten är belägen på en smal moränås nära vattendelaren mellan Mynäjoki och Repolanjoki åar och omges på två håll av sankna kärr. AILIOS grävningssområde omfattade c:a 60 m² och blottade några stenlagda härdar. Keramikfynden bestod av äldre typisk kamkeramik samt två skärivor snörkeramik, de sistnämnda eventuellt representerande tvenne käril. Boplatstens höjd över havet har av AILIO avvägts till 36,2 m. Enligt topografkartan uppgår höjden dock till 38 m. FYND: Käril 403 001, typ B

FPL. 404

Socken	Nousiainen	Karta 1044 08
By	Koivumäki	x = 6725 26
Fyndlokal	Kivisillanmäki	y = 561 66
Grävning	PÄLSI 1928	

Litteratur TALLGREN 1931 s. 26, MEINANDER 1970 nr 377, 382 och 386.

Fyndplatsen ligger i en sydsluttning av sandjord och på gränsen till lermark. Markytan bryts flerstades av stora flyttblock. Nedanför platsen flyter en liten bäck, Vainiitun oja.

I en i sluttningen anlagd sandgrop hopsamlades på 1920-talet ett flertal fynd tillhörande den snörkeramiska kulturen. PÄLSIS grävningar, som omfattade 33 m², gav emellertid icke några föremålsfynd. Däremot frilades en avlång stenram som låg ytligt. Senare har också stenlagda härdar iakttagits i sandgropskanten.

Föremålen, tre stridsyxor (8852:1; 8933:1; 9000), en arbetsyxa (8852:2), Morby-keramik (8909:2; 8929:2; 8933:3; 9245:6), en tillslagen stenbit (8933:4) och skärivor av ett snörkeramiskt lerkäril (käril 404 001) kan icke kombineras med varandra. Fynden omfattar sannolikt såväl grav- som boplatssfynd.

År 1968 tillvaratogs i sandgropskanten stora stycken av minst fyra lerkäril av Morby-typ (17800). Samtidigt iaktogs invid keramiken en till hälften förstörd eldstad.

FYND: Käril 404 001, typ A:1, (8—12/3)

FPL. 405

Socken	Paattinen	Karta 1044 11
By	Uhtainen	x = 6720 40
Fyndlokal	Kerola	y = 575 16
Grävning	PÄLSI 1931.	

Boplatsten vid Kerola ligger på en sydsluttning ned mot Paattistenjoki å. Jordmånen består av fin sand. Fynden från PÄLSIS provgrävning inskränkte sig till några skärivor snörkeramik. De övriga fynden (snörkeramik käril 405 001, en slagskäriva 9475:1, tvenne flatmejslar, ett fragment av en tvåreggad yxa, kvartsföremål och kvartsavslag 5015:1—2 och 15611:1—28) är ströfynd.

FYND: Käril 405 001, typ C:1, (pl. 3B)

FPL. 406

Socken	Paimio	Karta 2021 03
By	Askala	x = 6709 20

Fyndlokal Toispuolajannummi y = 427 88
 Grävning ÄYRÄPÄÄ 1928, PÄLSI 1931
 Litteratur ÄYRÄPÄÄ 1940, MEINANDER 1954B s. 153.

Toispuolajannummi boplatz ligger öster om Paimionjoki å på en c:a 200 m lång och 100–200 m bred grusbacke vars västra ända och sydöstra sluttning har givit rika fynd från tidig kamkeramisk tid och bronsålder. Till fynden hör även en skärva snörkeramik.

FYND: Käril 406 001, typ A

FPL. 407

Socken Paimio Karta 2022 01

By Rukkijoki

Fyndlokal Kehinojannummi

Grävning: E. KIVIKOSKI 1933.

Litteratur: KIVIKOSKI 1935 s. 34 f.; MALMER 1962 s. 766.

Fyndplatsen är belägen vid den östra randen av den bördiga Paimionjoki-dalen, på c:a 300 m avstånd från Paimionjoki å och c:a 3 km norr om fpl. 406. Fynden, en stridsyxa (9668:1) och ett lerkäril (käril 407 001) härstammar från en liten sandgrop som öppnats i den nordvästra sluttningen av Kehinoja ås. Jordarten består av grus och sand. Föremålen påträffades vid sandsläpning som enligt upphittarna påbörjades i en låg hög som mätte 5–7 m i diameter och 25–30 cm i höjd. Sanningshalten i denna utsago kunde icke verifieras under grävningen.

Fynden hittades hösten 1930 men insändes till Nationalmuseum först sommaren 1933. Enligt upphittarna hade det på platsen funnits ett enhetligt område av sot- och kolblandad mark jämte stenar ("kuin noella ja hiilellä täytetty pitkulainen kuoppa, mustaa poroa ja pientä palanutta kiveä"). Det maximala fynddjupet uppgick till 50–60 cm. Vid KIVIKOSKIS grävning påträffades det ovannämnda sot- och kollagret, samt i den västra ändan av detta en kollfläck som mätte 0,5 m i diameter och var 8 cm djup. Några spår av den ovannämnda stenläggningen kunde icke iakttagas. Kol- och sotskiktet kunde icke påvisas ha haft något samband med fynden.

Lerkärlets och stridsyxans ursprungliga läge kunde icke heller med säkerhet fixeras. Enligt upphittarna låg de på c:a en meters avstånd från varandra, men uppgifterna om deras inbördes läge varierar.

Öster om fyndstället undersöktes ett 16 m² stort område som gav tidigt kamkeramik, avslag av bergart och kvarts. Före grävningen hade i denna del av sandgropen tillvaratagits en hälmejsel, en primitiv yxa samt ett fragment av en brynsten (KIVIKOSKI 1935 s. 34 och 37), vilka sannolikt tillhör den tidiga kamkeramikens föremålsinventarium. FYND: Käril 407 001, typ C:2

FPL. 408

Socken Lieto Karta 2021 03

By Viikka x = 6708 70

Fyndlokal Jyrkänkallio y = 517 62

Grävning: KIVIKOSKI 1936.

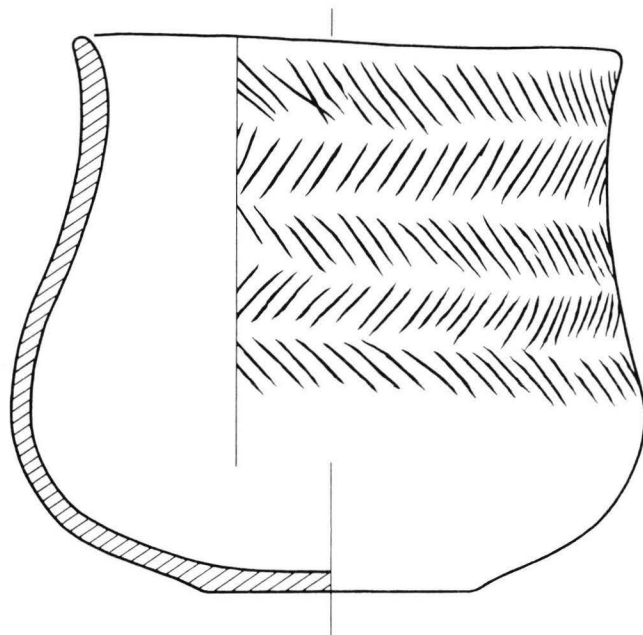

Fig. 33 Käril 408 001. Skala 2:3.

Fyndplatsen ligger i ett skogsområde väster om den dalgång i vilken Aura ås biflöde Savijoki får sin begynnelse. Jordmänen består av fin stenfri gul sand. Platsen upptäcktes i samband med sandtäkt år 1936 och inspekterades av J. LEPPÄAHO någon vecka senare. Samma år utgrävdes den av E. KIVIKOSKI.

Av de först insända fynden från Viikka (10317:1–5) kunde fynden nr 10317:1–3 konstateras härstamma från en grav. Denna var visserligen förstörd vid LEPPÄAHOS ankomst till platsen men kunde rekonstrueras av upphittaren (fig. 11). Anläggningen bestod av en 25–30 cm hög flat centralsten kring vilken inom en meters radie grupperats 14 mindre stenar av vilka några låg i tvenne lager. På 20 cm djup under centralstenen hade lerkärlet i fig. 33 påträffats. Gravens botten torde alltså ha legat på 80 cm djup. Arbetsyxan hade legat inom stenläggningen och c:a 20 cm nordväst om lerkärlet, en liten mejsel 20 cm nordöst om kärlet. En oregelbundet tillslagen yxa (10317:4) hade hittats c:a 8 m norr om gravfynden.

Vid KIVIKOSKI grävningar undersöktes ett omkring 30 m² stort område i gravens närhet. På grävningområdet bestod jordmänen under det 10–20 cm tjocka humuslagret av ett c:a 30 cm mäktigt rödfärgat kulturskikt med enstaka insprängda sotfläckar. Bottensanden låg på 50–60 cm djup. På området påträffades en 100 × 200 cm stor och 66 cm djup sotgrop vars botten låg c:a 100 cm under markytan. Huruvida anläggningen representerar en eldstad eller icke kunde ej fastställas. Några stratigrafiska iakttagelser ägnade att belysa det kronologiska förhållandet mellan graven och boplatzen gjordes icke. Det kan dock påpekas att keramik av typ B icke påträffades utanför graven.

FYND: Käril 408 001, typ B:1, (fig. 33)

408 002, ,, A:3 (10/3)

408 003, ,, A

408 004, ,, A:10 (8/3), (pl. 3D)

408 005, ,, A

FPL. 409

Socken	Kaarina	Karta 1043 12
By	Nummenniitty	x = 6702 54
Fyndlokal	Tammenmäki	y = 576 76
Grävning	MEINANDER 1952	
Litteratur	MEINANDER 1954A fig. 88; MEINANDER 1970 nr 516, 517	

Från Tammenmäki mo i Nummenniitty by insändes år 1952 tvenne stridsyxor (13112:1–2), vilka tillvaratagits bland sand som körts från en 3 × 3 m stor sandgrop. Vid en kort därpå företagen efterundersökning fann MEINANDER på 75 cm djup vid den uppgivna fyndplatsen ett lerkärl (kärl 409 001). Kärllet kan dock icke med säkerhet sammanbindas med yxorna. Senare har i samma sandgrop hittats en liten arbetsyxa (13576).

Fyndplatsen ligger på sandmark i övre ändan av en mot söder vettande sluttning ned mot Piikkiönlahti vik.

FYND: Kärl 409 001, typ B:4

FPL. 410

Socken	Kaarina	Karta 1043 12
By	Nummenniitty	x = 6702 36
Fyndlokal	Hämäläisen metsä	y = 575 16
Grävning	MEINANDER 1952	

År 1952 påträffades vid sandtäkt i en liten sandgrop, belägen på 1,6 km avstånd från fpl. 409, delar av ett snörkeramiskt lerkärl. Vid en på platsen företagen granskning fann MEINANDER vid sällning av från det uppgivna fyndstället borttransporterad sand en krukskärva tillhörande samma kärl, en rättegad yxa av diabas (13215:4) och ett spån av bergart (13215:5). Även om föremålen icke direkt kan sammanbindas med varandra torde fyndet kunna betraktas som ett gravfynd.

FYND: Kärl 410 001, typ A:1 (16/3)

FPL. 411

Socken	Mynämäki	Karta 1133 04
By	Mäenkylä	x = 6749 32
Fyndlokal	Aisti	y = 557 24
Grävningar:	MEINANDER 1960; EDGREN 1962, 1963, 1964.	
Litteratur:	EDGREN 1966 s. 57 f.	

Boplatsen Aisti ligger i en enklav av Mynämäki socken, belägen i Suutila by av Karjala (T.l.) sn. Bosättningen har varit koncentrerad till södra sidan av en liten kulle, som ligger i norra kanten av en sandmark, på gränsen till en stor mosse, som når fram till Vaaljoki by i Hinnerjoki sn. Kullen är relativt flack och höjer sig på en sträcka av 34 m blott 2 m över den omgivande mossen. I det undersökta området norra del finns en grupp stora flyttblock. Boplatsens utsträckning har uppskattats till c:a 50 × 50 m.

Fynden tillhör i huvudsak Jäkärälä-gruppen (EDGREN 1966 pl. 21–23) och stilskede II:1, men även snörkeramiken är välrepresenterad. Snörkeramik och Jäkärälä-keramik påträffades tillsammans djupast nere i kulturskiktet och några stratigrafiska iakttagelser belysande de två keramikslagens inbördes ålder kunde icke göras. Ingen av bo-

platsens fasta fornlämningar, som omfattar hällkistgravar, härdar och en bostadsgrop (?) kan tillskrivas den snörkeramiska kulturen.

FYND: Kärl 411 001, typ A:

411 002,	„	A:8, (pl. 3 A a)
411 003,	„	A:
411 004,	„	A:8, (pl. 3 A f)
411 005,	„	A:11, (pl. 3 A g)
411 006,	„	A:
411 007,	„	A:
411 008,	„	E:2, (pl. 3 A c)
411 009,	„	E:3, (pl. 3 A d)
411 010,	„	E:3, (pl. 3 A d)
411 011,	„	E:4, (pl. 3 A e)
411 012,	„	E:
411 013,	„	E:2, (pl. 3 A b)
411 014,	„	E:

FPL. 412

Socken	Rusko	Karta 1044 07
By	Merttilä	x = 6719 07
Fyndlokal	Maarvoja	y = 568 46

Inventeringsfynd bestående av en fyrsidig rätyxa (15586:1) jämte en bit snörkeramik (kärl 412 001) insamlade av M. HUURRE år 1962. Fyndplatsen ligger på gränsen mellan åkerjord och sand i en mot sydöst vettande sluttning. På fyndplatsen iakttogs bränd kulturjord. Någon undersökning av fyndplatsen har icke företagits. Avståndet mellan fyndställena för rätyxan och lerkärlsbiten är icke känt.

FYND: Kärl 412 001, typ ?

FPL. 413

Socken	Rusko	Karta 1044 07
By	Merttilä	x = 6717 58
Fyndlokal	Lempo	y = 567 86

Inventeringsfynd bestående av två oornrade lerkärlsbitar (kärl 413 001), ett fragment av en slipad yxa (15593:2). kvartsföremål och -avslag (15593:3–5) samt avslag jämte föremål av bergart (15593:6–8) upplockade av M. HUURRE år 1962 på en fyndplats belägen på gränsen mellan lerhaltig åkerjord och sandmark. Fyndplatsens utsträckning här uppskattats till c:a 100 m. Nedanför boplatsen finns en sluttning ned mot Kervanoja dike; avståndet till Ruskonjoki å uppgår till c:a 500 m. Enligt topografkartan ligger boplatsen på 35 m.h.ö.h.

FYND: Kärl 413 001, typ ?

FPL. 414

Socken	Kisko	Karta 2023 04
By	Kurkela	
Fyndlokal	Jokirinne	

Inventeringsfynd bestående av en oornrad lerkärlsbit, ett fragment av ett slipat stenföremål jämte kvartsföremål- och avslag (16010:1–12) insamlade på en åkersluttning vid stranden av Aneriojoki å. Jordarten på boplatsen består av mullblandad sand.

FYND: Kärl 414 001, typ ?

FPL. 415

Socken	Nousiainen	Karta 1044 08
By	Vadanvainio	x = 6726 72
Fyndlokal	Kirjunpaju	y = 564 18
Grävning	MEINANDER 1963	

I omedelbar närhet av den av MEINANDER undersökta kameramiska boplatsen vid Kirjunpaju upphittades ett fragment av ett snörkeramiskt lerkärl (kärl 415 001). Krukbiten låg på ytan av en liten sandhög som uppkastats i samband med anläggandet av en grundsten för en lada. Fyndplatsen är en liten sandkulle på vars norra sida finns åkerjord. Söder om kullen består jordmånen av fin sand. I sandkullen har även tillvaratagits tvenne stidsyxor (10996:1; 14526).
FYND: Kärl 415 001, typ A

SATAKUNTA

FPL. 501

Socken	Alastaro	Karta 2111 06
By	Mälläinen	
Fyndlokal	Kalamäki	
Grävning:	J. AILIO 1903	
Litteratur:	AILIO 1909 s. 1 och Taf. 1	

Fyndplatsen, som är den tidigast upptäckta snörkeramiska boplatsen i Finland, ligger vid stranden av den lilla ån Hanhijoki som rinner ut i Loimaanjoki å. Jordmånen består överst av fin sand, lägre ned enl. AILIO av "eine hellbraune lehmige und steingemischte Bodenart". På boplatsen iaktogs ett flertal långsträckta insänkningar i markytan (fig. 34) vilka dock icke vid grävningarna visade sig innehålla kulturjord. Däremot frilades i kulturlagret tvenne med kulturskikt

fyllda gropar, vilka delvis låg under de i markytan befintliga insänkningarna. Den ena gropen mätte 2,2 × 1,3 meter och var 1 m djup, den andra 1 × 1 m. I den förstnämnda gropen konstaterades eldspår och den har tolkats som en bostadsgrop.

Fynden från Kalamäki omfattar c:a 500 lerkärlsbitar, vilka AILIO ansett representera omkring 20 kärl. Därtill tillvaratogs ett mindre antal slagskärvor av eruptiva bergarter, kvartsföremål och- avslag samt enstaka brända benbitar.

FYND: Kärl 501 001, typ A:13

- 501 002, ,, C:1
- 501 003, ,, B
- 501 004, ,, F
- 501 005, ,, F
- 501 006, ,, F
- 501 007, ,, E:2
- 501 008, ,, B
- 501 009, ,, F
- 501 010, ,, G

FPL. 502

Socken	Kangasala	Karta 2141 02
By	Huutijärvi	x = 6815 60
Fyndlokal	Sarsa	y = 506 90
Grävningar:	S. PÄLSI 1920, 1921, 1923, 1932; MEINANDER 1954, E. SARASMO 1956; M. KOSKIMIES 1965, 1966, 1967, 1969.	

Litteratur: LUHO 1939; MEINANDER 1954b; KOSKIMIES 1968.

Det stora boplatskomplexet vid Sarsa, inom vilket man särskilt 14 fyndlokaler, är beläget på ett näs mellan Vesijärvi och Längelmävesi vattendrag. Vid en vattenhöjd av 89 m.ö.h. har näset genomflutits av ett brett sund vid vars

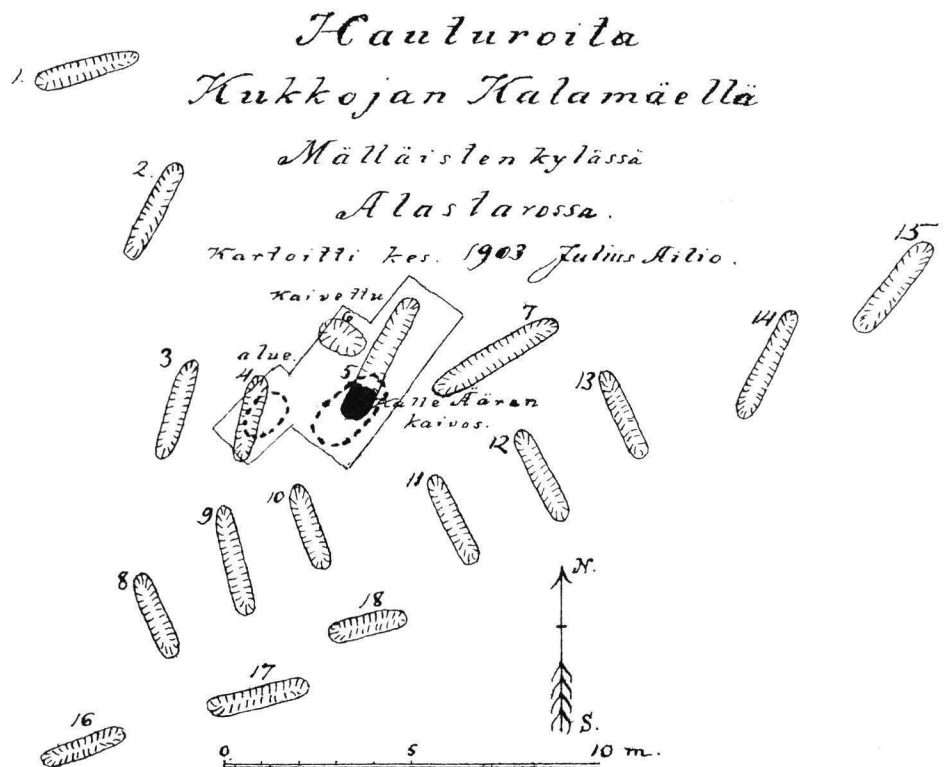

Fig. 34 Ailios grävningsskarta från fpl. 501. Teckning Julius Ailio 1903.

stränder bosättningen legat. År 1604 bröt sig Längelmävesi ett nytt utflöde vid Iharinkoski varvid Sarsa-fåran nästan helt torrlades. I samband med detta genombrott sjönk sjöns yta, som fram till 1604 varit stadd i långsam transgression, med närmare tre meter. Sarsa-fåran torrlades slutgiltigt år 1820–30 då man genom anläggandet av Kaivanto-kanal förenade Längelmävesi och Roine vattendrag, vilkas yta därvid erhöll samma nivå, d.v.s. nuvarande 84 m.ö.h.

Boplatsens fyndmaterial består dels av förkeramiskt, kamkeramiskt och textileramiskt fyndmaterial. Snörkeramik har tillvaratagits på de varandra närbelägna fyndlokalerna Pohtio III och Pohtio IV samt på Sepänjärvi.

Av boplatsens fasta fornlämningar har endast en av härdarna av KOSKIMIES ansetts kunna vara snörkeramisk. Härden var belägen i grävningruta A1. Den mätte 50 × 60 cm, var till formen oval och uppbyggd av ett stenlager, under och i vilket påträffades sotig jord. Kring härden tillvaratogs enbart snörkeramik. I fråga om typ skiljer sig eldstaden icke från boplatsens kamkeramiska härdar.

FYND: Kär1 502 001, typ F

- 502 002, ,, F
- 502 003, ,, B
- 502 004, ,, B
- 502 005, ,, B
- 502 006, ,, C:1, (pl. 5 A h)
- 502 007, ,, G
- 502 008, ,, D
- 502 009, ,, B:1
- 502 010, ,, B
- 502 011, ,, B
- 502 012, ,, B, (pl. 5 A b)
- 502 013, ,, B
- 502 014, ,, C:1, (pl. 5 A c)
- 502 015, ,, E:4
- 502 016, ,, F
- 502 017, ,, F
- 502 018, ,, B
- 502 019, ,, A:1, (15/3)
- 502 020, ,, A
- 502 021, ,, A
- 502 022, ,, A:1 (pl. 5 A j)
- 502 023, ,, A
- 502 024, ,, A
- 502 025, ,, A:1(?)
- 502 026, ,, A:13(?)
- 502 027, ,, A:1, (6–7/3) (pl. 5 A k)
- 502 028, ,, A:1, (16/3), (pl. 5 A f–g)
- 502 029, ,, C:1, (pl. 5 A d)
- 502 030, ,, F
- 502 031, ,, D, (pl. 5 A a)
- 502 032, ,, E:4, (pl. 5 A e)
- 502 033, ,, B:4, (pl. 5 A i)

FPL. 503

Socken Kiikoinen
By Jaara
Fyndlokal Uusijaara

Karta 2121 02

Grävning: ÄYRÄPÄÄ 1927.

Litteratur ÄYRÄPÄÄ 1956 fig. 13; MEINANDER 1970 nr 372
På våren 1927 insändes till Hämeen museo i Tampere en stridsyxa (8826:1) jämte en samling lerkärlsbitar, funna i juli 1926 vid sandtäkt i Jaara by av Kiikoinen socken. Av lerkärlsbitarna utgjordes en av äldre tidig kamkeramik, de övriga av snörkeramik. Den förstnämnda biten uppgavs vara funnen på 8–9 m avstånd från de snörkeramiska kär1bitarna. Stridsyxan uppgavs vara funnen på c:a en meters djup vid sandtäkt från ett 1 × 1 m stort orört område, medan kär1bitarna tillvaratogs några dagar senare i lös sand på omkring en meters avstånd från yxan. I den lösa sanden iaktogs även kol och brända ben (fiskkotor). Vid ÄYRÄPÄÄS grävning hittades vid sällning av sand från fyndstället sju lerkärlsbitar, av vilka några kunde fogas till de tidigare tillvaratagna skärvorna.

Fyndplatsen är belägen vid basen av en smal dynartad sandås som omgiven av åkermark sträcker sig ända fram till Jaaranjoki å. Jordmånen består dels av grov, dels, som på fyndstället, av fin mursand. Platsen ligger c:a 200 m från ån.

Boplatsens övriga fyndmaterial tillhör stilskede I:1.

FYND: Kär1 503 001, typ A:7 (7–8/3)

FPL. 504

Socken Tottijärvi Karta 2123 01
By Myllykylä x = 6805 94
Fyndlokal Pelttari y = 461 94
Grävning PÄLSI 1937

Litteratur PÄLSI 1939; MEINANDER 1970 nr 442, 444.

Under vårvintern tillvaratogs vid sandtäkt i Pelttari sandgrop, belägen i sydvästra delen av Tottijärvi socken, tvenne stridsyxor (10575:1–2), en räteggad yxa (10575:3) samt snörkeramik (kär1en 504 001–002). På grund av den kalla väderleken hade sanden lösgjorts från gropens kanter genom sprängning varigenom fyndens primära läge icke senare med säkerhet kunde bestämmas.

Fyndplatsen är belägen väster om Hätikkäjärvi sjö på en sandkulle, intill och öster om Lanajoki å (PÄLSI 1939 fig. 14).

Vid PÄLSIS grävningar undersöktes en yta av 180 m², dels i form av ett sammanhängande område vid sandgropens kant, dels i form av provgropar väster om huvudområdet. På det sistnämnda frilades tvenne avlånga kulturjordsgropar (PÄLSI 1939 fig. 6) vilka emellertid icke lämnade några fynd. En liknande kulturjordsgrop, även den liksom de ovannämnda överlagrad av några större stenar och fyndtom, undersöktes nära ingången till sandgropen. Fynden från grävningarna bestod av ett fragment av ett slipat stenföremål, en borrh eller ”hålutvidgare” av bergart (EDGREN 1966 s. 132) och såväl kvartsföremål som avslag. Kulturskiktet mätte 20–30 cm och skilde sig från den omgivande sanden genom sin mörkare färg. Det finns ingenting som direkt emotsäger en datering av boplatsskiktet till snörkeramisk tid.

FYND: Kär1 504 001, typ A:7, (P) (17/3), fig. 35.

504 002, ,, E:4, fig. 36.

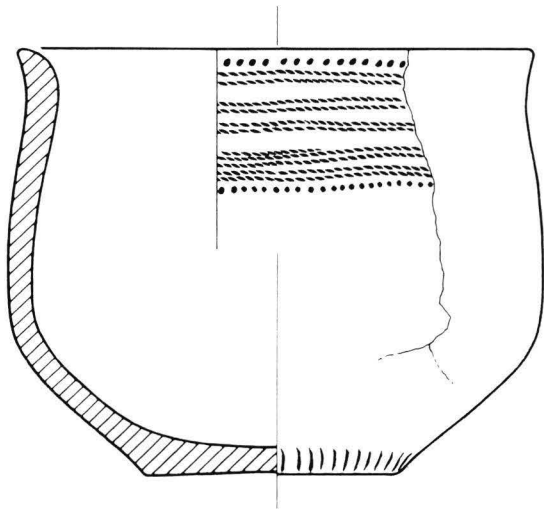

Fig. 35 Kärl 504 001. Skala 2:3.

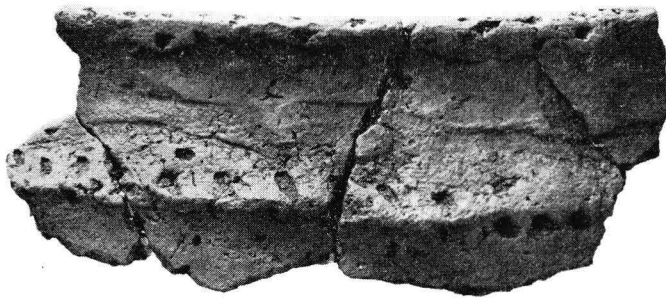

Fig. 36 Kärl 504 002. Skala 1:1.

FPL. 505

Socken Alastaro Karta 2111 06
By Hauhijoki
Fyndlokal Perämaa

Fyndet består av en rättegad yxa av diabas och ett delvis skadat, oornerat lerkärl. Föremålen hittades år 1937 i en åker. Yxan (10757:1) uppges ha legat på 60 cm djup på gränsen mellan gyttja och lera, lerkärlet 8 m längre bort och på 90 cm djup. I närheten av rättyxan lär man ha iakttagit "bränd mark och knytnävsstora stenar". Fyndstället har inspekterats av LEPPÄÄHO som anför, att avståndet mellan föremålen uppgick till 5,5 m. Fyndkategorin kan alltså icke bestämmas med säkerhet. Snarast torde fyndet dock representera ett boplatssfynd.

FYND: Kärl 505 001, typ F

FPL. 506

Socken Kokemäki Karta 1143 07
By Kuurola
Fyndlokal Lehtiniemi
Litteratur MEINANDER 1970 nr 505

Fyndgrupp bestående av ett nackfragment av en stridsyxa (12493:1) och en lerkärlsbit funna år 1949 på 40 cm djup i en vägskärning. Jordmänen består av lerblandad sand. Närmare uppgifter om fyndplatsens beskaffenhet saknas.
FYND: Kärl 506 001, typ F

FPL. 507

Socken Eura Karta 1134 04
By Naarjoki
Fyndlokal Rauvola
Litteratur MEINANDER 1970 nr 519

Fyndgrupp bestående av stridsyxa (13128:1) jämte sju lerkärlsbitar (kärl 507 001) funna på 0,5--1,0 m djup i en sandkulle. Platsen har inspekterats av LUHO som "fick det intrycket att fyndet är ett gravfynd". För några konkreta iakttagelser som berättigar detta antagande har emellertid icke redovisats.

FYND: Kärl 507 001, typ F

FPL. 508

Socken Eura Karta 1134 04
By Vahe
Fyndlokal Kuivarinta
Grävning MEINANDER 1954

Något skadat lerkärl funnet år 1953 på c:a 40 cm djup i en omkring 50 × 50 m stor gruskulle. Jordmänen består av mycket grovt grus och fyndplatsen omgives av lermark. Platsen har undersökts av MEINANDER som iakttog brandspår. Tidigare oriktigt klassificerat som gravfynd (EDGREN 1959 s. 36).

FYND: Kärl 508 001, typ A:7, (15/3), (fig. 37).

FPL. 509

Socken Kokemäki
By Vallinkylä
Fyndlokal Pispä
Grävning LUHO 1960, 1961
Litteratur LUHO 1961 s. 5 ff.

Boplatzen är belägen på en terrass i en västsluttning ned mot Kumo älv, till vilken avståndet mäter 400--500 m. Jordmänen består av fin flygsand. Boplatzen är vidsträckt och omfattar en sträcka av c:a 1 km. Fynden består i huvudsak av äldre och yngre typisk kamkeramik (stilarna II:1--2), snörkeramiken representeras av blott tvenne kärl. Boplatzens fasta fornlämningar består av ockragravar och härदार. En av de sistnämnda, som låg ytligt, har av LUHO ansetts kunna tillhöra boplatzens snörkeramiska bosättningskedde.

FYND: Kärl 509 011, typ A
509 002, ,, E

FPL. 510

Socken Honkilahti¹ Karta 1133 06
By Honkilahti kyrkby x = 6764 20
Fyndlokal Lepparo y = 559 36
Litteratur MEINANDER 1970 nr 573, 600

Boplatzen upptäcktes år 1962 och inspekterades kort därpå av förf. Den är belägen i en dalsänka på en c:a 50 × 50 m stor sandkulle, som blott obetydligt höjer sig över den

¹ Honkilahti kommun är sedan 1. 1. 1970 ansluten till Eura socken.

Fig. 37 Käril 508 001. Skala 2:3.

omgivande åkermarken. Boplatsen var förstörd genom sandtäkt och kunde icke bliva föremål för någon närmare undersökning. Söder om fyndplatsen ligger sjön Hääntti-järvi. Förutom av keramik består fynden av ett nack-fragment av en stridsyx (15513:1), en nackhalva av en stridsyx (senare insänd till museet, 17047), en knuta av porfyrit, 2 kvartsavslag och 3 avslag av porfyrit (15513:2–4). FYND: Käril 510 001, typ E:2, (pl. 3C)

FPL. 511

Tampere (tid. Messukylä) Karta 2123 11
Vuohenoja x = 6819 60
Kokinpelto y = 490 76

Grävning: E. SARASMO 1967.

Kokinpelto boplats är belägen på en sanddyn söder om och invid Vuohenoja bäck, vars bredd uppgår till 1.5–2 m. Avståndet till Idesjärvi sjö i väster är c:a 200 m. Sanddynen löper i riktning nord – syd och höjer sig blott 0,5 m över den invidliggande vattensjuka åkerjorden. I väster är dynens sluttning brant, i öster däremot flack. Jordmänen består av fin, stenfri sand som i boplatsens västra och södra ända har en gul färgton, i den östra en brun, djupare ned gråbrun färg. Enligt keramikfyndens spridning har boplatsen haft en utsträckning av 26 × 3–6 m på den 8–12 m breda dynens mitt och vid dess östra rand. Nedanför dynen finns lerjord. I samband med grävningen undersöktes även delar av dynens högre belägna fortsättning mot norr, men några fynd påträffades icke. Grävningen blottade icke några fasta fornlämningar.

Boplatsens fixpunkt låg 78.22 m.ö.h. och dess lägst belägna fynd på i medeltal 20 cm lägre nivå. Den dåtida strandlinjen för den närbelägna sjön Idesjärvi har av utgrävaren uppskattats till c:a 77.7 m.ö.h.

FYND: Käril 511 001, typ A (20/3), (pl. 4Ai)

511 002, ,, A:1 (11/3), (pl. 4Aj)

511 003, ,, B:4, (pl. 4Aa)

511 004, typ B, (pl. 4Ad)

511 005, ,, B

511 006, ,, B, (pl. 4Ab)

511 007, ,, B

511 008, ,, B:2, (pl. 4Af)

511 009, ,, B:4, (pl. 4Ac)

511 010, ,, C:1

511 011, ,, C:1

511 012, ,, C:2, (pl. 4Ae)

511 013, ,, D

511 014, ,, E:2, (pl. 4Ah)

511 015, ,, E:4

511 016, ,, E:4

511 017, ,, F

511 018, ,, F

511 019, ,, F, (pl. 4Ak)

511 020, ,, F

511 021, ,, G (?)

511 022, ,, G

511 023, ,, F

FPL. 512

Socken Hämeenkyrö Karta 2122 10
By Parila x = 6830 54
Fyndplats Peltoniemi y = 451 44

Inventeringsfynd från sommaren 1969 (M. HUURRE).

Fyndplatsen ligger i norra ändan av Ritalavuori höjdområde på jämn mark. Krukbitarna upphittades i en numera igenvuxen sandgrop belägen på en jämn platå. Vid upphittandet hade man lagt märke till sotiga stenar. Jordmänen består av grovkornig sand. Fyndplatsen ligger c:a 500 m sydöst om Mustajärvi sjö. Förutom lerkärlsbitar, representerande ett käril, omfattar fynden tvenne kvartsavslag. Det har icke gått att avgöra huruvida de sistnämnda härstammar från fpl. 512 eller 513.

FYND: Käril 512 001, typ A:16

FPL. 513

Socken Hämeenkyrö Karta 2122 10
 By Parila x = 6830 10
 Fyndlokal Linnaseinä y = 450 98
 Inventeringsfynd gjorda sommaren 1969. Fyndplatsen, en åker på sandjord, ligger i en sydöstlutning söder om Mustajärvi sjö och sydväst om fpl. 512.
 FYND: Kärl 513 001, typ ?

FPL. 514

Socken Metsämaa Karta 2111 11
 By Kallio x = 6758 92
 Fyndlokal Uusitalo y = 455 02
 Boplatssfynd bestående av en räteggad yxa (13205) och 15 lerkärlsbitar (18111) hittade år 1951 i ett sandtag vid den NE randen av den slätt som utbreder sig omkring och söder om Metsämaa kyrkby. Fyndplatsen ligger på gränsen mellan sand och odlad mark och vid en liten bäck som utgör utflöde för Paikkasuo mosse till Koenjoki å. Lerkärlsbitarna, vilka enligt upphittaren ursprungligen varit flere, inlevererades till Nationalmuseet i slutet av november 1969.
 FYND: Kärl 514 001, typ E:2

TAVASTLAND

FPL. 601

Socken Lempäälä Karta 2123 07
 By Aimala
 Fyndlokal Littunen
 Grävning J. VOIONMAA 1935.
 Litteratur: ÄYRÄPÄÄ 1939 fig. 16; MEINANDER 1970 nr 431
 År 1935 påträffades vid sandtäkt nära Littunen hemman i Aimala by av Lempäälä socken, på en mot sydöst vettande sluttning ned mot Kirkkojärvi sjö, en stridsyxa (10040:1), en räteggad mejsel (10040:2) och delar av ett snörornerat lerkärl, vilka av allt att döma utgör ett gravfynd. Fyndet plägar i litteraturen gå under namnet Aimalankangas. I maj 1935 undersöktes platsen av J. VOIONMAA. Vid grävningen påträffades under markytan tre mindre stenar som låg i linje, men som icke kunde påvisas ha något samband med de tidigare tillvaratagna fynden. Det är dock icke omöjligt att graven ursprungligen kan ha varit omgiven av en stenram, ty i ett den 9. 4. 1935 till upphittaren avsänt brev skriver SAKARI PÄLSI: "Jag hoppas att det fortfarande i sandgropskanten finns kvar åtminstone en del av den stenring ni nämnde att omgav fynden". Enligt upphittarnas utsago låg stridsyxan och lerkäret på c:a 1 m avstånd från varandra.
 FYND: Kärl 601 001, typ A:1 (9-14/3) (fig. 38).

FPL. 602

Socken Vanaja, numera Hämeenlinna stad Karta 2131 09
 By Idänpää, Hätilä
 Fyndlokal Heikkilä

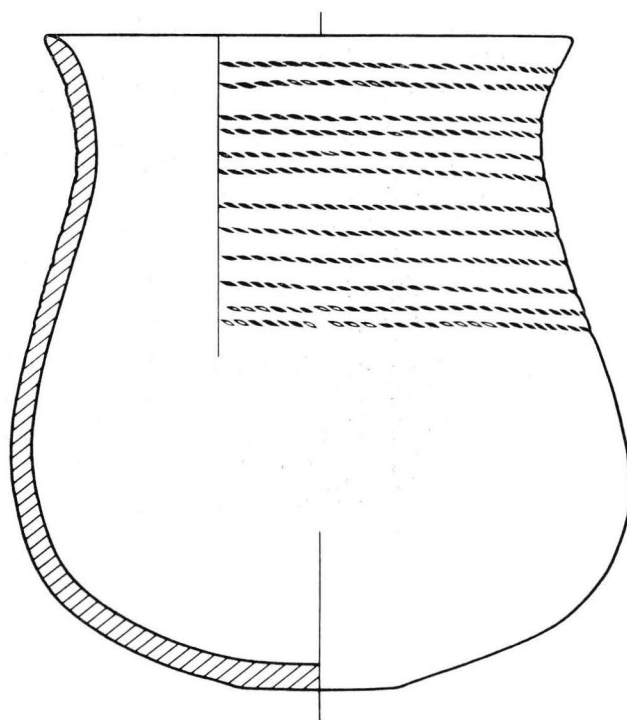

Fig. 38 Kärl 601 001. Skala 2:3.

I ovanstående Heikkilä hemmans trädgård hittades år 1936 en snörkeramisk lerkärlsbit. Senare påträffades på samma plats tvenne lerkärlsmulor, uppenbarligen härstammande från samma kärl. Bitarna har tillvaratagits på ett 1 m² stort område. Platsen har inspekterats av S. PÄLSI, J. LEPPÄ-AHO och E. SARASMO, men några vidare fynd har ej påträffats. Platsen har länge varit bebrukad och fyndläget kan möjligen vara sekundärt.

FYND: Kärl 602 001, typ B

FPL. 603

Socken Urjala Karta 2113 12
 By Perho
 Fyndlokal Laine (Perheenmies)
 Litteratur: MEINANDER 1970 nr 484
 I augusti år 1948 påträffades vid grundgrävningsarbeten på Laine parcell i Perho by av Urjala socken en stridsyxa (11928:1) jämte tvenne rätyxor (11928:2-3). Fynddjup och inbödes läge är dock okända. Vid en av MEINANDER företagen inspektion av fyndstället hittades en långsträckt bultsten (?) (11928:4) samt fyra oornerade lerkärlsbitar, vilka av de övriga fynden och godsets beskaffenhet att döma torde tillhöra den snörkeramiska kulturen. Fyndplatsen ligger väster om en liten bäck som från sjön Uurtaanjärvi rinner ut i Tarpianjoki å.
 FYND: Kärl 603 001, typ ?

FPL. 604

Socken Luopioinen Karta 2132 12
 By Puutikkala x = 6799 16
 Fyndplats Isosaari y = 537 22
 Utgrävning R. ARPO 1954.

Fyndplatsen är belägen nära den sydvästra stranden av ön Isosaari som ligger i södra ändan av sjön Kukkijärvi. Jordmånen består dels av sand, dels av åkerjord. På platsen har R. ARPO utfört en mindre utgrävning men närmare uppgifter om dess förlopp saknas. Förutom snörkeramik har fyndplatsen gett yngre typisk kamkeramik (stil II:2) och epineolitisk keramik. En del av fyndplatsens stenföremål kan även tillhöra den förkeramiska tidens slut.

FYND: Kärl 604 001, typ B, (pl. 3Ea)
 604 002, ,, G (?)
 604 003, ,, G, (pl. 3 E c)
 604 004, ,, G
 604 005, ,, G
 604 006, ,, F, (pl. 3 E b)
 604 007, ,, F
 604 008, ,, G (?)

FPL. 605

Socken Urjala Karta 2114 05
 By Kehro
 Fyndlokal Hakala

År 1962 insändes från Hakala hemman i Kehro by av Urjala socken en samling stenåldersfynd som något tidigare blivit funna på hemmanets gårdsplan. Hemmanets värdinna, född 1882, berättade att man i hennes barndom kunde finna rikligt keramik, t.o.m. hela kärl i markytan, men att man inte förstått sig på att tillvarataga dem. Fynden från år 1962 hittades vid dikesgrävning på 70–80 cm djup och i sot och kolblandad jord. Förutom keramik omfattar fyndet en långsträckt tvåreggad yxa av mjuk bergart (15479:1) och tre kvartsavslag (15479:4, 8, 11).

FYND: Kärl 605 001, typ A, (pl. 4Bb)
 605 002, ,, E:1, (pl. 4Ba)

FPL. 606

Socken Tammela Karta 2113 05
 By Myllykylä
 Grävning MEINANDER 1964

Litteratur: MEINANDER 1970 nr 587

År 1964 påträffades vid dikesgrävning i Myllykylä by av Tammela socken en stridsyxa och en tvåreggad mejsel. Fyndplatsen undersöktes kort därpå av MEINANDER som kunde konstatera att den var i det närmaste totalförstörd. Av fynden tillvaratogs nr:is 16290:3–11 vid sällning av från ett dike uppkastad jord och nr:is 16290:12–20 vid grävningen. Vid grävningen påträffades vidare på några meters avstånd från den uppgivna fyndplatsen för stridsyxan ett gravschakt, som markerades av mörkfärgad jord, och i schaktets nedersta del en sotsvart kolrand som omslöt ett c:a 30 × 180 cm stort område. Några föremål påträffades inte i denna grav.

Det är icke uteslutet att såväl stridsyxan, tvärmejseln som de vid sällning tillvaratagna lerkärlsbitarna härstammar från en grav. Vid grävningen kunde dock icke göras några iakttagelser som skulle antyda att så verkligen varit fallet.

Det faktum att fyndmaterialet, förutom de ovannämnda stenföremålen, omfattar både kvartsavslag (16290:7, 8, 14) och brända ben (16290:10–17) samt fragment av inalles sju lerkärl talar för, att åtminstone en del av fynden bör betraktas som hörande till en, ev. med graven samtidig, boplats.

Fyndplatsen ligger på en obetydlig sandkulle mitt i ett större åkerområde, väster om Myllyjoki å, som förenar Pehkijärvi och Kuivajärvi sjöar. Avståndet till ån är c:a 500 meter.

FYND: Kärl 606 001, typ A:10, (14/3), (pl. 5 B a)
 606 002, ,, A:4, (pl. 5 B b)
 606 003, ,, A, (8–12/3), (pl. 5 B d)
 606 004, ,, A
 606 005, ,, A:1, (?) (13/3), (pl. 5 B c)
 606 006, ,, A:3 (?)
 606 007, ,, C:1

FPL. 607

Socken Hauho Karta 2132 10
 By Eteläinen x = 6773 50
 Fyndlokal Perkiö y = 539 98

Grävningar EDGREN 1966, J. SARKAMO 1967, M. KOSKIMIES 1968, 1969.

Boplatsen vid Perkiö, Europas kanske rikaste keramikförande snörkeramiska boplats upptäcktes i samband med nyodlingsarbeten år 1965 och har under fyra säsonger varit föremål för undersökningar. Den utgrävda arealen omfattar 344 m², vilket representerar blott en obetydlig del av boplatsen vars omfång torde uppgå till minst en hektar.

Boplatsen är belägen på en sandudde i nordvästra utkanten av ett större mossområde och höjer sig blott obetydligt över mossens yta. Platsens höjd över havet uppgår till 110 meter. Ute i mossen ligger en liten damm, Karuttjärvi, de sista reminiscenserna av en ursprungligen mycket större sjö vid vars strand boplatsen legat. I våra dagar ligger grundvattennivån i boplatsens omedelbara närhet på ungefär 1,9–2,0 meters djup.

Grävningarna omfattade tvenne områden (I och II) mellan vilka någon skillnad i fortsättningen icke skall göras, emedan de provgropar som upptagits mellan dem visar, att också mellanrummet är fyndförande. Jordmånen på platsen består av mycket fin fullständigt stenfri sand under ett 3–10 cm tjockt skikt av mullblandad sand. Under humusskiktet vidtager ett i medeltal 10 cm mäktigt skikt gul sand, stundom med en klart brun skiftning, för att lägre ned antaga en allt gråare färgton. De flesta fynden har tillvaratagits i det brungula sandskiktet. Medeltalet för kulturlagrets nedre gräns uppgår till 40–50 cm. Några stratigrafiska iakttagelser har icke kunnat göras.

På den del av boplatsen som röjts till åker och där undersökningarna företagits, hade åkerrojningen skett med stor grundlighet. Den på platsen växande mäktiga granskogen fälldes och stubbarna drogs upp ur marken med traktor. Stubbarna och kvistarna brändes och platsen utjämnades, med resultatet, att boplatsens humusskikt är rikligen sotbe-

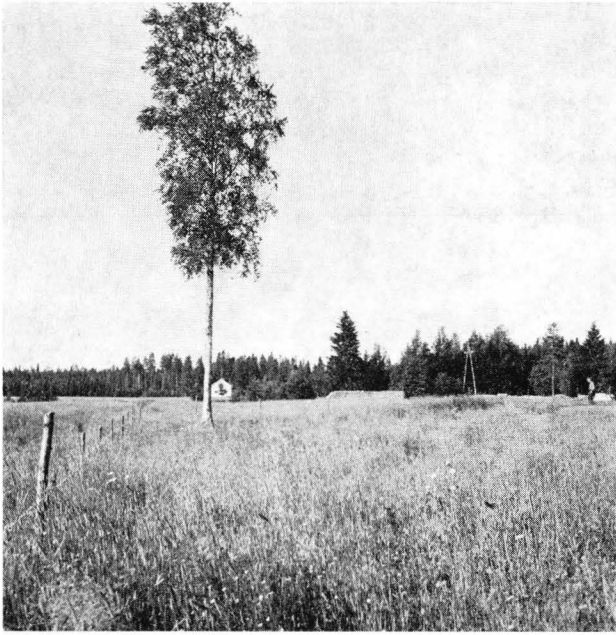

Fig. 39 Landskapsvy från fpl. 607. Fotografi Mirja Koskimies 1968.

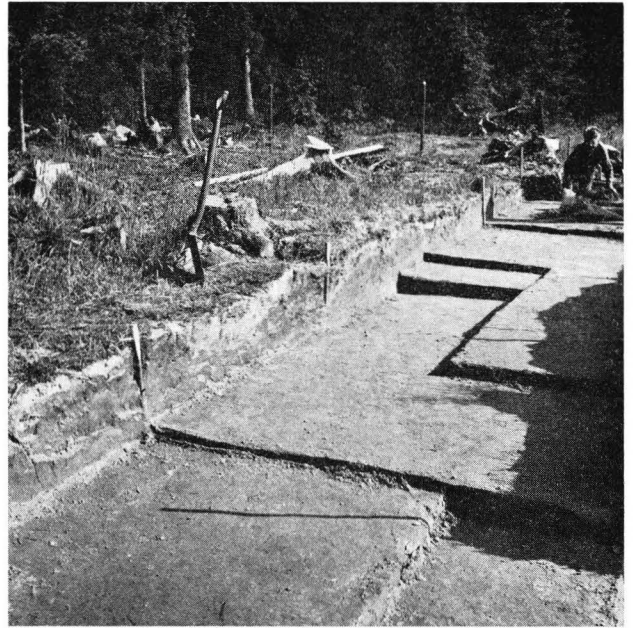

Fig. 40 Grävningbild från område I på fpl. 607. Fotografi Mirja Koskimies 1968.

Fig. 41 Den stora härdens botten på fpl. 607. Fotografi Jaakko Sarkamo 1967.

mängt och att kol och sot ställvis nedplöjts i kulturlagrets översta del. Enligt jordägaren kunde man vid röjningen iakttaga att det på stället fanns ett antal ovala eller runda fördjupningar, vilka vid en "undersökning" visade sig innehålla sot och kol i rikliga mängder samt skörbrända stenar. Groparna fylldes i samband med röjningen med avfall och kvistar, en synnerligen beklaglig åtgärd emedan groparna såsom av det följande framgår, representerar fasta fornlämningar. Tvenne sådana har senare undersökts. Följande iakttagelser gjordes.

I grävningrutorna F 11—12 (fig. 41) framträdde i det andra grävningplanet ett $2,0 \times 2,5$ m stort parti av mörkfärgad sand som klart kontrasterade mot den omgivande ljusare sanden och som innehöll spridda stenar. I följande plan framkom en tät stensättning vars centrum bestod av ungefär huvudstora stenar och rand, av större ofta flata stenblock. De sistnämnda låg dels i vågrätt läge, dels i lutande position och det är högst troligt att åtminstone en del av dem ursprungligen stått upprätt vid stenläggningens rand. De översta delarna av detta skikt hade delvis omrörts i samband med de ovanbeskrivna röjningsarbetena, dock torde anläggningen, åtminstone dess botten, i stort sett avspegla fornlämningens ursprungliga struktur. I grävningsskikt 4 (fig. 41) hade stensättningens dimensioner avsevärt minskat och mätte nu blott $1,25 \times 1,50$ m. Centrum bestod fortfarande av små ofta skarpkantade stenar; vid den SW randen låg en stor flat häll. Botten, som låg på 70 cm djup under markytan, bestod av en $1,0 \times 1,5$ m stor oval fläck av mörkare jord i vilken det fanns en kolfläck. Det är troligt att fornlämningen utgör en härd även om förekomsten av sot och kol i densamma var tämligen sparsam. Med tanke på keramikens täta frekvens i de omgivande rutorna (fig. 43) är det också tänkbart att fornlämningen kan ha utgjort en ugn för keramikbränning.

Även i grävningruta E 10 framkom ett område med mörkfärgad sot bemängd jord som innehöll spridda kolfläckar och tvenne stenar.

I grävningrutorna G7, G8, F7 undersöktes åren 1968—69 en långsträckt c:a 2,60 m lång och en meter bred "kolgrop" vars botten låg 75 cm under markytan (fig. 42). Fornlämningens syfte kan inte utredas. Vid grävningens början iaktogs densamma som en oval fördjupning i markytan. I de översta grävningsskikten påträffades rikligt med matjord och kvistar, med vilka jordägaren fyllt den i markytan synliga fördjupningen i samband med åkerrojningen (fig. 42). Gropens nedre del var dock intakt och fylld med svart sotbemängd kulturjord som ställvis innehöll stora kolstycken.

Den undersökta arealen på område I uppgår till 288 m² (fig. 43), lerkärlsbitarnas antal till 27950, vilket ger ett medeltal av 97 bitar per m², eller 388 bitar per grävningruta (å 4 m²). Av området 72 rutor är det 27 som uppnår medeltalet, medan resten, eller 45 rutor givit mindre mängder keramik. De rikaste koncentrationerna finner man i rutorna G6 (1156 bitar), D9 (1278 bitar), E9 (1389 bitar), E11 (1790 bitar), G15 (950 bitar) och H15 (990 bitar), svagast

Fig. 42 Profil av den stora avrundat rektangulära kolgropen på fpl. 607. Fotografi Mirja Koskimies 1968.

representerad är keramik i rutorna H9—13, I—K9 och E14—15; i rutorna L—M9 saknas den helt. Grävningarna företogs i 10 cm djupa skikt (fig. 40) ända till kulturlagrets botten, som i rutorna E7, F7 och G7 nådde till c:a 60 cm djup, i de övriga rutorna till 30—40 cm djup. De flesta krukskärvorna tillvaratogs i skikten 2 och 3.

På område II, som på grund av tät skogvegetation var uppdelat på ett flertal mindre schakt, hittades 2041 lerkärlsbitar. Antalet krukskärvor från hela bopplatsen uppgår, då 500 som ströfynd tillvaratagna lerkärlsbitar medräknas, till 30491, vilka enligt en mycket försiktig beräkning representerar åtminstone 120 kärl.

FYND: Kärl 607 001, typ A:2, (8/3), (pl. 7a)

607 002, ,, A:2, (13—18/3), (pl. 6a)

607 003, ,, A, (pl. 13e)

607 004, ,, A:3, (pl. 6b)

607 005, ,, A:1, (pl. 7c)

607 006, ,, A:2, (8-11/3), (pl. 7b)

607 007, ,, A:2, (13/3), (pl. 6c)

607 008, ,, A, (8-9/3), (pl. 13d)

607 009, ,, A:1

607 010, ,, A:1

607 011, ,, A:1

607 012, ,, A

607 013, ,, A

607 014, ,, A, (pl. 13f)

607 015, ,, A:2, (pl. 13g)

607 016, ,, B (pl. 8a)

607 017, ,, B:6 (pl. 8b)

607 018, ,, B

607 019, ,, B, (pl. 9f)

607 020, ,, B:1, (pl. 9b)

607 021, ,, B:1, (pl. 9c)

607 022, ,, B:1, (pl. 8f)

607 023, ,, B, (pl. 9d)

607 024, ,, B, (pl. 9g)

607 025, ,, B:3, (pl. 8g)

607 026, ,, B:5, (pl. 8c)

607 027, ,, B:5, (pl. 8e)

607 028, ,, B:5, (pl. 6d)

- Kärl 607 029, typ B, (pl. 9 a)
 607 030, ,, B, (pl. 13 h)
 607 031, ,, B, (pl. 13 k)
 607 032, ,, B
 607 033, ,, B
 607 034, ,, B, (pl. 13 i)
 607 035, ,, B, (pl. 13 l)
 607 036, ,, B:9, (pl. 13 j)
 607 037, ,, B:4 (pl. 8 d)
 607 038, ,, B
 607 039, ,, B:1
 607 040, ,, B
 607 041, ,, B
 607 042, ,, C:1, (pl. 9 e)
 607 043, ,, C:1, (pl. 13 n)
 607 044, ,, E:4, (pl. 11 e)
 607 045, ,, E:4, (pl. 12 a)
 607 046, ,, E:4, (pl. 10 b)
 607 047, ,, E:4, (pl. 10 a)
 607 048, ,, E:4, (pl. 11 d)
 607 049, ,, E:4, (pl. 11 a)
 607 050, ,, E:4, (pl. 10 d)
 607 051, ,, E:4, (pl. 10 e)
 607 052, ,, E:4
 607 053, ,, E:1, (pl. 13 t)
 607 054, ,, E:1, (pl. 13 u)
 607 055, ,, E:4, (pl. 12 c)
 607 056, ,, E:4, (pl. 11 c)
 607 057, ,, E:4, (pl. 12 f)
 607 058, ,, E:4, (pl. 12 d)
 607 059, ,, E:4, (pl. 12 b, i)
 607 060, ,, E:4, (pl. 10 c)
 607 061, ,, E:2, (pl. 13 p, q)
 607 062, ,, E:4
 607 063, ,, E:4, (pl. 13 c)
 607 064, ,, E:4, (pl. 11 b)
 607 065, ,, E:4
 607 066, ,, E:4, (pl. 12 n)
 607 067, ,, E:4, (pl. 12 h)
 607 068, ,, E, (pl. 12 k)
 607 069, ,, E:4, (pl. 12 l)
 607 070, ,, F, (pl. 9 l)
 607 071, ,, F, (pl. 9 j)
 607 072, ,, F, (pl. 9 h)
 607 073, ,, F
 607 074, ,, F, (pl. 13 r)
 607 075, ,, F, (pl. 13 s)
 607 076, ,, F
 607 077, ,, F
 607 078, ,, F
 607 079, ,, F
 607 080, ,, F
 607 081, ,, F, (pl. 13 v)
 607 082, ,, F
 607 083, ,, F
 607 084, ,, F, (pl. 9 m)

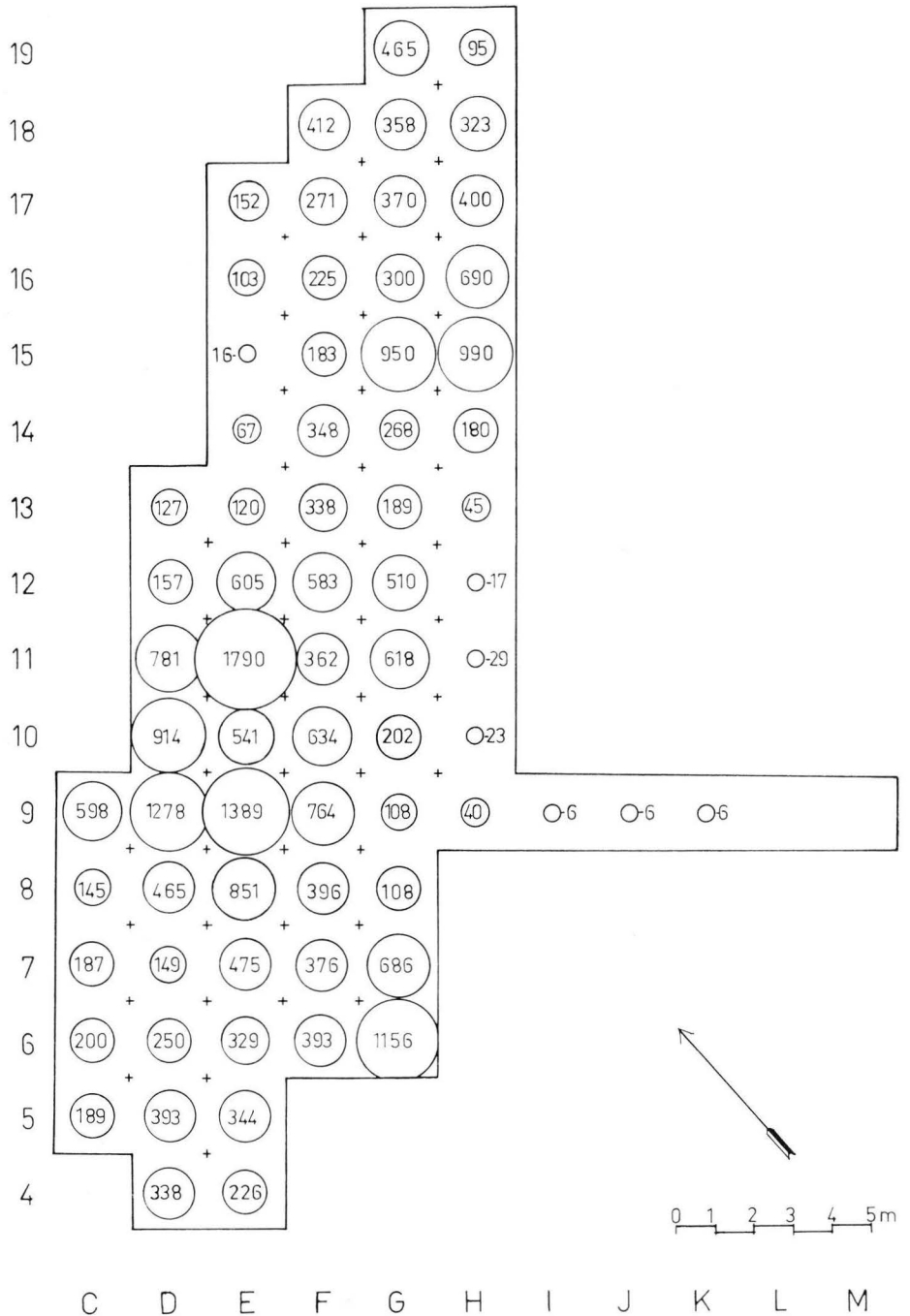

Fig. 43 Keramikens utbredning på grävningsområde I på fpl. 607. Talen anger antal skärivor per grävningsruta.

Kärl 607 085, typ G, (pl. 12 m)
 607 086, ,, G, (pl. 9 i)
 607 087, ,, D, (pl. 13 a)
 607 088, ,, D, (pl. 12 j)
 607 089, ,, adA:5
 607 090, ,, B:8
 607 091, ,, B:8
 607 092, ,, G (?), (pl. 9 k)
 607 093, ,, F
 607 094, ,, F
 607 095, ,, F
 607 096, ,, C:1
 607 097, ,, G
 607 098, ,, E:4
 607 099, ,, D, (pl. 12 e)
 607 100, ,, D, (pl. 12 g)
 607 101, ,, E:4
 607 102, ,, E:4
 607 103, ,, E:4
 607 104, ,, G (?)
 607 105, ,, E:4
 607 106, ,, E:1
 607 107, ,, F
 607 108, ,, F
 607 109, ,, F
 607 110, ,, F
 607 111, ,, adA:5
 607 112, ,, F
 607 113, ,, F
 607 114, ,, F
 607 115, ,, F
 607 116, ,, F
 607 117, ,, F
 607 118, ,, F
 607 119, ,, F
 607 120, ,, F

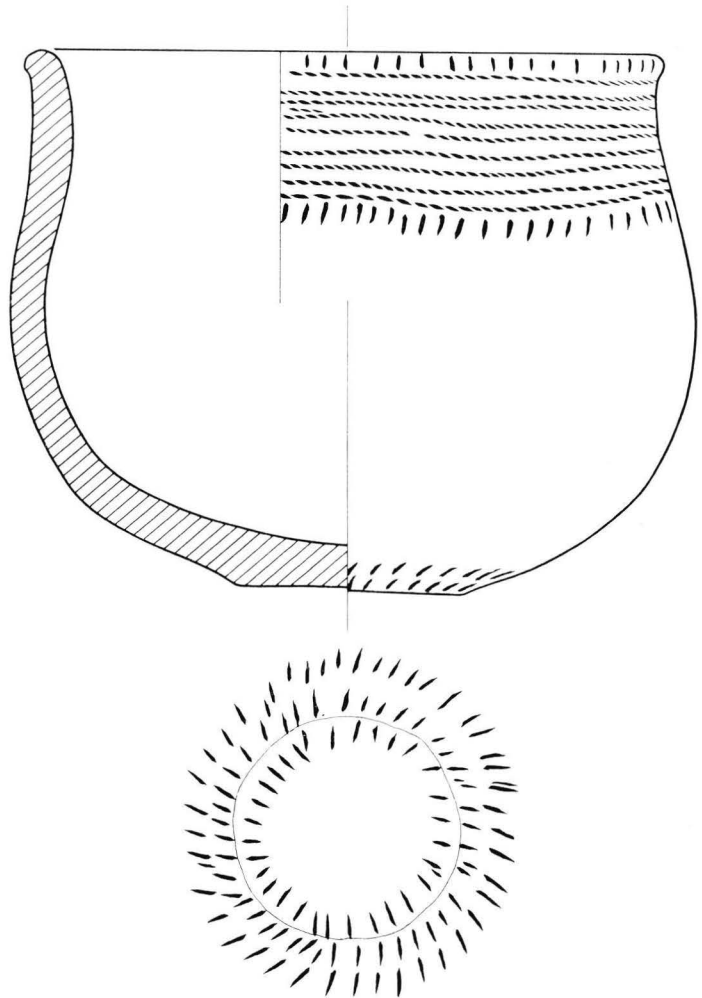

Fig. 44 Kärl 608 001. Skala 2:3.

SÖDRA ÖSTERBOTTEN

FPL. 701

Socken Isokyrö

Karta 1244 09

By Orismala

Fyndlokal Honkalan mäki?

Litteratur: MEINANDER 1950 s. 167.

Kärlet från Orismala insändes till Nationalmuseum av samlaren S. WILSKMAN redan i september 1892 och uppgavs därvid vara funnet i Orismala by, nära gränsen mot Laihia socken och på en kvarters djup (1 kvarter = 14.8 cm). Fyndplatsen har senare eventuellt lokaliserats av A. SIIRIÄINEN till en sandkulle invid Laihianjoki å. ÄYRÄPÄÄ har liksom MEINANDER och EDGREN utan närmare motivering ansett fyndet vara "ett säkert gravfynd" (MEINANDER 1950 s. 167; EDGREN 1959 s. 36). Några som helst belägg för att så verkligen är fallet finns emellertid inte.

Kärlet är av skört gods och har kolsvart kärna. Några av den ornerade zonens nedersta snörinjer har ersatts av dragna streck.

FYND: Kärl 701 001, typ A:11

FPL. 608

Socken Tammela

Karta 2024 12

By Porras

Fyndlokal Syrjälä

Tämligen välbevarat lerkärl funnet 27. 6. 1967 bland sand som rasat ned längs en c:a 10 m hög sandgropskant i Syrjälä sandgrop nära Keinumäki i Porras by av Tammela socken. Fyndstället är en hög gruskulle som ligger invid en liten å (fig. 17). V. LUHO har inspekterat fyndplatsen och förmodat att kärlet härstammar från en förstörd grav. Några uppgifter om på vilket djup kärlet varit beläget finns icke. FYND: Kärl 608 001, typ A:16 (13/3) (fig. 7 och 44).

FPL. 702

Socken Ilmajoki Karta 1244 10
By Jouppila
Fyndlokal Piirtola

Grävning: A. HACKMAN 1913.

Litteratur: ÄYRÄPÄÄ 1915 s. 11; MEINANDER 1950 s. 166;
MEINANDER 1970 nr 305.

Gravfynd från södra slutningen av Piirtolankangas ås i Jouppila by av Ilmajoki socken. Fyndplatsen, som ligger inom den kamkeramiska bopplatsen Piirtola, c:a 36 m väster om HEIKELS grävningsområde år 1900 (AILIO 1909 s. 32), undersöktes av A. HACKMAN år 1913. Fynden har inkommit till Nationalmuseum i olika repriser, tvenne brynstenar jämte en del keramik (6344:1–7), därefter stridsyxan som uppgavs vara funnen på samma ställe (6364) samt som ett resultat av HACKMANS grävning, keramik och en flatmejsel (6374:3–4). Fyndet har alltsedan år 1915 uppfattats som ett slutet gravfynd ehuru platsen var helt förstörd vid HACKMANS ankomst till Piirtola och ehuru inget av fynden påträffats *i n s i t u*. Enligt upphittaren påträffades den till först tillvaratagna keramiken på c:a en meters djup.

FYND: Kär1 702 001, typ A:12 (10/3)

702 002, ,, C:1

702 003, ,, F

FPL. 703

Socken Teuva Karta 1241 07
By Perälä
Fyndlokal Komsinkangas

Grävning: A. M. TALLGREN 1914.

Litteratur: ÄYRÄPÄÄ 1916 s. 44; ÄYRÄPÄÄ 1926 s. 69;
MEINANDER 1950 s. 175; EDGREN 1966 s. 85.

Bopplatsen Komsinkangas är belägen på en sandmo, vid stranden av den numera uttorkade sjön Komsinjärvi. Terrängen sluttar svagt mot sydväst och jordmånen består av gul, fin och stenfri mosand. Bland bopplatsens c:a 400 lerkär1sbitar kan urskiljas fragment av omkring 20 olika kär1, av vilka 17 är ornerade i Jäkär1ä-stil och 3 tillhör den snörkeramiska kulturen. Några säkra stratigrafiska iakttagelser mellan de två keramiklagen kunde icke göras. I TALLGRENS grävningsberättelse sägs dock att keramiken i kulturlagrets bottenskikt var Jäkär1ä-keramik. Av bopplatsens övriga fynd (EDGREN 1966 s. 85) kan inget tillskrivas den snörkeramiska kulturen.

Bopplatsens nedre gräns har av Äyräpää avvägs till 63 m.ö.h.

FYND: Kär1 703 001, typ E:4 (pl 15B)

703 002, ,, A

703 003, ,, A

FPL. 704

Socken Teuva Karta 1241 07
By Perälä
Fyndlokal Pappilankangas

Utgrävningar: ÄYRÄPÄÄ 1919; LUHO 1953; LUHO 1962;
EDGREN 1963.

Litteratur: ÄYRÄPÄÄ 1926 s. 69; MEINANDER 1950 s. 175;
EDGREN 1966 s. 86.

Bopplatsen Pappilankangas är belägen på samma sandmo som fpl. 703 men på mons sydöstra sida på gränsen mot åkermark. Jordmånen består av mycket fin mosand. Bopplatsens keramik utgöres på ett undantag när av Jäkär1ä-keramik (EDGREN 1966 pl. 45). Av bopplatsens sparsamma stenföremål (Edgren 1966 s. 86) kan inget tillskrivas den snörkeramiska kulturen.

Bopplatsens nedre gräns ligger c:a 63 m.ö.h.

FYND: Kär1 704 001, typ C:1

FPL. 705

Socken Teuva Karta 1241 07
Fyndlokal Pettumäki

Utgrävning: A. ÄYRÄPÄÄ 1919.

Litteratur: ÄYRÄPÄÄ 1920–21 s. 22; ÄYRÄPÄÄ 1926 s. 69;
MEINANDER 1950 s. 175.

Bopplatsen är belägen på samma sandmo som fpl. 703 och 704. Fyndmaterialet består av Uskela-keramik samt skärvor av ett snörnerat lerkär1. Enl. Äyräpää tillvaratogs snörkeramiken i bopplatsens ytskikt (ÄYRÄPÄÄ 1926 s. 70). Bopplatsens stenföremål innesluter icke några typer som kunde tillskrivas den snörkeramiska kulturen.

Bopplatsens nedre gräns ligger enl. Äyräpää 57 m.ö.h.

FYND: Kär1 705 001, typ A: 16

FPL. 706

Socken Kauhava Karta 2311 12
By Ylikylä

Fyndlokal Perttulanmäki

Utgrävning: A. ÄYRÄPÄÄ 1930

Litteratur: ÄYRÄPÄÄ 1932 s. 1 ff.; MEINANDER 1950.

Fyndplatsen för den i litteraturen ofta nämnda Perttulanmäki-graven är belägen söder om Kauhavanjoki å, på Perttulanmäki ås. Åsen är c:a 1 km lång i nord-sydlig riktning och höjer sig i centrum omkring 10 m över de omgivande markerna. Jordmånen består av fin, stenfri sand. Perttulanmäki-graven är den första vetenskapligt undersökta snörkeramiska graven i Finland.

Av graven var omkring hälften förstörd före undersökningens början. I jordprofilen kunde iakttagas att bottnen i den NW ändan låg på 80 cm djup. I gravens centrum var djupet 75 cm och i den SE ändan 90 cm. Under bottnen innehöll sanden rödfärgade rostådror. Gravens fyllningsjord var en aning brunare än den omgivande sanden och innehöll ställvis svaga smutsfläckar. Gravgropen var c:a 3 m lång, drygt 2 m bred och 90 cm djup. Dess gränser avtecknade sig tydligt mot den omgivande skiktade sanden. Formen var avrundat rektangulär och gropens väggar nästan lodräta. Gravens innanmäte omgavs av en mörk strimma av organiskt material. På 60 cm djup hade denna, i frontalplan, den utsträckning som avbildas i fig. 45. Strimman var här ännu icke enhetlig och bredden varierade mellan 2 och 5 cm. På 72–70 cm djup (fig. 45) var strimman redan sammanhängande och bildade en nästan

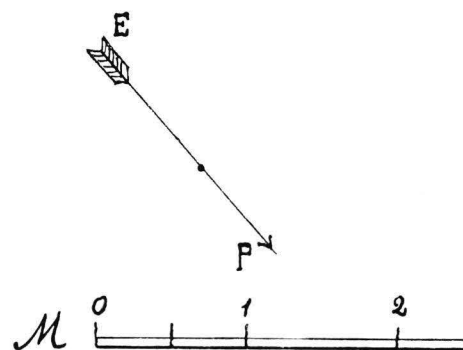
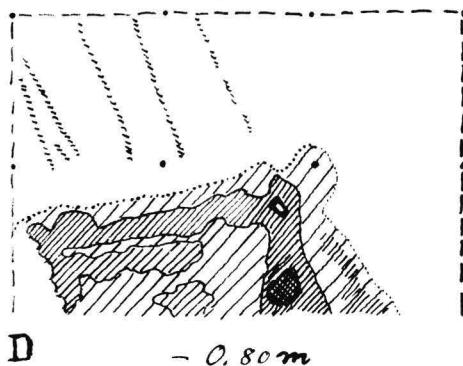
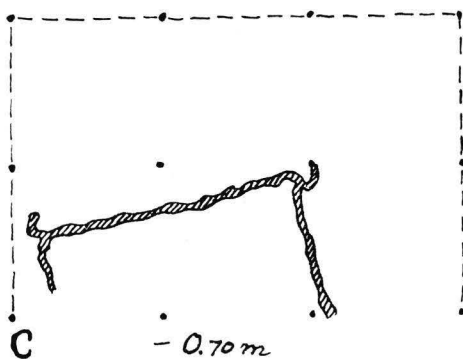
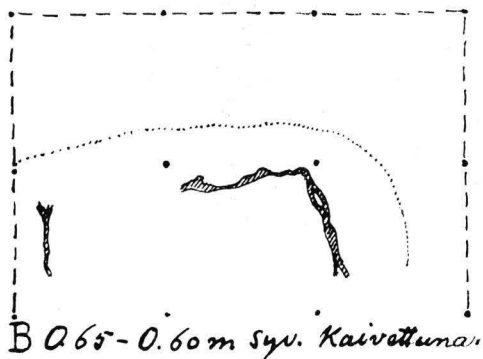
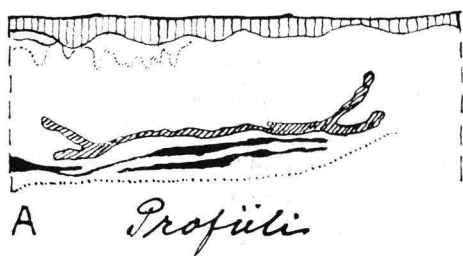

Fig. 45 Planritning över graven på fpl. 706. A. Äyräpää 1931.

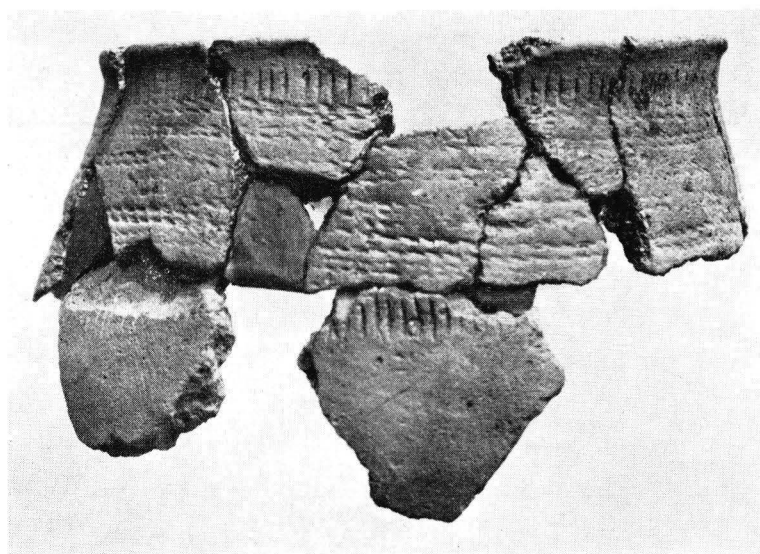

Fig. 46 Käril 706 001. Skala 2:3.

rektangulär, i hörnen avrundad figur. I vardera hörnet syntes en svagare färgad, halvrund, utskjutande förgrening.

I gravens NW ända (fig. 45) iaktogs ett mörkfärgat parti som visade sig innehålla tänder och som alltså markerade huvudets plats. C:a 50 cm mot SE sågs en liknande fläck, som kan ha markerat bäckenets plats och mellan denna och gravens SW sida en tredje fläck som sträckte sig ända till gravens SE ända. Den döde har alltså legat med huvudet i NW och av de ovanomnämnda fläckarna att döma i hockerställning.

I gravens västra hörn påträffades en rätyxa som låg på den ena breddsidan med eggen i botten sanden och med nacken på en något högre nivå. Omkring yxan, som låg i nord-sydlig riktning med eggen mot söder, iaktogs något mörkare jord.

FYND: Käril 706 001, typ A:16 (9/3), (fig. 46).

FPL. 707

Socken Ähtävä
By Neder Lappfors
Fyndlokal Kvarnabba
Grävning ÄYRÄPÄÄ 1935

Karta 2321 10

Litteratur MEINANDER 1954A s. 40 f.

Boplaten är belägen på en långsträckt sandplatå invid Ähtävänjoki å. Platån ligger c:a 44–47 m.ö.h. och den avgränsas i NW av en c:a 6 m hög brant sluttning, i NE av Ähtävänjoki å och den strida Björkforsen. ÄYRÄPÄÄS undersökningar omfattade tre grävinsområden (I–III) jämte några smärre provschakt, samtliga belägna på åns södra sida.

Område I omfattade 15 m². Några säkra fasta fornlämningar påträffades icke. Platsens höjd över havet avvägdes till c:a 46 m. Fynden omfattade kvartsföremål och -avslag, brända ben och keramik. De sistnämnda består till övervägande del av snörkeramik; därtill kommer enstaka

Fig. 47 Käril 708 001. Skala 2:3.

oornrade skärvor av grov lermassa samt ett litet käril fragment vars lera avmagrats med asbest.

Område II omfattade 80 m² och låg på en smal landtunga invid åstranden och på 44,3–44,5 meters höjd över havet. Kulturlagret mätte 35 cm. På området framgrävdes flere härdar, de flesta var dock förstörda. Keramiken från detta område påminner i viss mån om snörkeramik. Keramik som med säkerhet kan attribueras till den snörkeramiska kulturen saknas dock.

Område III bestod av ett 7,5 m² stort provschakt beläget 140 m sydöst om område I och på 46,6 m höjd över havet. Något färgat kulturskikt kunde icke iakttagas. Fynden bestod av ett fyrsidigt bryne, kvartsavslag och 53 skärvor snörkeramik.

FYND: Käril 707 001, typ A

707 002, „ adA :3 (pl. 15D)

FPL. 708

Socken Pirttikylä Karta 1242 10
By Pörtom
Fyndlokal Lokåsen

Litteratur: MEINANDER 1950 s. 174.

Fynd bestående av oskadat lerkärl, tillvarataget år 1937 vid sandtäkt i Pörtom by, på Uppgård hemman n:o 3 tillhöriga Lokåsen. Fyndplatsen ligger i socknens SE del, nära gränsen mot Jurva socken. Kärlet stod vid upphittandet i fin sand på 50–60 cm djup, icke på 2,5 m djup såsom uppgivits av MEINANDER, vilken även ansett fyndet vara ett gravfynd (MEINANDER 1950 s. 174; se också EDGREN 1959 s. 36). För några närmare iakttagelser i samband med upphittandet har icke redovisats.

FYND: Käril 708 001, typ A:16 (7/3) (fig. 47)

FPL. 709

Socken Oravainen Karta 2311 06
Fyndlokal Mörkkärret

Litteratur: MEINANDER 1950 s. 174; MEINANDER 1970 nr 469

Fyndgrupp bestående av sju lerkärlsbitar och en stridsyx (11379:1) funna nära gränsen mellan Vörå och Oravainen socknar c:a 1 km öster om Røykäsjärvi sjö. Fyndplatsen ligger på en sydsluttning som vetter ner mot Mörkkärret. Av föremålen hittades stridsyxan bland sand, som till en väg över Mörkkärret hade forslats från en 500 m längre norrut belägen sandgrop. Av keramiken tillvaratogs en del skärvor bland vägsanden nära yxan, de övriga vid randen av den sandgrop från vilken sanden transporterats. Samtliga föremåls fyndläge är alltså sekundärt och föremålen kan inte kombineras med varandra.

FYND: Käril 709 001, typ A

709 002, „ ad A

FPL. 710

Socken Lapua Karta 2311 10
By Liuhtari
Fyndlokal Pitkämäki

Grävningar MEINANDER 1945, 1946; LUHO 1953; KOPISTO 1954.

Litteratur MEINANDER 1950 s. 172.

Bland de mycket rika kamkeramiska boplat fynden från Pitkämäki i Lapua förekommer åtminstone sex fragment av snörkeramik. Några andra fynd som kunde attribueras till detta bosättningsskede kan inte urskiljas. Boplatens kamkeramik tillhör stilskedena II:2 och III:1 och dess nedre gräns ligger 57,5 m.ö.h.

FYND: Käril 710 001, typ A:18

710 002, „ A:1

710 003, „ A

710 004, „ C:1

710 005, „ E:4

710 006, „ F

FPL. 711

Socken Ilmajoki Karta 2222 02
By Peltoniemi x = 6964 60
Fyndlokal Jäpinmäki y = 424 46

Omkring 4 km norr om Kyrönjoki å upphittades på 1950-talet i ett trädgårdsland ett fragment av ett snörkeramiskt lerkärl jämte en brynsten (fig. 16). Jordmånen består av mullblandad sand. Fyndplatsen har inspekterats av V. LUHO och K. ITKONEN men närmare uppgifter om fyndets art föreligger icke.

FYND: Kärl 711 001, typ A:10, (pl. 15F)

FPL. 712

Socken Ylistaro Karta 2311 05
By Heikkola
Fyndlokal Troihari
Grävning: A. KOPISO 1954.

Boplatsen är belägen på en liten gruskulle i utkanten av Troiharinkangas benämnda mo. De första fynden påträffades vid randen av en liten sandgrop som ligger vid randen av en mot NE vettande åkerglänta, och i vars kant kunde iakttas ett 20–40 cm djupt färgat kulturskikt. Grävningen hade snarast karaktären av en provgrävning och närmare uppgifter om dess förlopp saknas.

Fyndmaterialet är icke homogent. Förutom snörkeramik har tillvaratagits asbestkeramik (EDGREN 1964 fig. 9). Det har icke lyckats att bland boplatsens talrika kvartsföremål urskilja några för den snörkeramiska kulturen utmärkande typer.

FYND: Kärl 712 001, typ A

712 002, ,, A:18, (pl. 15E)

712 003, ,, A

712 004, ,, F

712 005, ,, F

712 006, ,, F

712 007, ,, E:4

712 008, ,, C:1

712 009, ,, C:1

FPL. 713

Socken Kurikka Karta 1243 12
By Myllykylä
Fyndlokal Topee
Grävning: V. LUHO 1967.

Boplatsen vid Topee är belägen uppe på en terrass ovanför en tvär åbrant vid den norra stranden av Jalašjoki å. Platsen utgörs av en svagt mot söder och sydväst sluttande åker bestående av fin, nästan stenfri sand. Åkern röjdes år 1957.

Grävningarna omfattade tvenne områden, A och B, belägna på endast 12 meters avstånd från varandra och omfattande 68 m² resp. 160 m². Matjordens mäktighet varierade mellan 15 och 20 cm. Under denna bestod jordmånen på område A av finkorning, stenfri, ljusgul sand; på område B var sanden starkt färgad och innehöll ställvis stenar som utgrävaren ansett att transporterats till platsen att användas för olika slag av stenkonstruktioner. Kulturskiktet mätte på område A 3–16 cm, i medeltal var tjockleken blott 8–10 cm, och det skiljde sig icke nämnvärt genom sin färg från den omgivande rena sanden. På område B mätte kulturlagret 21–82 cm, medeltalet var 37–40 cm, och dess mörka färg kontrasterade mot den rena gula botten-sanden.

På område A hittades icke några fasta fornlämningar. På område B frilades däremot flere sådana, både stenlagda eldstäder, stenfria härdar och bostadslämningar. Tydligast framträdde en bostadslämning i rutorna I–II:2–3. Den bestod av en delvis förstörd rektangulär eldstad som mätte 1 × 0,7 meter. På dess norra sida påträffades en omkring fyra meter lång böjd stenläggning med enstaka stolphål vilken eventuellt kan ha utgjort grunden för ett vindskydd.

Av områdets ca 50 lerkärlsbitar, samtliga snörkeramik, härstammar 18 från område A. De tillhör alla sannolikt samma kärl och tillvaratogs dels i humusskiktet, dels på kulturskiktets botten.

De flesta krukbiterna från område B tillvaratogs djupt i kulturskiktet, några på dess botten, några i dess övre delar men inga i dess allra översta skikt. Kärlbitarna representerar två kärl, typerna F och C. Det förstnämnda kärlet hittades i rutorna I–II:5, inom ett område med 25 cm diameter. Kärlet är tämligen välbevarat och kan enligt LUHO härstamma från en grav även om inga direkta iakttagelser i denna riktning gjordes. Fynddjupet uppgick till 50 cm vilket i denna del av boplatsen även representerade kulturskiktets botten.

FYND: Kärl 713 001, typ E:2, (pl. 15Aa)

713 002, ,, F

713 003, ,, C:1, (pl. 15Ab)

NORRA ÖSTERBOTTEN

FPL. 801

Socken Rovaniemi l.k. Karta 3612 04
By Ala-Korkalo
Fyndplats Niskanperä 1.

Grävningar: J. LEPPÄAHO 1935; J. LEPPÄAHO 1935; J. SARKAMO 1959; A. SIIRIÄINEN 1961; därtill rikligt med ströfynd.

Litteratur: LEPPÄAHO 1955, ÄYRÄPÄÄ 1937, CARPELAN 1967.

Boplatsen är belägen på västra stranden av Kemi älv, invid Valajaskoski fors. I närheten har lokaliserats ett stort antal övriga fyndplatser, Niskanperä 2–15, av vilka några varit föremål för smärre undersökningar. Boplatsen är mycket vidsträckt och fyndrik och har sannolikt varit bebodd under en lång tid. Bland fyndmaterialet finnes två skärvor av ett snörornerat lerkärl. Några andra fynd kan icke med säkerhet tillskrivas den snörkeramiska kulturen. Ett av CARPELAN antytt samband mellan en på boplatsen upphittad bärnstenspärla, till formen lik en dubbeleggad stridsyx (Avb. ÄYRÄPÄÄ 1945 fig. 11), och den svenska stridsyxekulturen, har icke något som helst stöd i fyndmaterialet (CARPELAN 1967 s. 76).

FYND: Kärl 801 001, typ A:13, (pl. 15C).

BILAGA 2

Identifikationsförteckning

Identifikationsförteckningen gör inte anspråk på att vara fullständig ty sådana kärلbitar vilka icke med säkerhet kunnat attribueras till ett bestämt kärл har utelämnats ur densamma. I fråga om de äldsta fynden är förteckningens användbarhet begränsad emedan ett flertal kärл (stundom boplatsens samtliga keramikfynd) kan vara katalogiserade under samma nummer.

NYLAND

KÄRL 301 001	14682:197
301 002	13176:8
302 001	15484:62
303 001	6908
304 001	6407:5
305 001	15768
306 001	5944:48
306 002	7349:5
306 003	6113:6;7349:5
306 004	5944:48
306 005	7349:5
306 006	5944:46
306 007	5944:48
306 008	6139:6
306 009	7545:2
306 010	7349:5
306 011	7349:5
306 012	8745:3
306 013	6113:4
306 014	5944:48
306 015	7485:6
306 016	6113:6
306 017	6113:6
306 018	6112:9
306 019	5944:48
306 020	6113:4
306 021	6113:6;7349:5
306 022	7349:5
306 023	7349:5
306 024	5944:48

KÄRL 306 025	5944:48
306 026	6139:6
306 027	7195:1
306 028	6113:6
306 029	5944:48
306 030	5944:45
307 001	7734:11
307 002	7868:6
307 003	7734:11;9268:8
307 004	7734:11
307 005	9268:8
307 006	7868:6;9010:10
307 007	7734:11;9107:8
307 008	7734:11
307 009	7868:6
307 010	7868:6
307 011	8881:9
307 012	7877:15
307 013	7877:15
307 014	7877:15
307 015	7877:15
307 016	7877:15
307 017	7877:15
307 018	7868:6
307 019	7868:6
307 020	7868:6
307 021	7868:6
307 022	7868:6;7877:15
307 023	7734:11
307 024	8881:9
307 025	8881:9
307 026	8881:9
307 027	9801:9
307 028	9268:8
308 001	6870:1
308 002	6377:7
308 003	7852:6
308 004	6916:10
308 005	6754:1
308 006	6870:1
308 007	7852:6
308 008	6754:1
308 009	7010:3

KÄRL 308 010 6754:1;6916:10
 308 011 6754:1
 308 012 6916:10
 308 013 7852:6
 308 014 6916:10

 309 001 8041:9
 309 002 7734:6

 310 001 8532:8;8631:17
 310 002 8286:17;8321:13;8532:8;8631:17
 310 003 8286:17;8321:13
 310 004 8532:8
 310 005 8286:18

 311 001 7194:13
 311 002 7194:13;10192:30
 311 003 6118:10;6407:8
 311 004 6407:8
 311 005 6303:2
 311 006 7194:13
 311 007 7194:13
 311 008 6407:8

 312 001 6353:3

 313 001 6303:1

 314 001 15761:3

 315 001 12160:1

 316 001 7282:2

 317 001 8745:13
 317 002 9107:21
 317 003 8822:15

 318 001 9662:6
 318 002 9662:6
 318 003 9662:6
 318 004 9662:6
 318 005 9662:6
 318 006 8664:3

 319 001 6113:9
 319 002 9309:27
 319 003 8711:23

 320 001 7825:1

 321 001 8709:9, 13, 20, 35, 37, 42
 321 002 8709:52
 321 003 8709:29
 321 004 6754:3; 8709:52
 321 005 8709:25, 29

KÄRL 321 006 8709:25 45
 321 007 8709:11, 20, 45
 321 008 8709:17, 22, 29, 35
 321 009 8709:50
 321 010 8709:3
 321 011 8709:11, 29
 321 012 8709:25, 35
 321 013 8709:22, 25
 321 014 8709:29, 42
 321 015 8709:13
 321 016 8709:42
 321 017 8709:52
 321 018 8709:13
 321 019 8709:8709:52
 321 020 8709:17
 321 021 8709:50
 321 022 8709:11, 17, 45, 52
 321 023 8709:17, 22
 321 024 8709:29
 321 025 8709:29
 321 026 8709:29
 321 027 8709:52
 321 028 8709:29
 321 029 8709:29
 321 030 8709:25
 321 031 8709:20, 37
 321 032 8709:25
 321 033 8709:25
 321 034 8709:35
 321 035 8709:25
 321 036 8709:35, 37
 321 037 8709:9

 322 001 12874 :128

 323 001 14102:4

 324 001 8994

 325 001 9100:27, 35
 325 002 9100:12, 22, 42, 122
 325 003 9090:17
 325 004 8967:23

 326 001 9088:65
 326 002 9088:47
 326 003 9088:47
 326 004 9088:23
 326 005 9088:118

 327 001 9273:7, 9
 327 002 14407:23, 32

 328 001 9214:235
 328 002 9214:62
 328 003 9214:81

KÄRL 328 004 9214:85
 328 005 13948:76
 328 006 13948:42
 328 007 13948:10
 328 008 13948:19
 328 009 13948:13
 328 010 13948:71
 328 011 13948:45
 328 012 9214:170
 328 013 9214:65, 69
 328 014 9214:126
 328 015 9214:74, 75, 81
 328 016 13948:68
 328 017 13948:48
 328 018 9214:86, 100
 328 019 9214:62

 329 001 9404:33, 78, 81, 108, 147
 329 002 9404:108
 329 003 9404:118

 330 001 9620:8
 330 002 9429:27; 9620:8

 331 001 9493:73
 331 002 9493:132
 331 003 9493:117
 331 004 9493:112

 332 001 9663:27, 42, 89, 70

 333 001 9679:2

 334 001 9942:74, 99, 107
 334 002 9942:104
 334 003 9942:107
 334 004 9942:12
 334 005 9942:93
 334 006 9942:93

 335 001 10688:8
 335 002 10530:9, 15
 335 003 10530:11;11038:16
 335 004 10530:10;11038:14
 335 005 11038:15
 335 006 10688:9
 335 007 10530:12
 335 008 11038:13

 336 001 10981

 337 001 11530:12
 337 002 11530:12
 337 003 11659:5
 337 004 11530:12
 337 005 12111:4

KÄRL 337 006 11589:2
 337 007 11777:17
 337 008 11729:4
 337 009 11659:4
 337 010 11659:4
 337 011 12341:1

 338 001 13067:599
 338 002 13067:185, 743, 744, 755, 600
 338 003 13067:153, 231, 276, 604, 626, 664
 338 004 13067:422, 474, 644, 799, 816
 338 005 13067:708
 338 006 13067:816
 338 007 13067:644
 338 008 13067:663
 338 009 12931:224
 338 010 13303:127
 338 011 13303:231
 338 012 13303:96, 125
 338 013 13303:125

 339 001 12750:4, 5

 340 001 17526
 340 002 17526
 340 003 17526
 340 004 17526
 340 005 17526
 340 006 17526

 341 001 15580:1

 342 001 13649:242
 342 002 13649:309

 343 001 13899

 344 001 14152:4, 5, 25, 28, 50, 52
 344 002 14152:32
 344 003 16286:8
 344 004 17126:1
 344 005 14152:49
 344 006 14152:15
 344 007 14152:8, 48
 344 008 17126:25
 344 009 17126:4
 344 010 17126:5
 344 011 14152:10
 344 012 14152:9
 344 013 16286:8
 344 014 16286:8
 344 015 14152:4
 344 016 14152:16
 344 017 14123:2
 344 018 16286:8
 344 019 14152:40

KÄRL 344 020	14152:52	KÄRL 352 002	16288:73
344 021	14152:37	352 003	16288:3, 7, 18, 20, 21, 29, 33, 51
344 022	14152:36	352 004	16288:76
344 023	17126:3	352 005	16288:76
344 024	17126:22	352 006	16288:28, 57
344 025	14152:26	352 007	16288:17, 22, 28, 41, 56, 57, 75, 76
		352 008	16288:41
345 001	15832:34, 39, 42	352 009	16288:28
345 002	15432:80	352 010	16288:76
		352 011	16288:20
346 001	14163:1	352 012	16288:17
346 002	14163:2, 3, 4	352 013	16288:75
346 003	14163:11	352 014	16288:66, 68
346 004	14163:7	352 015	16288:51
346 005	14163:6		
346 006	14163:5	353 001	15572:2
347 001	14907:1	354 001	15784:1
347 002	14907:4		
347 003	14907:3	355 001	16183:1
347 004	14907:4		
347 005	14907:4	356 001	16184:2
347 006	14907:4		
		357 001	16186
348 001	14879		
		358 001	16195:2
349 001	15329:232		
349 002	15329:209	359 001	16198:1
349 003	15329:122		
349 004	15329:157	360 001	15579:1, 2;16287:19, 20, 21
349 005	15329:164	360 002	16287:19
349 006	15329:149		
349 007	15329:418	361 001	BgM.
349 008	15329:132		
349 009	15329:150	362 001	BgM.
349 010	15329:111, 123		
349 011	15329:13, 51	363 001	17525
349 012	15329:92		
349 013	15329:237	364 001	17688:1
349 014	15329:237		
349 015	15329:150	365 001	17375:1
349 016	15329:146	365 002	17375:2
349 017	15329:237		
349 018	15329:315	366 001	17390:1, 2
349 019	15329:275		
349 020	15329:289	367 001	17512
349 021	15329:175		
349 022	15329:132	368 001	17518
349 023	15329:101	368 002	17518
349 024	15329:213		
		369 001	17519
350 001	14917:2	369 002	17519
351 001	15204	369 003	17519
351 002	15204	369 004	17519
		369 005	17519
352 001	16288:37, 37		

KÄRL 370 001 17521
 371 001 17728
 372 001 17729
 373 001 17730

KÄRL 411 012 16078:48
 411 013 16078:38
 411 014 16429:79
 412 001 15586:2
 413 001 15586:2
 414 001 16010:1
 415 001 16103:113

EGENTLIGA FINLAND

KÄRL 401 001 6944:2
 401 002 6944:4, 13, 17a
 401 003 6944:11, 21
 401 004 6944:8, 11, 15, 17b
 401 005 6944:17a
 401 006 6944:17a
 401 007 6944:12, 15, 17a, 18, 21, 25
 401 008 6944:24
 402 001 10598:6
 403 001 8683:10
 404 001 8933:2
 405 001 9375:2
 406 001 9390:89
 407 001 9668:2
 408 001 10317:1;10362;10363
 408 002 10364:3, 7
 408 003 10364:2, 5
 408 004 10364:5, 6
 408 005 10364:7
 409 001 13112:3, 4
 410 001 13215:1—3
 411 001 16078:7
 411 002 16078:40
 411 003 16078:84
 411 004 15133:6
 411 005 16078:57
 411 006 15511:12
 411 007 15511:6
 411 008 16078:56
 411 009 16078:15
 411 010 15511:5
 411 011 16078:64

SATAKUNTA

KÄRL 501 001 4273:4, 5, 6
 501 002 4273:3, 6
 501 003 4273:3
 501 004 4273:3
 501 005 4273:5
 501 006 4273:5
 501 007 4273:3, 5
 501 008 4273:3
 501 009 4273:3
 501 010 4273:2a
 502 001 17104:50, 237, 622
 502 002 17104:986
 502 003 17104:676
 502 004 17104:941
 502 005 17104:338
 502 006 17104:434
 502 007 17104:986
 502 008 17104:225, 243, 778
 502 009 17104:157
 502 010 17340:127, 153
 502 011 17340:127, 154 (?)
 502 012 17340:240
 502 013 17340:667
 502 014 17340:85, 127
 502 015 17340:111, 122, 127, 129, 139
 502 016 17340:587
 502 017 17340:667
 502 018 17340:668
 502 019 17340:655
 502 020 17340:127
 502 021 17340:153
 502 022 17340:85, 93, 129
 502 023 17340:567
 502 024 17340:114, 121
 502 025 17340:129
 502 026 17340:116, 129, 140, 154
 502 027 18002:195, 197
 502 028 18002:28, 77, 135, 186, 253
 502 029 18002:139
 502 030 18002:87
 502 031 18002:12
 502 032 18002:112, 214

KÄRL 502 033	18002:141, 142, 244	KÄRL 603 001	11928:5
503 001	8826:2	604 001	13407:32, 41
504 001	10575:5	604 002	13407:41
504 002	10575:6	604 003	13407:39
505 001	10757:2	604 004	13407:32
506 001	12493:2	604 005	13407:32, 39
507 001	13128:2	604 006	13407:32, 48, 49
508 001	13347:1, 2	604 007	13407:32, 45
509 001	14822:1	604 008	13407:44
509 002	14957:204	605 001	15479:6
510 001	15513:5	605 002	15479:2, 3, 5, 9, 10
511 001	HämM. 2764:45	606 001	16290:5
511 002	„ 2764:56, 62, 78	606 002	16290:6
511 003	17244:1, 2; HämM. 2764:10, 12	606 003	16290:15, 16
511 004	HämM. 2764:87	606 004	16290:16
511 005	„ 2764:102	606 005	16290:13
511 006	HämM. 2764:11, 34	606 006	16290:17
511 007	„ 2764:19	606 007	16290:9
511 008	„ 2764:4	607 001	17073:234, 259, 273; 17281:334
511 009	„ 2764:83	607 002	17073:19;17281:404;17693:54, 236;18047:8, 139
511 010	„ 2764:49	607 003	17073:44
511 011	„ 2764:56, 57	607 004	17073:333, 384
511 012	„ 2764:82	607 005	16726:13;17073:42, 71, 109;17693:1, 168, 409;18047:254
511 013	„ 2764:45	607 006	17073:259;17281:356;17693:355, 356
511 014	„ 2764:10	607 007	17073:192;17281:404a; 17693:365
511 015	„ 2764:40	607 008	17073:125, 156;17281:181
511 016	„ 2764:17b	607 009	17693: E ⁶ / ₃ ;18047:282, 299
511 017	„ 2764:35	607 010	16726:11;17073:131, 132, 311;17281:451; 17693:284
511 018	„ 2764:9	607 011	17281:486
511 019	„ 2764:17	607 012	17693:277
511 020	„ 2764:13	607 013	17281:1
511 021	„ 2764:40	607 014	17073:42
511 022	„ 2764:9	607 015	17073:145
511 023	„ 2764:10	607 016	16726:2
512 001	u.nr	607 017	17073:22;17281:199
513 001	u.nr	607 018	17073:262
514 001	18111	607 019	17073:303
TAVASTLAND		607 020	17073:7, 109;17281:340;17693:202, 255; 18047:113
KÄRL 601 001	10040:3	607 021	18047:4
602 001	10457	607 022	17073:261;18047:81, 90
		607 023	17073:218;17693:397
		607 024	17073:193
		607 025	17073:401;17693:349, 357, 362, 365
		607 026	17073:392
		607 027	17073:6, 18; 18047:306
		607 028	17073:18, 21, 72; 17281:149; 18047:285
		607 029	17693:216
		607 030	17693:181, 322

KÄRL 706 001 9161:3

707 001 10173:24
707 002 9950:3; 10173:11, 21, 31

708 001 11149

709 001 11379:2
709 002 11379:2, 3

710 001 13563:870, 877
710 002 13563:582
710 003 13563:556
710 004 13563:567
710 005 13563:561, 573
710 006 13563:815

711 001 12907:1

KÄRL 712 001 17201:13
712 002 17201:30
712 003 17201:27
712 004 17201:13
712 005 17201:2
712 006 17201:2
712 007 17201:27
712 008 17201:27
712 009 17201:27

713 001 17238:1; 17486:3, 6, 7, 8, 9
713 002 17486:37, 38, 38, 83, 84
713 003 17486:116, 117, 122

NORRA ÖSTERBOTTEN

KÄRL 801 001 14699:1558k, 2038

Litteraturförteckning

OTRYCKTA KÄLLOR

- HUURRE 1961 M. Huurre, Espoon kiinteät muinaisjäänökset, Inventeringsberättelse i Arkeologiska kommissionens förhistoriska avdelnings arkiv.
- KOSKIMIES 1968 M. Koskimies, Kangasalan Sarsan keraamiset asuinpaikat, Laudaturarbete i Finlands och de Skandinaviska ländernas arkeologi, Manuskript i Helsingfors universitets Arkeologiska institutions arkiv.

TRYCKTA KÄLLOR

- AILIO 1909 J. Ailio, Die steinzeitlichen Wohnplatzfunde in Finland I—II, Helsingfors.
- , — 1926 J. Ailio, Turunmaan varhaisin asutus ja kulttuuri, *Suomen Museoliiton julkaisuja 2. (Toiset museopäivät Turussa 1926)*, Helsinki.
- ARTEMENKO 1967 Племена верхнего и среднего поднепровья в эпоху бронзы, *Материалы и исследования по археологии СССР 148*, МСВА.
- BACH se Feustel etc.
- BAGGE & KJELLMARK 1939 A. Bagge & K. Kjellmark, Stenåldersboplatserna vid Siretorp i Blekinge, Stockholm.
- BAHDER 1963 O. H. Бадер, Балановский Могильник, Москва.
- BECKER 1955A C. J. Becker, Coarse Beakers with "Short-Wave Moulding", *Proceedings of the Prehistoric Society XXI*, Cambridge.
- BECKER 1955B C. J. Becker, Die mittelneolithischen Kulturen in Südsandinavien, *Acta Archaeologica XXV*, København.
- BECKER 1957 C. J. Becker, Nogle keramikfund fra det jyske enkeltgravsomraade, *SMYA-FFT* 58.
- BEHM-BLANCKE 1954 G. Behm-Blancke, Die schnurkeramische Totenhütte Thüringens, ihre Beziehungen zum Grabbau verwandter Kulturen und zum neolithischen Wohnbau, *Alt-Thüringen 1*, Weimar.
- BRJUSSOW 1957 A. Ja. Brjussow, Geschichte der neolithischen Stämme im europäischen Teil der UdSSR, Berlin.
- BRØNDSTED 1957 J. Brøndsted, Danmarks oldtid I, København.
- BUCHVALDEK 1967 M. Buchvaldek, Die Schnurkeramik in Böhmen, *Acta Universitatis Carolinae. Philosophica et historica, Monographia 19*, Praha.
- CARPELAN 1967 C. Carpelan, Kemin Lapin Esihistoria, Entinen Kemijoki, Helsinki.
- CLEVE 1929 N. Cleve, Stenåldersbebyggelse i Lappträsk, *Från Lappträsk-bygden 1929*, Helsingfors.
- COBLENZ 1952 W. Coblenz, Schnurkeramische Gräber auf dem Schafberg Niederkaina bei Bautzen. *Arbeits- und Forschungsberichte zur sächsischen Bodendenkmalpflege 2*, Dresden.
- , — 1954 W. Coblenz, Materialien zur Schnurkeramik Sachsens I, *Arbeits- und Forschungsberichte zur sächsischen Bodendenkmalpflege 4*, Leipzig.
- DREIJER 1941 M. Dreijer, Ålands äldsta bebyggelse, *FM 1940*.

- EDGREN 1956 T. Edgren, Stenåldersboplatsen Lyytikänharju i Harjavalta sn., *FM* 1956.
- ,,— 1959 T. Edgren, Eknäs-graven. Ett bidrag till kännedom om båtbyxkulturen i östra Nyland, *FM* 1958.
- ,,— 1964 T. Edgren, Jysmä i Idensalmi. En boplats med asbestkeramik och kamkeramik, *FM* 1963.
- ,,— 1966 T. Edgren, Jäkärälä-gruppen. En västfinsk kulturgrupp under yngre stenålder, *SMYA-FFT* 64.
- ,,— 1967 T. Edgren, Einige neue Funde von kammkeramischen Vogelbildern und Tier-skulpturen aus Ton, *FM* 1966.
- ,,— 1969 T. Edgren, Reflexioner kring tvenne epineolitiska lerkärl, *FM* 1969.
- ,,— 1970 Hänvisningen avser en studie om den kamkeramiska kulturens kärlformer vilken väntas utkomma under år 1970.
- FEUSTEL etc. 1966 R. Feustel & H. Bach & W. Gall & M. Teichert, Beiträge zur Kultur und Anthropologie der mitteldeutschen Schnurkeramiker, *Alt-Thüringen VIII*, Weimar.
- FLORIN 1958 S. Florin, Vråkulturen, Stockholm.
- GALL se Feustel etc. 1966.
- GLOB 1944 Studier over den jyske enkeltgravskultur, *Aarbøger for nordisk Oldkyndighed og Historie* 1944.
- HACKMAN 1914 A. Hackman, Die vorgeschichtliche Forschung in Finland 1910—1912, *Prä-historische Zeitschrift VI*.
- HODGES 1966 H. W. M. Hodges, Aspects of Pottery in Temperate Europe before the Roman Empire, *Viking Fund Publications in Anthropology* 41, London.
- HUURRE 1969 M. Huurre, Kymenlaakson esihistorialliset kohteet I, *Kymenlaakson Seutukaava-yhdistys r.y., Sarja B*: 12, Karhula.
- JAANITS 1952 Л., Яанитс, Познеолитические могильники в Эстонском ССР.
- ,,— 1956 L. Jaanits, Eesti NSV territooriumi kiviaja elanike päritolu küsimusi, Eesti rahva etnilisest ajaloost, Tallinn.
- ,,— 1966A L. Jaanits, Venekirveste kultuuri asulatest Eestis, Pronksiajast varase Feodalismi, Tallinn.
- ,,— 1966B Über die Ergebnisse der Steinzeitforschung in Sowjetland, *FM* 1965.
- JANKUHN 1969 H. Jahnkuhn, Vor- und Frühgeschichte vom Neolithikum bis zur Völkerwanderungszeit, *Deutsche Agrargeschichte I*, Stuttgart.
- KILIAN 1955 L. Kilian, Haffküstenkultur und Ursprung der Balten, Bonn.
- ,,— 1958 L. Kilian, Schnurkeramik und Ockergrabkultur, *SMYA-FFT* 59:2.
- KIVIKOSKI 1935 E. Kivikoski, Paimion Rukkijoen vasarakirveshauta, *SM* 1934.
- ,,— 1964 E. Kivikoski, Finlands förhistoria, Helsingfors.
- KJELLMARK se Bagge
- KOSKIMIES 1967 M. Koskimies, Sarsan majavakuvio, *SM* 1967.
- KRIVTSOVA-GRAKOVA 1938 Горкиский могильник Трды государственного исторического музея Выпуск VIII, Москва.
- LAITAKARI 1928 A. Laitakari, Die Schaftlochhäxte der Steinzeit von geologisch-petrographischen Standpunkt, *SMYA-FFT XXXVII:1*.
- LEPPÄÄHO 1935 J. Leppäaho, Om grävningarna på stenåldersboplatser i Lapträsk åren 1930-1934, *Från Lapträsk-bygden III*, Helsingfors.
- ,,— 1955 J. Leppäaho, Kaksi kivikautista harvinaisuutta, *Totto II. Kotiseutuyhdistys Rovaniemen Totto r.y:n julkaisu, Rovaniemi*.
- LOOWE 1959 G. Loewe, Kataloge zur mitteldeutschen Schnurkeramik. Teil I: Thüringen, *Veröffentlichungen des Landesmuseums für Vorgeschichte in Halle, Heft 17*, Halle.
- LOZE 1968 I. Loze, Jauns neolita laikmeta kapulauks Austrumlatvija, *Latvijas PSR Zinatnu Akademijas Vestis No 4* (249), Riga.
- LUHO 1948 V. Luho, Suomen kivikauden pääpiirteet, Helsinki.
- ,,— 1949 V. Luho, Esihistoria, *Längelmäveden seudun historia*, Forssa.
- ,,— 1952 V. Luho, Båtbyxkulturen, Forntid och Fornfynd, Helsingfors.
- ,,— 1961 V. Luho, Kokemäen Pispan kivikautinen asuinpaikka, *SM* 1961.

- LUHO 1964 V. Luho, Eine Amphore, *FM* 1963.
- ,,— 1965 V. Luho, Helsingin pitäjän esihistoria, *Helsingin pitäjän historia*, Porvoo.
- ,,— 1967 V. Luho, Die Suomusjärvi-Kultur, *SMYA-FFT* 66.
- MALMER 1962 M. P. Malmer, Jungneolithische Studien, *Acta Archaeologica Lundensia, Series in 8°, nr 2*, Lund.
- ,,— 1965 M. P. Malmer, Synpunkter på Jungneolithische Studien. Recension och svar, *FM* 1964.
- ,,— 1970 M. P. Malmer, Bostad, boplatz och bebyggelse, *Iskos 1*, Helsinki—Helsingfors.
- MARK 1958 K. Mark, Zur Entstehung der gegenwärtigen Rassentypen im Ostbaltikum, *SMYA-FFT* 58:4.
- MEINANDER 1940 C. F. Meinander, Pyheensilta stenåldersboplatz, *FM* 1939.
- ,,— 1946 C. F. Meinander, Förutsättningarna för den förhistoriska bebyggelsen i Södra Österbotten, *Nordenskiöld-samfundets tidskrift VI*, Helsingfors.
- ,,— 1950 C. F. Meinander, *Etelä-Pohjanmaan Historia I*. Esihistoria, Helsinki.
- ,,— 1954A C. F. Meinander, Die Kiukaiskultur, *SMYA-FFT* 53.
- ,,— 1954B C. F. Meinander, Die Bronzezeit in Finnland, *SMYA-FFT* 54.
- ,,— 1957 C. F. Meinander, Kolsvidja, *SMYA-FFT* 58.
- ,,— 1961 C. F. Meinander, De subneolitiska kulturgrupperna i Norra Europa, *Societas Scientiarum Fennica Årsbok XXXIX B N:o 4*, Helsingfors.
- ,,— 1964A C. F. Meinander & A. Erä-Esko, Stenåldern i Nationalmuseet, Helsingfors.
- ,,— 1964B C. F. Meinander, Smikärr, *FM* 1962.
- ,,— 1965 C. F. Meinander, Skifferknivar med djurhuvudskäft, *FM* 1964.
- ,,— 1969 C. F. Meinander, Dämits. En essä om förromersk järnålder, *FM* 1969.
- ,,— 1970A C. F. Meinander, Hyddbottnar av Madeneva-typ, *Iskos 1*, Helsinki — Helsingfors.
- ,,— 1970 Hänvisningen avser ett arbete om den snörkeramiska kulturens stridsyxor vilket förväntas utkomma under år 1970.
- MOBERG 1961 C. A. Moberg, Innan Sverige blev Sverige, Stockholm.
- ,,— 1961 C. A. Moberg, Mängder av fornynd. Kring aktuella tendenser i arkeologisk metodik, *Göteborgs universitets årsskrift, VOL. LXVII*, Göteborg.
- ,,— 1965 C. F. Moberg, Coastal Regions and River Country in the North and South-West, Hunting and Fishing, Luleå.
- ,,— 1966 C. A. Moberg, Spread of Agriculture in the North European Periphery, *Science April 15, 1966, Vol. 152, No. 3720*.
- MOORA 1932 H. Moora, Die Vorzeit Estlands, Tartu.
- ,,— 1956 H. Moora, Eesti rahva ja naaberahvaste kujunemisest arheoloogia andmell, Eesti rahva etnilisest ajaloo, Tallinn.
- ,,— 1958 H. Moora, Zur ethnischen Geschichte der ostseefinnischen Stämme, *SMYA-FFT* 59:3.
- NEUSTUPNY 1969 E. Neustupny, Economy of the Corded Ware Cultures, *Archeologické rozhledy XXI . 1969 . 1*, Praha.
- NORDMAN 1923 C. A. Nordman, Östsvensk boplatzskultur och finländsk stenålder, *FM* 1922.
- OKKO M 1967 M. Okko, The Relation between raised shores and present land uplift in Finland during the past 8000 years, *Annales Academiae Scientiarum Fennicae, Series A III* 93, Helsinki
- OKKO V 1957 V. Okko, Die Tonvorkommnisse und die Ziegelindustrie in Finland, *Fennia* 81:3.
- OLDEBERG 1952 A. Oldeberg, Studien über die schwedische Bootaxtkultur, Stockholm.
- OZOLS 1966 J. Ozols, Die Südgruppe der kammkeramischen Kultur, *FM* 1965.
- PIGGOTT 1965 S. Piggott, Ancient Europe, Edinburgh.
- ,,— 1968 S. Piggott, The Beginnings of Wheeled Transport, *Scientific American July 1968 Volume 219 Number 1*, New York.
- PÄLSI 1939 S. Pälsi, Esihistorian tutkimuskentiltä, Jyväskylä.
- ROSÉN 1949 G. Rosén, Reitkallin haudat, *Ankkapurha II. Kymenlaakson osakunnan kotiseutujulkaisu*, Kotka.

- SCHWABEDISSEN 1958 H. Schwabedissen, Untersuchung mesolithisch-neolithischer Moorsiedlungen in Schleswig-Holstein, Neue Ausgrabungen in Deutschland, Berlin.
- SEEBERG 1969 P. Seeberg, Hvolris. Et neolitisk kompleks, *Kuml 1968*, Århus.
- SHEPARD 1968 Anna O. Shepard, Ceramics for the Archaeologist, *Carnegie Institution of Washington, Publication 609*, Washington, D.C.
- SIIRIÄINEN 1967 A. Siiriäinen, Yli-Iin Kierikki. Asbestikeraaminen asuinpaikka Pohjois-Pohjanmaalla, *SM 1967*.
- ,,— 1969 A. Siiriäinen, Über die Chronologie der steinzeitlichen Küstenwohnplätze Finnlands im Lichte der Uferschiebung, *SM 1969*.
- STJERNQUIST 1963 B. Stjernquist, Preliminären zur Opferfunde, *Meddelanden från Lunds Universitets Historiska museum*.
- ,,— 1969 B. Stjernquist, Beiträge zum Studium von bronzezeitlichen Siedlungen, *Acta Archaeologica Lundensia Series in 8°*, Lund.
- STRUVE 1955 K. Struve, Die Einzelgrabkultur in Schleswig-Holstein und ihre kontinentalen Beziehungen, Neumünster.
- ŠTURMS 1946 Ed. Šturms, Die erste schnurkeramische Siedlung in Lettland, *Contributions of Baltic University No. 17*, Hamburg.
- SUNDIUS 1952 N. Sundius, Mikroskopische Untersuchungen einiger Scherben von Stein- und Bronzezeitkeramik. Se Oldeberg 1952.
- TALLGREN 1931A A. M. Tallgren, Suomen muinaisuus, *Suomen historia I*, Porvoo.
- ,,— 1931B A. M. Tallgren, Varsinais-Suomen esihistoria, *Varsinais-Suomen historia I*, Turku.
- TEICHERT se Feustel etc.
- WATERBOLK 1956 H. T. Waterbolk, Pollen Spectra from neolithic Grave monuments in the Northern Netherlands, *Paleohistoria Vol V, Acta et communicationes instituti Bio-Archaeologici Universitatis Groninganae*, Groningen.
- VUORELA 1970 I. Vuorela, The Indication of Farming in Pollen Diagrams from Southern Finland, *Acta Botanica Fennica 87*, Helsinki—Helsingfors.
- ÄYRÄPÄÄ 1915 A. Europaeus, Fövärv till Statens Historiska Museum år 1913, Stenåldern, *FM 1915*.
- ,,— 1917 A. Europaeus, Fövärv till Nationalmuseet år 1915, *FM 1917*.
- ,,— 1922 A. Europaeus, Fornfynd från Kyrkslätt och Esbo socknar, *SMTA—FFT XXXII:1*
- ,,— 1930 A. Europaeus-Äyräpää, Die relative Chronologie der steinzeitlichen Keramik in Finnland, *Acta Archaeologica I*, København.
- ,,— 1932 A. Äyräpää, Kauhavan Perttulanmäen kivikautinen hauta, *SM 1931—1932*.
- ,,— 1933 A. Äyräpää, Über die Streitaxtkulturen in Russland. Studien über die Verbreitung neolithischer Elemente aus Mitteleuropa nach Osten, *Eurasia Septentrionalis Antiqua VIII*, Helsinki.
- ,,— 1937 A. Äyräpää, Uusinta muinaislöytösatoa Oulun läänistä, *Jouko III, Pohjois-pohjalaisen osakunnan kotiseutujulkaisu*, Helsinki.
- ,,— 1939 A. Äyräpää, Suomen kivikauden kulttuurimuodot, *Suomalaisen Tiedeakatemian Esitelmät ja Pöytäkirjat 1937*, Helsinki.
- ,,— 1945 A. Äyräpää, Die Verbreitung des Bernsteins in kammkeramischem Gebiet, *SMTA-FFT XLV*.
- ,,— 1952 A. Äyräpää, Veneenmuotoisten vasarakirveiden kivikautisia jäljittelyjä, *SM 1952*.
- ,,— 1956 A. Äyräpää, Den yngre stenålderns kronologi i Finland och Sverige, *FM 1955*.

PENTTI ALHONEN

En pollenanalytisk undersökning vid stenåldersboplatsen Perkiö i Hauho socken, Södra Finland

Det har under de senaste åren publicerats ett flertal pollenstratigrafiska undersökningar i vilka man bl.a. observerat NAP-floran (NAP = non arboreal pollen) i de yngsta postglaciala avlagringarna och dess betydelse som en indikator för den förhistoriska människans närvaro. Men även förändringarna i skogvegetationen och växtligheten överhuvud beror t.ex. i Central-Europa, de Brittiska öarna medräknade, på människans verksamhet och ingrepp i naturen under neolitisk tid.

Förändringarna i landskapet avspeglas alltså i avlagringarnas pollenflora och de kan påvisas genom moderna pollenanalytiska metoder. Förhållandet mellan växtlighetens utveckling och människans verksamhet utgör därför en intressant pollenanalytisk forskningsuppgift. Som exempel på sådana undersökningar kan följande nämnas: FIRBAS (1937), IVERSEN (1941), FAEGRI (1944), TROELS-SMITH (1954), HAFSTEN (1956, 1965), MAJ-BRITT FLORIN (1958), STEN FLORIN (1961), FRIES (1958, 1961, 1963, 1969), LAPPALAINEN (1960 a, 1960 b), VASARI (1960), VASARI & VASARI (1968), DONNER (1962, 1969), PENNINGTON (1964), BERGLUND (1966), TURNER (1965), ALHONEN (1965, 1967 b), KÖNIGSSON (1968, 1969) och VUORELA (1970).

Avsikten med föreliggande undersökning är att belysa denna intressanta fråga på basen av pollenstratigrafin i en provserie, som upptagits invid en snörkeramisk boplats i Hauho socken. De analysresultat som här erhållits är väl ägnade att komplettera tidigare undersökningar av människans inverkan på naturen under förhistorisk tid.

Undersökningsmetoder

För att klargöra platsens pollenstratigrafi upptogs en borkärna med Hiller-kärrborr i en på 80 meters avstånd från boplatsen belägen, delvis uppodlad, mosse. Provtagningen från borkärnan skedde med plaströr. Pollenen identifierades på sedvanligt sätt genom KOH-preparat.

För att eliminera för identifikationen misshagliga mineralämnen, behandlades profilens nedersta prov därtill med en svag HF-lösning.

Pollendiagrammet (fig. 1) består av fyra delar, d.v.s. ett trädpollendiagram med buskar ("Trees and shrubs"), ett summadiagram ("Total pollen") vilket visar förhållandet mellan träd- och icketrädpollen, ett NAP-diagram och ett spordiagram ("spores"). I summadiagrammet har de kulturindicerande NAP-pollenens andel ("culture indicators") därtill avskiljts från de övriga icketrädpollenen. AP (arboreal pollen) utgör den bassuma enligt vilken NAP har uträknats. Pollenstatistikens AP-mängd varierar mellan 250 och 600 pollen. Statistiken har utökats med för problemet intressanta pollenspektra.

Profilen och dess stratigrafi

Enligt provserien har platsen följande stratigrafi:

- 0— 35 cm odlad mark
- 35— 85 cm *Carex*-torv som ställvis innehåller *Sphagnum*-fragment och trädrester
- 85— 95 cm brun grovdetritusgyttja
- 95— 103 cm ljusbrun, kompakt findetritusgyttja
- 103— 120 cm grå lergyttja
- 120— 150 cm blåaktig lera av vilken endast den övre delen har undersökts pollenanalytiskt. Leran har avlagrats på sandbotten.

Pollenstratigrafin, dess tolkning och datering

Redan av provtagningsplatsens belägenhet kan man sluta sig till, att pollenstratigrafin representerar en sydväst- och sydfinsk typ (se t.ex. DONNER 1963 fig. 2). Stratigrafin är åskådlig och profilen kan med lätthet indelas i zoner (fig. 1). Förf. har följt SAURAMOS (1958) och DONNERS (1963)

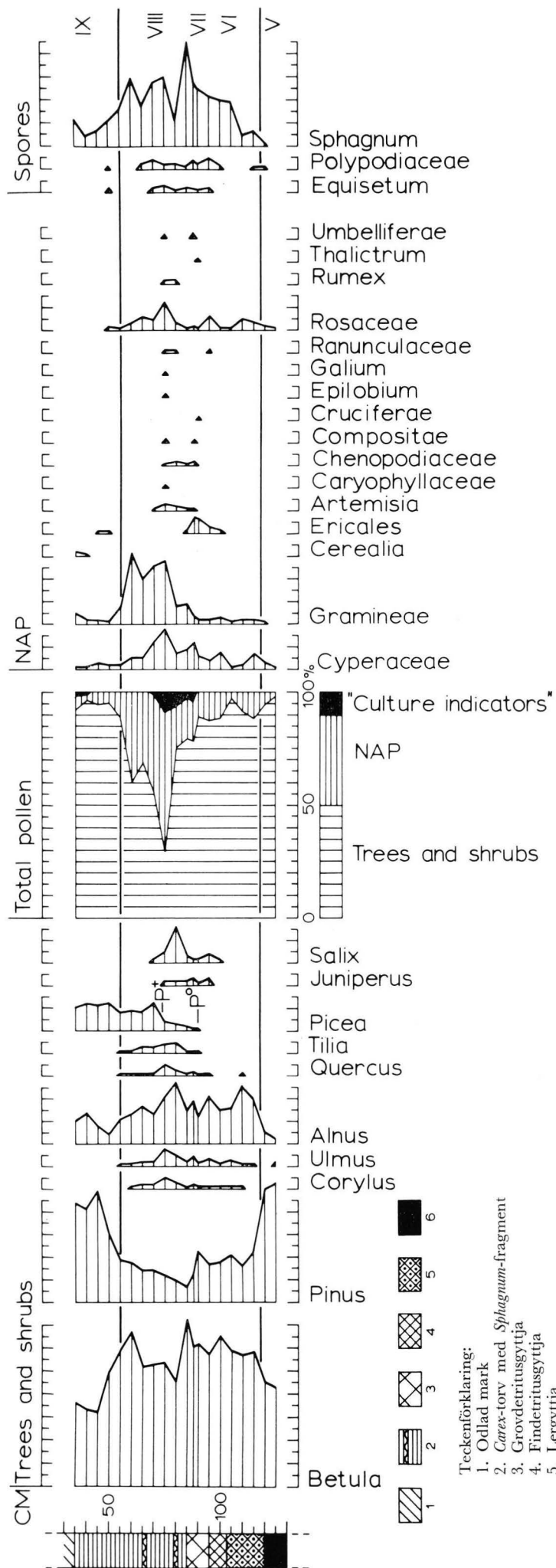

Fig. 1 Pollendiagram från Perkiö i Hauho socken

indelingsgrund. Zongränsen V/VI sammanfaller på grund av *Alnus*-kurvans branta stigning ungefär med kontakten mellan lera och lergyttja. Samtidigt kan man iakttaga en brant nedgång för *Pinus* medan *Betula*-kurvan stiger. I zonerna VI—VIII kan man inte iakttaga några så betydelsefulla och samtidiga förändringar, att det vore berättigat att åtskilja dem (jmf. DONNER 1957 och 1963). Den atlantiska och den subboreala perioden kan alltså uppfattas som en enhet (DONNER 1963 s. 7—8). Som lokala zongräns kan man emellertid inom begränsade områden använda *Tilia*-kurvans begynnelse (T°) som en gräns mellan zonerna VI och VII och den s.k. *Ulmus*-kurvans fall (U^{-}) som en skiljelinje mellan zonerna VII och VIII (se t.ex. ALHONEN 1967 a).

Även tidpunkten för *Piceas* begynnande expansion och konsolidering är av olika ålder inom olika områden. I detta diagram har dessa händelser ansetts vara de viktigaste pollenkronologiska fixpunkterna och kulturindikatorernas belägenhet i profilen har jämförts med dem. I diagrammet har *Piceas* expansion utmärkts med P^0 och dess konsolidering, vilken kan utläsas av pollenkurvans branta stigning, med P^+ .

Zongränsen VIII/IX är klar; den kan förläggas till *Carex*-torven på 55 cm djup, d.v.s. till den punkt där de ädla lövträdens enhetliga pollenkurvor upphör och *Pinus*-kurvan stiger.

Åldern för zongränsen V/VI är i sydvästra och södra Finland c:a 8000 år (ALHONEN 1968) och för gränsen VIII/IX c:a 2500 år (jmf. DONNER 1963; ALHONEN 1968). Dessa gränser är emellertid för vida för en tillfredsställande datering av kulturindikatorerna. En noggrannare hållpunkt erbjuder däremot åldern för P^0 och P^+ , även om man naturligtvis bör observera deras olika lokala ålder. Av summadiagrammet framgår, att de kulturindicerande NAP koncentrerar sig tämligen exakt mitt emellan ifrågasvarande punkter.

Denna kulturindicerande NAP-flora består av följande association: *Artemisia*, Caryophyllaceae, Chenopodiaceae, Compositae, *Epilobium* och *Rumex*, den sistnämnda närmast av typen *acetosella*. I de två översta proven förekommer dessutom 2 % *Cerealia*-pollen som troligen är råg (*Secale*); denna förekomst ansluter sig dock till den nutida odlingen. Eventuellt kan också *Galium*, *Thalictrum* och Umbelliferae, vilka grupperar sig kring samma nivå som de ovannämnda pollenen, anses avspegla en lokal röjning (se t.ex. EINARSSON 1962, pollendiagrammen). Även Hauho-profilens Rosaceae-maximum (12 %) kan antagas hänga samman med en sådan röjning. I NAP-maximum är vildgräsets (Graminae) andel anmärkningsvärd. Det kan framhållas, att åtminstone en del av Graminae-pollenen kan härstamma från *Phragmites* även om *Phragmites*-torv inte kunnat påvisas i denna profil. I allmänhet är pollenregnet från *Phragmites* dock strängt lokalt (se FRIES 1958, s. 18); en annan tolkningsmöjlighet är, att vildgräspollenen kan vara en indikator på kulturingrepp och uppkomst av bl.a. röjda, icke odlade men för ängsbruk hövdade eller kanske betade

arealer med ljuskrävande växtsamhällen i närheten, såsom FRIES (1958 s. 18) påvisat. Också förekomsten av *Juniperus*, sannolikt även Ericales-pollenens (med *Calluna*) maximum, som åtföljer den kulturindicerande NAP-floran, kan avspegla en sådan landskapstyp (jmf. FRIES 1958, s. 46—47 och 1961, s. 15; DONNER 1962, fig. 9; BERGLUND 1966 och KÖNIGSSON 1968, 1969). På Åland avspeglar *Juniperus* enligt FRIES (1961, s. 15) förekomsten av backar med spridda, rikt blommande enar samt gräsmarker, ängar och öppna betesmarker. Vilken roll *Salix* spelar i detta sammanhang är svårare att bedöma; ofta förefaller den emellertid att ansluta sig till denna pollenassociation.

Det är alltså uppenbart, att de ovandiskuterade NAP-pollenen härstammar från hemerofila växter (termen enligt LINKOLA 1916, s. 238) och att deras förekomst vid sidan av *Juniperus* och Ericales indicerar ett mer eller mindre öppet landskap vilket uppstått som en följd av skogsröjning; enligt profilen har skogen på denna nivå dominerats av tallen (*Pinus*). Den branta nedgång till rent av 8 %, som kan iakttagas i dess pollenkurva på 90 cm djup, kan ses som en följd av sådana ingrepp. Det kan poängteras, att björkens (*Betula*) pollenkurva uppvisar en identisk nedgång.

I fråga om dateringen av P^0 och P^+ kan man finna, att NAP-maximum, kulturindikatorerna medräknade, direkt sammanfaller med tidpunkten för granens konsolidering (P^+). Granens expansion i Finland illustreras på ett utmärkt sätt av DONNERS karta (1963, fig. 11). Av denna framgår att granens konsolidering i Hauho-trakten inträffat senast vid slutet av den subboreala tiden, eventuellt redan under dess mitt. Enligt en av AARTOLAHTI publicerad isokronkarta över granens konsolidering (1966, fig. 6), skall denna ha skett för omkring 4000 år sedan, vilket överensstämmer med de resultat som förf. erhållit vid den nordligare belägna sjön Sarkkilanjärvi i Ikaalinen (ALHONEN 1968, fig. 2 och tab. 1). Vid Sarkkilanjärvi har för P^0 erhållits åldern 2620 B.C. (ALHONEN 1968, tab. 2). Med beaktande av den lokalt varierande åldern för granens konsolidering, kan åldern för de kulturindicerande pollenen i profilen från Hauho uppskattas till 4000—4600 år, vilket i stort sett motsvarar snörkeramisk tid i den förhistoriska kronologin (se t.ex. Kivikoski 1961, s. 9). Det förefaller m.a.o. att föreligga ett klart orsakssammanhang mellan denna kultur och särdragen i traktens växthistoriska utveckling.

D i s k u s s i o n

Av diagrammet framgår klart, att kulturens inverkan har varit kortvarig och att de eventuella röjda områdena snabbt vuxit igen. Samtidigt kan man iakttaga att denna inverkan har varit mycket anspråkslös och lokal. Provserien härstammar ju från boplatsens omedelbara närhet och är sålunda klart korrelerande. I Finland avspeglas människans inverkan på naturen i allmänhet endast svagt i pollenstratigrafien och vårt vetande bygger på några enstaka profiler. Det oaktat har de pollen som härstammar

från växtsamhällen på s.k. bar mineraljord, inom områden som ligger perifert i förhållande till kusten och på vilka skogarna kan anses ha varit helt slutna, en viktig kvalitativ betydelse, även om det vore fråga om anspråkslösa indikatorer. Detta förhållande förefaller vara typiskt för Finland, där bosättningen i förhållande till t.ex. Central-Europa, alltid har legat perifert. Sålunda uppgår under neolitisk tid de kulturindicerande pollenens mängd t.ex. i Saimen-trakten till blott 1—2 % av hela pollenmängden (LAPPALAINEN 1960 b). På samma sätt förhåller det sig i socknarna Kullaa och Noormarkku i Satakunta (ALHONEN 1965, 1967). Invid den snörkeramiska boplatsen i Hauho har människan däremot sannolikt röjt skog, var-

vid de s.k. apofyterna (LINKOLA 1916 s. 238) *Juniperus* och Ericales (bl.a. *Calluna*) fick fotfäste på de röjda områdena. På platsen har det m.a.o. kanske funnits ängar och betesmarker, men några sådana tecken på ett egentligt jordbruk, som man konstaterat t.ex. i Varnhems-trakten i Västergötland (FRIES 1958, s. 30) och i Mogertorp i Södermanland (MAJ-BRITT FLORIN 1958), har inte kunnat påvisas.

Till sist vill jag frambära ett varmt tack till biträdande professorn i botanik vid Oulun yliopisto, fil.dr Yrjö Vasari för de givande diskussioner som behandlat detta problem.

CITERAD LITTERATUR

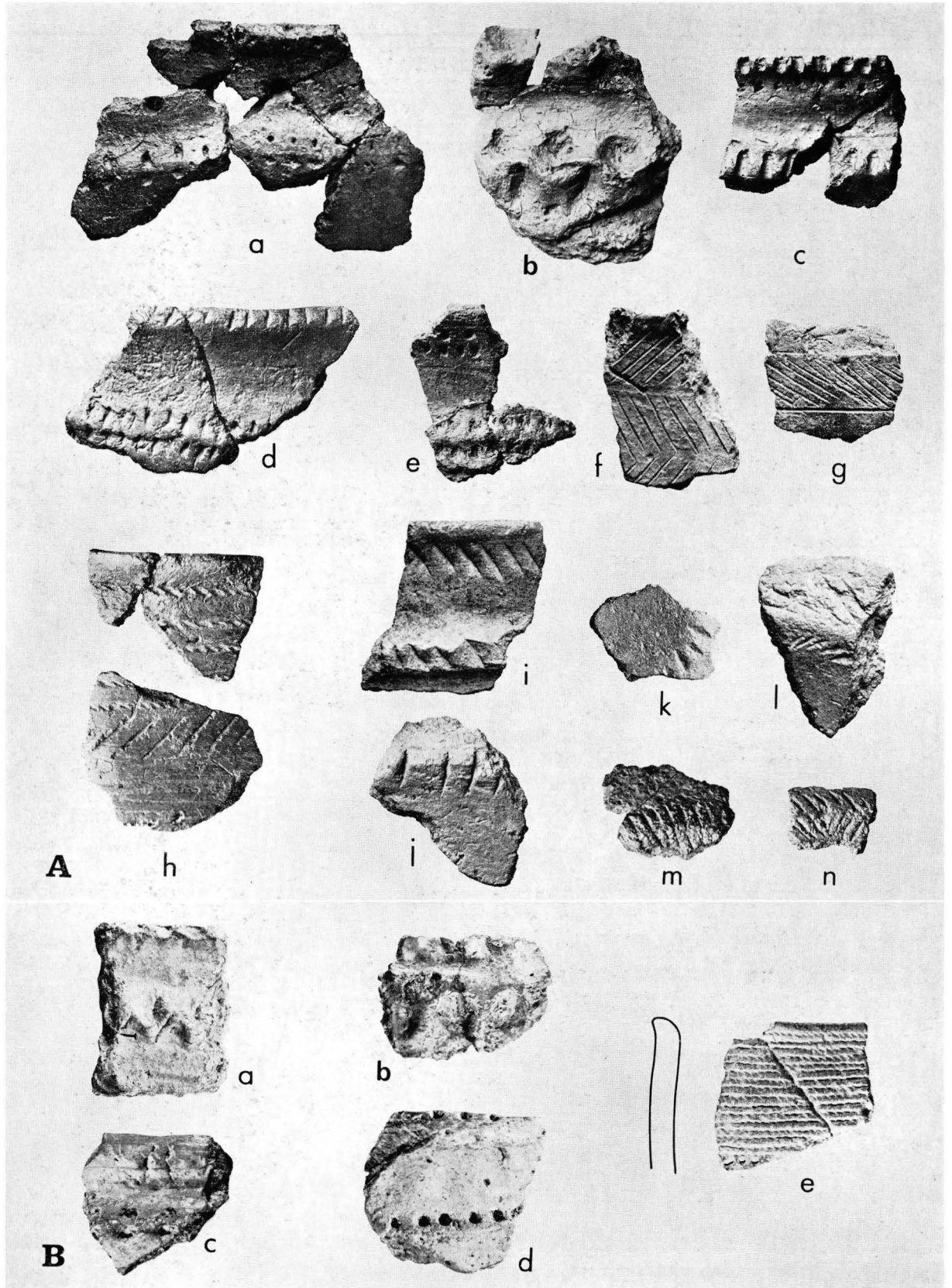
(Bilaga 3)

- AARTOLAHTI, Toive, 1966: Über die Einwanderung und die Verhäufung der Fichte in Finnland. *Ann. Bot. Fenn.* 3, 368—379.
- ALHONEN, Pentti, 1965: C₁₄-Datierung der vorgeschichtlichen Schlittenkufe aus Kullaa in Satakunta (Westfinland). *Suomen Museo 1965*: 16—21.
- ALHONEN, Pentti, 1967a: Palaeolimnological investigations of three inland lakes in south-western Finland. *Acta Bot. Fenn.* 76, 59 pp.
- ALHONEN, Pentti, 1967b: Das Radiokarbonalter der Schlittenkufe aus Noormarkku in Satakunta (Westfinland). *Suomen Museo 1967*, 46—53.
- ALHONEN, Pentti, 1968: Radiocarbon ages from the bottom deposits of Lake Sarkkilanjärvi, south-western Finland. *Bull. Geol. Soc. Finland* 40: 65—70.
- BERGLUND, Björn, E., 1966: Late-Quaternary vegetation in eastern Blekinge, south-eastern Sweden. A pollen-analytical study II. Post-glacial time. *Opera Botanica* 12, 190 pp.
- DONNER, Joakim, 1957: The Post-glacial shore-line displacement in the Kuopio district. *Ann. Acad. Scient. Fennicae A. III.* 49, 33 pp.
- DONNER, J. J., 1962: On the Post-glacial history of the Grampian Highlands of Scotland. *Soc. Scient. Fennica Comm. Biol.* XXIV. 6, 29 pp.
- DONNER, J. J., 1963: The zoning of the Post-glacial pollen diagrams in Finland and the main changes in the forest composition. *Acta Botanica Fennica* 65, 40 pp.
- DONNER, J. J., 1969: Holocene pollen diagrams from the Beune Valley, Dordogne. *Pollen et Spores XI*: 97—116.
- EINARSSON, Thorleifur, 1962: Vitnisburdur frjogreiningar um grodur, vedurfar og landnam a Islandi (with an English summary). *Sögu 1962*: 442—469.
- FAEGRI, K., 1944: On the introduction of agriculture in western Norway. *GFF* 66: 449—462.
- FIRBAS, F., 1937: Der pollenanalytische Nachweis des Getreidebaus. *Zeitschr. für Bot.* 31: 447—478.
- FLORIN, Maj-Britt, 1958: Pollen-analytical evidence of prehistoric agriculture at Mogetorp neolithic settlement Sweden. i: Sten FLORIN, Vräkulturen, Stockholm 1958: 221—249.
- FLORIN, Sten, 1961: De äldsta skogarna och det första åkerbruket. *Kumlabygden I*: 329—430.
- FRIES, Magnus, 1958: Vegetationsutveckling och odlingshistoria i Varnhemstrakten. En pollenanalytisk undersökning i Västergötland. *Acta Phytogeogr. Suec.* 39, 63 pp.
- FRIES, Magnus, 1961: Pollenanalytiskt bidrag till vegetations- och odlingshistoria på Åland. *Finskt Museum 1961*: 5—20.
- FRIES, Magnus, 1963: Pollenanalyser från Åland. *Åländsk odling 1963*: 102—125.
- FRIES, Magnus, 1969: Sedimentproppar och pollendiagram från sjön Erken, östra Mellansverige. *GFF* 91: 353—365.
- HAFSTEN, Ulf, 1956: Pollen-analytic investigations on the late Quaternary development in the inner Oslofjord area. *Universitetet i Bergen, Årbok 1956, Naturv. rekke 8*, 161 pp.
- HAFSTEN, Ulf, 1965: Vegetational history and land occupation in Valldalen in the sub-alpine region of central south Norway traced by pollen analysis and radiocarbon measurements. *Årb. Univ. Bergen 1965, Mat.-naturv. serie 3*, 26 pp.
- IVERSEN, Johs., 1941: Landnam i Danmarks Stenalder. Land occupation in Denmark's Stone Age. *Danmarks Geol. Unders., II Raekke, 66*: 7—68.
- KIVIKOSKI, Ella, 1961: Suomen esihistoria. Suomen historia I, 310 pp.
- KÖNIGSSON, Lars-König, 1968: The holocene history of the Great Alvar of Öland. *Acta Phytogeogr. Suec.* 55, 172 pp.
- KÖNIGSSON, Lars-König, 1969: Sju riddares träsk. *GFF* 91: 366—373.
- LAPPALAINEN, Veikko, 1960a: Fossilisia kulttuurikasvien siitepölylöytöjä Lappeenrannan kaupungin lähistöltä. *Fennia* 85: 87—89.
- LAPPALAINEN, Veikko, 1960b: Analyses of certain pollens found in Voisalmensaari, near Lappeenranta. *Bull. Comm. géol. Finlande* 188: 77—86.

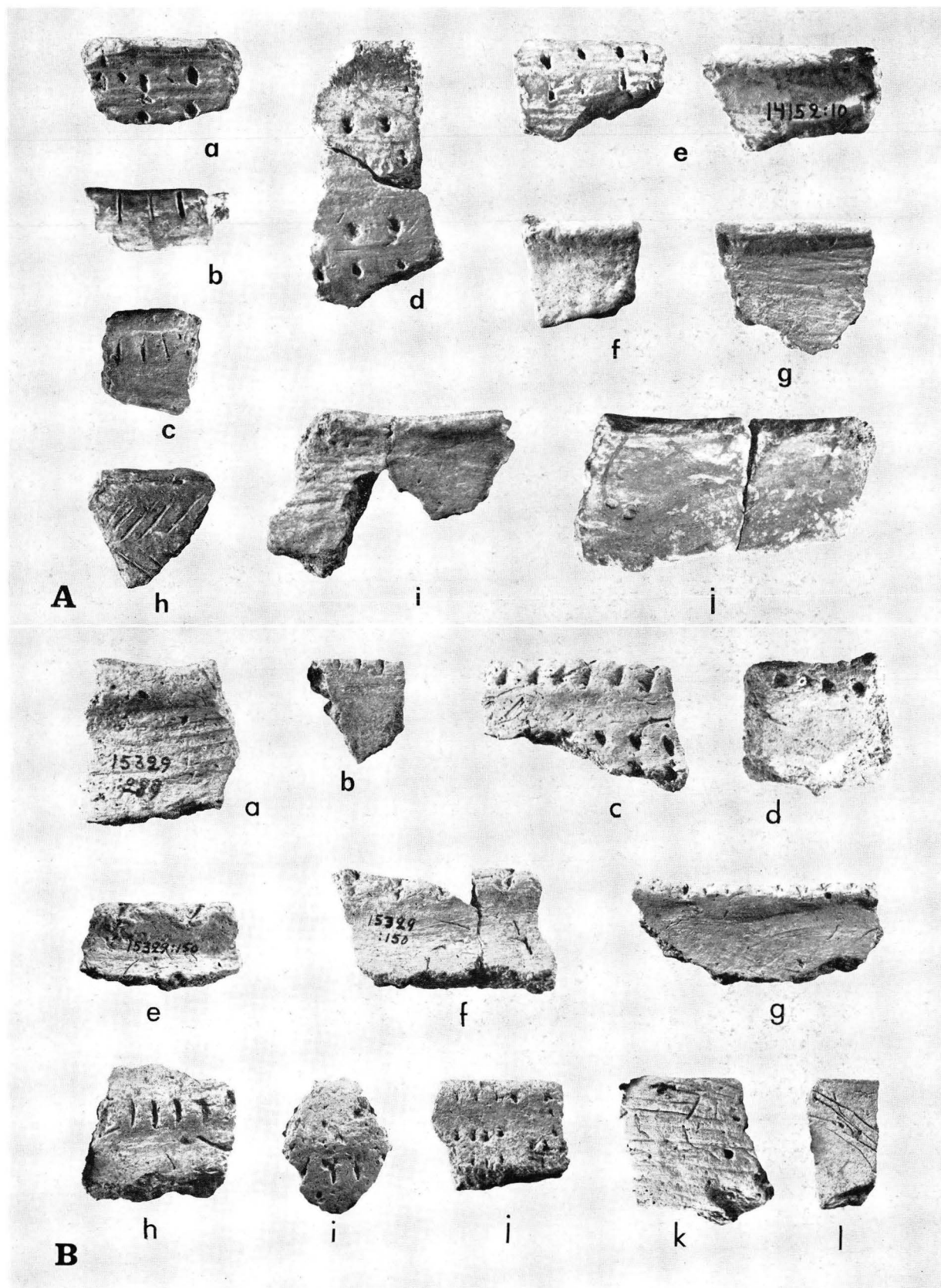
- LINKOLA, K., 1916: Studien über den Einfluss der Kultur auf die Flora in den Gegenden nördlich vom Ladogasee. I. Allgemeiner Teil. *Acta Soc. Fauna Flora Fennica* 45, 429 pp.
- PENNINGTON (Mrs. T. G. TUTIN), Winifred, 1964: Pollen analyses from the deposits of six upland tarns in the lake district. *Phil. Trans. B*, 248: 205—244.
- TROELS-SMITH, J., 1953: Ertebøllekultur-Bondekultur. *Aarbøger for Nord. Oldkyndigh. og Hist. (1953)*, 62 pp.
- TURNER, Judith, 1965: A contribution to the history of forest clearance. *Proc. Royal Soc., b* 161: 343—353.
- VASARI, Yrjö, 1960: Man's influence on nature in Finland. *Fennia* 85: 89—90.
- VASARI, Yrjö och VASARI, Annikki, 1968: Late- and Post-glacial macrophytic vegetation in the lochs of northern Scotland. *Acta Bot. Fenn.* 80, 120 pp.
- VUORELA, Irmeli, 1970: The indication of farming in pollen diagrams from southern Finland. *Acta Bot. Fenn.* 87, 40 pp.

Plansch

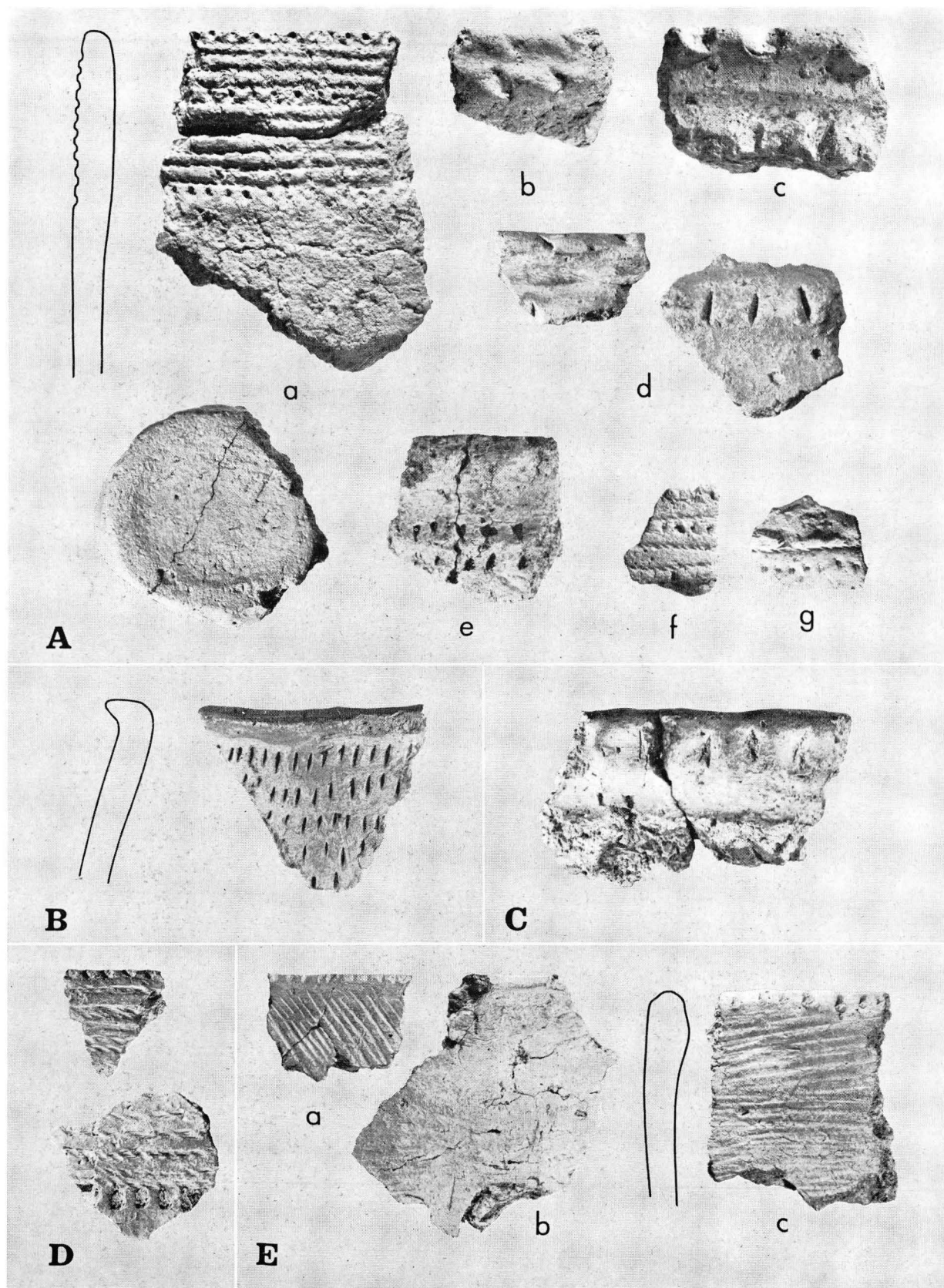
PLANSCH 1.

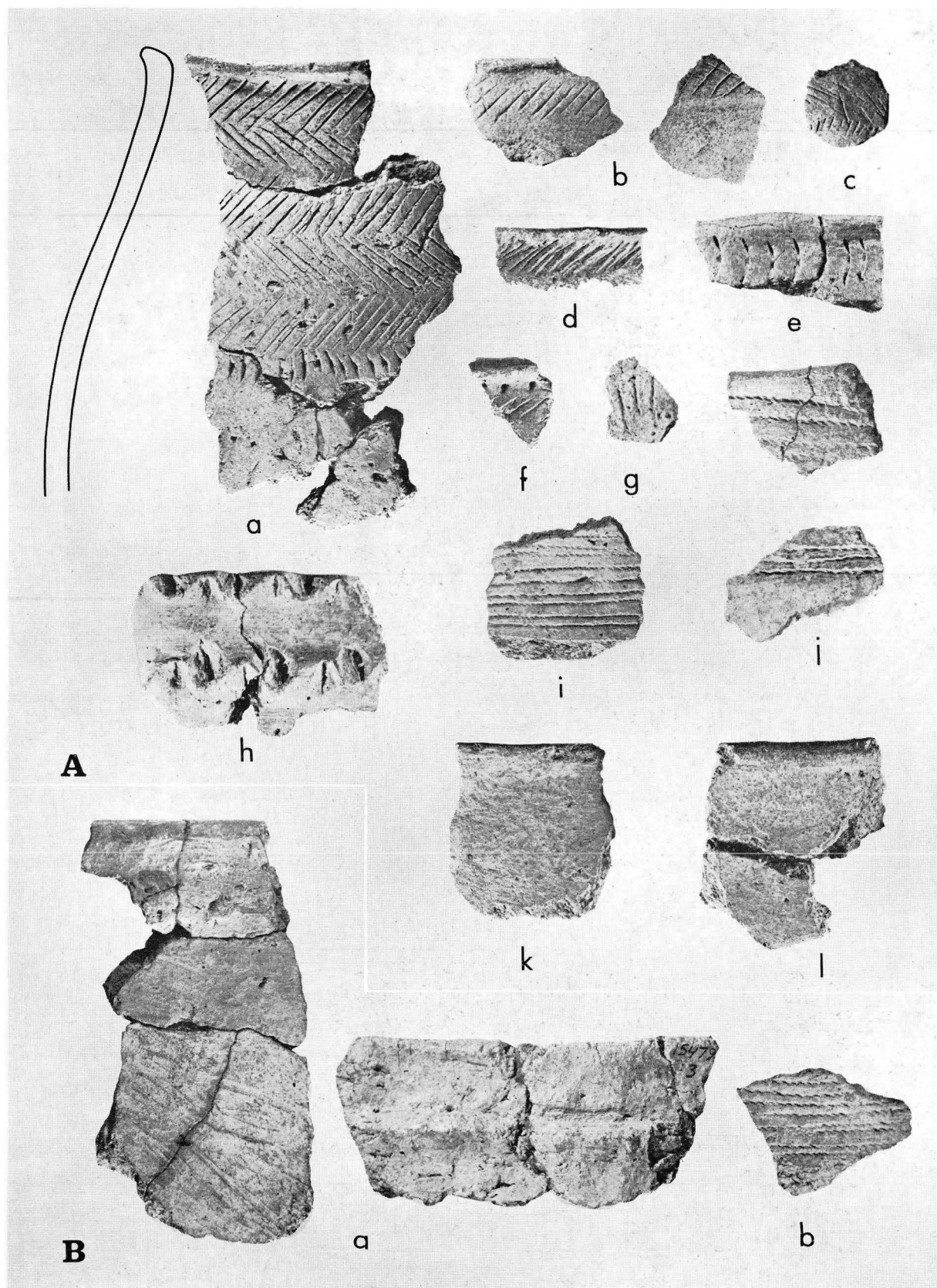
A Fpl. 321 (Tengo). a-020. b-007. c-012. d-024. e-008. f-016. g-015. h-005. i-018. j-023. k-n-8709:25, 29, 52.
 B Fpl. 335 (Jussila). a-003. b-006. c-004. d-005. e-001. Skala 2:3.

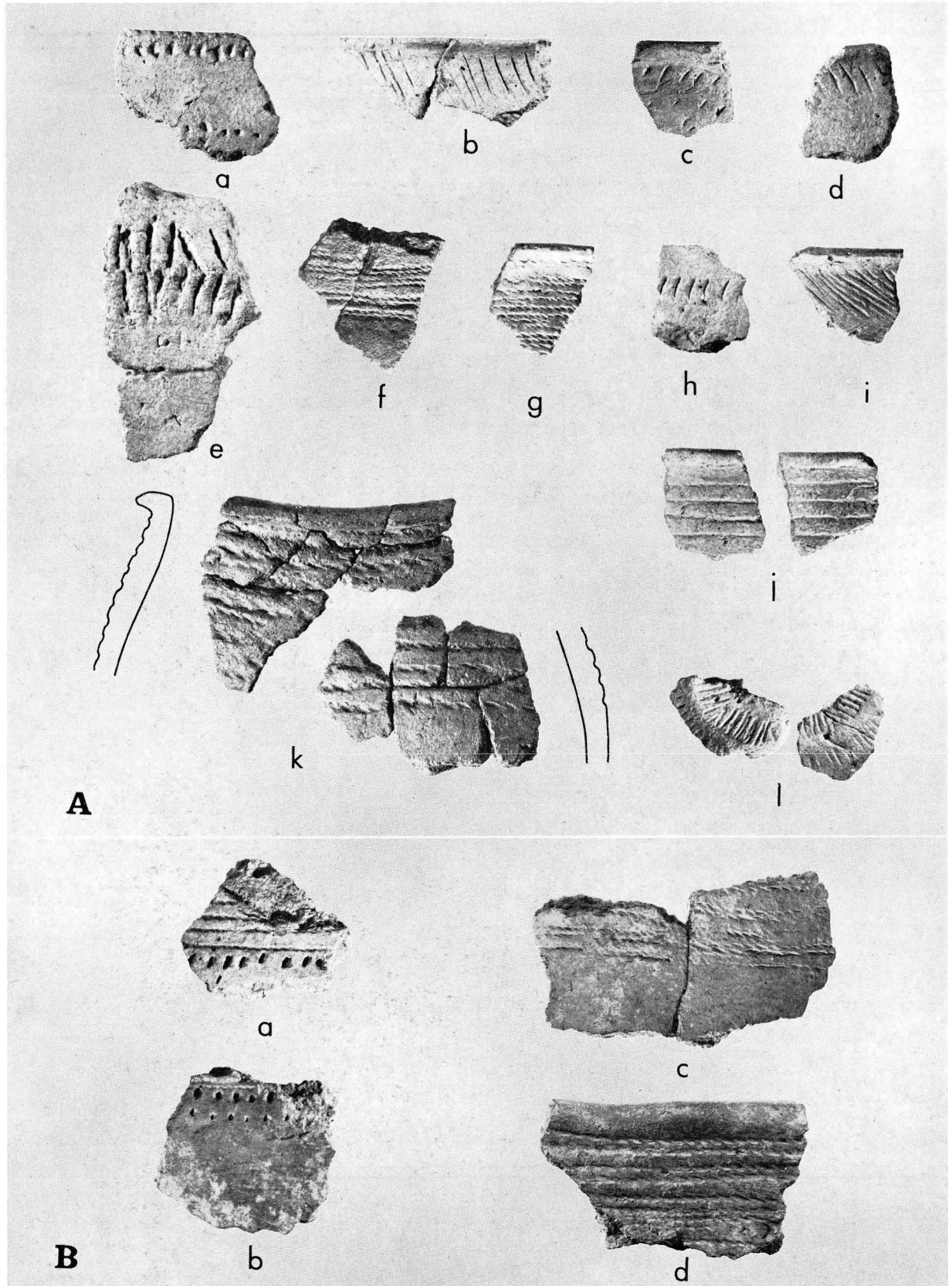
A Fpl. 344 (Roimola). a-006. b-001. c-005. d-007. e-016. f-019. g-020. h-004. i-011. j-012. **B** Fpl. 349 (VPK-talo). a-020. b-016. c-d-011. e-009. f-015. g-013. h-007. i-15327:308. j-008. k-022. l-021. Skala 2:3.

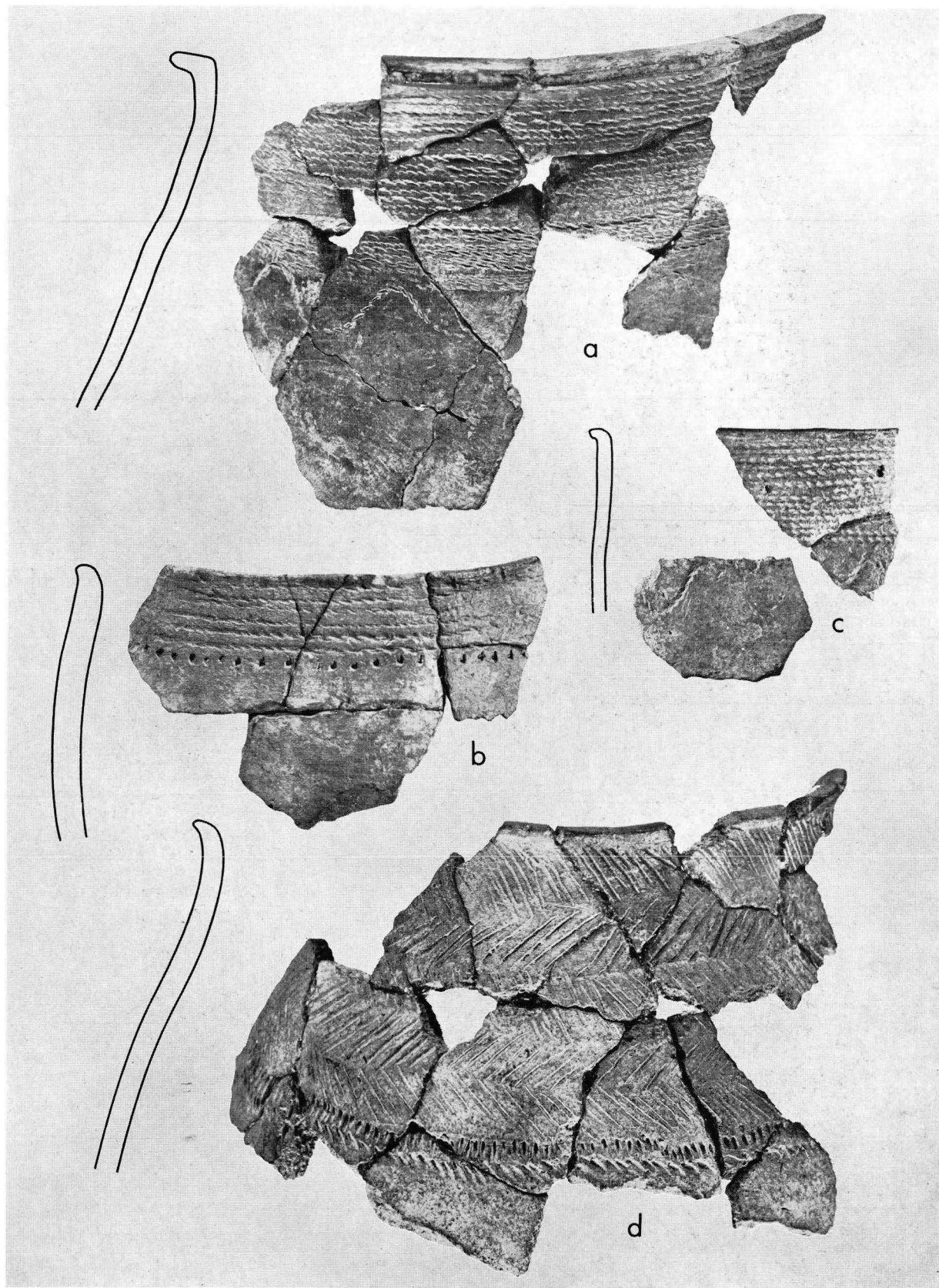
A Fpl. 411 (Aisti), a-002, 16078:41. b-013. c-008. d-009-010. e-011. f-004. g-005. B Fpl. 405 (Kerola). Käril 405 001. C Fpl. 510 (Lepparo). Käril 510 001. D Fpl. 408 (Viikka). Käril 408 004. E Fpl. 604 (Iso-saari). a-001. b-006. c-003. Skala 2:3.

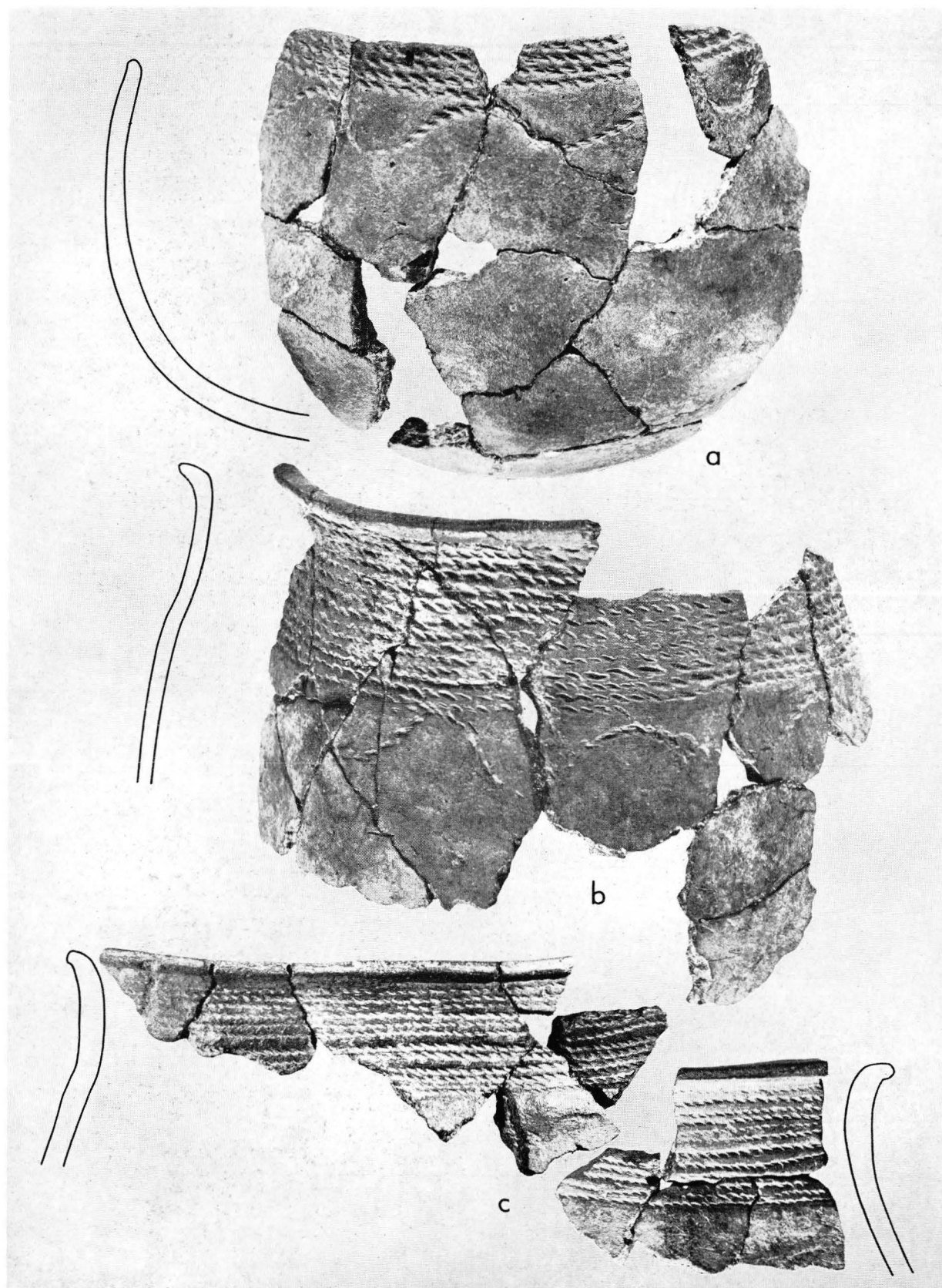
A Fpl. 511 (Vuohensillankatu). a-003. b-006. c-009. d-004. e-012. f-008. g-010. h-014. i-001. j-002. k-019. l-017. B Fpl. 605 (Hakala). a-002. b-001. Skala 2:3.

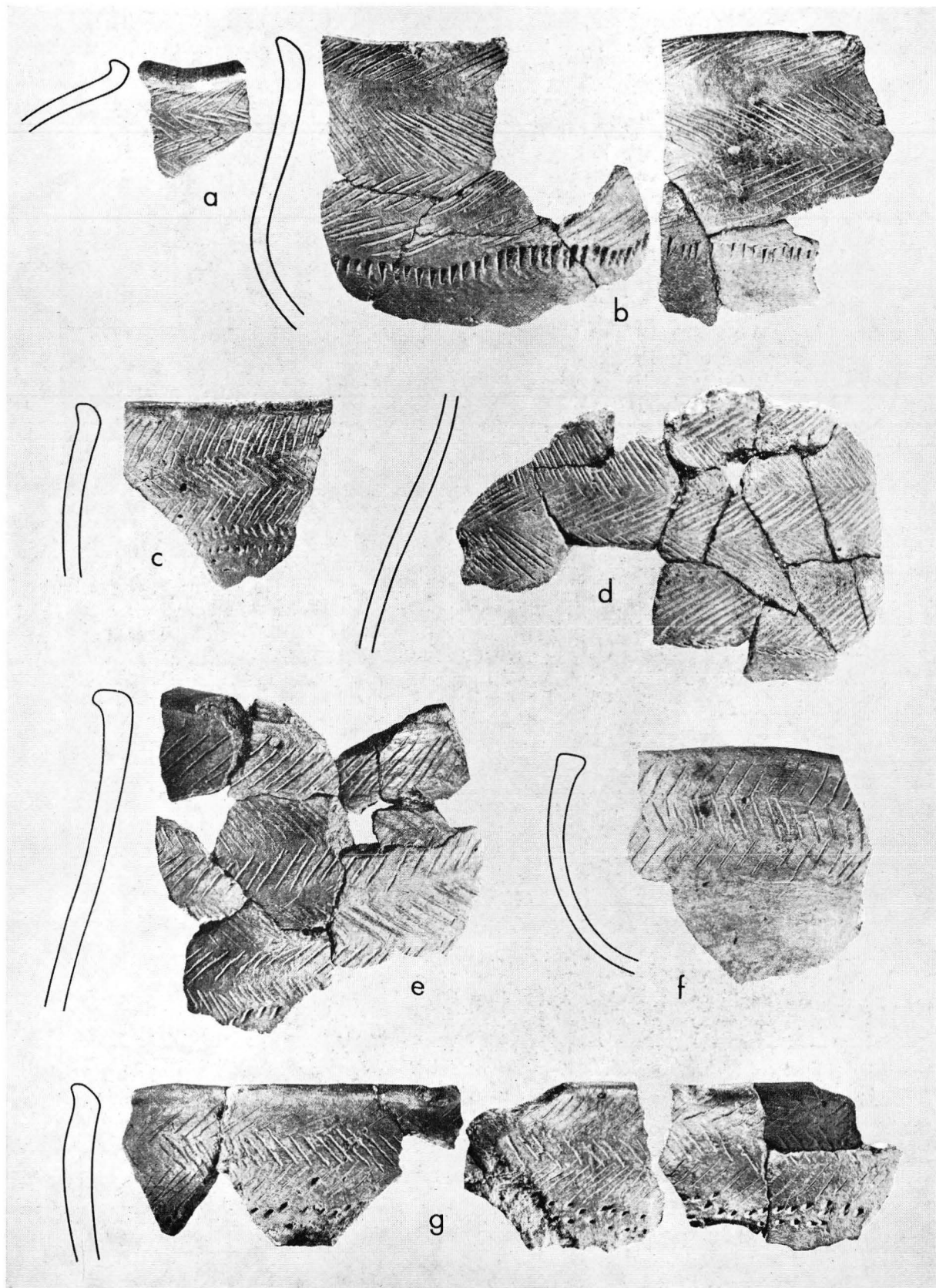
A Fpl. 502 (Sarsa). a-031. b-012. c-014. d-029. e-032. f-028. g-028. h-006. i-033. j-022. k-027. l-18002:274.
B Fpl. 606 (Myllykylä). a-001. b-002. c-005. d-003. Skala 2:3.

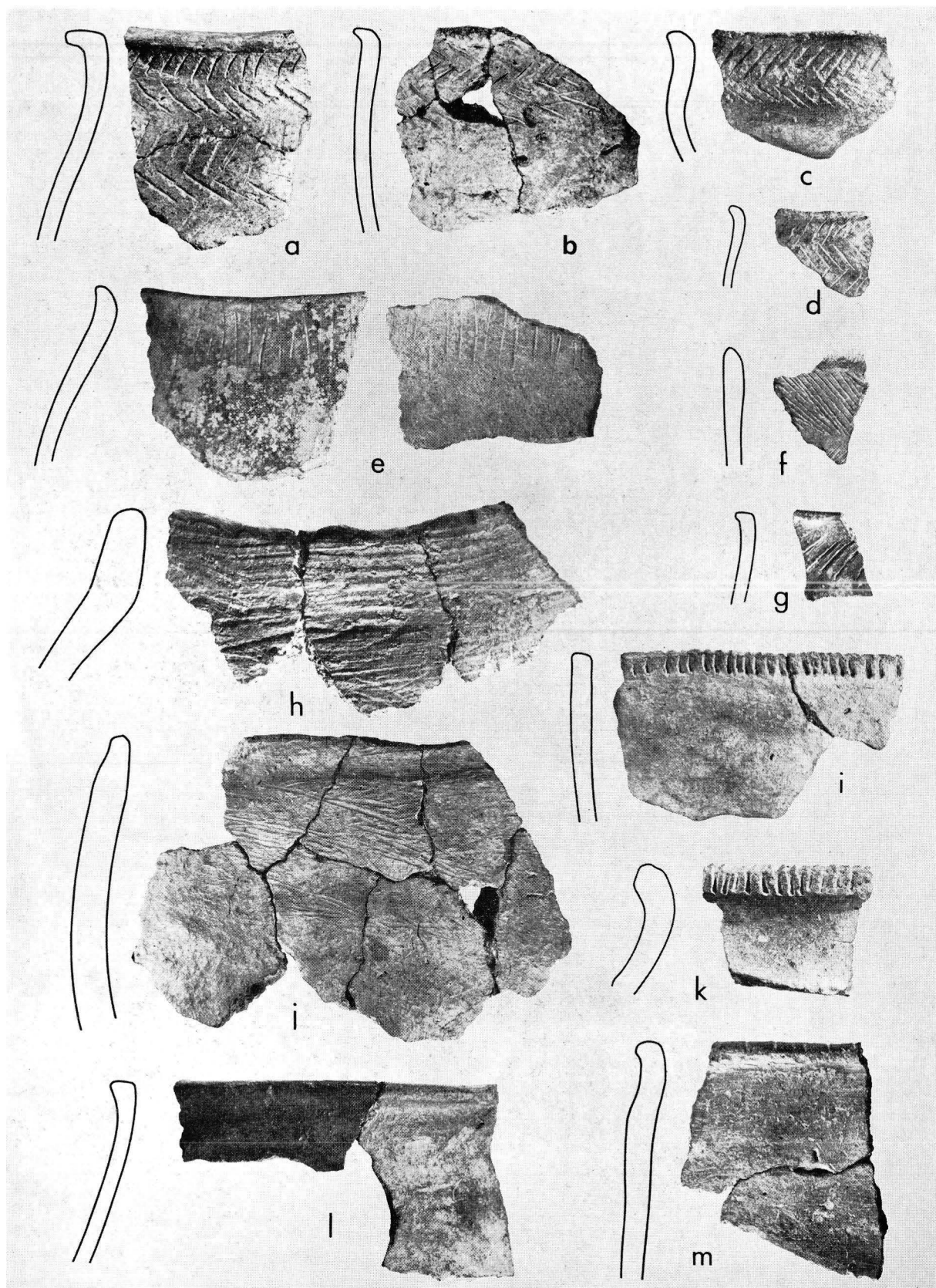
Fpl. 607 (Perkiö). a-002. b-004. c-007. d-028. Skala 2:3.

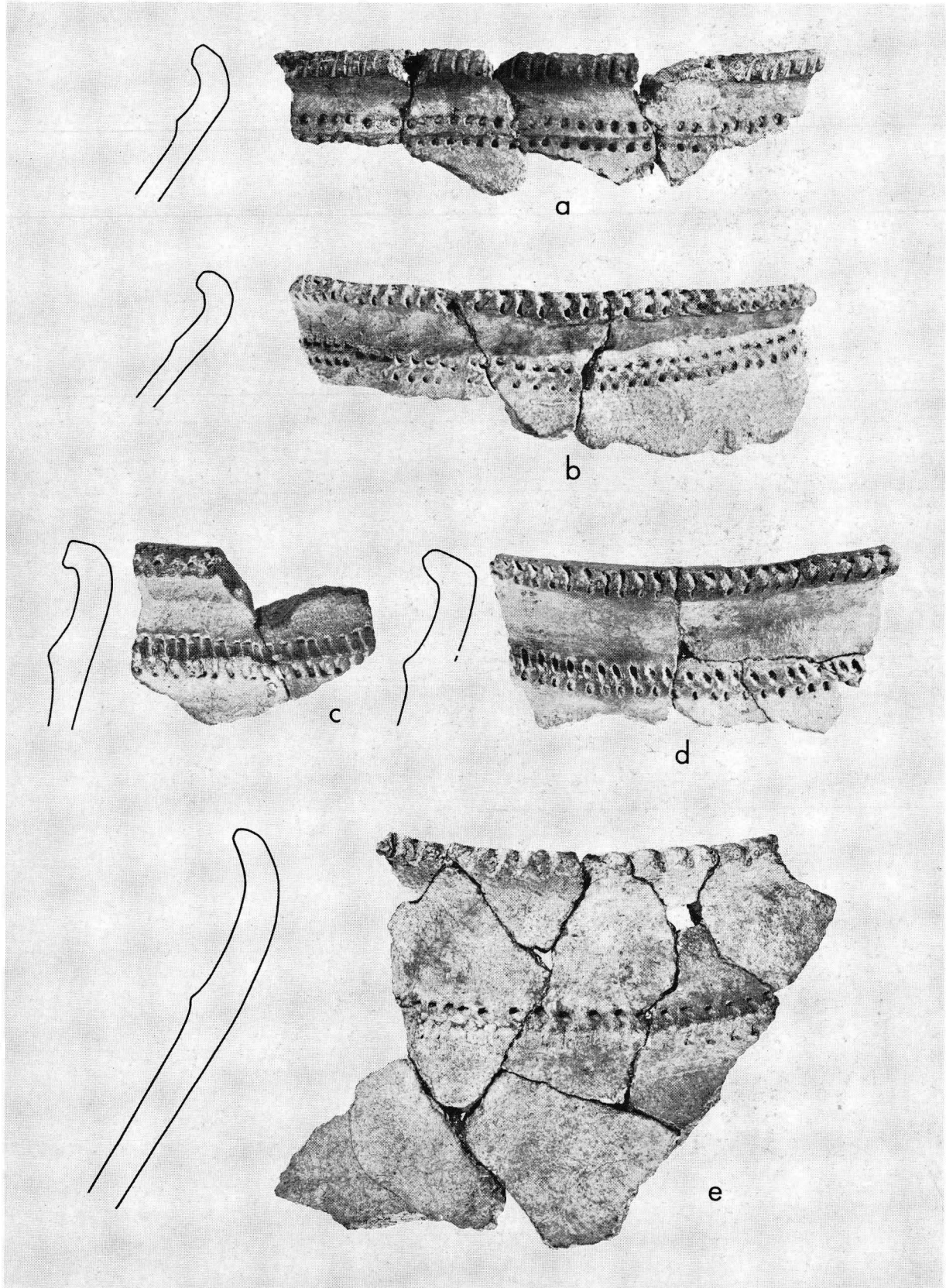
Fpl. 607 (Perkiö). a-001. b-006. c-005. Skala 2:3.

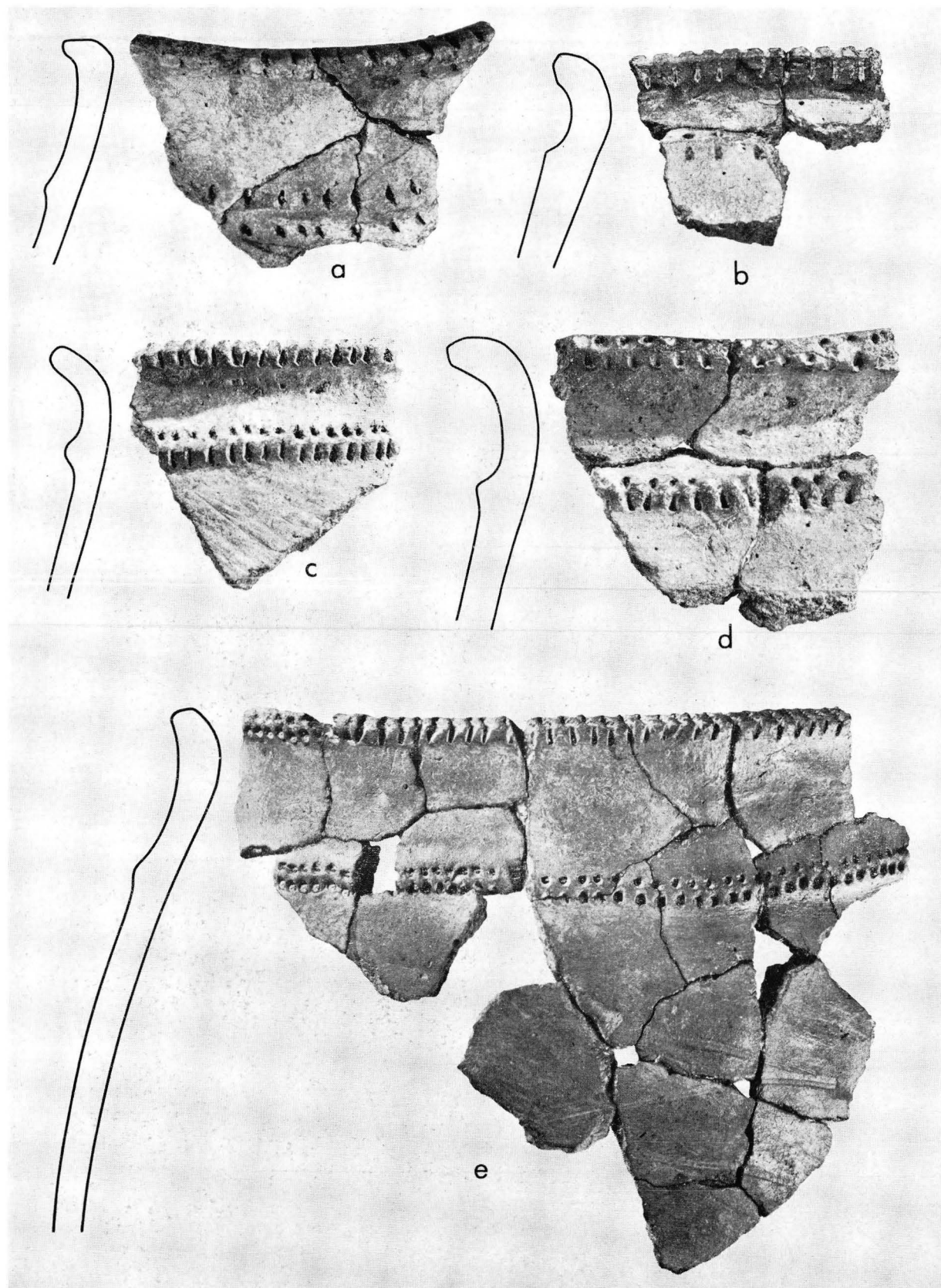
Fpl. 607 (Perkiö). a-016. b-017. c-026. d-037. e-027. f-022. g-025. Skala 2:3.

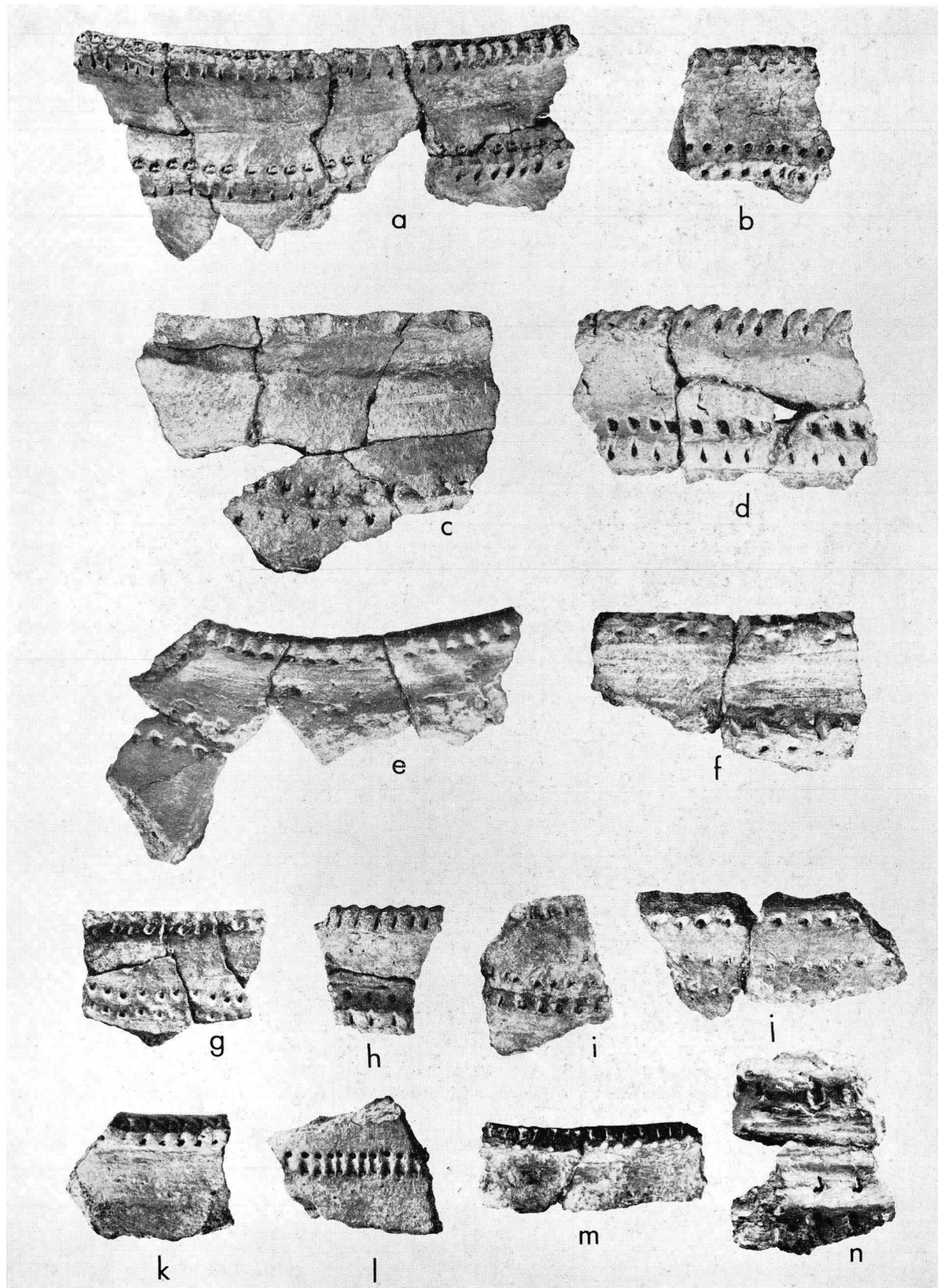
Fpl. 607 (Perkiö). a-029. b-020. c-021. d-023. e-042. f-019. g-024. h-072. i-086. j-071. k-092. l-070. m-084.
Skala 2:3.

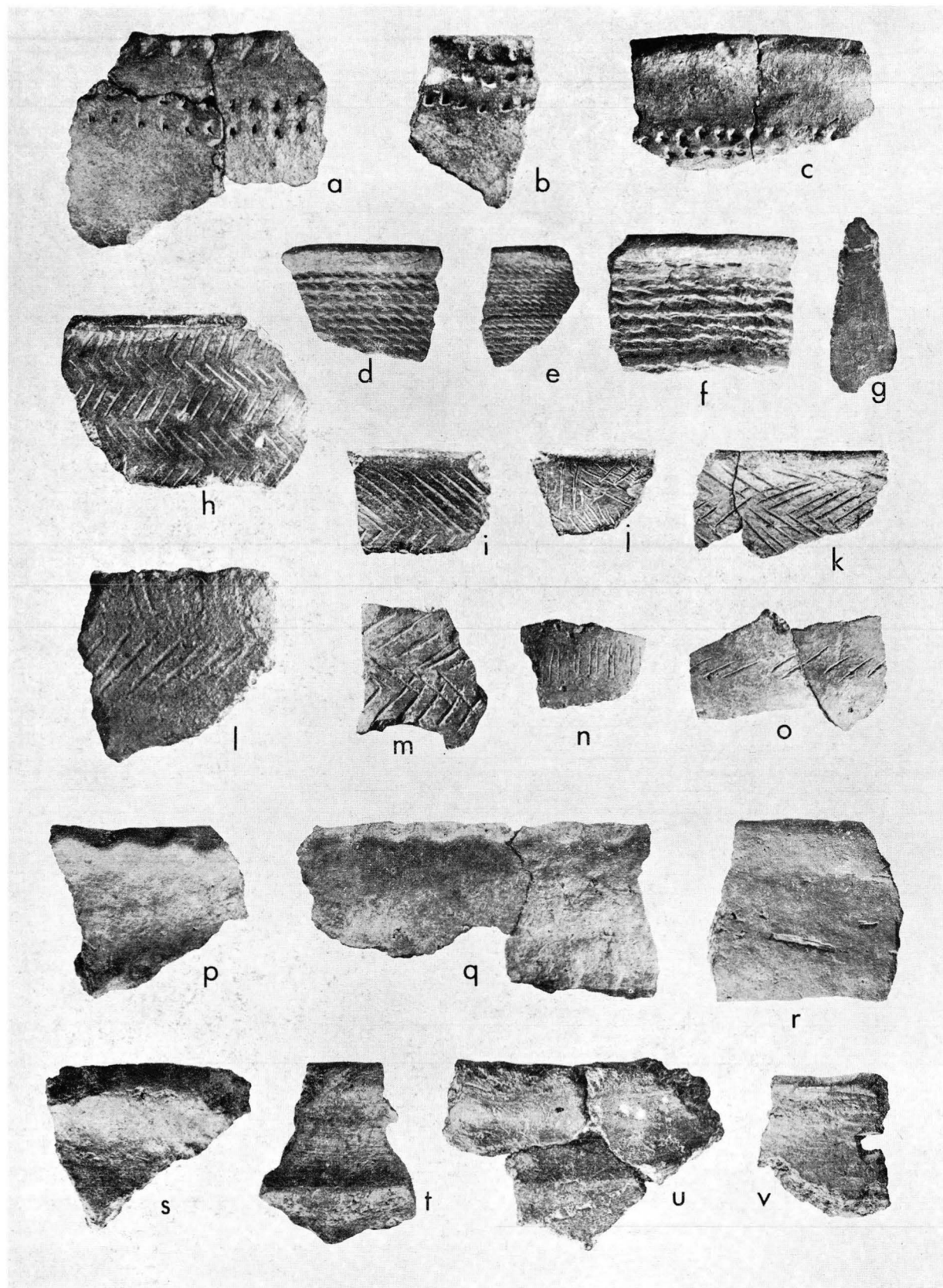
Fpl. 607 (Perkiö). a-047. b-046. c-060. d-050. e-051. Skala 2:3.

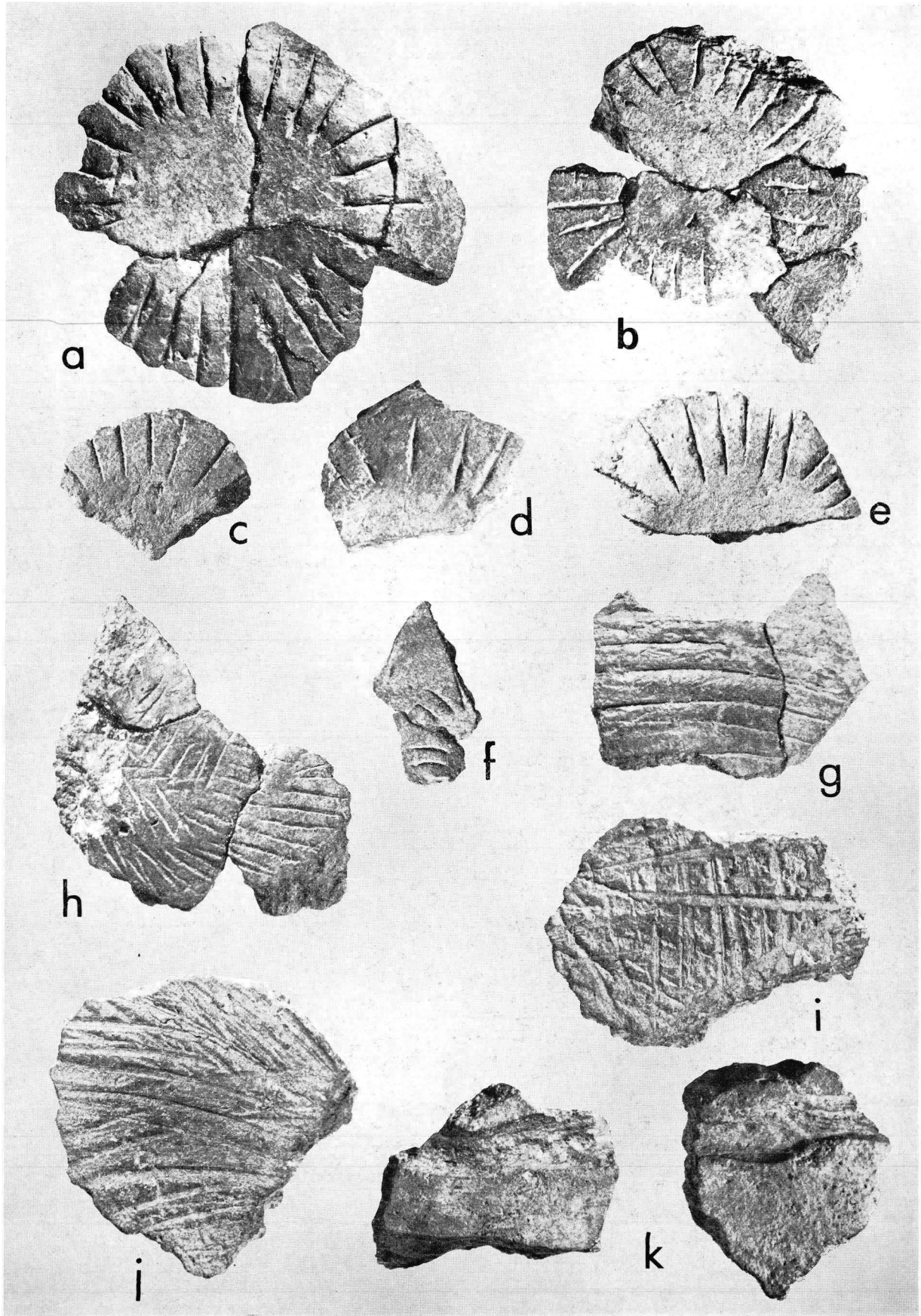
Fpl. 607 (Perkiö). a-049. b-064. c-056. d-048. e-044. Skala 2:3.

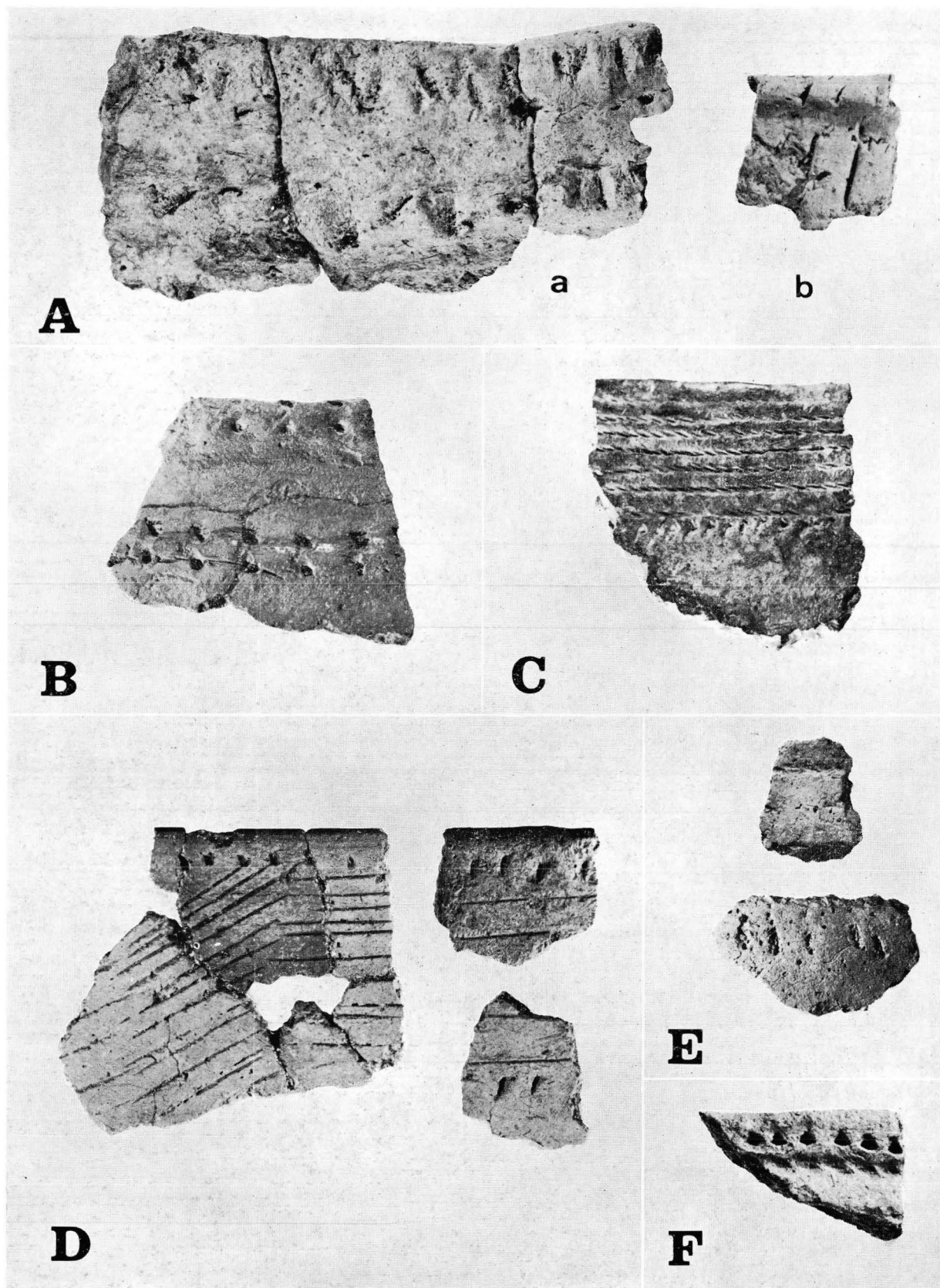
Fpl. 607 (Perkiö). a-045. b-059. c-055. d-058. e-099. f-057. g-100. h-067. i-059. j-088. k-068. l-069. m-085. n-066. Skala 2:3.

Fpl. 607 (Perkiö). a-087. b-088. c-063. d-008. e-003. f-014. g-015. h-030. i-034. j-036. k-031. l-035. m-031. n-043. o-031. p-q-061. r-074. s-075. t-053. u-054. v-081. Skala 2:3.

Fpl. 607 (Perkiö). a-17281:401. b-17281:46, 60. c-17073:28. d-17073:140. e-18047:140. f-17281:241, g-17073:108. h-17693:362, 389, 554. i-17073:108. j-17073:108. k-17693: 130, 214. Skala 1:1.

A Fpl. 713 (Topee). a-001. b-003. **B** Fpl. 703 (Komsinkangas). Kär1 703 001. **C** Fpl. 801 (Niskanperä). (Kär1 801 001. **D** Fpl. 707 (Kvarnnabba). Kär1 707 002. **E** Fpl. 712 (Troihari). Kär1 712 002. **F** Fpl. 711 (Jäpinmäki). Kär1 711 001. Skala 1:1.